Egyetemes Regénytár

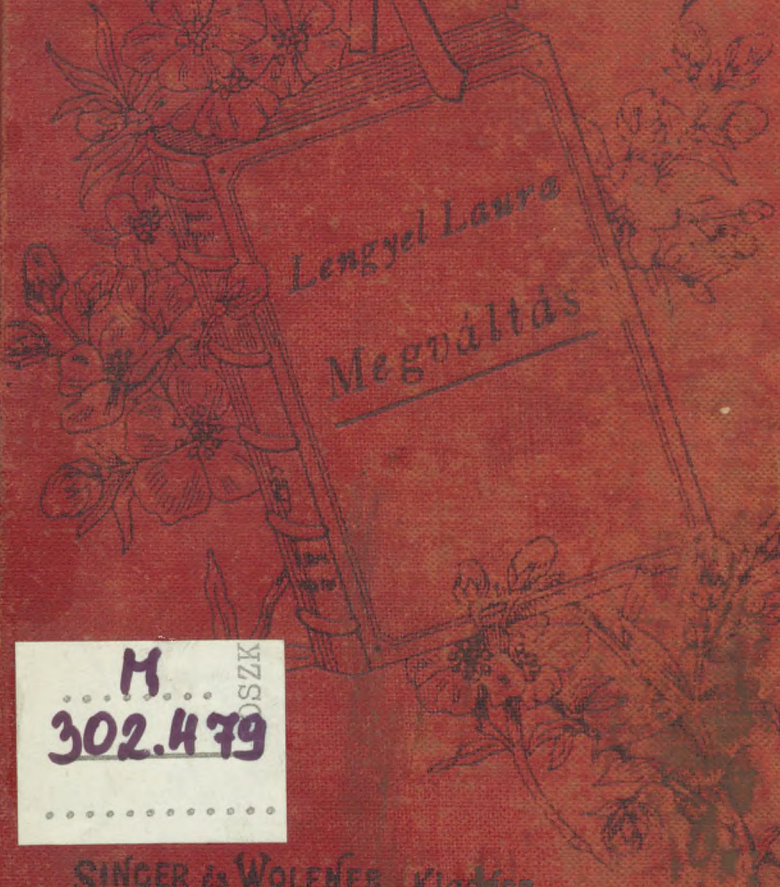

M
302.479
OSZK

Singer és Wolfner Kiadása
Budapesten.

L 2

Az örök város

angol eredetijéből már is több mint 400 000 példányt adtak el, különböző nyelveken megjelent kiadásai pedig milliónál több példányban vannak elterjedve.

EGYETEMES REGÉNYTÁR

HALL CAINE három kötetes regényének eseményei a jubileumi esztendőben vagyis 1900-ban viharzanak le előttünk. Az egymást kergető események egy politikai botrány körül fordulnak meg, melyet mindnyájan ismerünk. Igézően és elválaszthatatlanul fonódik együvé a valóság a költészettel, s az adott viszonyok körül drámai fordulatokban gazdag, az érzést és a képzeletet hihetetlen mértékben megragadó, messzire szétágazó s végül a hatalmas kifejlődés sodrában egyenlő történetet tár elénk a regényiró alkotó ereje. *Az örök város* hősei a pápa, a király, a miniszterelnök, — kinek itt Bonelli báró a neve — aztán egy Volonna leány: Roma, a pápai hercegből forradalmárrá lett apa gyermeke és Rossi Dávid, kit anarkistának mondanak, holott valósággal egy uj demokratikus rend előharcosa. Bonelli báró elárulja és tőrbe csalja barátját, hogy magához ragadja birtokait, aztán gyámja lesz Volonna Romának, szerencsétlenné teszi, hogy magához láncolja és népzendülést inszcenálva, romlására tör Roma szerelmesének, Rossi Dávidnak, — de vesztesévé lesz a játéknak, mert Rossi Dávid, egy rettentő találkozás alkalmával megöli.

Hogy mit jelenthet ez a történet oly regényiró kezén, mint Hall Caine, kinél nagyobb biztossággal senki sem szövi meséjét az ujak és legjobbak közül, s ki a regény kompoziciójának és technikájá-

EGYETEMES
REGÉNYTÁR

nak elsőrangu mestere az angol regényirók közt: elképzelni könnyü. Lélekzetünket visszafojtva követjük a regény két fő hősének: Volonna Romának és Rossi Dávidnak sorsát. Látjuk a leányt boszuért lihegve, mert Rossi Dávid, a politikai szenvedélytől elragadtatva, nyiltan pellengérre állitja a miniszterelnök gyámleányát. Aztán látjuk, hogy az árulásra is kész boszu érzetéből hogyan bontakozik elő Volonna Roma lelkében a mindent megbocsátani kész, egetverő szenvedély a férfi iránt, kit most már nem elvesziteni, hanem azzal az önfeláldozással, melyre csak nagy női lélek képes, megmenteni akar. Látjuk küzdelmét, látjuk elbukását, s egészen hatalmában érezzük magunkat az irónak, kinél mélyebben senki sem ismeri a lelki élet örvényeit s a bűn és a bünhődés szörnyü rejtelmeit. Megrendült lélekkel állunk meg az egymást szakadatlan sorban követő drámai helyzetek előtt, melyeknek hatását még sem engedi alantassá sülyedni soha e nagy regényirói talentum mindenek fölött előkelő és nemes felfogása.

Hall Caine e regényének talán legérdekesebb és egyben legdrámaibb része az utolsóelőtti rész, melynek cime: A pápa. A szent atya itt cselekvő részese lesz az események kifejlődésének és menedéket ad a világi hatalom által üldözött anarkistának, kiről ekkor tudja meg, hogy a vérség szoros kötelékei füzik hozzá: mert Rossi Dávid édes fia a pápának, ki nemes testőr korában titkon házasságra lépett egy szerény római család leányával, Rossi Eleonorával.

Különös érdekességet ad még e regénynek az, hogy Hall Caine, mielőtt megirta volna, hosszabb időn át belső érintkezésben állt a vatikáni körökkel. Rómában élt, szivesen látott tagja volt a Szent Péter-klubnak s regényét úgyszólván szeme előtt irta meg az előkelő egyházi főméltóságoknak.

EGYETEMES REGÉNYTÁR

Elolvasva Hall Caine géniuszának ez eddig határozottan legnagyobb alkotását, magunk is úgy érezzük, hogy e regénnyel szemben el kell némulnia annak a közkeletű panasznak, hogy manapság nem irnak már nagy és fenséges regényeket.

Az Egyetemes Regénytár számára az angol eredetiből magyarra forditotta *Balla Mihály*. A három kötetes regény ára *3 korona 60 fillér.*

Egyetemes Regénytár

Főérdeme az Egyetemes Regénytár-nak, e mamár 500 kötetet meghaladó sorozatnak, hogy gondosan összeválogatja regényeit a hazai és a világirodalomból, közli a legérdekesebb és legélvezetesebb müveket. Igazán a jóizlést szolgálja ez a gazdag sorozat s tekintettel van egyuttal arra is, hogy olcsón juttassa a hazai és külföldi regényirodalom javát a közönség kezébe.

Egy-egy kötet ára piros vászonkötésben 1 korona 20 fillér.

Dyl. 302. 479

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

P 2373

LENGYEL LAURA: A megváltás és más elbeszélések kiváló magyar iróktól.

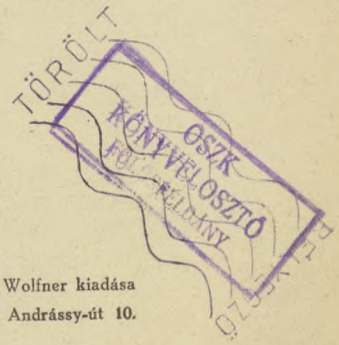

Singer és Wolfner kiadása
Budapest, Andrássy-út 10.

M 302.479

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
1968/R leltár

R 2

A megváltás.

Irta: DÁNIELNÉ LENGYEL LAURA.

Az orvosprofesszor megrázta fejét:

— Végre uram ön férfi... és nekem kötelességem megmondani, hogy a mi szegény betegünk...

— El van veszve?

A professzor fejével bólintott és kinézett az ablakon.

Szép nyári nap ragyogott az uri ház kertjében. A kastély a park közepén állt és innét az ablakból messze be lehetett látni a szeszélyes utakat s a fantasztikus alaku virágágyakat.

— Szegény hugom, — sóhajtott a férfi a professzorhoz fordulva, — ilyen fiatal és ilyen rettenetes megpróbáltatás.

A professzor udvariasan érdeklődött.

— Hol van most a nagyságos asszony?

— Édes anyám külföldre vitte utazgatni. Mi már pár hét óta sejtjük, hogy szegény sógorom menthetetlenül el van veszve. Ön volt a végső bizodalmunk, de ha igy van a dolog, ugyebár leghelyesebb, ha a szerencsétlen embert szanatóriumba visszük?

A professzor kissé elgondolkozott.

— Ezt én már próbáltam a beteggel megértetni, de ha nem megy... Voltaképen minek erőszakoskodjunk? A betegség gyógyithatatlan, de kellő ápolás mellett családi körben is maradhatna... De hát én nem ismerem a körülményeket...

— Én pedig nyiltan beszélek önnel professzor ur. Azt mondanom sem kell, hogy mi mindnyájan a legmelegebb részvéttel vagyunk a boldogtalan ember iránt. De mert ő menthetetlen, nekünk nővérem sorsára és jövendőjére kell gondolnunk. Nem engedhetem meg, hogy az a szegény asszony a beteg mellé jöjjön és átszenvedje a haldoklóval annak minden gyötrelmét. Elza különben is sokkal idegesebb és gyöngébb, semhogy ezt kibirná.

A professzor sima arcán különös mosoly futott át.

— Én nagyon méltánylom az ön testvéri szeretetét, de higyje el, hogy soha senki sem hal belé a más szenvedésébe. Ezt én már harminc évi orvosi gyakorlatból tudom.

A férfi vállat vont.

— És én mégsem engedhetek. Különben is hugom körülbelül tisztában volt a helyzettel, mikor elutazott. Gyöngédségből tetette magát, hogy hisz nekünk és bizik férje gyógyulásában, alapjában azonban sejtette miről van szó.

— Bocsánat, ha igy áll a dolog, akkor ne beszéljünk többet róla. Én egy pillanatig azt hittem,

hogy az asszony ellen akarnak igazságtalanságot elkövetni s az ő jogait védtem. Mert minden hitvesnek szent joga, hogy férje betegágya mellett üljön s ettől a jogától csakis saját beleegyezésével lehet megfosztani valakit.

Egy pillanatig farkasszemet néztek egymással, aztán a doktor odavetette:

— Most már én is tanácslom a szanatóriumba való szállitást.

— Ha talán a professzor ur...

— Nem, nem, én már megtettem a magamét. Visszautasitott. A többi az önök dolga.

— De nekem meg nem is válaszol. Ott fekszik mereven, mozdulatlanul a pamlagon. Mit tegyünk?

— Nincs valami hozzátartozója? Ugy értem, nincs a szerencsétlennek anyja, testvére vagy más valakije?

A férfi fejét rázta s most már a professzor is zavarba jött.

— Ez baj. Erőszakolni nem lehet és nem is szabad... Talán...

— Budapestről valami jó ápolónőt.

— Megpróbáljuk. Ha ön most velem jön, talán mindjárt ajánlhatok is egyet.

A kocsi már előállt. Szabó mégegyszer beszólt sógorához, aztán kocsiba ült az orvossal.

A professzor még egy pillantást vetett az ablakra, mely mögött a szerencsétlen, halálraitélt

ember vergődött és arra gondolt, hogy az erkölcsös olvasókönyvek nem is hazudnak olyan nagyon. A szegénység csakugyan együtt tartja az embereket, a küzdelem és vivódás elválaszthatatlanul összekapcsolja a lelkeket. Micsoda régi és banális frázis! Ámde a professzor öreg ember volt, gondolkozó elme s tisztában volt azzal, hogy csak a nagy igazságok válhatnak ócska közhelyekké, mert a hazugság nem él olyan sokáig, hogy ideje legyen mindenkitől ismertté és mindenkitől megunottá válni. A cinikus, ki mindenen nevet, mert azt hiszi, mindenen túl van, még csak a dolgok elején tart. S mire az ut végére jutunk, mindnyájan meggyőződünk, hogy nem volt érdemes keresztültörni a sürü, járatlan nehéz bozóton, mikor az ugyis oda vezet, ahová a kényelmes, évezredek óta kitaposott országut.

S a professzor arra gondolt, hogy sehol annyi lelki nyomoruságot, annyi szivbéli magányosságot nem látott, mint épen a gazdag embereknél. A magány, a szörnyü, rémes magány! Mikor reászakad az ember lelkére s az ember kétségbeesetten keres valakit, akihez tartozzék. Mint ahogy keres most az a siralomházban ülő, szegény halálraitélt ember.

A szegény beteg ledobta magát a széles pamlagra és ott feküdt mereven, mozdulatlanul. Száraz égő szemmel bámult belé a semmiségbe. Nem tudott biztosan semmit, de érezte, hogy sürü, sötét feketeség veszi körül s a száraz égő szem

keresett valahol valamit, amire rátapadjon, ami a sötét, rémekkel teli tengerből kivezesse. A feketeség pedig egyre nagyobbodott, egyre közeledett... Egy pillanatig az is eszébe jutott, hogy nem várja mig eléri, mig elnyeli, hanem beledobja magát, hiszen minden jobb, mint ez a szörnyü várakozás, ez a rémitő félelem.

Az ajtó lassan kinyilt és egy sovány, fekete kis parasztasszony lépett be rajta. Bátortalanul, de egyenesen a pamlagnak tartott s halkan, kissé remegve mondta:

— Kezét csókolom nagyságos ur.

Aztán meg is tette amit mondott, lehajolt és megcsókolta a nagyságos ur kezét.

A férfi nem mozdult, ugy tetszett neki, hogy látta már valaha ezt az asszonyt, egyszer régen, álmában...

— Talán már meg sem ismer a nagyságos ur, én vagyok a Torma Zsuzsi... Azután férjhezadott az öreg nagysága s künt laktunk a tanyán. Nagyon jó dolgunk volt, az Isten is megverne, ha panaszkodnám, de hát, hogy tavaly meghalt a szegény uram, hát már bizony nagyon egyedül maradtam. A mult napokban meghallottam, hogy a nagyságos ur egyedül van itthon. Mondok, talán nem haragszik meg, ha felkeresem. Hiszen ami volt, elmult, azért már biztosan nem haragszik a nagyságos ur.

Mig beszélt, a férfi folyton az asszony arcát nézte. A hervadt sovány vonásokból lassankint

kihámozta a másikat, a szépet, a virulót, a fiatalt. Istenem, de régen volt, talán tiz éve is elmult. Nézte száraz, égő szemmel az asszonyt. Tiz évvel ezelőtt nekiadta mindenét, amije volt és nem kapott érte soha semmit. A nyarat követte az ősz s az öreg nagysága férjhezadta a leányt és kiküldte a tanyára. Azóta tiz hosszu esztendő telt el s az a leány, ki valaha virágzó májusban az övé volt, kitől mindent elvett, kinek semmit sem adott, most eljött hozzá, itt áll mellette... Miért, mit akar itt?

A parasztasszony tovább beszélt.

— Soh'se busuljon a nagyságos ur, az öreg Dimkó tavaly olyan beteg volt, hogy mindenki a halálát várta, most künt van a réten az emberekkel, szénát teregetnek. A nagyságos ur ismeri az öreg Dimkót? Hogyne ismerné, sokat járt be kerti munkára, most olyan egészséges, mint a makk.

A beteg megfogta az asszony kezét.

— Zsuzsi!

— Mit parancsol a nagyságos ur?

— Itt maradsz velem?

Az asszony arca vérvörös lett a nagy örömtől és boldogságtól.

— Itt maradok, ha a nagyságos ur megengedi, már tegnapelőtt be akartam jönni, de hogy az idegen urak itt voltak...

A beteg le nem vette róla a szemét. Ez az arc nem volt sem szép, sem fiatal, de a férfi a boldogságos Szüz égi szépségét látta rajta. Meg-

fogta az asszony kérges, durva kezét és forró ajkához szoritotta, mintha soha nem akarná többé elereszteni. Az asszony odaült mellé és a beteg egyszerre fölemelkedett, az asszony ölébe hajtotta lázas, forró fejét. Egyetlen egy szót sem szólt, csak nézte a hervadt arcot és mosolygott. A lelke, a szive megszabadult a kinzó rémektől és szinte boldognak érezte magát. Nem félt sem a sötétségtől, sem a szörnyektől. Nem gondolt semmire, nem akart látni senkit. Arról a másik asszonyról, ki a nevét viselte, talán nem is tudta, hogy a világon van. Ő csak a hervadt arcu, nehéz munkában megrokkant nőt látta, ki eljött hozzá a szenvedés óráiban és vele fog maradni, mig a gyötrelmek tengerén keresztül uszik. Eljut a partra, mi vár ott reá? Ki tudja? Elég az, ha nincs egyedül, ha nincs magában... S a beteg megtört lelkében e pillanatban ragyogott fel az igazi asszony képe. Az igazi asszonyé, ki hűséges, örökös rabszolgája a férfinak, ha az csak egy órára is, ha csak szeszélyből is, a mámor boldogságát éreztette vele.

A lumpok iskolája.

Elbeszélés.

Irta: KRÚDY GYULA.

I.

A fiatal Bokry Bálint tipusa volt azon könnyelmü gavalléroknak, akik adósságcsinálásukkal, léhaságukkal fellenditették az uzsorás-ipart Magyarországon. A szegény uzsorásoknak is kell élni. Miből élnének, ha a könnyelmü fiatal urak egyszerre kivesznének? Becsukhatnák a boltot, ha mindenki olyan volna, mint például Zathureczky is, aki hatvan éves korában jött a világra. Legalább a vármegyénkben, ahol a muzsikát és kártyát, valamint az asszonyt már az inges gyerkőcök is szerették, de még jobban szerették az öreg urak: Zathureczky volt a bölcseség mintaképe. Zathureczky, hogy erre a bölcs hirnévre tett szert, semmi egyébnek nem köszönhette, mint csupán annak az egy körülménynek, hogy éjfélkor mindig lefeküdt. Amikor a mulatság legnagyobb, a játék legszenvedélyesebb, a kedv legforróbb kezdett lenni, éjfélkor Zathureczky az órára pillantott:

— Az én időm letelt. Szervusztok, urak.

Hiába volt minden marasztalás. A macskabajuszu, szürkehaju gavallért nem lehetett visszatartani. Keményen megmaradt elhatározása mellett, mert azt tartotta, hogy az ember éjfél után már csak bolondokat cselekedhet.

Ilyenformán lett bölcs ember Zathureczky. A nagybőgővel sohasem látták őt ölelkezni, nem kártyázta el az utolsó garasát és reggelenkint se látták a „Betyár"-ban táncolni. Annál többet táncolt Bokry Bálint. Sőt azt lehet mondani, hogy minden reggel a Betyárban táncolt a nagybőgővel, vagy a kávéházi pénztárosnővel, ami utóvégre egyre ment. A pénztárosnő az esztendők folyamán valami különös átváltozás folytán, a nagybőgőhöz lett hasonlatos. Tán azért, hogy annyit táncoltatták az urak a nagybőgő helyett?

A Bokry-család gondolkozóba esett, amikor a legcsudálatosabb váltók kerültek forgalomba a Bálint fiu nevével. A fiatal ur ugyan még messze volt a nagykoruságtól, de olyan messzire mégse volt még, mint az édesapja. Az öreg Bokry Samu ugyanis életében csak annyi időre volt nagykoru, amig a templomban örök hűséget esküdött a feleségének, Bágyi bárónőnek. Aztán nyomban a bárónő gondnoksága alá került. Az egész familiában csak a bárónő volt nagykoru, igaz, hogy meg is érdemelte s rajta kivül senkise érdemelte. Határozott, okos, nyugodt asszony volt, aki ha talán egy szatócsnak lesz a

felesége, a számitásával, üzleti érzékével okvetlenül milliomost csinál az urából. De Bokry Samu felesége lett s igy más gondja nem lehetett, mint vigyázni, őrizni a Bokryak hét szilvafáját, valamint a maga hozományát. (Szép hozomány volt az, volt talán százezer pengő is, de Samu bácsi csak búsan csóválta a fejét, amikor a hozományt szóba hozták a barátai.

— Nem ér az semmit, gyerekek. Bár lenne kevesebb, akár a felével is, csak a bárónő ne volna olyan kuruc asszony.

Bárónőnek hivta a feleségét, pedig tulajdonképen nem is volt igazi bárónő. Csak a nagyanyja volt az. A felvidéki familiákban szokásos, hogy a család leánytagjai öröklik az anyák rangját. A férfiak tekintetes urak, mig a leányok méltóságos kisasszonyok.

Tehát sohasem volt nagykoru Samu bácsi. Gondolkozott helyette a bárónő. Nevelte Bálintot, nevelte Samu bácsit, amig az az idő el nem következett, hogy Bálint jobban szerette a billiárd-dákót tartani a kezében, mint a pamutgombolyagot az anyja mellett.

— Hadd mulassa ki magát a gyerek, — gondolta a bárónő. És midőn esténkint, a vacsora után, apa és fiu együtt mentek el hazulról a megyei kaszinóba, a bárónő csupán Samu bácsit figyelmeztette:

— Bokry, tizenegy órakor lefekszem.

Ez pedig annyit jelentett, hogy akkor a kapukulcsot a párnája alá teszi és csak az jöhet be a házba, akinek ő megengedi. Samu bácsi sohasem tette próbára a bárónőt, hogy vajjon őt beengedné-e? Tizenegy óra felé fájó szivvel bucsuzott a fiától.

— Soha se házasodjál meg, Bálint, — mondta tréfás szomorusággal.

Néha felébredt Bálintban a jobb érzés és maga is hazament az apjával a kaszinóból vagy a Betyárból. Ilyenkor reggelig kártyáztak kettesben otthon és temérdek bort megittak. Samu bácsinak pompás kedve kerekedett, elemében érezte magát. Tudta, hogyha felforditja a házat, még akkor se rójja meg a bárónő, hisz Bálint is ott volt, — az imádott fiu. Természetesen csupán krétára ment a játék, de ha véletlenül az öreg nyert, harmadnap már figyelmeztette Bálintot a letelt huszonnégy órára. Bálint a bárónőhöz fordult pénzért, megfizette kártyaadósságát s ilyenformán jutott néha pénzhez Bokry Sámuel.

A bárónő egy napon elővette hétágu koronával diszitett levélpapirosát és levelet irt Zathureczkynek. Félig-meddig atyafiak voltak. Az egész felvidék egy atyafiság. Eredetre tót mindegyik. „Látogass meg, Zathureczky, irta a bárónő, komoly beszédem van veled.“

Zathureczky felöltötte fekete gérokkját, fiákert hozatott, bár csak a szomszéd utcában lakott és nyomban megjelent a bárónőnél.

— Mit csinált már megint az a szerencsétlen ember? — kérdezte aggodalmasan, mert minden esztendőben ő békitette ki a bárónőt Samu bácsival.

— Nem ő róla van szó, — mondta a bárónő. — Komolyabb a dolog, mintsem hinnéd. Mátul fogva nem fizetem többé a fiam váltóit. Számadást csináltam. Ha igy folytatja, néhány esztendő alatt elkészül a jussával.

Zathureczky vállat vont:

— Nem mindegy az? Előbb vagy utóbb, de mindenkinek tönkre kell menni.

— A rossz élceidre sohasem voltam kiváncsi, Zathureczky. Ismerhetnél már erről az oldalról. Én nem akarom, hogy a fiam tönkremenjen. Gondolj ki valamit. Téged okos embernek tartanak.

— Meg kell házasitani, — felelt nyugodtan Zathureczky. — Bokryakkal az ördög se bir. De egy asszony könnyen megregulázhatja őket. Példa erre a férjed, Méláni.

— Bolond vagy. Csak egy Bágyi baronessz volt a világon, aki elég önfeláldozó volt, hogy egész életében Bokrynak legyen a felesége. Valami mást kellene kigondolni. Gondolkozzál, Zathureczky.

Zathureczky a cigarettája füstjébe bámult.

— Az én fiatal koromban volt egy olyanféle iskola Pesten, ahol a könnyelmü fiatal embereket megjavitották. Igen jó iskola volt. Én nem jártam bele, mert a vagyoni viszonyaim nem voltak valami kedvezőek. De egy csomó jóbarátom, akik azóta

méltóságos vagy kegyelmes urak lettek, növendékei voltak Varga Pálnak.

— Ki az a Varga Pál? Mit tanit?

—Nem tanit az semmit, csak éjjel-nappal együtt van a gondjaira bizott fiukkal. Amolyan lelki-nevelő, aki a legnagyobb tudományra oktatja növendékeit, az élet tudományára. Megtanitja őket arra, hogyan lehet kellemesen, urasan, elegánsan élni, anélkül, hogy az ember eldorbézolná a vagyonát. Ha emlékezetem nem csal, még kártyázni is tanitotta a fiukat.

— No Bálintot nem kell kártyázni tanitani, — vágott közbe a báróné.

Zathureczky vállat vont.

— Dehogy is nem. A hamis játékosok tudománya igen kiterjedt és nagy tudomány. Ismerni kell azt minden uri gavallérnak, aki nagy pénzben kártyázni szokott. Nem azért, hogy felhasználja a kozák-fogásokat, hanem azért, hogy vele szemben ne használhassák.

— Te, Zathureczky, — kiáltott fel a báróné. — Nekem nagyon kezd tetszeni a te Varga Pálod. Egy-két esztendőre hozzáadnám a Bálintkámat.

II.

A Varga Pál intézete, vagy mint abban az időben nevezték, amikor Bokry Bálint az érdemes férfiuhoz került, a „lelki-szanatórium“ egy csendes

budai utcácskában állott, nagy árnyas kert közepén. A középső főépületet, ahol az ugynevezett kaszinó, ebédlő és zeneterem volt, több apró villaszerü házikó vette körül, ahol a „lelki-szanatórium“ növendékei laktak. A növendékek mind bajuszos, szakállas urak voltak, akik részben önkényesen, részben különböző kényszeritő körülmények hatása alatt vonultak az intézetbe. De ott lakott már esztendők óta az öreg Stubnyai kegyelmes úr is, aki hófehér fejével, szikár alakjával éppen olyan ismert alakja volt a pesti mulatóhelyeknek, mint akármelyik aranyifju. A kegyelmes ur hatvanesztendős korában rájött arra, hogy többé nem tud ellentállni a női csáboknak és könnyen megeshetik, hogy valamely orfeumi hölgyet vezet egy napon az oltár elébe. Varga ur védőszárnyai alá vonta tehát magát. S ha el-elkalandozott is a fészekből, mindig tudta, hogy oda akármikor visszatérhet s Varga ur megvédi mindenféle veszedelmektől.

Az orfeumi hölgyek csupán a szanatórium kapujáig merték elkisérni a kegyelmes urat, a belső részekbe nem bátorkodtak, mert Varga úr egyszer-másszor kegyetlenül megszidta a vendégjáró hölgyeket. Természetesen csak titokban, az igazgatósági irodában, bezárt ajtó mögött, ahová becsalta a látogató hölgyeket. Egy Rózsi nevü táncosnőt állitólag még bottal is megfenyegetett, mert Varga úr a jóerkölcsök hive volt.

Ám a Varga Pál külseje nem árult se sem-

mit abból, amit belül érzett. Kopaszodó, kövérkés, mosolygó emberke volt, teli-kacagása megremegtette tekintélyes embon-pointjét és nyomban bizalmat keltett maga iránt növendékei körében, amikor fiatal koráról, fiatalkori kalandjairól mesélt. Előadása szerint ő volt a legvidámabb, legléhább és legkönnyelmübb ifju, aki valaha a főváros utcáit taposta.

— S az egészből mi maradt meg? — mormogta melankólikusan. — Semmi egyéb, mint a jó cigaretta. Most már csak a jó cigarettát szeretem.

Akik fiatal korából ismerték Varga Pált, azok azt mondták, hogy fiatalkorában is már a lumpok nevelésével foglalkozott az érdemes férfiu és a fő jövedelmi forrása az volt, hogy különböző vizsgákra, szigorlatokra készitett elő ifjakat, akik maguktól tanulni nem tudtak és nem akartak. Később felhagyott a vizsgákkal, mert rájött, hogy vizsgák nélkül is lehet boldogulni.

Bokry Bálintnak hamarosan megtetszett a szanatóriumbeli élet. Mindenki azt tehette amit akart. Nem messzire a szanatóriumtól fiáker-állomás volt, ahonnan az aranysapkás portás éles sipszóval szólongatta esténkint a kocsikat, amikor a „betegek“ a városba hajtattak vacsorázni vagy mulatni. Varga úr többnyire velük tartott és fiatalos kedvvel járta végig növendékei társaságában a mulató helyeket. De ha ő maga nem mehetett, ott volt Rimányik s helyettesitette Varga urat a felügyeletben, a

mulatságrendezésben. Ez a Rimányik volt a szanatórium legrégibb lakója. Tiz esztendő óta lakott ott s évek óta nem fizetett lakbért. Varga úr régen szélnek bocsátotta volna a növendéket, ha nincs egy gazdag és fukar nagynéni a háttérben, aki már nagyon régen haldoklik. A nagynéni halálát épen olyan reménykedve várta Varga Pál, mint Rimányik.

Addig is, hogy hiába ne élvezze a növendék a nagyuri életet, vele végeztette el az irodai teendőket, sőt helyettesitésével is megbizta. Ilyenformán lett lassankint Rimányik segéd-nevelő a Varga-féle szanatóriumban.

Bokry Bálint legelsőbben is ezzel a bizonyos Rimányikkal ismerkedett meg. Az egykori huszárfőhadnagy már deresedett a füle mellett és megtört fényü tekintete arról beszélt, hogy Rimányik nem a legboldogabb halandó ezen a világon.

— Pajtás, — mondja az ex-főhadnagy bizalmasan megveregetve a Bálint vállát, — én már tulestem a nehezebbjén. Tiz esztendő nagy idő. Azóta teljesen „szenvedélytelenitett“ Varga ur, mint ahogyan mondani szokta. Leszürt, desztillált, kifacsart. És amikor ezt hallom Varga ur szájából, valóban úgy érzem magam, mint egy nagy darab szivacs.

— No én nem leszek itt tiz esztendeig, — felelt fázósan Bokry. — Hisz tudtommal innen akkor mehet el az ember, amikor éppen akar.

— Valóban, elmehet. De nem megy el senki a maga jószántából. Többnyire el szoktuk küldeni a betegeinket, amikor már teljesen desztilláltuk őket. Azaz a pénzük fogyatékán van, — felelt a főhadnagy és keservesen pedergette a bajuszát, Majd hirtelen minden átmenet nélkül a Bokry bársony mellényére tette a kezét:

— Szép mellényed van, pajtás.

— Neked adom, — felelt vigan Bokry.

— Köszönöm, — szólt a főhadnagy s nyomban felvette a mellényt.

Bokry később megtudta, hogy a főhadnagyot a szanatórium lakói szokták ellátni ruhával, mert Varga Pál nem fizeti a szabószámláját.

Rimányik bizonyos kutyahűséggel ragaszkodott Bokryhoz. Mert az uj lakó még nem ismerhette az ő szomoru helyzetét a nagyuri szanatóriumban, nem is unhatta meg apró pumpolásait, sem sóhajtásait. Egyébként is neki volt a kötelessége megismertetni az uj lakókat a házirenddel. Ez a házirend meglehetősen rövid volt. A számlákat mind Varga ur fizeti, mert percentet kap a számlák után. Pénzt csak Varga urtól kell kérni, ha az elfogyott. Szivesen ád. Egyebekben tehet mindenki amit akar.

Amikor Rimányik mindezt elmondta, nagyot sóhajtott és minden átmenet nélkül, mint ahogy Bokry tőle megszokta, női fotografiát vett elő zsebéből.

— Ez a nő mindennek az oka! — mormogta s megcsókolta az arcképet. — Neked nincs ilyen arcképed? Mert ha volna netán, az én kötelességem ellopni tőled a képet és a tüzbe dobni. Igy gyógyitjuk a szerelmeseket legelőször. A második stádiuma a gyógyitásnak Holczerné.

— Ki az a Holczerné? — kérdezte Bokry.

— Holczerné egy tiszteletreméltó öreg asszonyság, akivel szerződésünk van. Holczernének kell gondoskodni arról, hogy a szerelmi betegeink újra szerelmesek legyenek, de természetesen nem a régi ideáljukba. Azt mondhatnám, hogy Holczerné a szerelmi osztály főnöke. Tavaly volt itt egy bácskai földbirtokos, aki valami szobaleányt akart mindenáron feleségül venni. Sok bajunk volt vele, meg veszedelmes is volt a vele való bánásmód. Egyszer pisztolyt szegezett Varga úrnak. De hála Holczernének, meggyógyították a fiatalurat. Három masamód kisasszonyba is szerelmes lett egyszerre, de egyiket. sem akarta feleségül venni. Tizezer forintba került az öregnek az egész komédia. Hát te nem vagy szerelmes?

— Nem, pajtás.

— Hát miért kerültél ide?

— Azt mondták, hogy itt majd megtanulok rendesen, elegánsan élni, aztán megválasztat az anyám képviselőnek.

Rimányik összedörzsölte a két tenyerét.

— Nos megtanulhatod... Majd beiratunk

valami jobb kaszinóba, ahová eljárunk politizálni, kártyázni. Varga úr kezei hosszúak. Megismerkedünk képviselőkkel, politikusokkal. Egyszóval te az „akarnok"-osztályba tartozol és Csernády úr lesz a nevelőd.

— Ki az a Csernády?

— Volt diplomata, ex-képviselő. Rendes havi gázsija van nálunk. Pénz dolgában hogy állsz, pajtás?

III.

Második hónapja volt már a lelki-szanatóriumban Bokry Bálint és igen szépen haladt előre tanulmányaiban. Csernády Ákos, aki mestere lett Bálintnak, hamarosan megtanitotta mindarra, amire szüksége van egy fiatal politikusnak. A volt diplomata, akinek különböző gyanus üzelmek miatt vissza kellett vonulni a közélettől, jókedvű cinizmussal fogta fel mesterségét. Az életnek már leélte javát és csupán arra volt gondja, hogy meglegyen a mindennapi pezsgője. Pezsgő nélkül nem tudott élni. A teste már félig roncs volt, botra támaszkodva sántikált a pártklubok folyosóin, ahol panamák után szimatolva kereste meg a kenyerét. Jó pénzért beszédeket szerkesztett tudatlan politikusoknak. Ismert mindenkit és mindent az utolsó ötven esztendő Magyarországából. Csak akkor csillogott bágyadt szeme, ha elfogyasztotta a maga pezsgőborát. Ilyenkor lemúlott róla az örökös

melankólia, a cinikus embergyülölet és vidáman pöfékelt szivarjából.

— Minden szerencsejáték a világon — mondogatta. — Csupán a politika nem. Ott mindig a ravaszság és az ész győz. Egy mogyorónyi ravaszság felér egy szakajtó szerencsével.

A bárónő, aki egyízben meglátogatta fiát, nagyon meg volt elégedve a látottakkal. Csernádyt a legbölcsebb embernek tartotta, Varga Pált elragadónak. Csupán Rimányikot rótta meg a fia előtt:

— Nem értem ezt az embert. Egyetlen egyszer láttam és már pénzt kért tőlem kölcsön...

Bálint megnyugtatta a bárónőt, hogy ez a volt főhadnagynak betegsége és nem kell komolyan venni a dolgot. Különben Bálint sem járt reggelenkint táncolni a kávéházakba és szabad óráiban jogi könyveit olvasgatta.

— Az öreg Vidnák képviselő úr már az ágyból sem tud fölkelni. Mire te nagykorú leszel, bizonyosan megürül a bátori kerület, — mondta a bárónő, amikor elbúcsúzott a fiától.

Ekkor történt, hogy a lelki-szanatóriumban kinos szenzáció zavarta meg a lakók nyugalmát. Varga úr különösen megharagudott Rimányik főhadnagyra és egy közös ebédnél, amikor a főhadnagy elmondta szokásos célzásait szivacs voltára, Varga úr ajtót mutatott neki. Időközben ugyanis a nagynéni új végrendeletet csinált, amelyben teljesen kitagadja könnyelmü unokaöccsét.

A főhadnagy eltávozott a szanatóriumból, de ezentúl is sűrűn látták a különös embert. A csendes kis utcában leskelődött az intézet körül és apró kölcsönöket vett a lakóktól. Leginkább Bokry Bálintot tüntette ki bizalmával. Valahogy nagyon ragaszkodott a fiatal emberhez.

Egy téli este, amikor Bálint elhagyta a szanatóriumot, néhány lépésnyire a kaputól a főhadnagy csatlakozott mellé. Didergett vékony felöltőjében és elkékült ajakkal mondta:

— Órák óta várok rád. Azt akarom megmondani, hogy tökéletesen boldog vagyok.

Bokry csudálkozva nézett a főhadnagyra.

— Gyere el hozzám ma este. Majd meglátod, hogy mi az igazi boldogság. Várunk, számítottunk rád.

S míg egymás mellett ballagtak a havas budai utcákon, a főhadnagy elmondta, hogy időközben megházasodott. Állása van egy biztosítótársaságnál és a boldogsága tökéletes. Közben élesen, fuldokolva köhögött. Beteg volt szegény. A nyomorúság teljesen megtörte.

Bokry alapjában jó fiú volt, engedett a főhadnagy rábeszélésének s elindult vele a külső Ferenc-körut felé, ahol a főhadnagy „fészkét fölépitette".

— Ne félj tőlem, — beszélt útközben Rimányik. — Nem kérek tőled pénzt, mert nincs rá szükségem. Egyebet tervezek én veled. Te kép-

viselő, nagy befolyású férfiú leszel egykor. Amikor én már nem leszek. Gondolj akkor az én kis családomra.

Bokry nevetve ütött a főhadnagy vállára.

— Bolondokat beszélsz, főhadnagy.

Rimányik megtört fényű szemét Bokryra vetette.

— Nemsokára meghalok, — mondotta bizalmasan, mintha valami titkot közölt volna a barátjával. — És akkor az asszony árván marad. Akinek a képét annyi évig a zsebemben hordtam.

Egy kis kétszobás lakásban lakott Rimányik. A lakásban egy már nem fiatal, de kellemes, szomorúan-vidám asszonyka fogadta a belépőket. Szép barna szeme volt és gömbölyű álla. Kérdőleg nézett a főhadnagyra.

— Rendben van minden, — mondta gyorsan a főhadnagy. — Megmondtam neki, hogy én meghalok és ő megigérte, hogy nem hagy el téged.

Az asszony szomorúan mosolygott:

— Lássa, Bokry úr, ilyen bolond az én uram.

— Rendben van minden, — ismételte Rimányik és a kezét dörzsölgette. — Szeretem a barátomat. Egyedül őt szerettem azok között ott az intézetben.

Bokry csudálkozva nézte az asszonyt. Valami különös, bolondos gondolat motoszkált a fejében. Furcsa, hogy ő ennek az asszonynak a gyámolítója

lehetne valamikor. Vajjon mit csinálna vele? Sokkal fiatalabb, csinosabb az asszony, semhogy veszedelem nélkül lehetne vele barátkozni. Vidáman nézett az asszonyra, amikor pedig megtudta nevét, bizalmasan Jolánnak kezdte szólongatni.

— Úgy, úgy, — bólongatott Rimányik. — Jó, ha előre kezditek egymást szeretni.

Jolán megsimogatta az ura arcát:

— Tíz évig vártalak és már el akarnál hagyni?

— Nem rajtam múlik — felelt rejtélyesen Rimányik. — Lehet, hogy bolond vagyok. De nem szeretném mégse, ha többé senki se nézegetne a te szemedbe.

Egy-két hónap múlva tavaszodott már, Bokry levelet kapott a szanatóriumba. Rimányik küldte és a felesége arcképe volt mellette.

— Én már meghaltam, mire ezeket a sorokat olvasod. Itt küldöm azt az arcképet, amelyet neked hagyományoztam.

Bálint elgondolkozva nézte a megfakult arcképet. A kép bizalommal, nyugodtan nézett rá vissza.

— A gyámleányom, — mondta Bokry és mosolygott.

IV.

S az ex-főhadnagy csakugyan meghalt. A temetésen Bokry Bálint vezette az özvegyet karján, gondoskodott a temetési költségekről, sőt az okve-

tetlenkedő háziúr előtt szavatosságot vállalt a hátralékos lakpénzért. S így lett Bokry Bálintnak gyámleánya a Rimányik özvegye, holott az ifjú még maga is Varga uram gyámkodása alatt volt.

Bokry kellemesnek találta a hivatalát. Az özvegyasszonyt sűrűn meglátogatta és roppant tetszett neki, hogy az asszony apró-cseprő bajait bizalmasan elmondogatja neki. Jolán általában igen tudatlan és naiv lélek volt. Néha még meg is szidta Bokryt, mint hajdan az urát, ha napokig nem látta.

— Már megint azzal a korhely Csernádyval kóborolt ugy-e? S így természetes, hogy nem jutottam eszébe.

Az asszony ismeretségének az volt a legelső következménye, hogy Bálint még többet ült a jogi könyvei mellett, mint azelőtt és esténkint alig távozott a szanatóriumból. Varga úr a fejét csóválgatta.

— Megárt a sok tanulás, fiatalember, — mondogatta. — Az élet nem csupán a kötelességek láncolata, hanem a vidámságoké, mulatságoké is. Menjünk el estére az orfeumba.

De Bokrynak semmi kedve se volt többé a kiváló férfiút elkisérni léha mulatságaiba s Varga úr hamarosan megállapította, hogy a változás oka semmi egyéb, mint a szerelem. Most már csak azt kellett megtudni, hogy kibe szerelmes a gondjaira bizott növendék. A tiszteletreméltó és öreg Holczerné,

aki bombassin-selyem ruhájában és rikító vörös kalapjában gyakori vendége volt az intézetnek, csakhamar kinyomozta a dolgot.

Varga úr kétszeres felügyelet alá helyezte a növendéket, a közös ebédnél pedig ocsmány szavakban emlékezett meg Rimányikról, aki még halála után is romboló hatással van a fiatalemberek erkölcseire.

Nyár elején Jolán nyári lakásba költözött a zugligetbe és Bokry mindennap meglátogatta gyámleányát. Határozottan szerelmes volt az asszonyba, bár magában röstelte ezt bevallani. Tudja isten, Varga úr előtt szégyelte volna legjobban a dolgot, mert az érdemdús férfiú e szerelemről nem a legjobb véleménnyel volt. De a titkát még sem temethette magába. A szerelmesek, ha nem beszélhetnének szerelmükről, boldogtalanok volnának. Megírta tehát az apjának a dolgot, akinek titoktartásáról bizonyos volt. Az öreg nyomban Pesten termett. Bizonyosan szökve jött, mert még a fogadóba is álnéven jelentette be magát.

— Hol van a menyecske? — kérdezte csillogó szemmel.

Bokry elvitte az apját Jolánhoz. Az öreg úr nyomban udvarolni kezdett az asszonynak.

— Helyre asszony, nagyon helyre asszony! — mondogatta kipirulva. — Ámbátor a koránál fogva inkább nekem való volna, mint neked, Bálint.

Jolán nevetve hallgatta az öreg úr ömlengé-

seit. Miután ismerős volt a családi viszonyokkal, megfenyegette Samu bácsit.

— Egyszer csak itt terem a bárónő!

— Nem baj, — szavalt nagy elhatározással az öreg. — Bálintot nagyon szereti a bárónő és mindent megbocsát neki.

Egy hétig járt apa és fiú a zugligeti fészekbe. A fiú éppen olyan nagy virágbokrétát hozott, mint az apa. A hetedik napon betoppant a bárónő. Roppant haragra gerjedt, amikor az öreg Samut új pepita-ruhájában meglátta; még a szakállát is leberetváltatta az öreg ember időközben. A Jolán egyik keze a Bálint kezében, a másik a Samu bácsi kezében.

A bárónő szólni se tudott egy darabig a felindulástól.

— Bocsáss meg Meláni, — motyogta Samu bácsi, — csak a fiunkat akartam megmenteni. Nagyon szerelmes ebbe a menyecskébe.

A bárónő a fiára nézett.

— Igazat mondott az apád? — kérdezte szigorúan.

Bálint nagy felindulással nézett az özvegyre. Az lesütötte a szemét.

— Igen, szeretem Jolánt.

A bárónő nagyot nyelt.

— Helyes, akkor el fogod venni, — mondta egykedvűen. — De az apádat nem engedem Pestre járni kalandok után. Gyere, Samu.

A villa útján együtt indultak el. Samu bácsi lehorgasztott fejjel, a bárónő kiegyenesedve, büszkén. Csak a rácsos kapu mellől szólt vissza a szerelmes párra.

— Varga úrnak pedig kitépem a fülét.

— Kérlek, mama... — szólt engesztelve Bálint.

S erre a hangra megfordult végleg a bárónő. Sírni kezdett és a fia nyakába borult.

— Hát igazán szereted? — kérdezte zokogva.

Bálint vígan felelt:

— Hogyne szeretném. Hisz a gyámleányom.

Samu bácsi a háttérből az ökleit egymáshoz ütögette, ami az ő jelképes beszéde szerint azt jelentette, „addig üsd a vasat, amíg meleg."

— Hát akkor abbahagyjuk a tanulmányokat, — vélekedett csendesen Samu bácsi, — s elkezdjük a házaséletet, te szegény fiú.

A kor vezérei.

(Ujkori mese.)

Irta: AMBRUS ZOLTÁN.

I.

Mégis csak szegény ördögök vagyunk mi — szólt Pierpont Morgan Carnegiehez — megtollasodott kalandorok, pénzes szegények (ha éppen azt akarja, hogy pontosan szóljak), de alapjában véve szegény ördögök, akik nem azt teszik, amit akarnak, hanem csak azt, amit lehet! A temérdek koldus azt hiszi, hogy a világ urai vagyunk; és annyi igaz, hogy sok mindenünk van, amiről a hajdani nagy urak nem is álmodtak. De viszont hiába áhitozunk arra, amire a római császároknak nem kellett áhitozniok, és semmi pénzen nem szerezhetjük meg azt, ami egy renaissance-kori apró zsarnoknak ugyszólván magától pottyant az ölébe. A római császároknak, a renaissance apró zsarnokainak, később egyikmásik francia királynak: XIV. vagy XV. Lajosnak vagy hogy még lejebb menjek, a porosz Nagy Frigyesnek, vagy az orosz Katalin cárnőnek fü-

tyülniök se kellett azért a szerencséért, hogy tányérnyalóikul tisztelhessék a kor legkiválóbb szellemeit; ezt mi nem érhetjük el, akármennyit fütyülünk, akármennyit kurjongatunk, nem érhetjük el semmi áldozattal, semmi áron, még akkor se, ha a hiábavaló epekedéstől meg is szakad a szivünk.

— Hja, ehhez nekünk nincsen elég pénzünk — felelt Carnegie — mert a kor legkiválóbb szellemei mostanában már iszonyatosan követelők! Régente a kor legkiválóbb szellemei hihetetlenül szerények voltak; Ovidiusnak, Ariostonak, Molière-nek, Voltaire-nek, Diderotnak elég volt egy kis csontot hajitani. De ma már!... Vehette észre, tisztelt barátom, hogy a mai kornak fővonása, uralkodó vonása: a szertelen követelőzés. Nincs az a munkás, ha éppen csak a csatornát tisztogatja is, aki meg ne követelje, hogy az ő munkáját tartsuk a közre nézve a legfontosabbnak, és az ő életét a társadalomra nézve a legszükségesebbnek. És nincs az a semmittevő, ha egyébre nem is alkalmas, csak a másokon való élősködésre, vagy, ha minden lelkierejét összeszedi, a gyilkosságra, nincs az a munkátalan, ha nem is tud mást termelni, mint bűzös, mérges nedvet, amelyet a varangyéhoz hasonló ügyességgel lövell a többi ember képébe, mondom, nincs az a tétlen — csakis magának hasznos — csavargó, aki meg ne követelje, hogy egy eljövendő szebb kor, egy a mainál jobb társadalom fenséges lelkü apostolát

tiszteljük benne. Vagy nézze a nőket, akik ma már nem tudják megbocsátani a férfiaknak, hogy ők is csak úgy megöregednek és csak úgy meghalnak, mint a férfiak! Folytathatnám, de nem folytatom. Csak annyit jegyzek meg, hogy mindezeknek, minden más fajta embernek a meglehetősen általános szertelen követelőzése csupa alázatos szerénység ahhoz a követelőzéshez képest, amelyet a kor kiváló szellemeinél találunk. A kor kiváló szellemei nem érik be azzal, hogy nekik a vesepecsenyéből jut ki, mig a legtöbben csak a fartőből kapnak, nem is szólva azokról, akiknek már nem jut hus vagy éppen semmi se jut: mindent maguknak követelnek, és mindazt megkövetelik, amiben csak egy pár kiváltságos ember részesedhetik. Az a szivar kell nekik, amelyet egyesegyedül a portlandi herceg számára készitenek, és mindegyiknek, saját használatára, egy millió ilyen szivar kell, noha a Vuelta Abajo ebből a fajta dohányból nem terem többet, mint amennyit a herceg már lefoglalt. S az egész vonalon, mindenben ilyen követelők; önzésük oly határtalan és telhetetlen, hogy egyik se ismer el más önzést jogosnak, csak éppen a magáét. Hát hogyan lehetne szerencsénk tányérnyalóinkul tisztelhetnünk őket?! Egyetlen egy napi ellátásukhoz sem vagyunk mi elég gazdagok!

— Hanem — szólt Pierpont Morgan — ha ketten összeállanánk, mégis csak meg lehetne

szereznünk ezt a császári mulatságot. Egyesült erővel összehoztunk annyi pénzt, amennyi feljogosit bennünket, hogy egy estére meghivhassuk őket. Csak egy estére, és nem is minden kiváló szellemet, csak éppen a kor vezéreit.

— Hát adjuk össze a pénzt — felelt Carnegie — és csináljunk magunknak egy jó napot, amikor néhány órára elhitethetjük magunkkal, hogy igazán urak vagyunk!

— Kezet rá! — szólt Pierpont Morgan. És ha úgy tetszik, forduljunk a new-yorki „Felhővivó Társaság"-hoz. Ez a társaság az imádságtól fogva a koporsószegig, mindennel kereskedik a világon amivel csak kereskedni lehet, és elintéz, berendez, kieszközöl, fölépit, megteremt mindent, amit egyátalán megcsinálni lehet, kezdve azon, hogy kiszíjja a lakásból a port, egészen addig, hogy — ördögi gyorsasággal — nagyvárosokat fuj fel a sivatagban.

— Helyes! — felelt Carnegie. — Megbizzuk a „Felhővivó"-t, hogy rendezzen egy olyan tündéri ünnepélyt, amilyen még nem volt soha a világon, és talán nem is lesz többé, legalább egy pár ezer évig...

— Olyat, amelynek a hire elhatoljon még a föld alá is...

— Hogy maga Sardanapal is megforduljon a sirjában...

— És Balszázárt egy pillanatnyi életre keltse fel az ünnepély trombitaszava, de az irigységtől

menten úgy kirázza a hideg, hogy visszahaljon belé...

— Elevenitse fel a „Felhővivó“ az egész Ezeregyéjszakát, ami sohase volt, minden bülbülmadarastul, legkivált azzal, ami eddig soha se létezett...

— Gyüjtse össze egy estére és egy éjszakára mindazt, ami finomat és drágát az emberi művelődés eddig megalkotott...

— Teremtse meg, váltsa valóra mindazt a szépet, amit a kor legkiválóbb szellemeinek buja képzelete kitalált vagy kitalálhatott volna...

— Rendezzük ezt az ünnepélyt májusban, a Como partján...

— Vagy egy gyönyörü nyári este, Svájcnak valamelyik csodaszép helyén... mert csak Európáról lehet szó, hogy a kornak minél több vezető szellemét üdvözölhessük körünkben...

— Téritsük meg mindegyik vendégünknek az utiköltségét! De pazarul ám!...

— És kárpótlásul az időveszteségükért, ajándékozzuk meg mindegyiket egy csinos kis emlékkel... mondjuk: százezer dollárral!...

— Ez nem a legrosszabb pontja a tervnek. De valamiről ne felejtkezzünk meg. Amiből semmi pénzen nem szerezhetjük meg a legelső minőséget, azt kolduljuk ki a tulajdonosoktól, vagy lopjuk el, ha másképpen nem szerezhetjük meg...

— Szivart mindenesetre a portlanditól kérünk!

II.

Toll nem irhatja le azt a tündéri ünnepélyt, melyet a Pierpont Morgan és Carnegie-szövetség, a Felhővivó Társaság boszorkányos leleményességének segitségével, egy tavaszi holdvilágos éjszakán, a Como partján rendezett. Ez az ünnepély valóságra váltotta az Ezeregyéjszaka minden csodáját, bemutatta és élvezetül kinálta a túlfinomodott műveltség minden uj vivmányát, megteremtette, kézzelfoghatóvá, leszakithatóvá és megizlelhetővé tette mindazt a szépet és jót, amely eddig csak a kor legkiválóbb szellemeinek a képzeletében élt.

Az ó-kori szobrász, mikor az emberfeletti fájdalmat kellett a kőben kifejeznie, úgy segitett magán, hogy elrejtette a néző elől a szenvedő arcát, s a néző képzeletét lopta segitségül ahhoz, hogy — akármilyen lehetetlen a feladat — műve azért még se maradjon tökéletlen. Mi is kénytelenek vagyunk ehhez a művészi fogáshoz folyamodni, mikor képet kellene adnunk a Pierpont Morgan és Carnegie-szövetség ünnepélyéről. A tollnak nincsen elég hatalma ahhoz, hogy vissza tudja tükrözni mindazt a sok szint, tarkaságot, csillogást, ragyogást: az Ezeregyéjszaka csodás világitását, a mai, holnapi, sőt holnaputáni műveltségnek a villamosság titkainak meghóditásával elővarázsolt minden tüzijátékát, és a valósággá

változtatott gyönyörü képzelgések másvilági fényességét. Azért a szives olvasó lelki gazdagságához kell folyamodnunk: képzelje el a legszebbet, amit csak el tud képzelni.

Nekünk e helyütt csupán a száraz tudósításra, a rideg adatok szófukar felsorolására, a csupasz tények egyszerü megemlitésére kell szoritkoznunk. Átlátva a hü kép megfestésének lehetetlenségét, meg kell elégednünk a krónikás babéraival.

A meghivott vendégek közül a Pierpont Morgan és Carnegie-szövetség ünnepélyén a következők jelentek meg:

Gurko Simon és Leontyev Arisztid, a nagy orosz elbeszélők, Arcangelo, a nagy olasz regény- és drámairó, Stjernhjelm Arvid, a nagy svéd elbeszélő, Darkmain, a világhirü amerikai humorista, Kate Lock, a nők jogainak lánglelkü védelmezője, Colas, a kitünő francia regényiró, feleségével Millyvel, a nem kevésbbé kitünő irónővel, és Paulette kisasszonnyal, az „Olympia" művésznőjével, mind a kettőjük barátnőjével, továbbá a Grófnéval, Millynek, a kitünő irónőnek, kebelbarátjával — mert ezek négyen még a Pierpont Morgan és Carnegie kedvéért se válhattak meg egymástól egyetlenegy estére sem — azután: César Lebeau-Miroir, a nagy francia szatirikus, Lars Wiking, a nagy drámairó, a szabad szerelem német apostola feleségével, az ünnepelt művésznővel, és végül

az északi irodalomnak még egy kitünő képviselője: maga a nagy Knout Handsome.

Szóval, ha a meghivottak közül csak kevesen szerencséltették a két milliárdos hazigazdát, a vendég-koszoru előkelősége tökéletesen pótolta a sokaságot, mert látnivaló, hogy Pierpont Morgan és Carnegie a kor vezérei közül éppen a legnevezetesebbeket, a legeredetibb szellemeket, az új ösvényt nyitókat, tisztelhették vendégeikül.

Hogy valóban a legkiválóbb szellemek tündököltek ezen a páratlan ünnepélyen, a kor élén legelül haladók, a vezérszerepre a leghivatottabbak, az igazán eredeti őstehetségek, akiket semmiféle iskolás szellem nem rontott meg: ezt semmi se tanusithatja élénkebben, mint Lebeau-Miroir Cézárnak az a nagy érdekességü — pár percnyi számitás után bemutatott — statisztikai közlése, hogy a kilenc férfivendég együtt véve az iskolában — ugy az elemi, mint a közép és a felső iskolában — nem külön-külön, hanem összesen, mindössze hét és fél osztályt végzett.

A krónikásnak még csak azt kell följegyeznie, hogy a vendégek mindannyian kifogástalan esti öltözékben jelentek meg az ünnepélyen — még a hölgyek is — egyedül Darkmain, a nagy amerikai humorista, jelent meg uszónadrágban, amely eredeti ötlet természetesen általános derültséggel és tetszéssel találkozott.

III.

Carnegiet már régen megmarta az a tarantella, melynek csipésétől az irás viszketege támad. Azóta a jobb sorsra érdemes milliárdos többféle betegségben szenved: nemcsak könyvet ir, hanem naplót is.

A Pierpont Morgan és Carnegie-szövetség tündéri ünnepélye után a fogalmazást kedvelő Krőzus ezeket jegyezte fel a naplójába:

A vagyonszerzés éveiben második természetemmé vált, hogy valahányszor egy nagyobb kiadást kellett teljesitenem, nem nyugodtam addig, mig valami aprólékos hasznot nem csikartam ki attól a jókedvü embertől, aki fölvette a pénzt; az ilyen, örömében, mindig hajlandó valamicskét engedni, és sok ilyen kis haszonból lesz a nagy haszon, a kövér haszon...

Erről a szokásomról azóta soha se tudtam végképpen letenni.

Most is, hogy ki kellett izzadni az Ezeregyéjszaka költségeit, elhatároztam, hogy — ha már ennyi pénzt kell áldoznom egy ó-divatú szeszélyért — legalább némelyes erkölcsi hasznot szivattyuzok ki a vendégeimből: hadd térüljön meg abból, ami elvész a vámon, valami kevés, igen kevés a réven.

Csináltattam egy olyan albumot, amilyen még nem volt a világon, a végből, hogy ebbe a

mesésen szép könyvbe gyüjtsem össze az erkölcsi hasznot, s azután — az ünnepély estéjén — sorra megkérdeztem a vendégeinktől:

— Mi volt életének legnagyobbszerü izgalma?

Az első, akit megcsiphettem, Knout Handsome volt.

— Hogy mi volt életemnek legnagyobbszerü izgalma, már megirtam egy elbeszélésemben — felelt a gyomor Homérosza, akinél szebben még senki sem irt az éhezésről és a jóllakásról. — Akkor éltem ezt át, amikor kalauz voltam a new-yorki földalatti vasuton. A történet egy kissé hosszu és bonyodalmas; de szép, olvassa el. Most csak a magvát adom elő. Tehát: kétfelől is megfizettek azért, hogy hunyjak szemet, és a szabályok ellenére tegyem lehetővé egy embernek a föld alatt való elrejtőzését. Én azonnal átláttam a szitán. Kitaláltam, hogy az az ember aki elrejtőzött, azért fizetett meg mert rabolni akar, a másik pedig azért, mert jól eltitkolt boszuvágyból meg akarja ölni azt az elsőt. Az egyik pénzt eltettem az egyik zsebembe, a másik pénzt a másikba — a fülemüle jobbfelől is nekem fütyölt, balfelől is nekem fütyölt — és behunytam a szememet, hallgatni a fülemüle zenéjét. A többit olvassa el az elbeszélésemből. Elég az hozzá: életemnek legnagyobbszerü izgalmát akkor éreztem, mikor villamos kocsim elnyisszantotta a föld alatt rejtőzködő embernek a nyakát. Ahogy a kocsit megállitottam s a sin mellől kiemeltem első meg-

bizómnak a fejét, életem legnagyobbszerü megilletődését éltem át: ebben a pillanatban teljesen átéreztem a filozófia fenségét.

Másodszorra Gurko Simon mestert kérdeztem meg, hogy mi volt életének legnagyobbszerü izgalma.

— Már megirtam egy elbeszélésemben — felelt a nagy orosz. — Csavargó koromban történt. Négyen bujdokoltunk a rendőrök elől, négy jóbarát. Egyikünknek volt egy kis pénze, valami sikerült kis betörésből. Ahogy egy roppant pusztaságnak a kellős közepére értünk és éppen éjszakai pihenőre készültünk, a másik kettő félre hitt és arra akart rábeszélni, hogy pénzes barátunkat álmában öljük meg, aztán vegyük el a pénzét. Én természetesen nem fogadtam el az ajánlatot, de végig néztem, hogy másik két cimborám hogyan öli meg alvó barátunkat, és amikor, hogy el ne áruljam őket, osztozásra szólitottak fel, elfogadtam a rám eső részt, hiszen a boldogultnak már ugy se kellett semmi. Ahogy a pénzt a zsebembe csusztatva, egy utolsó pillantással elbucsuztam elköltözött barátunktól, életemnek legnagyobbszerü izgalmát éltem át: ebben a pillanatban teljesen átéreztem a megfigyelés fenségét.

Fölkerestem a másik oroszt is. Leontyev Arisztid, rövid tünődés után, igy felelt a kérdésemre:

— Már megirtam egy elbeszélésemben. Egyszer, véletlenül, észrevétlen tanuja voltam annak, hogy egy ember lopott. A tolvajt gyanusitani kezd-

ték, és ez nem sejtve, hogy valaki, aki rá bizonyithatná a tolvajlást, vakmerően tagadott mindent, majd a sértődöttet játszotta, felháborodva azon, hogy őt ilyesmivel gyanusithatják. Én természetesen nem szóltam egy szót sem. A történet vége az, hogy a tolvajtól bocsánatot kértek. Nos, mikor a tolvaj megvetően mérve végig megszégyenült vádlóit, diadalmasan távozott, olyan nagyszerü izgalmat éreztem, mint azóta soha. Ebben a pillanatban teljesen átértettem annak a magasztos lépésnek a fenségét, amikor a védtelen egyes fellázad az ellen a hitvány érdekszövetkezet ellen, amelyet társadalomnak nevezünk.

Leontyevvel sétálgatva a vendégek egy kisebb csoportjához érkeztem, amely Stjernhjelm Arvidot, a nagy svédet hallgatta.

A nagy svéd azzal szórakoztatta ezt a kisebb társaságot, hogy elbeszélte, milyen változatosan különböző módokon csalta meg őt mind az öt elvált felesége.

Mindegyiknek éppen tizenkét ravasz fogása volt erre a célra, és mindegyiknek más-más tizenkettő. A nagy alkotót tehát nem kevesebb, mint hatvan különböző módon csalták meg.

Paulette kisasszony, az Olympia művésznője, olyan áhitatosan hallgatta a mestert, ahogyan a jobb részt választó Mária hallgathatta Krisztust.

Én is végig hallgattam, de aztán megkérdeztem tőle, hogy ezek közül a rendkivül érdekes

élmények közül melyik nyujtotta neki a legnagyobbszerü izgalmat?

— Már megirtam egy regényemben, — felelt a nagy svéd. — Egyik feleségem olyan aljas módon csalt meg, hogy a dolgot a körülöttem lévő diszes társaságban nem is részletezhetem. Mikor erről minden kétséget kizáró bizonyossággal meggyőződést szereztem — hangsulyozom, hogy igenis, meggyőződést szereztem — művészi életemnek legnagyobb gyönyörüségét éltem át. Ebben a fölemelő pillanatban teljesen átértettem a női nem alsóbbrendüségét, tisztán utilitórius voltát, és teljesen átéreztem a férfi felsőbbségének egész nagyszerüségét.

A mellettem álló kopasz emberke arcán ennek a felsőbbségnek valami leirhatatlan mosolya jelent meg.

Ezt a kopasz emberkét az Isten is szabólegénynek teremtette, de ő kijátszotta az Istent s a rendelkezésére bocsátott lélekkel is fel tudta küzdeni magát a világ egyik leghiresebb emberévé.

Mert ez a kis kopasz a nagy Arcangelo volt.

Karon fogtam és tova vonszoltam.

— Remélem, mester — rohantam meg, — hogy ön is meg fog ajándékozni bizalmával.

Négyszemközt óhajtottam beszélni vele; azt képzeltem, hogy a nyilvánosság előtt nem volna eléggé közlékeny.

— Miért ne?! — felelt. — Közzé tettem én ezt már számos intervjuban. Ön természetesen azt

hiszi, hogy a legnagyobb izgalmat akkor állottam ki, mikor rám, a már hires iróra, kisütötték, hogy nem kevesebb, mint hatvannégy oldalt irtam ki Balzacból. Ez engem hidegen hagyott. Tudtam, hogy a világ azt fogja mondani: „Bah, néha a leggazdagabbak a legnagyobb tolvajok!“ Nem. Életem legnagyobbszerü izgalmát csak nemrégen éltem át. La Platából felszólitottak, tartsak száz felolvasást a nagy művésznővel való szerelmi visszonyomról, egy fél millióért. Azt sürgönyöztem nekik: „Szivesen, de ez a történet csak a kiadatlan részletekkel együtt kapható, s ennek a történetnek az ára, az összes részletekkel: egy kerek millió. A feleletet azonnal kérem.“ Nos, amikor felbontottam a kábelen át érkezett választ és szándékos lassusággal betüztem ki a boldogitó igent, valami eddig ismeretlen gyönyörüség borzongatta meg a hátgerincemet. Ebben a pillanatban teljesen átéreztem a vagyonszerzés lázának a nagyszerüségét.

A nagy olasz után Lebeau-Miroir Cézárt gyóntattam meg.

— Én megmondom édes öregem — felelt az elbájoló cinikus — én megmondom, mert én olyan fiu vagyok. Egyszer, megrendelésre, egy isteni pamflétet irtam a tőkések ellen. Egy bizsu volt ez, epekövekkel, drága epekövekkel kirakva. Az egész világ el volt ragadtatva, és senki se tudta kitalálni, hogy: ki lehet a szerző? De erre én, a tőkések megbizásából egy másik pamfletet irtam, általában

a radikálisok, de különösen az első pamfletem ellen. Jó munka volt, mondhatom; tiszta vitriolba mártott tollal irtam, s minden sorból egy-egy vipera mászott ki. A meggyőződés, édes öregem, nem fetreng az utcán, de mióta a világ áll, soha még egy mosócédulát se irtak le annyira, minden meggyőződéstől menten, mint én ezt a két pamfletet, amelyeknek bármelyik sorától még egy bivaly is felfordult volna. És mikor ez a második pamflet is megjelent, a még mérgesebb, — amikor az állatkertben az összes csörgőkigyók kimultak az irigységtől: egyszerre világosság támadt az emberek fejében. „Mind a kettőt csak egy ember irhatta: Lebeau-Miroir!“ — hangzott fel egyszerre a lelkesedés zaja, s nekem könnyek gyültek a szemembe a meghatottságtól, nem közönséges sós könnyek, hanem sztrihnines könnyek, már amilyen tőlem éppen telik. No és ahogy az első ujságárus-gyerek végig rohant a körúton, azt orditozva, hogy „Lebeau-Miroir — Lebeau-Miroir ellen!“... olyan nagyszerü izgalom fogott el, amilyet egy életben csak egyszer lehet élvezni. Ebben a percben teljesen átéreztem az emberi értelemnek egész fenségét.

Darkmain is hasonló szellemben felelt.

— Életem legnagyobbszerü izgalmát — kezdte — öreg napjaimban éltem át. Már kora ifjuságomban hozzá szoktam ahhoz, hogy bátran beszélhetek s nyugodtan irhatok bármi bolondot, mert minél vadabb ostobaságokat eresztettem meg, az emberek

annál jobban mulattak rajtam, nem mondhattam olyan értelmetlenséget, ami a hallgatóimnak ne tetszett volna. Ezt a szerencsét alaposan kihasználtam, sőt visszaéltem vele, kétféle irányban is. Először is éppen százszor annyit irtam, mint a mennyi irnivalóm volt; és másodszor teljesen leszoktam arról, hogy megválogassam: mi az, amit célszerü elmondani, s mi az, amit okosabb elhallgatni. Akárhányszor egy-egy olyan bárgyuságot szalasztottam ki a szájamon vagy a tollamon, hogy magam is elszégyeltem magam, de az emberek ilyenkor is azt mondták: „Nagyon jó! Ilyet csak Darkmain tud kitalálni!“ Ez elkényeztetett, elkapatott, vakmerővé tett. Nos, egy napon elolvastam a legutóbb irt tréfálkozásomat, és megrémültem. Azt mondtam magamban: „Ilyet nem irhat más, csak az, aki vagy már születésétől fogva hülye, vagy irásközben hirtelen megőrült!“ Néhány pokoli órát éltem át, mert egyre bizonyosabbnak tünt fel előttem, hogy igenis agylágyulásba estem. Képzelheti, milyen édes izgalmat éreztem, mikor hű olvasóim az ijesztő cikket magasztalással halmozták el! Sokan nevettökben a könnyeiket törölgették és mások kijelentették, hogy még soha életökben nem mulattak ilyen jól. Végre megjelent egy pátriárka, aki a legegészségesebb szamárságban őszült meg, és lelkesedésében, elragadtatásában, egyszerüen megcsókolt. Ekkor éltem át életem legnagyobbszerü izgalmát, mert ebben a percben megértettem, hogy nem én vagyok bolond, hanem

a többiek, és teljesen átéreztem az ostobaságban rejlő őserő egész fenségét.

Az uszónadrágos ember volt az utolsó, akitől ilyen kimeritő feleletet kaptam, mert Kate Lock, a nagy nő, az asszonyok jogainak lánglelkü védelmezője, már kissé titokzatosan felelt.

Egy darabig szótlanul nézett rám, s aztán csak annyit mondott:

— Életem legnagyobbszerü izgalmát akkor éltem át, amikor először éreztem át teljesen a természet rendjének egész fenségét.

A többi hölgyet már nem mertem megkérdezni. Colas mestert azonban nem ereszthettem ki a hálómból; az ő feleletére nagyon kiváncsi valtam.

Csakhogy Colas mester, nagy meglepetésemre kitért a felelet elől.

— Én ugyan ezt már megirtam egy regényciklusban — szólt — de a regényciklusban sokat meg lehet irni, amit egy gentleman nem mondhat el. Szóval, igy magánkörben, az ön kérdésére csak akkor felelhetnék tökéletes nyiltsággal, ha erre ugy elvált feleségem, Milly — akivel elválásunk óta is a legzavartalanabb barátságban élek, — valamint közös barátnőnk, Paulette kisasszony, kifejezetten felhatalmaznának. Mindössze annyit mondhatok tehát, hogy életem legnagyobbszerü izgalmát akkor éltem át, amikor megértettem, hogy: a világ az, amit az érzékeinkkel felfoghatunk, amennyit az érzékeinkkel átölelhetünk, és amikor teljesen átéreztem

annak a fenségét, hogy az embernek nincs egyebe, csak az érzékei.

Ennyit jegyezhettem fel uj, ezer dolláros kötésü emlékkönyvembe, melyet szülővárosom muzeumának fogok hagyományozni.

Kissé sokba került, hogy Pierpont Morgannal szövetkezve, egyetlenegyszer, megvendégelhettem a kor vezető szellemeit, a mi időnk nagy marsalljait... De nem hiába költekeztem. Én is elmondhatom:

Ho trovate una storia, cui in tralusce
Mista allo scherzo la filosofia.

IV.

Gurko Simon, a nagy elbeszélő, Darkmain, a nagy humorista és Knout Handsome, a nagy multu éhező társaságában távozott el a Pierpont Morgan és Carnegie-szövetség ünnepélyéről.

— A hal nem volt rossz — szólt a nagy multu éhező.

— A hal nem volt rossz — ismételte Darkmain — hanem a rendezésen meglátszott, hogy ezek az emberek igen alacsony sorsból másztak fel az uborkafára. Nem értenek hozzá szegények, hogy az urivendéget miképpen kell ellátni.

— A szivar például átkozott rossz volt — jegyezte meg Gurko.

— A szivart egyszerüen nem lehetett elszíni — fejezte be az ezeregyéji mesét Knout Handsome, a nagy multu éhező.

A bolygó hollandi.

Irta: FARKAS PÁL.

I.

Lássa ez az a hely, ahol megérti az ember Rider Haggard összes fantáziáit. És egyáltalában megérti azokat, akik az emberiség nagy titkait ezen a földön keresik.

Stradenitz kissé felemelkedett fehér csacsiján és kerek kézmozdulattal reámutatott a rőtbarna csupasz sziklákra, melyek között pihenőt tartottunk. Tényleg a legkülönösebb sziklák, melyeket valaha láttam. Van valami sajátságos egyéni karakterük, amely egyenesen kihivja a fantáziát. Mintha csak szinpadi diszletek volnának, amelyek eltakarják a következő képet. Az égbolt feketén csüng fölöttük, szinte reánehezedik a nagy csendességre, amely végig kiséri ezt az egész utat. Az utat, amely a halál négyezeresztendős emlékeihez vezet.

A thébai királysirokhoz lovagoltunk. Korán reggel keltünk át a Niluson és most már mélyen benn voltunk a hegységben. Egyikünk sem volt beszédes kedvében. A dragomanunk, egy mogorva, barátságtalan egyiptomi alig nyitotta ki a száját, Stradenitz pedig révedező szemekkel bámult maga elé.

Stradenitz-el Kairóban ismerkedtem meg és együtt mentünk Felső-Egyptomba. A nevét azelőtt gyakran olvastam az ujságokban, a „Delirium" valamelyik nemzetközi tárlaton nálunk is ki volt állitva. Voltak, akik a jövő nagy festőjének tartották és bizonygatták, hogy Gaugin eltörpül mellette. Pár esztendő óta azonban nem beszéltetett magáról és ezért meglepetve pillantottam fel, amikor egy közös ismerősünk a Shepperd teraszán bemutatott.

— Nem, még nem haltam meg — mondotta ő különös mosollyal.

— Sőt igen jó szinben van. De miért cáfol meg egy halálhirt, amelyet sehol sem olvastam?

— Vannak halálhirek, amelyeket sehol sem nyomtatnak le és azok mégis átmennek a köztudatba. Amikor például az imént megmondták önnek a nevemet, olyanformán pillantott fel, mintha azt kérdezné: Ni-ni. Hát ez még él?

Valami udvarias frázist mormogtam, hogy a meglepetésem csak öröm volt, de ő a kezével intett.

— Hagyjuk ezt, hagyjuk ezt. Különben igaza van, egy festő, aki három év óta nem vett ecsetet a kezébe, csak bizonyos fenntartással nevezhető még élőnek.

— Nem dolgozott az utóbbi időben?

— Meglehetősen sokat dolgoztam. Végigcsináltam három kombinált bécs-páris—london—osztendei szezont. Csak éppen festeni nem festettem.

A száraz hangján valami mélységes rezignáció csengett keresztül, a leplezetlen őszintesége pedig bámulatba ejtett. Lopva reápillantottam. Már nem volt egészen fiatal ember, úgy a negyven körül járhatott, de pompásan tartotta magát, a

profilja pedig bátran reákerülhetett volna egy antik kameara. A szeme fáradtan, lassan pillantott maga elé, de ha beszélt, különös tüzek lobbantak fel benne, amelyek a következő másodpercben ismét kialudtak.

Hamarosan összebarátkoztunk és együtt csavarogtunk Kairóban. Pompás utitárs volt, bár az örökös paradoxonjai kifárasztottak. Mintha Wilde és Shaw összes barok szentenciáit megtanulta volna, valósággal ontotta őket. A mesterségéről azonban, első találkozásunk óta, sohasem beszélt, én pedig nem hoztam szóba.

Kairóból Luxorba mentünk és lelkiismeretesen végigcsináltuk az összes kirándulásokat. Kergettünk sakálokat a karnaki romok között és csónakáztunk holdfényben a Niluson. A szezon már meglehetősen a vége felé járt, a Hotel Luxorba új vendég alig jött. Csupa unalmas öreg angol ült a table d'hôte körül, nem volt érdemes velök szóba állni. Igy még inkább egymásra szorultunk és majdnem az egész napot együtt töltöttük.

— Lássa — ismételte most Stradenitz mégegyszer — ez a különös, ijesztő sziklaösvény bátran elvezethetne a titokzatos országba, amely Afrikában bizonyára létezik.

— Bizonyára. Csak nem tudjuk megtalálni — hagytam reá mosolyogva.

— Ne gúnyolódjék. Ez a föld tele van földeritetlen titkokkal és megoldatlan problemákkal. Ön persze hisz a modern történelemben, de én mondom, hogy az egész ókori történettudomány humbug. Ki tudnak betüzni néhány felirást, el tudnak olvasni egy pár papyrust és nagyra vannak vele. De ki mondja meg nekem, hogy az egyptomi kultura honnan és hogyan fejlődött?

Hiszen ön volt a kairói muzeumban és látta, hogy az első dynasztiák idejében ez a kultura talán magasabb fokon állott, mint később a nagy Ramsesek alatt. Ámde a pyramisépitők mögött már a teljes sötétség kezdődik és engem éppen ez a sötétség érdekel. Mit takar el? Mi volt Cheops és Snefru előtt? Ki épitette a szudani romokat? Miről beszélnek az elhagyott városok a Zambezi mellett?

A dragoman felállt és intett, hogy tovább kell indulnunk. A vita egyelőre megszakadt.

Mikor a királysirokból kijöttünk, egy öreg, csonkakezű néger segitett a felszállásnál. A dragoman hozzánk fordult.

— Ez a néger a mahdi seregében szolgált tiz évig.

Stradenitz végignézett a csonkakezű feketén. Az egykedvű vigyorgással tartotta ép kezével a szamarakat.

— Ez tehát egy a mahdi seregéből. Azok közül való, akik majdnem megcsinálták a nagy afrikai birodalmat és akik előbb-utóbb meg is fogják azt csinálni.

Megráztam a fejemet.

— Az afrikai birodalom fantázia. Angliát sohasem fogják kiszorítani a Sudanból.

— Dehogy nem. A szines fajok óriási fölényben vannak a fehérek fölött. Megvan bennök az a hideg, fenntartás nélküli önfeláldozás, amely a mi civilizációnkból hiányzik. Ez az öreg lagíri néger például minden gondolkozás nélkül ment a halálba, amikor a mahdi küldte. Nem is jutott eszébe, hogy ez másképen is lehetne. Mihelyt ezek az emberek megtanulnak a fegyverrel bánni, rettenetes ellenfelek lesznek.

— Csakhogy ezzel a tudománnyal karöltve

más tudás is jár. És a gondolkodó ember már nem megy vakon a halálba.

— Hanem tudatosan. Nézze a japánokat, ők megmutatták. És éppen ez a legnagyobb filozófia és etika, amikor valaki tudja, hogy egy magasabb rendű eredményért odadobja magát.

— Más szóval, ön hisz a megváltásban.

— A megváltás úgy, ahogy ön érti, nem szimpatikus nekem. Valami, ami az egész népért történik, mindig plebejus dolog marad. Az igazi megváltás csak egy kiválasztott egyén útján történhetik — szintén egy kiválasztott egyénért. Ismeri a bolygó hollandi mondáját?

— Ismerem.

— Lássa, ennek a mondának milyen nagyszerű igazságai vannak. Egy pusztulásra szánt férfiút csak az menthet meg, ha egy tiszta leány fenntartás nélkül odaadja neki magát. Azt hiszem különben, hogy a mondát mai szövegében csak elrontva ismerjük. Senta odaadó szerelme nem halált jelentett a kóbor hajósnak, hanem életet. A leánynak meg kellett halnia, hogy a férfiú visszanyerje hitét és önbizalmát és visszatérhessen ismét a tengerre.

— De ez a felfogás nagy igazságtalanság volna szegény Sentával szemben. Az operában úgy láttam, hogy a leány halála után mindketten együtt megdicsőülve felszállnak az égbe. Ebben már van valami kis erkölcsi elégtétel. De meghalni úgy, hogy a hollandus tovább hajókázzék — ennek nincs sok értelme.

— Csakis ennek van értelme — vágott közbe Stradenitz izgatottan. — Képzelje a bolygó hollandit maga elé. Egy embert, aki elszántan, szilajon járja a vizeket, aki dacolni mer az úgynevezett gondviseléssel, egyszóval egy kivételes

művészi lelket. És egyszerre elfárad és elcsügged. Az égi hatalom, amely alatt hihetőleg a bornirt közvéleményt kell érteni, fülébe orditja, nem vagy többé senki és semmi. Közönséges bolygó hollandi vagy, aki cél nélkül és eredmény nélkül hánykolódol ide és oda. A szegény hollandus pedig kénytelen beletörődni ebbe a fájdalmas gondolatba, nem tud tovább küzdeni, csak a halált várja. Most jön Senta. A tiszta, fiatal leány, aki ismeri a fáradt hajós végzetét és aki érzi, hogy önfeláldozása visszaadhatja neki hitét és nyugalmát. De ez a nyugalom nem a halál, hanem az élet, az alkotás. És amikor Senta szégyenében és szerelmében a mélységbe ugrik, nagyon jól tudja, hogy nem mennek együtt az unalmas menyországba, tudja azt is, hogy ő elkárhozik, a másik pedig visszatér az oceánra és ismét uralkodni fog a vizeken. És ez a tudat megnyugtatja és felemeli. Mert az ő fiatal teste csak eszköz volt arra, hogy egy teremtő lélek ismét visszakapja az erejét.

Stradenitz az utolsó szavak alatt teljesen elvesztette a nyugalmát. Csillogó szemekkel beszélt, azután hirtelen egy nagyot húzott a csendesen kocogó szamárra. Az állat nekirugaszkodott és őrült vágtatásba kezdett bele. Patkója keményen csattogott a sziklaösvényen, Stradenitz fehér nyakvédő fátyola pedig hullámosan lengett mögöttük.

Idő kellett hozzá, amig beértem.

— És nem gondolja, hogy a bolygó hollandust künn a tengeren kinozni fogja az önvád, hogy egy fiatal teremtés rajongásával visszaélt? — kérdeztem tőle.

Stradenitz már ismét visszasülyedt előbbi szótlanságába. Első pillanatra nem is értette meg a kérdést. De azután hevesen megrázta a fejét.

— Szó sincs róla. Ha Senta áldozata csakugyan visszaadta neki az erejét, nem tölti majd az idejét ilyen haszontalanságokkal, hanem alkot.

— Alkot? Az oceán közepén?

A festő ajkán fáradt mosoly jelent meg.

— Igaz, hajósról beszéltünk. Mindegy. Bizonyára ő is tud alkotni és különben is azt hiszem, hogy a bolygó hollandus nem volt hajós.

— Hanem?

Vállat vont, de nem adott választ. Nem zavartam tovább. Hallgatva lovagoltunk egymás mellett a Nilus felé.

— — — — — — — — — — —

A Hotel Luxorban egy sürgöny várt. Jöjjek azonnal haza.

— Kár, hogy elmegy — mondotta Stradenitz. — Éppen most hallom, hogy ismerőseim érkeztek. Kellemesen eltölthettük volna az időt.

— Hölgyek?

— Igen, anya és leánya. Grácba valók. A télen sokat voltunk együtt Bécsben. Kár, hogy éppen most megy el.

— Muszáj. De remélem, ön annál kellemesebben fogja az időt eltölteni.

Stradenitz komolyan bólintott.

— Ezt magam is remélem.

II.

A hadügyminiszterium úgy rendelte, hogy az egyik fegyvergyakorlatomat a vártüzéreknél töltsem. E fegyvergyakorlat részletei annyira dísztelenek, hogy nem óhajtok reájuk bővebben kitérni. Katonai erényeim sohasem voltak kiválóak, és most amikor

titokzatos logaritmus táblákat nyomtak a kezembe, teljesen berozsdásodtak. A negyedik napon az ezredes rövid beszédet intézett hozzám. Elmondta, hogy Isten engem az ő különös gyötrelmére küldött ide, de ő nem fogja idegeit tönkretenni és a jövőben egyszerüen levegőnek tekint. Ha jól esik, álljak a fejem tetejére, ő nem vesztegeti velem a drága idejét.

Hála az ezredes rongált idegeinek, ezentúl eléggé békés életet éltem. Délelőtt a nagy ágyuk körül ődöngtem, délben pedig a tiszti kaszinóban lelkiismeretesen megettem a szabályszerű főtt marhahúst. A szomszédom egy szelíd képű csendes főhadnagy volt, aki szenvedélyesen tanulta a matematikát és mindenáron a „Kriegsschuleba" akart jutni. A másik szomszédom egy ugrifüles kadét elmondta nekem, hogy Smidt főhadnagy vagyonos fiú és félig-meddig vőlegény. Azért iparkodik úgy, mert soronkívül százados szeretne lenni.

— Irtózatos stréber az öreg — panaszkodott. — És amilyen pechem van, éppen az én századomat nyomorították meg vele.

A magam részéről eléggé rokonszenvesnek találtam a főhadnagyot. Civil dolgokban csodálatosan járatlan volt, nagyszerüen tudta ellenben a haditörténelmet, különösen Napoleon csatáit. Mivel magam is érdeklődöm a történelem iránt, csakhamar végnélküli előadásokat kellett meghallgatnom a szász hadjárat elvesztésének okairól.

— Minden Vaudammeon mult, — magyarázta Smidt. — Ha akkor nem siet előre, hanem bevárja a császárt, egészen másképpen történik a fordulat. De megállj, ezt felrajzolom neked.

És felrajzolta. Mivel pedig én legalább tudtam, hogy Vaudamme mi fán termett, igen meg-

becsült. Sőt viszonzásul az irodalom iránt is mutatott némi érdeklődést.

— Furcsa dolog lehet, ha valaki regényt ir. Mondd, ilyenkor mindig az életből veszitek a tárgyat?

— Többnyire.

— De roppant kevés emberrel történnek érdekes dolgok.

— Ez már nem áll. Tulajdonképpen minden emberi dolog érdekes.

— Ah dehogy. Péter megszereti Annát és elveszi vagy nem veszi el. Mi közöm hozzá.

Ez a beszélgetés Smidt szobájában folyt, azon a szomoru napon, amelyen inspekciós voltam és ilyenformán a kaszárnyában kellett aludnom. A jószivü Smidt este felé bevitt magához (ő a kaszárnyában lakott) és jól tartott cigarettával és cognakkal.

— Más emberek szerelmi ügyei igazán nem érdekelnek — ismételte mégegyszer. Közben az iróasztal felé sanditott, amelyen meglehetősen izléstelen keretben egy leány arcképe állott.

Udvariasan felemeltem a poharamat és a képre köszöntöttem.

— Az ő egészségére.

Gyengén elpirult.

— Ki az az „Ő"? Vagy ugy. Ejnye, de jó szemed van, hogy észrevetted.

Láthatólag örült, hogy észrevettem a képet és hogy beszélhetett róla. Halványkék szemei csillogva nézték a leányt.

— A menyasszonyod?

— Csak ugy, félhivatalosan. Az eljegyzés majd csak akkor lesz, ha a Kriegsschuleba jutottam. Tudod, nagyon vagyonos leány és bár nekem is van valamim, mégsem akarom, hogy az apja lekicsinyeljen.

— Régi szerelem már, ugyebár?

— Vagy nyolc esztendős. Akkor Ella még kis leány volt. De én már akkor is tudtam, hogy ő az igazi.

— És gyakran látod?

— Most már régen nem láttam. Az anyja gyöngélkedő volt, azzal utazott az egész télen. Lenn voltak Egyptomban.

— Enye, de kár, hogy nem ismerem őket. A télen én is lenn voltam és biztosan találkoztunk valahol. Egyptomban tudniillik minden ember találkozik valahol. De legalább szorgalmasan leveleztek?

— Igen... azaz az utolsó időben Ella ritkán ir. Ugy látszik, ő is ideges. Nem csoda kérlek, egy beteg anya...

— Nem csoda, — hagytam reá. Azzal felkötöttem a kardomat és mentem a legénységi szobákat vizsgálni.

...A négy hetem már a vége felé járt és az utolsó napokat rettenetes hőség tette változatossá. Olyan meleg volt, amilyen csak Budapesten tud lenni augusztus közepén. Az ezredesre azonban a meleg kitünő hatással volt és délig künn tartott az ágyuknál. Azt mondta, hogy a jó katonának vétek volna elmulasztani a pompás alkalmat, hogy a meleg ellen edzze magát.

Délben szárnyszegetten ültünk a kantinban és alig nyultunk az ételhez. Annyira bágyadtak voltunk, hogy csak az ebéd vége felé vettük észre, hogy Smidt helye üres.

— Hol van Smidt főhadnagy ur? — kérdezte az őrnagy.

— Bizonyosan magánszorgalomból rajzokat készit a legközelebbi éjjeli gyakorlatra, — sugta a kadét. — Az a stréber mindenre képes.

Smidtről senki sem tudott bővebbet. Az egyik hadnagy emlékezett, hogy a gyakorlat után a lakására ment. Talán rosszul lett a hőségtől, azért nem jött le.

— Akkor is kimenthette volna magát, — mormogta az őrnagy. Az őrnagy gyomorbajos volt és délben ő helyettesitette az ezredest. Mint lojalis alattvaló, a lehetőséghez képest még utálatosabb próbált lenni.

— Majd ebéd után felnézek hozzá, — ajánlkoztam.

Ebéd után csakugyan felnéztem. Smidt legénye az előszobában ült és azt mondta, hogy a főhadnagy ur benn van a szobában. Háromszor kopogtattam, azután, hogy választ nem kaptam, mégis benyitottam hozzá.

A főhadnagy összekuporodva feküdt egy nagy karosszékben és maga elé bámult. A kezében egy elhamvadt cigarettát tartott. A szeme olyan zavaros volt, mint a sulyos lázbetegeké.

— Halló Smidt! Valami bajod van?

Felpillantott és végigsimitott a homlokán. Láthatólag nem tudta az első pillanatban, hogy mit akarok tőle. Azután erőt vett magán, talpra ugrott és gépiesen odatolta a cigaretta dobozt.

— Valami bajod van? — kérdeztem ujból. — Talán a hőség...?

— Nem... már nincsen semmi bajom, — mondta. Ilyen lehet egy beszélő automatának a hangja.

Megigazitotta a gallérját és szembe ült velem. De az izgatottságát mégsem tudta elpalástolni. Mialatt cigarettát sodort magának, a keze ugy reszketett, hogy háromszor is abba kellett hagyni a munkát.

— Jó volna talán mégis, ha az orvost felküldeném, — vélekedtem.

— Hadd az orvost. Nincs semmi bajom, minek fárasztanád?

— Talán csak nem kaptál valami kellemetlen hirt? — faggattam tovább. — Bocsásd meg a kérdezősködést, de a vak is láthatja, hogy egészen beteg vagy. Nem szeretnélek igy magadra hagyni.

Csak a fejét ingatta.

— Köszönöm a jóakaratodat, de igazán nincsen értelme. A magam dolgait magam szoktam elvégezni.

Az utolsó szavakat hidegen, majdnem rendreutasitólag mondta. Felkeltem a helyemről.

— Bocsásd meg, nem akartam indiszkrét lenni. Nem zavarlak tovább.

Az ajtóig kisért, az ajtónál kezet fogtunk. Az arca még mindig merev és mozdulatlan volt. Már a küszöbnél álltam, amikor egy véletlen pillantásom végigsiklott a szobán és megállt az iróasztalon. Valami hiányzott róla. Mi is csak? Persze, a kép, Ella képe, nem volt a helyén.

Smidt észrevette, hogy az iróasztalt nézem. Ő is arra fordult. És azután, minden átmenet nélkül, a mesterséges nyugalma hirtelenül elhagyta. Egyszerre csak görcsös zokogásba tört ki.

— Nagyon szerencsétlen vagyok, — suttogta.

Megdöbbenve, majdnem megrémülve néztem reá. De mielőtt szólhattam volna valamit, már ismét összeszedte magát.

— Isten veled. Köszönöm a látogatást.

Megszoritotta a kezemet, összecsapta a bokáját és nekem akarva nem akarva ott kellett hagynom.

Lenn az udvaron nehány tiszttel találkoztam, akik mostanáig a kantinban ültek.

— Voltál Smidtnél? — kérdezte a kadet.

— Voltam.

— No és mit csinál? Ugy-e a hasán fekszik és rajzol?

— Smidtnek valami nagy baja van, — mondottam komolyan. — Jól fogjátok tenni, ha vigyáztok reá.

... Este hallottam, hogy Smidt beteget jelentett és a lakása zárva van. Alighanem elutazott.

Én pedig másnap még végighallgattam az ezredesünknek nehány arany tanácsát és ismét visszaváltoztam civillé.

III.

Stradenitz titokzatos halála az egész világon nagy feltünést keltett. A művész alig nehány héttel előbb állitotta ki utolsó nagy képét „A mahdi katonáját" és a kritika egyértelmüleg jelentette ki, hogy ez a kép óriási haladás még az ő szokatlan pályáján is. A dicsőség e forró napjait Rómában töltötte és ott érte a halál is. A nagy festőt meggyilkolták. Megkötözve találták ágyában, a homlokán lőtt seb éktelenkedett. Az orvosok ugy vélekedtek, hogy valaki egyenesen odaszoritotta a pisztolyt, ugy sütötte el.

Pár nappal a haláleset után egy különös levelet kaptam. Egy százados hadbiró irta és mindössze nehány sor volt. Az olvashatatlan nevü ur arra kért, hogy látogassam meg hivatalában a délelőtti órákban.

Pontosan eleget tettem a felszólitásnak és másnap átmentem a hadbirósághoz. Az őrmester, akinek az aláirást megmutattam, egy kis, kövér százados szobájába vezetett. Mikor bemutatkoztam,

a hadbiró hellyel kinált meg, azután óvatosan betette az ajtót.

— Némileg különös ügyben voltam bátor átfárasztani. Mellőztem a hivatalos idézést, mert — hm — nem akarnék a dolognak legalább egyelőre hivatalos szinezetet adni. Ön ismeri Smidt főhadnagyot, nemde?

— Ismerem.

— Utolsó fegyvergyakorlata alkalmával ön figyelmeztette a főhadnagynak több tiszttársát, hogy vigyázzanak reá. Emlékszik erre?

— Emlékszem.

— Ha megengedi a kérdést, mi alapja volt ennek a figyelmeztetésnek?

Nem válaszoltam azonnal, hanem egy ellenkérdést tettem.

— Legnagyobb készséggel állok százados ur rendelkezésére. De talán nem fogja különösnek találni, ha előbb ismerni szeretném mostani beszélgetésünk inditó okát.

A százados pár percig gondolkozott.

— Igaza van, — mondotta később — jobb, ha őszintén beszélek. Egyelőre azonban szigoru diszkréciót kell kérnem.

Meghajtottam a fejemet.

— Figyeljen tehát ide. Tegnapelőtt délután Smidt főhadnagy ur, látszólag teljesen józan állapotban, jelentkezett az ügyeletes hadbirónál és arra kérte, hogy gyilkosság miatt tartóztassa le. Mikor részletes vallomásra szólitották fel, elmondta, hogy a mult keddről szerdára virradó éjszakán Stradenitz festőt Rómában meggyilkolta. Minden további felvilágositást azonban kereken megtagadott.

— Smidt gyilkolta volna meg Stradenitzet! — kiáltottam fel.

— Ő legalább ugy mondja. A legnagyobb gyorsasággal megejtett nyomozás megállapitotta, hogy Smidt a kérdéses időben tényleg Rómában volt. Megállapitotta továbbá, hogy a főhadnagy magaviselete nehány hónap óta teljesen megváltozott és hogy ez a változás összeesik azzal a figyelmeztetéssel, amely éppen öntől származik. Az eset maga annyira homályos, hogy azt sem tartom kizárva, miszerint ez az irtózatos önvád csak önszuggestió. Az ilyesmi igen gyakran fordul elő. Semmi esetre sem szeretném elhamarkodni a dolgot és ezért kérettem önt. Talán tud valami támpontot adni nekünk.

Mialatt a százados beszélt, volt időm a gondolkozásra. Tehát Smidt ölte meg Stradenitzet. De miért? Amikor utoljára láttam, mélyen le volt sujtva. A kétségbeesése ugy látszik összefüggésben volt azzal a leánnyal, akinek képe az iróasztalán állott. De mi köze ehhez Stradenitznek. Ámbár, megálljunk csak. Nem mondta nekem Smidt, hogy a menyasszonya a telet Egyptomban töltötte? Hátha akkor került az utjába a festő. Sőt most már arra is emlékeztem, hogy Stradenitz éppen elutazásom napján két hölgy érkezését jelentette. Alighanem Grácból valóknak mondotta őket és a Smidt titkos menyasszonya szintén gráci volt. De miért a gyilkosság? Hiszen Stradenitz éppen most ismét visszatért a művészethez és ujból dolgozni kezdett. Megfestette a „Mahdi katonáját", a symbolisztikus afrikai képet, amelyről utolsó kirándulásunkon is beszéltünk. Ugyanakkor, amikor a bolygó hollandust is emlegette. A bolygó hollandust...!

Mikor idáig értem a gondolataimban, éreztem, hogy a vér az arcomba szökik.

A hadbiró kérdőleg pillantott reám.

— Nos, uram, tud valamit?

Bólintottam.

— Igen, tudok valamit. Vagy legalább is azt hiszem, hogy tudok. De előbb szeretnék a fogollyal nehány szót váltani.

A százados habozott.

— Ez tulajdonképpen egészen szabályellenes. Semmiesetre sem történhetnék az én jelenlétem nélkül. De azt talán megtehetem, hogy felhozatom a főhadnagyot ide a szobámba.

— Ha másképpen nem lehet...

A százados beszólította az ügyeletes altisztet és kiadta a rendeletet. Azután mindaketten mély hallgatásba merültünk. A százados az ablaktáblákat kopogtatta végig és csak néha sóhajtott fel.

— Hja... hja... undok egy história.

Az őrmester jelentette, hogy a főhadnagy ur az előszobában vár.

— Vezessék be.

Smidt belépett. Borzasztóan lesoványodott, amióta nem láttam, az egyenruha valósággal lógott rajta. Az arckifejezése azonban nyugodt és határozott volt. Amikor megpillantott, visszahökkent.

— Főhadnagy ur, — mondotta a hadbiró. — A doktor ur engedelmet kért arra, hogy beszélhessen önnel. A fennálló szabályok szerint ez csak az én jelenlétemben történhetik, tehát a szobában maradok. Különben azonban nem fogok tudomást venni arról, amit hallok.

Smidt egy különös pillantást vetett reánk.

— A bíróság tehát tovább kutat, — mormogta halkan — különben gondoltam. És most már ugyis mindegy. Ugyis rájönnének előbb vagy utóbb. Akkor már inkább tőlem hallják meg.

A hadbiró felemelte a fejét.

— Mit mond főhadnagy ur?

— Ha nem hozatott volna fel, százados ur, magam jelentkeztem volna. Véget akarok vetni ennek az áldatlan nyomozásnak. Inkább mindent elmondok. Eredetileg nem akartam, de most már mindegy. Tessék kérdezni.

Felemelkedtem. Smidt azonban intett a kezével.

— Csak maradj itt, ha már eljöttél.

A százados papirost és tollat vett elő.

— Fenntartja tehát, hogy Stradenitzet megölte.

— Fenntartom.

— És mi volt tettének oka?

— Tettemnek oka, hogy Stradenitz hideg számitással tönkretett egy másik életet.

— Ki volt az?

— A menyasszonyom. Mert ha nem is voltunk hivatalosan eljegyezve, mégis a menyasszonyom volt. Jó, szelid és szerető menyasszonyom. Akkor hozta össze a végzete ezzel az emberrel. Nem tudom mit csinált vele, de teljesen a hatalmába keritette. Bebeszélte neki, hogy ő csak ugy tud ismét művész lenni, ha egy tiszta leány önként, minden igéret nélkül, odaadja magát neki. Hogy neki szüksége van erre az áldozatra. Hogy ez az ő megváltása. És a szerencsétlen leány annyira hatalmában volt, hogy nem tudott ellenállni.

— Honnan tudja ön mindezt?

— Abból a levélből, amelyet szegény menyasszonyom nehány órával halála előtt irt nekem.

— Menyasszonya megölte magát?

— Igen. Mikor Egyptomból visszatértek, szerencsétlenül járt a hajón. Mindenki azt hitte, hogy egy véletlen hullám sodorta le a fedélzetről, de nekem előbb megirta az igazat.

— És ebben a levélben vádolta Stradenitzet?

— Nem. Ennek az embernek még halálában is olyan hatalma volt fölötte, hogy utolsó levelében engem is meg akart győzni arról, hogy áldozata érdemes volt.

— Stradenitz tényleg ki is állitott. Még pedig ugy tudom, nagy sikerrel.

— Igen, Rómában állitott ki. Igy tudtam meg a tartózkodási helyét.

— És Stradenitz nem akarta jóvá tenni a hibáját?

— Nem. A menyasszonyom leveléből tudom különben, hogy Ella nem is kivánt tőle házasságot. Stradenitz elhitette vele, hogy az áldozat csak ugy lesz eredményes, ha minden „polgári megoldást“ eleve kizárnak.

— Mi az a „polgári megoldás“?

— Ezt a kifejezést használta a levélben. Valószinüleg a házasságot értette alatta.

— És ön előre megfontolt szándékkal ölte meg Stradenitzet!

— Teljesen megfontolt szándékkal. Mihelyt tudtam, hogy Rómában van, szabadságot kértem és oda utaztam.

— És hogyan hajtotta végre a tettét?

— Éjjel behatoltam a villájába.

— Voltak segitő társai?

— Én csak magamról beszélek.

— Helyes. Tehát behatolt a villába. Nem talált akadályra?

— Nem. A villa félreeső helyen áll és nagy kert van körülötte. Akkor éjszaka különben senki sem volt otthon.

— Álmában lepte meg a festőt?

— Nem, olvasott.

— Megkisérlette az ellenállást?

— Nem volt ideje. Reávetettem magamat és megkötöztem.

— Miért kötözte meg? Hiszen azonnal megölhette volna.

— Meg akartam mondani neki, hogy miért szenvedi el a halált.

— És megmondta?

— Igen.

A kérdések és feleletek mostanáig majdnem gépiesen történtek. De a százados ennél a pontnál megállt egy pillanatra.

— Nos és Stradenitz nem kísérelt meg szökést? Nem kiabált segitségért?

— Nem.

— Annyira elvesztette volna eszét a félelemtől? Smidt mély lélekzetet vett.

— Nem félt, — mondotta ezután.

— Nem félt?

— Nem. Egészen nyugodtan beszélt velem.

— Mit beszélt?

— Mikor megmondtam neki, hogy ki vagyok és hogy meg kell halnia, bólintott, mintha ilyesmit várt volna. Azután egészen halkan igy szólt: „Nem akarom lebeszélni, mert az ön szempontjából igaza van. Nekem is igazam volt. Ha ujra előttem állna a kérdés, ujra csak igy tennék."

— Nem volt az a benyomása, hogy a festő őrült?

— Nem. De nagyon elvetemedettnek látszott és azt az arcába is vágtam. Ő erre különösen mosolygott és azt mondta, hogy én ugysem fogom őt megérteni, tehát végezzek vele.

— Mást nem mondott?

— Még azt mondotta, hogy másnap nézzem meg a képét. Akkor talán meg fogom érteni, hogy az áldozat nem volt túlságosan nagy.

— Nem habozott ezek után terve kivitelében?
— Nem. El voltam szánva és megtettem.
— És a festő akkor sem védekezett?
— Nem tudott volna. De nem is próbálta meg.

Hosszu szünet támadt. A hadbiró azután még azt kérdezte:

— Van főhadnagy urnak még valami hozzátenni valója az elbeszéléséhez?

Smidt megrázta a fejét.

— Nincs.
— Akkor most nem fárasztom tovább.

Csengetett és az őrmester belépett. Smidt meghajolt a százados előtt, intett nekem és mereven, katonás tartással távozott.

Hallgatva néztünk utána. A százados azután halkan, majdnem panaszosan mondotta:

— Szomoru eset. Nagyon szomoru és nagyon különös eset.

Héliosz.

Irta: SZINI GYULA.

I.

Hivalkodó, nagy arany lant volt a boltajtó felett. A kirakatban a legujabb, legdivatosabb operák hangjegyfüzetei pompáztak bársonyban, selyemben, mint a szép asszonyok. Világhirü szerzők, körülrajongott tenoristák és tüneményes énekkirálynők fényképei övezték ezt a zenei trófeumot.

Joannesz látszólag a kirakatot nézte, voltaképp azonban lesett befelé a bolt fényűző belsejébe, hol ébenfa- és mahagóni-zongorák tükrei ragyogtak, honnan néha valami gyöngéd, szinte parfümös zene foszlányai repültek ki az utcára minden ajtónyitással és ahol csodálatosan sudár, a lebegésig finom, előkelő és graciózus asszonyok, leányok vettek körül egy fakó arcu, hosszu haju fiatal embert. Egy-egy pillanatra ugy tetszett Joannesznek, hogy a nők ritmikus mozdulataiból fakad a zene — kilencen lehettek mint a múzsák — és a zongora meg a

csontos, beesett arcu fiatal ember csak puszta eszközök e ritmusból és bájosságból álló hölgyek varázsában.

Hirtelen taps hangzott fel benn oly erősen, hogy kiharsogott az utcára. Joannesz elsápadt... Meglepte, hogy a filigrán női kezek ilyen förtelmes zajt tudnak csapni, de ez a lárma tovább reszketett a szivében, amely csordultig tele lett édes sejtelemmel, reménnyel.

A legzajosabban egy nyurga, kissé hajlott termetü ember tapsolt. Rövidre nyirt, szürke haju körtekoponyáját, jellemzően nagy sasorrát, amely hóditó és szimatoló erőt mutatott, kissé összehuzott, gúnyos, rosszakaratu szemét, amelyet sötét keretü csiptető éktelenitett el, az egész világon ismerték. A hangjegyek birodalmában korlátlan ur volt csaknem az egész művelt világon. Amelyik zeneszerzőt az ő kiadványai kaptak fel, azt csakhamar az egész világon elismerték. Az ellenségei ráfogták, hogy ez a nagyszabásu üzleti lángész a violin-kulcshoz annyit ért mint egy lakatos, a hanglétráról pedig annyi fogalma van mint egy tűzoltónak. De az orrában van valami, mondták, amellyel megérzi a közönség izlésének változását és a szemében valami, amivel kifürkészi az ismeretlenség homályából a jövő emberét. Ezért gazdagodott meg mód nélkül.

A taps még egyre dörgött és valósággal felkavarta a bolt előkelő, fagyos nyugalmát. Joannesz egészen az ajtóhoz furakodott, hogy mennél köze-

lebbről simogassák a taps forró hullámai és egy ember, aki éppen kilépett a boltból, majdnem lesodorta a kalapját. Joannesz fölnézett reá és a világ egyik legnevezetesebb, de legközömbösebb arcába tekintett. A „Stella Polaris“ szerzője volt ez az ember, ez a jégsarki óriás, akinek széles Wiking-keblét csak egy kicsi ponton olvasztotta fel Itália királyának izzó piros rendszalagja. A zeneszerző is ránézett Joanneszre, akinek ugy rémlett, mintha az északi óriás arcán valami gúnyos, diabólikus vonás vonaglana, amelyet az arcképein eddig még sosem látott.

Alig volt ideje rá, hogy magához térjen abból a kábultságából, amellyel a gyik nézi a csörgőkigyót és a névtelen ember a héroszt, amikor a fakó képü, csontos arcu fiatal ember kilépett a boltból, egyenesen feléje ment, karon fogta és tovább ragadta magával az utcán.

— Mi ujság? — kérdezte Joannesz és dobogott a szive.

— Eljátszottam a művedet — felelte a csontos arcu — és az emberek valósággal elszédültek a bámulattól, a gyönyörüségtől, a szenzációtól, az ujdonságtól! Hallottad a tapsot?! Nyomban elfogadták a művedet, azt sem kérdezték, hogy ki vagy, mi vagy, csak annyit mondtak, hogy holnap délután jelentkezzél a pénztárnál és vedd fel az ötszáz aranyat.

— Ötszáz arany — ámult Joannesz és meg

kellett állnia, hogy elfúló lélekzetét ujra vissza kapja. — De hát miért?

— Ötszáz arany volt pályadijul kitüzve ebben az évben és ezt most neked adják oda. Szerencsét kivánnék neked, ha meg nem érdemelted volna. De az érdemhez nem kell szerencse — szólt mély meggyőződéssel a csontos arcu fiatal ember.

Hallgatagon mentek tovább. Joanneszt folyton meg kellett fogni és visszarántani, hogy el ne gázolja kocsi, villamos, automobil. Csak mikor már messze kinn jártak a szegény emberek b r-kaszárnyái között, egy üres telek, egy szomoruan piszkos palánk előtt Joannesz megállt és igy szólt a fakó képühöz:

— Te vagy a világ legjobb embere, Héliosz...

— Könnyek futtatták be a szemét mint kora tavasszal a harmat az ablakot. A szive valósággal megolvadt és minden háláját csak egy kézfogásba tudta beleszoritani.

Kora tavasz volt a világon. Nemcsak a hó olvadt meg a háztetőkön és szennyes vidámsággal csörgedezett a csatornákban, hanem mintha maguk az emberek is fölengedtek volna, dermedt szivükből mintha patakokban távozott volna a tél gyülölsége, zordsága. Reménnyel, kacagással, napfénnyel, szerelemmel volt tele a világ Olvadozott a mult és sütkérezett a jövő.

Egy kis ház elé értek, amelyen nagy, piszkos foltok terjengtek a hóolvadás miatt és mégis oly

kacéran, oly barátságosan, oly öregesen nézett reájuk mint egy régi, hű barát. Bementek a szobájukba, hol kora ifjuságuktól fogva együtt laktak, együtt tanultak és együtt álmodoztak. Joannesznek ki kellett nyitnia az ablakot, mert ugy érezte, hogy szinte megfullad a boldogságtól, a saját szivétől, amelynek szüksége volt a szabad, közvetetlen napfényre, hogy kitombolhassa magát.

A másik összegémberedett, fázott, de nem szólt semmit és némán gyönyörködött barátja remény-mámorában. Odaült a zongora elé és fagyos, reszkető ujjal elkezdte játszani azt a gyöngéd, szinte parfümös zenét, amely az imént az előkelő zenebolt ajtaján kiáradt. Elfelejtette a nyitott ablakot, mind nagyobb tűzzel játszott és valami különös makacs önzéssel az utolsó csöppig igyekezett kimeriteni azt az örömet, amit az okoz, ha másokkal teszünk jót.

A másiknak ezalatt csunya, hálátlan gondolatai támadtak. Nem tetszett többé neki a saját műve és azt hitte, hogy Héliosz hamisan játssza, szándékkal. Szégyelte gonosz, lázadó érzéseit, de nem tudta őket leküzdeni.

— Ez a Héliosz — gondolta magában — meg akarja mutatni velem szemben az ő óriási fölényét. Kezdem érteni az ilyen beteg embereket, akiknek a napjaik meg vannak számlálva, akik az élettől többé semmit sem remélhetnek, akik tudják, hogy nem érik meg e földön a világ elismerését,

akik nyugodt tudattal már csak a halhatatlanság számára alkotnak és egyedül magukban élvezik királyi gőggel és kegyetlenséggel jövendő nagyságukat.

Héliosz tovább zongorázott...

— Miért ment el ez az ember ma délelőtt a kiadóhoz, akit nem ismert, akit életében ma látott először? Honnan meritette azt a nagy elhatározását, hogy felkeresse a rideg szivű üzletembert egy ismeretlen, névtelen zeneszerző érdekében? Miért nem mutatta be neki inkább a saját művét, amelyen ugy ül mint a kotlós tyuk, mint a mesebeli griffmadár az aranytojáson? Hiszen ha a saját operájának akármely részletét játszotta volna el, megőrjiti vele az embereket, felrobbantja mindazt, amit az emberek eddig a zenéről tudtak, kipörköli a kirakatokból és a kóta-állványokról a divatos, hivalkodó operákat! Minden genie kegyetlen. Kegyetlen már azért, hogy világra jött és csúffá tesz maga körül mindenkit... Nem hiszek az önzetlenségében. Gyilkossággal ér az fel!

Héliosz abbahagyta a játékot Finom érzékével leolvasta barátja arcáról legtitkosabb gondolatait is, szomoruan elmosolyodott, aztán a gyermekek naivitásával odaszaladt barátja ölébe, megölelte, megcsókolta és könnyek közt mondta:

— Ne haragudj reám, hogy jót tettem veled... Nem akartalak megalázni. Bámullak Joannesz... — és csöndesen, gondolattól terhesen hozátette: — Irigyellek!

Joannesz nem tudott szólni, nem tudott védekezni, neki is könny szaladt a szemébe és a fakó képü, csontos arcu nagy gyereket ugy szoritotta magához, hogy érezte, többé a világ semmiféle hatalma nem fogja tőle elválasztani, elidegeniteni ezt a nagy, rajongó lelket.

Héliosz az ő túlságosan finom, szinte szépérzékü gyöngédségével még csak egy dologra kérte meg Joanneszt:

— Ha a menyasszonyom eljön, ne mondd meg neki, hogy mi történt.

II.

Már simogatni lehetett az uj gyepet, oly gyöngéden párnázta a földet. Már apró, kiváncsi szemek, születő virágok és rügyek kandikáltak ki mindenfelől az uj tavaszra. Már megjött a fecske régi fészkébe és bársonyos, meleg szemével lebámult a mohos udvarra.

Héliosz párnázott karosszékben sütkérezett a napon és kicsi, fehér kezét cirógatásra tartotta oda a sugaraknak.

— Én vagyok a legboldogabb ember a világon, Joannesz... Tegnap fejeztem be a „Phoebus"-t, már egy hangjegyet sem kell többé hozzáirnom. Vigyázz majd rá, hogy a nyomdában hibát ne ejtsenek benne...

Joannesz egészen más dologra gondolt. Titok-

ban, hogy a beteg észre ne vegye, lemásolta a „Phoebus“ kéziratát, amely elszórt, rendetlen papirlapokra volt feljegyezve. Héliosznak gyakran nem volt pénze rá, hogy kóta-papirost vegyen, maga huzta meg vonalzóval és ceruzával az öt vonalat és ilyen szegényes iveken őrizte meg tiz évi ihlete szülöttjét, a „Phoebus“ cimű operát. A titokban készült kópiával Joannesz házalt mindenfelé, zeneműkiadóknál, szinházaknál; magyarázott, lelkesitett, rábeszélt, de nem tudott senkit sem meggyőzni. A dühtől néha szinte sirva fakadt, hogy az emberek annyira érzéketlenek az igazi művészettel szemben és keserűen gondolta el:

— A valódi értéknek idő kell. Száz év... ezer év... de megmarad...

A betegnek nem szólt minderről semmit.

— A világ legboldogabb embere vagyok — szólt Héliosz — mert meghóditottam magamnak egy jó barátot, amilyen nincs még egy a földön... És hogy boldogságom olyan tökéletes legyen, amilyent földi ember nem érdemel meg, van menyasszonyom, akiből a jóság és szépség ugy sugárzik mint ebből az istenáldta napból... Költészet, barátság, szerelem: ez a három legnagyobb földi üdvösség lett osztályrészem. Nem, nem szabad zúgolódnom.

A kis kertajtó halkan nyikorgott; a napfény, amely reá esett, vakitó fehér folttal lett káprázóbb. Egy fehérruhás nő lépett be rajta, megigazitotta

haja napszinü koszoruját, amely a sietségtől kissé félrecsuszott és egyenesen a beteg felé sietett.

— Margit — szólt Héliosz — még csak te hiányoztál tökéletes gyönyörüségemhez.

A nap aranyzománccal himezte ezt a hármas boldogságot és mintha maga is tartósan akarna benne gyönyörködni, egész nap tüzelte, melengette a kertet, amelyben életük legtisztább, legszebb délutánját töltötték.

Aztán este lett, olyan szomoru este mint a többi. Héliosz igy szólt a leányhoz:

— Szeretném, Margit, ha ma nem mennél haza. Nálunk maradnál. Üzend meg az anyádnak, hogy szükségem lesz reád.

Vajaskenyér és tej volt vacsorára. Az asztalon csak egy szál gyertya lobogott. Miután jóllaktak, egy kis ideig még elbeszélgettek. Miről is beszélhettek volna másról mint a tavaszról.

— Ez az én legboldogabb kikeletem — mondta egyszer Héliosz és elnézett a messzeségbe, olyan messzire, hogy Joannesz megborzongott belé. Margit pedig felállt és szótlanul távozott. Ki kellett gyorsan mennie, hogy két nagy áruló könnycseppet törüljön ki a szeméből. De amint ezt a kettőt letörülte, jött más száz a helyébe, némán izzó könynyek, amik vég nélkül, remény nélkül peregnek...

— Most egyedül vagyunk, Joannesz — szólt Héliosz — és férfiasan, nyugodtan beszélhetünk a jövőről... Nem az én jövőmről...

Joannesznek össze kellett szoritania az ajkát, hogy uralkodni tudjon arca vonásain.

— Szeretnék mélyen a lelkedbe látni, Joannesz. Együtt nőttünk fel, együtt küzdöttünk, együtt értük meg a legszebb diadalt és életünk legboldogabb, legzavartalanabb napját. ...Még sem ismerlek egészen. Olyan önző és telhetetlen voltam a barátságunkban, hogy elfelejtettem, nem mertem megkérdezni, van-e rajtam kivül valaki a szivedben... Egy nő... Őszintén felelj.

— Nincs...

— Soha, soha nem ébredt fel a te szivedben irántam valami más is mint a barátság?

Joannesz lesütötte a szemét.

— Hosszu, álmatlan éjszakákon gyakran gondolkodtam rajta, Joannesz, hogy nem ok nélkül tudtunk mi együtt maradni annyi éven át egyetlen haragos szó, egyetlen gonoszabb indulat nélkül. Izléseink, szokásaink, hajlamaink kiegészitették egymást. Ami nem volt meg bennem, meg volt benned és viszont. A „Phoebus“ komponálása közben akárhányszor egészen világosan rajtakaptam magamat, hogy amit épp leirok, az te nélküled sohasem született volna meg. Nem egyenesen te voltál, hanem rajtad keresztül én. És azt hiszem, te is érezhetted ugyanezt magadban. Az évek folyamán valami különös, megmagyarázhatatlan rokonságunknál fogva mi, azt hiszem, lassankint kicserélődtünk. Egészen más emberekké lettünk, mintha külön-külön kellett

volna fejlődnünk. És ahogy én a sirba magammal viszek belőled sokat, aképp te is megtartasz az élet számára én belőlem többet, mint amennyit gondolsz. Ahogy a „Phoebus“ az én és a te munkád, aképp te sem vagy már te, hanem egyszersmind én is.

Joannesz épp az ablakkal szemben ült és kilátott a kertre, hol tavaszi gőzök, ködök, fátylak suhantak, keringtek a holdfényben és maga a hold sápadtan bámult a messzeségbe, mintha elmerengve nézné az élet és halál titokzatos játékát.

— Gyakran elgondoltam, Joannesz, hogy közös művészi törekvéseink, közös ideáljaink voltak anélkül, hogy féltékenyek lettünk volna egymásra. És bizonyára voltak közös izléseink, hajlandóságaink, kedvteléseink, szokásaink, vágyaink... anélkül, hogy féltékenyek lettünk volna egymásra... Ha én kiteritve feküdném és halálom után néhány szót válthatnék még veled, sokkal őszintébben beszélhetnék. Igy el kell hallgatnom mindazt, ami csak azért bántó rád és rám nézve, mert élek...

A házi fecske az eresz alatt álmában valamit csivogott és senki sem értette meg.

— Nem tudom, Joannesz, megértettél-e engem... Sokkal jobb barátom vagy, semhogy ezt megvallanád magad előtt... De ha majd holtan fekszem és egy fehérruhás nő könnyezve fog rámborulni... gondolj a szavaimra. Egyszerre világos lesz előtted minden. Gyáva célzásaim, legtitkosabb

gondolataim nyitott könyv lesznek... Az uj helyzet imádsággá, esdeklessé fogja magasztositani mostani szavaimat, amik istenkáromlásnak tetszenek... Ha meghalok, jusson eszedbe, Johannesz, hogy kértem tőled valamit, amit nem mertem kérni... Légy erős!

Ebben a pillanatban belépett Margit és a beteg a boldogok mosolygásával fordult a leány felé.

A rezidens.

Irta: PEKÁR GYULA.

I.

A mult század huszas éveinek a derekán érdekes házasság hire foglalkoztatta a galiciai társaságot. Azt beszélték, hogy a párisi lengyel bizottság kiváló agitátora, Lichnowski Kázmér herceg elveszi a milliomos Ostrowska Zofját. A vőlegény ötvenhat, a menyasszony ép negyvennel kevesebb, vagyis tizenhat, csuda-e, ha tartós őszi esőként eredtek meg a pletyka kommentárjai?

Forradalmi világ járta akkor és bizony javában búsult honáért a lengyel. Búsult, már a maga módja szerint, vagyis csak annál tüntetőbb hazafiassággal járta azon a krakkói farsangon a mazurt. Mennyi tűz, mennyi lelkesedés! Minden bál konspirációnak készült, minden ifju összeesküvő volt ott. Fájdalom e konspirációk sohse sikerülhettek, az összeesküvők ugyanis rendesen megelégedtek azzal, hogy a hölgyeknek, főként pedig az uj csillagnak, Ostrowska Zofjának esküdjenek örök hűséget. És ebben már teljesen igazat kell adnunk nekik.

Zofja klasszikus arcélü, parancsoló szépségü leány volt s emellett gazdag is, bár másrészről

ellenesei ép ebből az ő gazdagságából varrtak hímet származásának kisebbítésére. Nem hitték el az apjának, hogy az igazi Ostrowski grófoknak rokona lehetne. „Túlszorgalmas, túlgazdag ő arra!“... jelentették ki lengyel filozofiával. Meghallotta ezt az öreg Ostrowski Szaniszló és szörnyü dühbe jött. Hogyan, azért, mert ő köznemes létére okosabb és szerzőbb tudott lenni grófi rokonainál, most kétségbevonják származását? Dejszen van ő olyan „edljer Könyigssohn“, mint akármelyik Leszczinski vagy Poniatowski! Szivós stréber ember volt, kiben hosszu munkás élete után csak annál gőgösebben lázadt fel az ur. „Előkelőség kell nektek?“ pattant fel, — „no hiszen majd megtromfollak én benneteket, éhenkórász grófocskák! Majd hozok én a leányomnak olyan szent birodalmi herceget, aki csak igazi Ostrowskát vehet el...“

És bizony állott is a szavának. Farsang végén egy utolsó nagy bált adott krakkói palotájában s meghivta arra leánya minden kérőjét s a maga összes ellenségeit. Mikor mind együtt voltak s Zofja ép azon töprengett, hogy az ostromló ifjak közül melyiknek adja a döntő mazurt, egyszerre ravasz mosolylyal lépett hozzá az öreg Szaniszló. Levél volt a kezében.

— Sohse válogass annyit, leányom! — kezdte.

— De csak válaszszon, — tapsolt a társaság, — hadd lássuk, kivel járja a mátkatáncot?!

— De hisz választott már, — kiáltotta Ostrowski. — Leányom, — tette hozzá aztán kézenfogva őt, — ezt a mazurt csak a vőlegényeddel járhatnád s mivel ő nincs itt, szépen ülve maradsz.

— De atyám!...

Zofja nagyon elsápadt, mondják, még köny is szökkent a szemébe. Atyja azonban csak annál

büszkébben egyenesedett ki mellette. Fennen lobogtatta a kezében tartott levelet:

— Igen, tisztelt társaság, örömmel üdvözlöm önöket egyetlen gyermekem, szeretett leányom eljegyzési ünnepén. Isten megjutalmazta törekvéseimet, hazámat szolgáltam mindig, hazámat szolgálom most is.

— De hát ki az, ki a vőlegény?

— Akit kivántam: egy nagy hazafi, a párisi lengyel bizottság oszlopa, Lichnowski Kázmér herceg!

— Ah?!...

— De atyám, — esdekelt Zofja halkan, — hisz sohse láttam, nem is ösmerem!

— Hát ép azért mégysz hozzá, hogy megösmerjed, — mordúlt rá az apja kurtán, aztán emeltebb hangon áradozott tovább: — igen, tisztelt társaság, ő kérte meg a Zofja kezét s midőn neki adnám, örömmel teszem leányomat, vagyonomat a haza oltárára. Éljen Lengyelország!

Lett ott konsternáció! „Mégis csak igazi Ostrowski ő!“ — sugták a csalódott rossz nyelvek, de aztán csak annál jobban forralták ellene a pletykát. Ám nem sokra mentek vele, Krakkó még nem Polónia s Nagy Lengyelország forradalmi köreiben csak a Szaniszló ur patriotizmusát dicsérték. Nincs még vége mindennek! Él Lengyelország, amig ily önzetlen, áldozatkész férfiak támogatják, — éljen Ostrowski! És jó helyre kerülnek az ő milliói, — éljen Lichnowski! Majd fog ő tudni bánni azzal a pézzel. Hisz ő a forradalom apostola Párisban, ő virraszt Polónia felett...

S a nép szeme a lengyel falvak mélyéről ujból reménykedve fordult a távolban küzdő apostol felé. Nőttek a legendák Lichnowski alakja körül.

Hazafias nagyokat ittak az egészségére. Szép az ily bizalom. Ám igen megjárták volna azok a jámbor falusiak, ha ezidőtájt igazán bepillanthatnak a herceg kvártélyára, abba a párisi ötödemeleti szobácskába.

Nézzük, ugyan mit láttak volna? Rozoga, ócska ház az a régi Páris régi Latin Negyedének a legszennyesebb, leggyanusabb táján. Grisettek, diákok s facér művész-népség lakja véges-végig. Bohém dana s vig kacaj hallatszik le a piszkos lépcsőházba minden emeletről. Hogyan, itt tanyáznék a forradalom oszlopa?...

A concierge mosolyog:

— Le prince Lichnowski? Igen, itt lakik.

— A hires Lichnowski?

— Kérem... hires ember ő Párisban nagyon!

— Ugy-e? Tehát itt virraszt az apostol Polónia felett?

— Bizony, virrasztani tényleg eleget virraszt. Ő a Ranelagh-Mulató táncmestere.

Tehát táncmester?... Ne botránkozzunk meg, nem az ő hibája, ha egész életén át félreértették.

Lichnowski szellemes, bonvivant ember volt. Vigan élte ő a világát Bécsben, Varsóban s legutolsó percben csak akkor lépett a hazafiasság mezejére, mikor más tér már nem kinálkozott számára. Egy kártyás varsói éj után egészen véletlenül ébredt fel uj hivatásának a tudatára. Már kezében volt a pisztoly, hogy főbe lője magát, mikor az orosz titkos rendőrség — tévedésből — házkutatásra toppant be hozzá. Ő azt hitte, az adósok börtönébe viszik s ekkor maga helyett a rendőrtisztre sütötte pisztolyát. Nos ez a pisztolylövés tette őt forradalmárrá, — ez alapitotta meg a menekülő gavallér hirnevét. Ő azt hitte adósságai elől szökik

Párisba s mire odaért, egyszerre csak azt látta, hogy uzsorásain kivül a szenvedő haza is reklamálja személyét. A lengyel bizottság tagjai tisztelettel keresték fel az „orosz rendőrség martirját" s őszintén sajnálták, hogy „összeesküvése" nem sikerült... Lichnowski finom mosolylyal értesült mindezekről, de csakhamar beletalálta magát új szerepébe és pedig annyival is inkább, mert a bizottság telt erszénynyel kérte őt: folytassa összeesküvését s keltse fel a párisi arisztokrácia érdeklődését az elnyomott Lengyelország iránt. „Éljen a haza!" — felelt ő lelkesen és zsebre vágva a pénzt, nyomban neki is látott a „forradalom társadalmi szervezésének."

Mi tagadás, ő kissé szubjektive fogta fel ezt a szervezést: az előkelő férfiak közül csak a kártyásokkal érintkezett, a nők közül pedig csupán azokkal, akiknek udvarolni lehetett. De ami az ügybuzgalmat illeti, tényleg éjet nappallá tett ő munkálkodásában. Ez volt életének legfényesebb szaka. Ekkor lett a dandy-király D'Orsay barátjává s ennek világhirü mellényeihez ekkor kreálta ő a halhatatlan „Lichnowski-frakkot". Emellett azonban nem feledkezett meg a szenvedő Poloniáról sem. Időközönkint — lóversenyen, szalonban, sétatéren — tüntetően kiáltott fel: „Vive la Pologne!"... s mondják, ily alkalmakkal rendesen pénzt is gyüjtött a szabadságharc céljaira. Ezek azonban nagyon titkosak lehettek, mert a szerzett pénz hovafordításáról még a bizottság sem értesült, minek következtében némi elhidegülés állott be Lichnowski s a komité tagjai közt. Elejtették a herceget.

Ekkor kezdődött el Lichnowski párisi életének a második szaka. Nyilván a honfibú hatása alatt ekkor adta ivásra magát és kreálta második specia-

litását t. i. azt a francia közmondást, hogy „soul comme un Polonais," „részeg, mint egy lengyel". Bajba került a vedlett gavallér, de még jó ideig küzdött a nyomor ellen. Egy még nálánál is kétségbeesettebb hazafi, Urowski Félix segitett neki ebben a küzdelemben. Ki ne ösmerte volna az akkori osztrák Lengyelországban ezt a jeles kalandort, a „keingraf Urowskit"? Erre a „keingraf" jelzőre egy hires osztrák bálon ő maga szolgáltatott alkalmat, — e bálon ugyanis, mint rendező, grófnak adta ki magát a hozzája forduló német dragonyos tisztek előtt s hálából, hogy elhitték neki, ő is grófokként s hercegekként mutatta be a köznemes tiszteket a hölgyeknek. A dragonyosok letáncolták a tourokat a kisasszonyokkal s aztán kérdőre vonták Urowskit az indokolatlan rangemelésért. Ekkor védte ő magát e hiressé lett mondással: „macht nyichts, meine Herren, bin ja auch kein Graf"... Nos a herceg s Urowski jó ideig játszották még az urhatnámság komédiáját Párisban; mondják, hol Lichnowski volt az ur s Urowski az inas, hol megforditva. De a krachnak el kellett következnie. Lichnowski már a legaljasabb lebujokban kiabálta a „Vive la Pologne"-t, mikor egyszerre csak egy harmadik kreációval lepte meg Párist. Markowski lengyel illemtanár segélyével feltalált egy új táncot, — a polkát. E hamar divatossá váló polka rántotta ki az apostolt valamennyire a hinárból. Köszvényesedő hercegi lábaival ő maga mutatta be az uj táncot az éjjeli Párisnak s e réven némileg rendezettebb viszonyok közé került. Igy avanzsirozott táncmesterré a hires Ranelagh-Mulatóban. De lépjünk be hozzá.

II.

Ragadós kilincse van annak az ajtónak, — belülről eléggé tágas a szoba, vagy legalább annak látszik, mert butor alig találkozik benne s az a pár rozoga szék is mind a falhoz van tolva. Nyilván e székek képezik a háziur garderobeját; óvatosan rájuk vannak kiteritve a herceg utolsó parádés ruhadarabjai, melyekben esténkint „fellép". A hires Lichnowski-frakk szárnyai mögött pár termetes borovicskás üveg sorakozik a pallón. Középen az éhesképü Markowski áll s az ő hegedüjének a cincogására öt csinos leány tanulja körülötte a polkát. Csupa Ranelagh-csillagnak készülő kis grisette, kikkel Lichnowskinak délelőttönkint táncórákat kell tartania. Be vigak, hogy ugrálnak s milyen kacérul hunyorgatnak a sarokban terpeszkedő herceg felé!

— Bon papa! — kiabálnak minduntalan, — jól van igy? Nézz már ránk is, vén huncut...

Basáskodó kényelemben trónol ott Lichnowski egy háromlábu kanapén. Sovány alakja mélyen belesüpped a rogyott rugók közé és bizony alig látszik ő ki a rajta gubbasztó másik öt leánytól. A két legszebb s legfiatalabb a két térdén ül, a többi három pedig hizelkedve lepi el vállát és karjait. Csak épen kopasz feje szabad az apostolnak, — erős sasorru, vérbeli előkelő arc az. Züllött életével szemben meglepően tiszteletreméltó fizionomia.

— Kis piócáim, — gyügyögi, — ugy, ugy, csak öleljetek!

A grisettek, kik mindannyian tőle a mestertől várják „csillag"-gá emeltetésüket, persze csak annál szorgalmasabban tapadnak hozzá a „Bon Papa"-hoz. S ő mily boldog ott háreme szoknyái közepette!

Közben olykor szórakozottan szól rá Markowskira, vagy a tanuló grisettekre, de aztán megint csak a favoriteokhoz, Bibi-hez és Zizi-hez fordul. Vigyorogva csipkedi arcukat:

— Kis legyecskéim, no zümmögjetek már!

Ők kacagva vakarják meg az állát s vetélkedve faggatják:

— Öreg patkány, no mondd már, melyikönk lesz a legelső csillag, ugy-e én, ugy-e én?

A herceg gyönyörködik. Az egyszer azonban komolyra kezd fordulni ez az örökös versengés. A többi három „pióca" sértődötten ereszti el Lichnowskit; unják a mellőztetést és talpra ugorva mérgesen tüzelik a civakodókat:

— Ugy, — ne hagyjátok magatokat! üssétek, de inkább az öreget! Hadd nyilatkozzék már, ki lesz a három első táncosnő a Ranelaghban!...

Nő a zavar, megakad a táncóra. A görhes Markowski boszusan csapja hegedüjét a hóna alá s vonójával hadonászva a herceg elé rohan:

— No ez már még se járja, — tör ki dühösen, — ön nemcsak ellopta polka-találmányomat, hanem már a tanitást is lehetetlenné teszi. Tiltakozni fogok, leleplezem önt az igazgatóság előtt!...

— Igen, igen, — visit az odarohanó többi tanitvány, — lázadjunk, leányok, mi is! Ez a vén teve mindnyájunkat lóvá tesz...

A nyolc grisette már fenyegető ököllel állja körül a mestert. A herceg még mindig mosolyog; éldelegve gyönyörködik a térdein verekedő két kedvencben. Bibi és Zizi azonban egyszerre csak eleresztik egymás haját, — észbe kapnak s egymás helyett váratlanul Lichnowskit kezdik pofozni. A következő percben már rajta van a többi is. Az apostol védekezik:

— Elég, kis mókuskáim, elég! Az istenért, Markowski, játsszék már valamit... Kezdjen bele a „Szűz imájába!“

Markowski hegedüszava tényleg elér annyit, hogy a lázadó grisettek eleresztik áldozatukat. Lihegve állják körül az összetört herceget és éktelen szidalmakkal halmozzák el:

— Basáskodó vén majom! Csúf patkány! Teve!

— Hát azt hiszed, — visitja a barna Bibi, — hogy mi a te szép szemeidért udvarlunk neked?

— És azt hiszed, — sivitja tovább a szőke Zizi, — hogy mi továbbra is veled töltjük itt az időt? Vége, elcsapunk, itt hagyunk!

— Édes viperáim! — könyörög Lichnowski, — marjatok tovább, csak el ne hagyjatok!

E percben azonban nyilik az ajtó s a „keingraf“ Urowski töpörödött, ravasz képe kukkan be a résen.

— Itt a másik hiéna, aki belőlünk él! — csapnak rá a haragos táncosnők, — üssétek!

A vén kópé lekapja a fejét, de csak annál magasabban lobogtatja a kezében tartott levelet:

— Bocsánat, hogy családi jelenetet zavarok, csak egy pillanatra akarok Kázmér barátommal szólni! Drága madaraim, csak egy pillanatra!

A grisettek s Markowski duzzogva állanak félre. Ezalatt Urowski a herceghez rohan:

— Megvan, barátom! — sugja izgatottan, — vedd a frakkodat. Kelj fel hamar!

— Nem tudok. Megvertek... Mi az a levél?

— Előbb igérd meg még egyszer, hogy a hozomány fele csakugyan az enyém...

Lichnowski galvanizáltan tekint fel:

— Félix barátom, — hát csakugyan sikerült volna? Mindent megadok. Mutasd a levelet, ki ir?

— Ostrowski cousin ir. Tied a leány s egyelőre ötszázezer arany készpénz. De a fele az enyém, ugy-e?

Hadonászva bújnak össze.

— No vőlegény vagy, vén bűnös. Nekem köszönheted! Örülsz-e?

— Örülök barátom, — sóhajt a herceg, — csak ... izé ... Bibit meg Zizit ne kellene itt hagynom...

A leányokra tekint. Ezek láthatólag unják már a fegyverszünetet s csak alkalomra várnak, hogy ujból rája csaphassanak.

— Folytatjuk! — törnek ki friss erővel és felemelt ökölle, — félre te aszalt szilva az utból, nekünk a herceggel van dolgunk. Felelsz most, amért igy tőrbe csaltál bennünket!

Bibi és Zizi azonban még társaikat is túlkiabálják:

— Hát való az, hogy mi erre a vén rókára pazaroltuk szerelmünket?

— A nagyanyáinknak udvarolj s ne tizennyolcéves leányoknak!

Lichnowski arcán gúnyossá kezd torzulni a mosoly. Felkel s kihuzva magát, egyszerre csak a régi grandseigneurré válik.

— Kisasszonyok, — kezdi fensőbbséggel, — önök...hm... valóban kissé megfeledkeztek arról, hogy egy szentbirodalmi herceggel van dolguk. De én szivesen megbocsátok. Csak annyit jegyzek meg, hogy tévednek. Az ilyen...hm...éhenkórász tizennyolcéves leányok csöppet se szégyelhetik, hogy engem szerettek. Engem jelenleg egy tizenhatéves, előkelő, milliomos menyasszony imád. Vőlegény vagyok. Izé...Markowski, lépjen csak oda garderobeomhoz s adja ide a frakkomat.

Általános a megrőkönyödés. Markowski szalad már a kék Lichnowski-frakkal s hódolóan nyujtja át a Bolivár-kalapot is. A herceg fejére billenti, aztán leereszkedően szól:

— Titkárom...izé, még nem tudom a nevét...de majd mindnyájatokat kifizet.

A grisettek szájtátva bámulnak. Lichnowski az ajtóban áll már. Negédesen búcsúzik:

— Adieu!

Aztán Bibire és Zizire pislantva még hozzá teszi:

— Au revoir...

III.

Galiciában hónapokig beszéltek a krakkói nász fényéről. Régi feudális módra festett lovakkal, öles tortákkal és aranybrokát diszruhákban ment az végbe. Mindenki meg volt elégedve: a férfiak a menyasszony szépségével, a nők a Lichnowski pazar fellépésével, a forradalmárok pedig „a sok év óta küzdő párisi apostol hazafias nyilatkozataival.“ A Ranelagh ex-táncmestere e tekintetben is kitett magáért s tüntetésszámba menő fontos enunciációkat tett a lakomákon. Végre elégedett volt maga az öreg Szaniszló is. Igaz, hogy kemény egy millió aranyat kellett kiszúrnia a „lengyel ügy céljaira“ veje kezeihez, de legalább hivatalosan és rokonokként üdvözölhette a templomban az Ostrowski grófokat. Remek szép közönség volt ott együtt; nemcsak a bécsi és varsói, hanem még a francia arisztokrata körök is képviseltették magukat. Különösen két előkelő párisi hölgy vonta magára a közfigyelmet, két igen szép és igen fiatal grófkisasszony, kiket Lichnowski

mint unokahugait mutatott be bizalmasainak s rövidesen csak Bibinek és Zizinek szólitott. Az öreg Radzivil hercegné valósággal rajongott értük; a Potocka dámák is felette dicsérték vallásosságukat. S mennyire megható volt az, a szigoru erkölcsü nagybácsi mily féltékenyen óvta húgait a szabados krakkói fiatalságtól! Annyira gardirozta őket, hogy csakhogy ép meg nem feledkezett ifju feleségéről.

A herceget tényleg annyira lekötötték az ünnepélyek fáradalmai, hogy ugyszólván csak akkor vette észre a menyasszonyát, mikor már a feleségévé lett. Nevezetes reggel volt az mindkettőjükre nézve. Idegenekként némán ültek a dejeuner-asztalnál egymással szemben. Zofja szégyenbe boruló arccal sirt teritéke felett s egész büszke lénye rendkivüli felháborodást árult el. Lichnowski egy darabig részvéttel nézte a méltatlankodó teremtést, aztán vállat vont:

— Valóban őszintén sajnálom... Ej, ej, igazán kár, hogy nem ismertem önt, édesem, előbb! Ily gyönyörü teremtés! Belátom, nem vagyok való önhöz...

— Nem arról van szó! — tört ki végre Zofja lángoló arccal, — hanem erről ni!

Egy gyürött papirost vetett oda az asztalra.

— Szabad kérnem ma chère?

— Ma reggel kaptam ezt az anonim levelet. Tudok mindent, — minden aljasságáról értesültem. Ön nem is egy, hanem két szeretőjét hozta el az — én esküvőmre! Arcomba szökik a vér, ha arra gondolok, hogy engem, fertőző kezeivel mégis érinteni mert!

— De édesem...

— Ne beszéljen, mára is hozzájuk igérkezett.

Csak menjen! Én nem vagyok féltékeny. Sohse szerettem önt, de most már gyülölöm, megvetem!

Kinos rövid jelenet lett ott, mely döntővé vált a házas felekre. A herceg udvarias mosollyal kelt fel:

— Ismétlem, őszintén sajnálom az esetet. Bevallom azt is, hogy ha a haza szent célja nem lebeg előttem, feleség helyett szivesebben láttam volna önt gyermekemnek, vagy, ha ugy tetszik, unokámnak. E mostani gyanusitások azonban, beláthatja, — felmentenek minden további védekezés alól. Feledjük a túlrövid multat; hercegné, ön szabad!

— És ön? — kérdezte Zofja némi gúnynyal.

— Ha megengedi, én is szabad leszek.

— Ahá!

— Kérem, — hazafias kötelességeim amúgy is rövidesen Párisba szólitottak volna... Nézze, beszéljünk okosan.

Szó szavat ért, egy óra mulva már egész békésen tárgyalták le a különélés részleteit. A herceg hát Párisban fog élni...

— E távollét azonban, — tette hozzá, — legkevésbé se fogja ön iránt érzett őszinte vonzalmamat csökkenteni.

— Köszönöm.

— Jó barátok leszünk, én szivesen irok önnek s mindig atyai jóakarattal fogom a bizalmát viszonozni. Gyermekem, erre szüksége lehet. Annyi komisz ember van a világon, s ön még nem ismeri az életet!

— Elég volt belőle.

— Dehogy! — szólt Lichnowski a Zofja kezét paskolva, — hisz az ön élete csak most fog kezdődni! Sok szerencsét kivánok hozzá.

— Kérem, ne sértegessen!

— Dehogy is sértegetem. Csak annyit akarok mondani, hogy az én atyai szivemre... izé... mindenkor bizton számithat...

Zofja türelmetlenül kelt fel:

— Hagyjon el.

A herceg táncmesteri pirouettel bucsuzott. Az ajtóból azonban még visszafordult. Hamiskásan gyönyörködött az egy napos asszonyban s aztán csókot intett neki:

— Beh szép, amikor igy haragszik! most látom csak, mily felséges egy teremtés ön, gyermekem!

Zofja boszusan toppantott:

— Ugyan mire való már ez?

Lichnowski érzelmesen sóhajtott fel:

— Hej, lennék csak még egyszer huszonöt esztendős!

A hercegné vállat vont.

— Furcsa kivánság. Mit tenne akkor?

— Még kérdi? A csúf vén Lichnowski feleségének udvarolnék! Mily gyönyörrel csalnám meg magamat? De nem lehet, s igy, fájdalom, — adieu ma chère!

A hercegben kétségkivül sok jóakarat volt. Ez azonban cseppet se gátolta meg őt abban, hogy feleségétől toronyiránt Bibiékhez ne rohanjon. Melegiben elmondott mindent:

— No gyerekek, már is szabad vagyok. Mehetünk vissza Párisba.

— Pompás, — tapsolt a két szerető, — de lesz-e pénz?

— Lesz bizony, kis piócáim. Azért áll a kontraktus az évi járadékra és fizet a vén Szaniszló, mint a köles. Selyemben fogtok járni, palotában fogtok lakni. Urowski te, pakoltass hamar!

Persze a világ kedvéért pár hétig még maradnia kellett. Egyszerre aztán nagy „hazafias“ fordulattal vett bucsut Krakkótól s „imádott“ feleségétől. Hí a haza, — szólt a forradalmi lakomán, — megyek vissza oda, hová kötelességem szólit. Éljen Lengyelország!

A hazafiak éljeneztek, a társaság azonban kissé elcsodálkozott. A rossz nyelvek pedig szörnyen boszankodtak:

— Ördögadta Lichnowskija, már megint kifogott rajtunk! Mi azt reméltük, hogy Zofja hamarosan meg fogja csalni a vén huncutot s ime ő elébe vág a felszarvaztatásának. Ő csalja meg előbb a szép fiatal feleségét!

IV.

Teltek a hónapok, félév is elmult már s Krakkó meglepetten konstatálta, hogy a herceget kötelességei még mindig Párisban tartóztatják ifjú nejétől. A pletyka malma őrölni kezdett ujra, csúf hireket kockáztattak mindkét félre, de nagyjában azért mindenek részvéttel fordultak az elhagyatott fiatal Lichnowskiné felé. Mit csinál ott a sötét Ostrowski-palota kolostori magányában? Ember nem látja, sohse jár ki, legfeljebb késő este s akkor is csak a meghitt öreg Johann komornyik kiséretében. Szaniszló úr ugyan bejár olykor faluról hozzá, de nyilván ő se akarja a szakitást megpecsételni azzal, hogy ujból együtt éljen leányával. Mindezeket nagyon számon tartják a kalandszomjas aranyifjak; „várjunk csak“ biztatják magukat, — „Lichnowski után a hercegné egyelőre utálja a férfiakat, de tizenhét éves a menyecske és nem

tarthat ez igy örökké. Majd felvirrad még a mi napunk is!"

Zofja tényleg nehéz napokat élt át a herceggel való cinikus jelenet után. A szégyen, a méltatlankodás, a harag háboritották elméjét s ha eltiport ábrándjai közt körülnézett, csak egy vágya volt: pusztulni innen ez utált föld szinéről. Nem moshat el az idő ily undok emlékeket! Kolostorba! gondolta egy nap sirva, — no és ekkor támadt úgy rá a belépő Johann komornyik. Az öreg nagyon összeszidta, de Zofja utólag csak annál hálásabb volt neki érte:

— Köszönöm, Onkel Johann, sohse felejtem el neked!

A vén cselédről mindenki tudta, hogy bár zabi-gyerek, igazi Ostrowski-vér, sőt jóformán unokatestvére Szaniszló urnak. Kissé rokonnak tekintették a családban s a fiatal asszony még mindig „Onkel"-nak szólitotta. Szegény onkli, csakúgy reszketett az indulattól:

— Bozse moj, ujra ne kezdd ezt a kolostort!...

Persze csak felindulása percében merte ő igy tegezni Zofját. Mire az izgalom elmult, alázatosan csókolta meg urnője kezét:

— Jó az Isten, majd fog Excellenciád még becsületes embert is szeretni!

— Soha, Johann, tudni se akarok én többet a férfiakról!

Ez első izgalmakra visszahatáskép teljes apathia következett. Zofjának még sok kedélyhullámon kellett átmennie, mig végre megmentette a vallás. Hogy templomba menjen, kezdett gyakrabban kijárni s embereket, főként papokat látni. Ezek rávették, hogy emberbaráti törekvésekben

keressen célt életének. Fogott a tanács s a tizennyolcéves Lichnowski hercegnő kezdett hires lenni a jótékonyságáról. Már eljárt a nőegyletek nyilvános ünnepélyeire is. Az aranyifjuság örömmel vette tudomásul ezt a haladást.

— Minden jól megy, — mondogatták, — járta a templomokat, járja a jótékonyságot, meglássátok, ezután bálba fog menni!

No arra ugyan még várhattak. De abban igazuk volt, hogy a szép Zofja lelke kezdett ujra egyensulyba jönni. Erős egyénisége csak annál parancsolóbb fölénnyel bontakozott ki. Mint férjnélküli gazdag asszony már kezébe vette nagy vagyona kezelését is, és napról-napra jobban hozzászokott az önállósághoz. Lázas, komoly munkában telt az ideje; birtokai, házai, templomai, szegényei minden percét igénybe vették. Már ő küldözgette férjének is a havi járadékokat Párisba.

A harmadik év egy novemberi estéjén történt, hogy ismét a lump apostol zsaroló leveleivel foglalkozott. Keserű öngúnynyal csóválta a fejét: már megint pénzt kér? Hej csak ő tudta igazában, hogy ez a hires hazafi micsoda életet folytat ott kint Párisban! A herceg megtartotta a szavát, gyakrabban irt neki, s örökös kunyorálásai mellett a legszemérmetlenebb humorral informálta őt háborgó szivügyeiről is. Nem neki kell a pénz, hanem szegény Bibinek és Zizinek, s nekik is csak azért, hogy hozzája hűek maradhassanak... Zofja mindannyiszor undorral rázkódott össze: minek irja meg neki Lichnowski e csúf részleteket? Tán, hogy őt is hasonlóra bátoritsa? S ennek alapján csak annál jobban zsarolhassa?...

Hosszan eltöprengett azon a magányos estén. Szép a hitbuzgalom, szép a jótékonyság, de vajjon

betölthetik-e üres életét? Immár husz éves lesz nemsokára... négy éve van férjnél s még mindig nem élt, hacsak nem bánatot, keserüséget. Igy menjen ez örökké?

A következő farsang aztán sok meglepetést hozott a krakkóiaknak. Januárban még csak azt fecsegték: „no lám, Lichnowska hercegné Bécsbe megy! Vajjon fog-e az udvarnál tetszeni?“... Februárban már a legrosszabb nyelveknek is be kellett ismerniök, hogy a császárváros legszebb asszonyaként ünneplik ottan, március folyamán pedig már pozitiv udvarlóról beszéltek. Az egyik Sapieha hozta meg a hirt a krakkói aranyifjaknak:

— Mondom, halálosan beleszeretett gróf Stanislawskiba! Ott a Dietrichstein-bálon láttuk az egészet. Én pláne kihallgatam a bucsujelenetüket is. Ép mikor ráadta a belépőjét, Ádám barátunk jelentősen ezt sugta a hercegnő fülébe: „*toujours* à votre service“... Zofja megfordult és hosszan nézett rá merengve: „Toujours!“... szólt halkan, — „beh szép szó, és bár csak tudnék én hinni e szónak! Ám könnyü azt kimondani“. — „S még könnyebb megtartani“, felelt Stanislawski hévvel. No hát ez csak elég, mi? Zofja a napokban jön meg, meglássátok, áprilisra itt lesz a gavallér is.

Az aranyifjak vállat vontak. Bántotta őket, hogy a hercegné nem közülük választott, de aztán mégis megbocsátottak neki:

— Eh, hát végre is nem busulhat egész életén át a vén Lichnowski után!... Nem ez a bökkenő urak, hanem az, — hogy mint fogja az erélyes menyecske ezt a szerelmet nyélbe ütni? Ezt lessük meg, ez lesz az érdekes!

V.

A pletyka az egyszer ráhibázott az igazságra Szöktek a szerelmesek Bécsből, Galicia mélyébe menekültek. Egy Ostrowski-vadászkastélyban rejtőztek el.

Stanislawski Ádám az Arcière legdaliásabb gárdatisztje volt akkor, — egy szelid lelkületü, gyöngéd és talpig becsületes gavallér. Nem akart ő udvarolni az ünnepelt Lichnowska hercegnének s ép ezáltal tünt fel neki. Egy contredanse véletlene egymás mellé sodorta őket, s ekkor oly tiszteletteljesen viselkedett, hogy nem riasztotta vissza Zofját, ellenkezőleg, — első perctől fogva ő, a fiatal asszony kezdte bátoritani a gárdistát. A többi gyorsan ment; hamar megértették egymást. A hercegné látta, kivel van dolga, bizalmat nyert, s ennek melegében végre kinyilott szive első szerelme. Aztán, erélyes menyecske létére ő vette kézbe szerelmük vezetését. Az udvari rossz nyelvek azt suttogták: ő szöktette meg Ádámot Galiciába.

Ott a vadászkastély rejtekében végre egymás nyakába borulhattak. Ám Zofja döbbenve ocsudott kedvese karjai közül.

— Boldog vagyok... de mi lesz a jövővel? Mitévők legyünk most?

— Enyém lész örökre!

— Férjes nő vagyok.

Stanislawski is elkomolyodott:

— El kell válnod tőle, hogy elvehesselek.

A hercegné ijedten sikoltott fel:

— Soha!

— De hát ugyan mért ne válnál el tőle?

— Soha! — ismételte Zofja, — engem valláso-

san neveltek, s igaz katholikus hitem tiltja, hogy válással vétsek a házasság szentsége ellen!

Ellentmondást nem tűrő határozottsággal jelentette ő ki ezt. Ádám gróf tehetetlenül csapta össze a két kezét:

— Akkor hát igazán nem tudom, mitévők leszünk!

Zofja némán bámult maga elé egy darabig. Aztán fejével biccentve elszántan kelt fel:

— Majd fogom tudni én.

— Te tudnád ma chère? Hogyan, miként?

— Csak bizd reám. Isten megsegit. Egyelőre persze válnunk kell.

— Zofja, hát elüzesz?

— Menned kell. Majd ha Isten is megengedi, hivatni foglak.

Nehéz volt az a válás, de a hercegné megmutatta, hogy tud ő parancsolni még a szivének is. Hosszan nézett le a kastély tornyából a fenyves völgybe, — végre eltünt az Ádám hintója, s ekkor sietve szaladt le iróasztalához. A „párisi dossiert" vette elő, s figyelemmel kezdte tanulmányozni férje utóbbi zsaroló leveleit. A legutolsóra már nem is felelt. Hej nagy kétségben, s még nagyobb szükségben lehet most a lump apostol! Annál jobb, gondolta s nyomban levelet irt a hercegnek. Kérte: egy őt érdeklő sürgős ügyben haladéktalanul Krakkóba jőjjön.

VI.

Lichnowski csakugyan megjött, és pedig hű szövetségesével, a „keingraf" Urowskival. Nagy parádésan, festett hajjal, festett bajusszal léptek fel, s a krakkóiak bizony alig ösmertek rá a két vén

huncutra. Fiatalabbak s mozgékonyabbak voltak ők, mint valaha.

Zofja az Ostrowski-palota sárga szalonjában várta férjét. Még utolsó percben is a meghitt Krepinski Abbéval tanácskozott, és pedig igen titokzatosan. Mikor a herceg kocsija a kapu alá robogott, a kegyes Abbé még egyszer megköszönte a Zofja adományát s aztán e szavakkal bucsuzott el tőle:

— Ne habozzon, én ösmerem az ön mély vallásos érzületét és csak ismétlem: tegye meg. A herceg erkölcsileg már amugy is halottnak tekintendő.

A párisi urak fiatalos szinü öltözetben, mosolyogva toppantak be. Lichnowski kitörő örömmel futott neje elé s hévvel csókolt kezet:

— Hazám! — szólt, — hálás vagyok neked! Megengedted, hogy végre ismét imádott nőm lábaihoz borulhassak.

— Kérem, — csititotta Zofja, — sohse erőlködjék!

— Ha tudná, — folytatta Lichnowski érzelmesen, mint epedtem, mennyit szenvedtem...

— Én bizonyithatom, — erősitette Urowski.

— Tudom, barátom, nevetett a hercegné, — nincs pénzetek, ugye-e?

Az apostol mélabúsan felelt:

— Ön mindig zseniális. Eltalálta. A lengyel haza sok pénzbe kerül.

— Hagyjuk azt a lengyel hazát, — vágott a szavába Zofja, — s beszéljünk okosan. Megnyugtathatom önt, herceg: lesz pénze, sok, nagyon sok.

A két barát lelkesen ugrott fel a székről. A fiatal asszony sietve tartóztatta őket:

— Előbb azonban egy bizalmas közléssel tartozom. Értsen meg... én szeretek valakit...

Lichnowski szeme ravaszul csillant fel:

— Ahá! — no végre mégis!

— Szép az ily boldogság, — áradozott Urowski, — a boldog emberek rendesen nagylelkűek, sőt bőkezüek is, ugy-e Kázmér?

Zofja felkelt:

— Hát én bőkezü is akarok lenni. Figyeljen ide, herceg. Eddigi évjáradékának a duplájáit kapja s százezer aranyat most mindjárt...

— Fele az enyém, — sugta Urowski a barátjának, — ugy-e?

A herceg azonban diskréten oldalba lökte őt és tovább áradozott:

— Mégis csak szép a szerelem...

— De, folytatta Zofja nyomatékkal, — ön mindezt csak egy feltétel alatt kapja meg.

— Oh értem, — mosolygott Lichnovski, — én hallgatok, mint a sir.

— Ez nem elég. A pénz csak akkor az öné, ha ön Lichnowski Kázmér herceg hiteles halotti bizonyitványát nekem hat hónapon belül megküldi Párisból!

A herceg önkénytelenül is nagyot ugrott, mintha megcsipték volna. De csakhamar feltalálta magát.

— Bocsánat, — szólt a fejét vakarva, — de sem a tojáspuncsot nem szeretem, sem a halálról nem szeretek beszélni, — mi, Félix?

Urowski is megvakarta a parókáját:

— Mindegy. Hazád után hitvesed boldogsága az első!

Lichnowski kiegyenesedett:

— Akkor hát áll az alku. Itt a kezem, foi de gentilhomme, meglesz a halotti bizonyitvány. És pedig legkésőbb két hónap mulva. Drága gyermek, látja-e, mennyire szivemen viselem boldogságát! Ön négy egész hónapot nyer.

— Köszönöm, — felelt Zofja. Aztán halkabban még hozzátette: Azt a négy hónapot szivesen külön honorálom!

*

Úgy is lett. Két hónap mulva sujtó gyászhir lepte meg a krakkói hazafiakat: a hires párisi apostol, Lichnowski Kázmér hirtelen elhunyt! Sokféle verzió keringett haláláról. A forradalmárok azt hangoztatták, hogy a párisi barikádokon esett el, a társaságbeli rossz nyelvek szerint azonban egy pezsgős kádba fult bele. Akármint volt is, felesége tüntetően gyászolta, s egyik parkjában még nagy márványoszlopot is állittatott a hazafi emlékére. Aztán birtokaira vonult vissza. Csak a legszemfülesebb aranyifjak tudták meg, hogy olykor-olykor Bécsbe rándul.

Teltek a gyászhónapok s mire az esztendő megfordult, senki se csodálkozott többé azon, hogy a hercegi fiatal özvegy Stanislawski grófnak nyujtotta a kezét. Csendben ülték meg a menyegzőt s az uj grófné ép oly csendben rengeteg adományokkal halmozta el a krakkói templomokat.

Egy volt a vélemény: összeillő szép pár, kikre csak öröm s boldogság várakozhatik.

VII.

Tizenkét esztendő mult el. Romboló véggel zajlott le a nagy varsói forradalom s mindenfelé megváltozott a lengyel világ képe. Ez egyetemes állhatatlanság közepette csak az egy Stanislawski-pár boldogsága tetszett állandónak. Ők szivbeli, igaz megelégedéssel éltek; a gróf szerencsésen kiállta a zord időket s okos viseletével mind jobban

kiérdemelte osztrák császárja bizalmát. Nőttek vagyonban, tekintélyben, de szaporodtak a családi áldásban is. Három gyönyörü kis gyerek ugrált a harminchárom éves szép mama körül.

A tizenkettedik év tavaszán ép Tarnow mellett falun voltak s nagy fénynyel ünnepelték egy német fenség látogatását. Pazar lakománál ültek s a fenség pohárral kezében ép a három Stanislawski-sarjat köszöntötte fel, mikor egyszerre csak rémült arccal jelent meg az ajtóban a vén Johann komornyik. A fontos perc dacára urnőjéhez tört s valamit sugott a fülébe. „Mi az, — mi az?“ kérdezték az éljenek közepette mindenfelől. Zofja pillanatra elsápadt, de hát erélyes asszony volt ő, és hamar összeszedte magát. Mosolyogva felelt:

— Semmi... Valami vándorló öreg koldus. Vigyétek az officeba, Johann, s adjatok neki enni, inni.

A grófné nyugodtan várta be a lakoma végét, aztán a fekete kávé alatt a földszintre osont. Intett Johannak s egy üres cselédszobába hivatta magához a vándort. Hanem most az egyszer még az erélyes Zofja is megremegett. Elképedve nézett az ajtóra. Hosszu ősz szakállu, rongyos csavargó lépett be. Aggodalmasan vizsgálta, majd fojtottan tört ki:

— Szerencsétlen! Mit tesz ön, mit akar itt?

Az öreg koldus arcát pillanatra a régi mosoly deritette fel.

— Semmit, asszonyom. Szépségét jöttem el bámulni, — valóban szebb, mint valaha! Nézze, ne haragudjék, ne féljen. Most már igazán öreg vagyok, — hadd haljak meg itt a lábainál!

— Rettentő! — szólt a grófnő végig nézve rajta.

— Bizony, igy rongyosan, gyalog jövök Krakkóból. Eltalálta: megint nincs pénzem.

— De hát a pontosan küldött járadékok?

A herceg fájdalmasan intett:

— Régóta uzsorásaim veszik fel azokat a járadékokat! Ah drága gyermek, ellenem fordult már minden! Bibi és Zizi elhagytak, Urowskit is becsukták, — mit tehettem? Régi vonzalmam önhöz hajtott vissza...

— Javithatatlan! — no üljön le, csináljunk valami új kontraktust. Mit akar?

— Itt akarok maradni — felelt Lichnowski eléggé határozottan, — nézze, ne üzzön el. Árthatna vele gyermekeinek. Láttam őket, igazán kedvesek.

Percekig suttogva alkudoztak a cselédszobában. Végre felkelt Zofja:

— Jó, hát áll az alku. Ön itt marad, itt fog élni a melléképületben, lesz nálunk örökös vendég, vagyis — *rezidens*. Lesz szobája s a második táblánál fog étkezni a többi rezidensekkel. Derék jó emberek, — nyugalmazott ispánok, nevelők s pár féllábu forradalmi kapitány. De ügyeljen: ön nappal soha ki nem mozdul és csak estenden jár ki sétálni Johannal! Ő az egyedüli ember, aki önre ráismert, vigyázzon, hogy e hű cseléden kivül más is fel ne ösmerje. Igéri?

— Igérem, drága gyermek.

— Akkor rendben vagyunk. Megyek vissza a vendégeimhez. Még egyet: ön mától fogva nem Lichnowski többé, hanem egyszerüen Nowski Kázmér, nyugalmazott...

— Nyugalmazott férj!... sugta hamarosan a herceg.

— De aztán igazán nyugalomban is maradjon! — tette hozzá Zofja emelt ujjal.

Kiléptek s a grófné a sürgölődő házinép láttára tüntetően hivatta a vén komornyikot.

— Onkel Johann, — szólt hangosan, — vezesd csak át Nowski, nyugalmazott...

— Táncmester, — ajánlta a herceg nagy komolyan.

— Igen: nyugalmazott táncmester urat a 9-es számu rezidensi szobába. Egyszersmind nézz körül a ruhatárban, akad ott még valami régi ruha az első férjemtől. Nowski úr ezután nálunk fog lakni s étkezésnél asztalfőn ül a második táblánál!

VIII.

Azzal megkezdődött a furcsa élet. Jó Stanislawski Ádám, nagyot nézett volna ő, ha egyszerre csak ugy megsugják neki: feleséged igazi férje ott lakik a szomszédodban... Ám a gróf szerencsére nem tudott sem a halotti bizonyitványról, sem a Lichnowski „hazaérkezéséről". Különben is hisz minden feltünés nélkül történt meg az uj rezidens installálása. Az első napok izgalmai után Zofja is hamar belátta, hogy nincsen a hercegnek semmi rossz szándéka vele. Szegény züllött vándor, immár csak békét, nyugalmat akart ő! A jó élet azonban gyorsan felélesztette szellemét, s alig telt egy hét, máris őt tartotta humorral az egész rezidensi asztalt. Mindenki megszerette a „nyugalmazott táncmestert": a társak, a cselédek, még a grófi gyerekek is. Viszont a herceg gyönyörködve mulatott és játszott a kicsikékkel; szerepéhez képest nagy nehezen még táncokat is mutatott

nekik. És mind e mellett mértéktudó volt ő, sohse feledkezett meg magáról. Megtartotta a szavát.

Hetek, hónapok teltek el igy. Uj udvari hivatala ekkor a grófot Bécsbe szólitotta, s a kastélyban senkinek sem tünt fel, hogy a ház urnője gyakrabban jár át a rezidensi házba. Inkább dicsérték, hogy oly jóságosan tőrödik a család szegényeivel. Hát tényleg különös gondját viselte ő valamennyinek: az ispánoknak, nevelőknek s féllábu kapitányoknak, de legtöbbet azért mégis a „nyugalmazott táncmester" kényelmére ügyelt. Egész délutánokon át elkártyázott vele kettesben; ilyenkor sokat nevettek s közben halkan franciául beszélgettek. Később azonban, ugy szeptember vége felé, csendesebb lett a 9-es számu rezidensi szoba. Az aggastyán betegeskedni kezdett, ágyba dőlt, — s a ház népe ekkor ismét hálásan konstatálhatta, hogy a grófnő mennyire emberbarát. Éjjet nappallá téve virrasztott ő az öreg extáncmester ágya mellett.

Ugyanekkor azonban más valami is történt. A részeges vén Johann egy napon nagyon berugott, és ugy látszik, sok mindent kifecsegett. Futó tüzként terjedt el pletykájának a hire a szomszédban. A grófné csak akkor tudta meg a dolgot, mikor már majdnem késő volt. A tarnowi Kreishauptmann bizalmas levelét prezentálták neki. Különös levél volt ez nagyon — a tisztviselő szabadkozva ugyan, de ilyes valamit irt: „hallom, Excellenciád két férjével él ott együtt a birtokán"...

E válságos percben mutatta meg a herceg, hogy mindenek dacára mégis csak gavallér ő. Meghalt...

A jó grófné, — mennyire szivén viselte szegényei sorsát! Mondják, igaz, valóságos könyeket sirva borult az aggastyán tetemére.

IX.

A gróf másnap délután érkezett haza Bécsből. Felesége ép gyászba öltözött.

— Az istenért! — kérdezte, — ki halt meg? Tán csak nem az öreg Potocki?

— Dehogy édesem, — felelt Zofja, — egy sokkal kisebb ember. Az a kilences számu szegény rezidens.

— Az a táncmester? — csodálkozott Stanislawski, — de hát akkor minek ez a nagy parádés gyász?

A grófné vállat vont:

— Tudod, nagyon jó ember volt az istenadta. Megérdemli. Bizony megérdemelné, hogy te is kikisérjed!

— Én? Zofjám angyalom, mi jut az eszedbe?

— No csak fogadj szót szépen. Jer velem, Ádám.

Mire leértek a park hátsó kapujához, két inas már hozta is az egyszerü szent-mihály-lovát a rezidensi ház felől. Csak az egy öreg Johann meg a pap lépkedtek a fekete lepellel takart koporsó mögött. A grófi pár szótlanul csatlakozott a menethez Csöndesen kerülték el a helység szélső házait s szinte lopva hatoltak be az egyszerü falusi temetőbe.

Hüs októberi napnyugta volt. Koppanva hullt a rög a koporsóra. Bucsuzott már a pap, Zofja intett Johannak is, hogy csak menjen. Mikor elmentek, a grófné maga tüzte be a fejfát a hantba s térdre borulván előtte hosszu ájtatosságba merült.

— „Nowski Kázmér", — olvasta Stanislawski szórakozottan, — „élt 73 évet"...

Felesége vállára tette a kezét. Zofja felkelt.

— De édesem, — kezdte Ádám úr, — én az egészet nem értem. Ki ez a Nowski, hogy ily feltünően gyászolod? Itt valami titok lappang... Nekem csak elmondhatod, — nekem, a férjednek?

— A férjem? — sugta Zofja, — hisz ép őt temetem!

Stanislawski elképedt:

— Eszedet veszted? Hisz tán csak én vagyok a férjed?

— E perctől fogva igen!

Rátartósan.

Irta: ZÖLDI MÁRTON.

Halasy Dénesnek nem volt semmi egyéb lelki nyavalyája, mint az, hogy hamar ráunt mindenre. Harmincéves korában főszolgabiró volt. Alig két év után ott hagyta a hivatalt. Aztán megnősült. A házasságra nem volt alkalma ráunni, mert a szép fiatal asszony három esztendő multán meghalt.

Keservesebb özvegyi állapotot képzelni is bajos, mint amilyen Halasy Dénesnek jutott a két kis árva leányporonttyal. Dajkákkal, fizetett, rosszindulatu, tudatlan cselédekkel pótolni a gyöngédlelkü, az önfeláldozó anyát... Ki se fogyott a panaszból, a gyötrelmes sóhajtásokból.

De bárha kislelküen, türelmetlenül, csak taposta a kalváriát. A kis lányok, Juliska és Mariska azonközben felcseperedtek, s alig látszott az idő telni, eladó sorba jutottak.

Szép leány volt mindakettő, de Juliska, az idősebbik, szelidebb, nemesebb fajtát mutatott. Tanulni is jobban tanult, mint az irigy, veszekedő

természetű Mariska, ki a botrányos jelenetektől sem riadt vissza, ha apjától valamit kierőszakolni akart.

Halasy nem egyszer kapta magát rajta azon a nézete szerint visszás érzésen, hogy az egyik leányát, a Juliskát, jobban szereti mint a másikat. Nem mutatta, de kétségtelenül érezte.

Ebben az időben történt, hogy Halasy egyik sógorával, kinek ágilis, kalandos természete mindig rokonszenves volt előtte, nagy kincstári birtokot bérelt. De a bérlet szomoru, lesujtó eredménynyel zárult, Halasy a sógorával együtt teljesen tönkrement. Kis birtoka s a nagy fehér nemesi kuria dobra került és a pusztulásból, a romokból alig kétezer forint maradt.

Az anyagi pusztulásnak szomoru idejében — hat esztendeig tartott — Juliska erős, türő lelket mutatott. Ő vigasztalta a kishitü, csüggedő apát. Egyebet is tett. Megfeszitett szorgalommal tanitónői oklevelet szerzett, s abban a hónapban, mikor a nagy fehér házból, melynek zsindelyes fedelére nagy, sudaras topolyafák vetettek barátságos árnyékot, kiköltözniök kellett, állást is kapott a városi elemi iskolánál.

Milyen meleg szeretet áradt ennek a szürke szemü leánynak a tekintetéből, mikor édesatyját biztatta:

— Apuskám, ne busulj, én ugy érzem, hogy a szegénység még közelebb hozza a szivünket egymáshoz, s az igazi boldogság csak itt, itt van...

A szivére mutatott. Halasy nem is keseredett volna olyan oktalan mértékben, ha nem látta volna, hogy másik leánya, Mariska, milyen kelletlenül jár-kél az uj otthonban, a bodnártól bérelt házban, hogy fitymálja az izléstelenül festett parádés szobát, a gerendás plafont, a barna ajtókat, a kis kertecskét, melynek minden ékessége néhány rózsató, egy nagy orgonabokor s apró rezedaágy volt.

Szomorú, csüggedt tekintettel látta járni-kelni, mindent fitymállani ezt az akaratos, indulatos gyermeket, ki jómódban nevelkedett, s huszonegy éves korában nem akart, nem tudott más életviszonyokat megszokni.

De ez az állapot nem sokáig tartott. Nagy, meglepő fordulat következett. A városi agarászegyesület valami nyári mulatságot rendezett s Mariska kierőszakolta, hogy arra elmenjenek.

— Csak azért is, — mondotta dacosan.

Azon a nyári mulatságon eldőlt Mariska sorsa. Kedvezőbben, előnyösebben, mint ahogy hinni, remélni merte volna. Gábor Ottó báró, kinek azon a vidéken nagy birtoka volt, beleszeretett Mariskába. Szilajsága, kacérsága, kecses bajadéri tánca úgy meghóditotta a negyvenéves, nagyműveltségü férfiut, hogy hajnaltájt szerelmet vallott, s másnap pont délben megkérte a kezét.

Dispenzációval esküdtek, mert a bárót éppen egy héttel előbb nevezték ki Teheránba követségi tanácsosnak. Az elutazás napján a fiatal

báróné félre vonult Juliskával, s a következőt mondotta :

— Édes Juliskám, az uram megkért valamire. Nagyon jó, lágy szivü ember... igazán gavallér, ami több, mint báró... Ő minden hónapban a te cimedre százötven forintot fog küldeni ...tudod, az apuska részére... de nem akarja az ő nevére cimezni... tudod gyöngédségből... Juliska, te okos lány vagy, százszor okosabb, mint én, te nem fogod visszautasitani... tudod, én is könnyebb szivvel távozom, ha tudom, hogy az apuska...

Juliska ajkába harapott.

— Elfogadom, — mondotta alig hallhatóan.

A pénz, a százötven forint, pontosan érkezett, de bárha azokhoz a viszonyokhoz képest, amelyek között Halasy a leányával élt, tekintélyes összeget képezett, örömet nem tudott szerezni. Mikor a levélhordó meghozta az utalványt, Halasy önkénytelenül lesütötte szemét, s Juliska is csak loppal mert apjára nézni. Egyiknek sem izlett a kegyelemküldemény, de mindakettő titkolta a másik kedvéért. Ugy ahogy jött, a takarékpénztárba tették. Halasy azt gondolta, hogy jó lesz hozománynak Juliska részére, Juliska azzal vigasztalódott, hogy jó lesz az apának öreg napjaira...

A következő esztendőben kemény hideg tél következett, Halasy erősen beburkolódzott asztrakán prémes kabátjába, mikor az utalvánnyal a postára ment február elsején.

A hó élesen csikorgott lába alatt, mikor az oldalutcák egyikéből egy köpcös, pödrött bajszu alak kék dolmányban hangosan köszöntötte:

— Jó napot, tekintetes uram, de régen nem láttam.

Aztán parasztőszinteséggel, mely gorombaságnak is beválik, sietve hozzátette:

— Meg is fakult azótátul...

Halasy mord vonásai megenyhültek, mikor ráismert a köpcös emberre.

— Nini, te vagy Mihály...

Ez a Mihály főszolgabiró korában huszárja volt. Mikor megvált a főszolgabiróságtól, ilyen bizonyitványt állitott ki erről a rendes, derék emberről:

— A hivatalt nem sajnálom, de a Miska huszárt igen... Annál különb cselédem nem egy hamar lesz.

A volt huszár rá is szolgált erre a dicséretre. Eleven mintaképe volt az okos, szolgálatkész cselédnek. Mintha Talleyrandtól tanulta volna, óvakodott minden túlbuzgóságtól. Soha nem sietett, de soha nem késett el. Okos, barna szeme mindig egykedvüen mosolygott, mint akit senki és semmi nem tud kihozni a sodrából. Világosan látott és nyugodtan itélt. Nem hamarkodott és nem mulasztott el semmit. Halasy derüs arccal nyujtott kezet egykori huszárjának.

— Ejnye Miska, de elszármaztál, van már tizennégy esztendeje, hogy nem láttalak, de sokszor voltál eszembe!

Terbe Mihály, ez volt a huszár neve, röviden elmondotta, hogy megnősült, özvegy asszonyt vett el, módosat, aztán, hála Istennek, van mit apritani a tejbe.

— Az ősszel megint hazakerültünk, megvettem az egyik téglaégetőt, a Csernák-félét, most ott vesződöm.

Aztán megkérdezte:

— Hát a tekintetes ur hová igyekszik?

— A postára, egy kis pénzt hozok el.

— Én meg küldök, a mostoha fiam, könyvkötő az istenadta, valami uj masinát vásárolt, hát küldök neki kétszáz forintot, hogy ne legyen szükiben.

Halasi lecsüggesztette fejét. Valami fájó érzés nyilalt át a lelkén. Ime a szomoru metamorfozis, a volt huszárja pénzt küld a mostoha fiának, ő meg a vejétől kap kegyelemképpen.

Terbe Mihály észrevette az öreg lehangoltságát. Egy ideig némán haladt egykori gazdája mellett, aztán köhintett és pödörte a tömött tüskés bajuszát. Látszott, hogy nagyot akar mondani. Parasztszokás szerint példálódzáson kezdte:

— Ugy van az, tekintetes uram, ugy is volt mindig, kaparj, kurta neked is lesz... Csak a gaz, a dudva terem magától, az Úr Isten nem termeszt buzát, azt úgy kell elvetni, a kukoricát is, annak meg háromszori kapálás kell... De aztán van is látszatja...

Halasy nem értette, hogy mire céloz Mihály, de tudta, hogy nem ok nélkül szaporitja a szót. Figyelmesen hallgatta. Terbe Mihály folytatta:

— Nem öreg ember a tekintetes ur, ámbár az ember sohase öreg, csak hát olyik göthös, totyakos. Csak azáltal vénül ki a munkából. De ha én a tekintetes ur helyén volnék...

— Mit tennél?

Terbe Mihály felkapta a fejét.

— Neki durálnám magamat valaminek...

Aztán halkabban hozzátette:

— Nem átabotába beszélek, tekintetes uram, az a másik, a nagy téglaégető, az özvegy Jánosinéé eladó. Hatezer forintért megkapható.

Suttogva folytatta:

— Nem a téglaégető miatt kéne az, hanem huszonhat hold föld van hozzá, katasztrális, olyan disznóhizlaló telnék abból...

— De ahhoz pénz kell...

— Annyi csak kerül, több is... Ha a tekintetes úr nem átallaná, hogy ilyen tökéletlen emberrel, ilyen paraszti néppel, már mint én, együtt ütnénk nyélbe a dolgot, hát néhány esztendő mulva csodát látna...

Még mielőtt a postához értek, létrejött a társasüzlet. Halasy lelkében valami ismeretlen energia mozdult meg. Az ötvenöt éves ember egész nap talpon volt. Egyebet is tett, utazott, kupeckedett. Elment Szerbiába vásárokra s más-

nap Bécsbe utazott. Ugy levelezett, telegrafált, mintha abban nőtt volna fel... Ami pénzt a veje küldött, azt mind a disznóüzletbe fektette. Öt év alatt gazdag ember lett. Százezerre becsülték a vagyonát forintban.

A legutolsó őszön visszavásárolta a nagy fehér házat. Tele volt derüvel, jókedvvel, s vacsora közben olyan jóizüen koccintott társával, Terbe Mihállyal, hogy Juliskának, ki a gazdaságot vezette, könybe lábadt a szeme az örömtől.

Mindebből pedig veje, a követségi tanácsos, egy betüt nem tudott. Utolsó levelében arról értesitette apósát, hogy néhány hétre hazajönnek, mert áthelyezték Londonba. Meg is kérte apósát, hogy vegyen számára két hátas lovat, lehetőleg erdélyi fajtát. Mehet, irta, kétezer forintig.

A fehér házban erősen készültek a báróék fogadására. Az udvari lépcsőre szép eleven pálma is került. Az előtt leánder volt. A két hátas ló már ott nyugtalankodott az istállóban. Ezerhatszáz forintra alkudta ki Zsiga cigánynál, a hires lócsiszárnál azzal a kikötéssel, hogy csak akkor fizetik ki, ha a bárónak tetszeni fognak.

A vendégérkezés reggelén nagy szemet meresztett Halasy. Társa, Terbe Mihály, vadonatúj huszárdolmányban jelent meg a fehér házban. A dolmány ugy tele volt fehér sujtással, hogy a kék posztó csak itt-ott látszott ki alóla.

— Hát téged mi lelt? — kérdezte Halasy.

— Parádé az egész... ma én leszek a huszár... úgy mint hajdanában... Hadd lássa a báró ur, hogy a cselédség se pity-poty nép.

A vonat délben érkezett a vendéggel. Halasy saját könnyü fogatán hozta be leányát és vejét az állomásról. Mariska nagyot nézett, mikor a kocsi a fehér házba robogott be.

— Hát megint itt lakunk? — kérdezte csodálkozással.

— Igen, tavaly óta...

Halasy még ebéd előtt megmutatta vejének a két hátas lovat. Tetszettek.

— Ezerhatszáz forintban alkudtam meg a Zsiga cigánnyal.

— Nem is pénz, apám uram, köszönöm a szives fáradtságot, — mondotta a követségi tanácsos.

Aztán ebédhez ültek. Izes, finom ételek kerültek az asztalra, de Mariska figyelmét főleg két körülmény kötötte le: a massziv ezüst evőeszköz, a családi cimerrel, s a felszolgáló huszár. Soha olyan előkelő magatartást nem tapasztalt a tányérváltásnál... A báró sem tudta szó nélkül megállani.

— Kapitális egy huszár... fejedelmi ebédeknél sem láttam különbet.

— Igen, — mondotta Halasy hanyagul, — már főszolgabiró koromban nálam szolgált.

De hátra volt még a fekete leves.

Mikor Terbe a csemegéhez váltott tányérokat, odavetően jegyezte meg:

— Itt volt a Zsiga cigány a lovak arányában. Nem akartam, hogy a méltóságos urat ebédnél háborgassa, hát eligazitottam.

A báró mosolygott.

— Az nem ugy van, azt nem eligazitani, hanem kifizetni kell.

— Ugy gondoltam magam is.

— Ezerhatszáz forint jár neki.

— Annyi, ott voltam az alkunál.

— És mikor jön el a pénzért?

— Könyörgöm alásan, nem olyan cigány az, hogy kétszer jönne el a pénzért.

A báró felállt.

— Micsoda? Hát talán kifizette?

— Egyszer igen, könyörgöm.

— Ezerhatszáz forintot?

— Annyi járt neki.

A báró feltette a cvikkert. Ilyet még nem tapasztalt inasban.

— És volt magánál ezerhatszáz forint? — kérdezte.

Terbe Mihály lassan simitott egyet a bajszán és rátartósan kihuzta a derekát. Nagy nyugalommal válaszolt:

— Megkövetem alásan, szegények vagyunk, de ezerhatszáz forintért nem megyünk a szomszédba...

A felesége egyetemi hallgató.

Irta: KAZÁR EMIL.

Nem szenvedhetem Répási Bercinét — mondta már többször Éves Klotild, egyetemi polgárnő, rendesen olyankor, mikor a központi egyetemről csoportosan mentek át a műegyetemre, a fizikai előadásra. — Jó tanuló vagyok, Mándi Rusi is jó tanuló, de Répásiné még jobb.

— Most már harmadik éve, hogy nem birunk vele, — szólt Mándi Rusi, egy csontos leány, ki a legnagyobb csomó könyvet vitte valamennyiök közt. — Nem tudom minek Répásinénak a diploma. Szép is, boldog is, kicsikéje is van. Ilyen körülmények közt tűzbe vetném ezeket a könyveket. Most is úgy zsibbad a karom a cipelésben.

— Szeretem Répásinét, a kedves Évit, — folytatta Éves Klotild pathetikusan — de még jobban szeretném, ha nem volna a tanulótársunk. Édeseim, nekünk inkább szükségünk volna kitünő testimoniumokra és diplomákra, mint neki, aki kész asszony. Gondoltam is valamit.

Amit Éves Klotild, harmadéves bölcsészethallgató gondolt, mindjárt közölte is Mándi Rusival.

Ők ketten elhatározták, hogy fölkeresik a kitünő Répási Berciné férjét, s őszintén megkérdik, mért kell Évinek utólérhetetlen jó tanulónak lenni?

Évi férje miniszteri tisztviselő volt, fiatal ember, s oly állásban, melyen át kell haladnia mindenkinek, akit szerencséje vagy protekciója nagyra vihet. Volt egy kis vagyona, s talán esze is. A feleségével akkor ismerkedett meg, mikor az már az egyetemre járt. Nem bírta lebeszélni jegyesét, hogy félbe szakítsa iskoláját.

A két filozopter kisasszony női türelmetlenségüknél fogva azonnal kérdezősködött Répásiék lakásán, hogy Répási Bertalan urat mikor lehet otthon találni. A cseléd azt mondta, hogy most is otthon van. Olykor korábban hazajön a hivatalból. Annál jobb. Évinek még órája van. Kérték tehát a cselédet, hogy jelentse be látogatásukat.

Répási könyveket forgatott épen úgy, mint valami diák. A két kisasszony nevére persze rá volt nyomtatva: „egyetemi hallgatók".

— Mit kereshetnek ezek a kék harisnyások én nálam? Az ember nem is tudja, hogy cigarettával, vagy cukorkával — cognackal vagy limonádéval kínálja őket.

Répási azt gondolta, hogy felesége küld valami üzenetet. A két kisasszony komolysága meg is hökkentette, s nyugtalanul kérdezte, hogy felesége üzent-e valamit?

— Oh nem. A háta mögött jöttünk, noha

nagyon is dicsérni akarjuk, — szólalt meg Klotild. — Nincs is jobb tanuló az egyetemen. Lám, most is itt találjuk az asztalon a tankönyveket.

Répási önkéntelen mozdulatot tett a könyvek felé.

— Nagyon érdekelnek a feleségem könyvei — mond a férj nevetősen. — Az előadásokból is mindig kikérdezem Évit. Volt ma fizikai óra?

— Oh igen, — válaszolt gyorsan Klotild. — A tanár úr a diétikus babonákról beszélt, a vegetáriánizmusról, a könnyen emészthető ételek kultuszáról, amivel legjobban visszaélnek Karlsbadban, ahol program szerint elgyöngitik a gyomrot. A növényevő állatok utján terjed a tuberkulozis...

— A nagy Virchov szerint, — vette át a leckét Mándi Rusi, — a vegetáriánizmus a leigázott szegény nyomorult népek kényszerű életmódja, mig a hóditó és uralkodó fajok hússal élnek.

— Szép. Ez már igaz! — kiáltott udvariasan Répási, s rögtön kellemes kiváncsisággal kérdezte, hogy minek köszönheti e szerencsét.

Végighallgatta erre a felesége dicséretét. De még csak e nagy kerülő után érzett nyugtalanságot, látván a két egyetemi polgárnő szerfölötti komolyságát.

— Wlassics örök emléket állitott magának, mikor a tudományok csarnokait megnyitotta a nők előtt, — szólt Klotild oly méla hangon, mintha fájdalmat okozna neki a megnevezett miniszter

örök emlékezetű cselekedete. — Biztosítani akarta azoknak a hölgyeknek a jövőjét, akik szegények és nincs hozományuk, kik iránt a természet mostoha volt, oly fukar, hogy azok talán férjhez sem mehetnek.

— Szóval a miniszter intézkedett, hogy a hajadon főt diplomával lehessen bekötni, — jegyzé meg Répási türelmetlenül.

— Az ő intencióit kijátsszák! — fakadt ki Rusi, aki elkeseredettnek látszott, a mig hallgatott. — Az egyetemre nem is kellene fölvenni oly hölgyeket, kik vagyonosak, vagy előkelő állásúak a szülői, nem kellene fölvenni a szépeket...

— Hölgyeim, saját magok ellen beszélnek.

— Nem kérünk bókokat, — mond ünnepélyesen Klotild. — De bizonyos, hogy diplomáikkal csak az előkelő összeköttetésű és szép nők boldogulhatnak. A szegények és nem szépek várhatnak, míg végre a diplomájuk megsárgul.

— Az Alma Matert megrohanták, — intonált Rusi.

— Biztosítom hölgyeim, hogy fejtegetésöket nagy érdeklődéssel hallgatom, — szólt nyájasan Répási, — hisz közelről érdekel.

— És mondja Répási úr, élni akar az ön kedves szép neje a diplomájával? — kérdezősködött Klotild.

— Büszke lesz rá és rámába teszi.

— Mindenesetre büszke is lehet oly diplomára, mint az övé lesz! — sohajtott Rusi.

— Kitünő szorgalom, kitünő ész, ritka kedvesség, — kezdett taksálva beszélni Klotild. — Mi nem versenyezhetünk vele. Nekünk mindnyájunknak megnehezíti ő a tanulást, a jó klasszifikálást. Mi ha kolokválunk, mindig Répásinéra gondolunk, akitől félünk, hogy nagyon megelőz bennünket. Mindig, mindenben az első, pedig neki nincs szüksége diplomára, nincs szüksége az Alma Materra, hisz feleség és anya. Mindig és mindig azzal a mély nyugtalansággal tanulunk és vizsgázunk, hogy a drága szép Évi roppant magasan tartja mindnyájunk számára a színvonalat.

Pillanatnyi csend következett. Répási érteni kezdett mindent.

— Már tizenkét óra! — kiáltott hirtelen Mándi Rusi és felugrott. — Siessünk a khemiai órára.

— Csakugyan! — ismételte Klotild. — Répási úr, adja át tiszteletünket kedves nejének s valamit említsen meg abból, amit itt csevegtünk.

Az egyetemi két polgárnő szeles hajlongással bucsuzott s izgatottan távozott.

— Forradalom Évi ellen! — gondolta magában Répási. — Féltékenykedés. Championok szövetkezése. Hanem az igaz, hogy az aranyos Évi tudja a leckét. Nagyon félek, hogy egyszer csak rajta kap, milyen rossz tanuló voltam. Most aztán kénytelen vagyok újra tanulni, nehogy rajta kapjon. Lássunk hát hozzá.

Répási az asztalon levő könyvek közül kivett egyet, s mormogva olvasgatott belőle. Magolt.

— A khemia mindig gyöngém volt. Évi pedig ebből szokott tőlem legtöbbet kérdezősködni a görög szavak miatt. Kár is volt, hogy nem tanultam a görögöt, hanem csak a görögpótlót. Emiatt a mathematikában is résen kell lennem, ha a házi egyensulyt fenn akarom tartani. Szép élet örökös kompromittálás veszélyében evickélni. Lássam csak az órarendet Teringettét. Holnap megint mathematika. Ma vacsora Paliéknál, ami éjfélig fog tartani. Ejh! Holnap fájni fog a fejem s nem beszélgetünk mathematikáról. Ezentúl többször is fájni fog a fejem. Minek olyan jó tanulónak lenni Évinek. A diákkisasszonyok csakugyan igazat mondtak.

Répási Berci már jó régen csak megerőltetéssel birta fenntartani tekintélyét egyetemi légkörrel övezett otthonában. Eleven eszű feleségének kérdezősködéseire nehezen tudott kielégítő választ adni. Keservesen érdeklődött tehát titokban a felesége tankönyvei iránt, s az egyetemi órarend szerint igyekezett elkészülni a versenyző leckére. Szóval, ha nem is került vissza az egyetemi padokba, annál mélyebbre jutott az egyetemi könyvek bástyái közé, s immár érezte, hogy akármilyen bástya legyen bár, korlátozza a szabadságot.

A két egyetemi polgárnő tehát éppen betoppant Répási érzelmi és mindennapi világába. Okvetetlen megbeszéli a feleségével a két champion

föllépését. De mikor beszéli meg? Ez az előadási órarendtől függ, mert nehéz órák esetén Répási kerül minden beszélgetést s magányban intézi el sürgős, kellemetlen és fárasztó hivatalos ügyeit.

— Ma reggeli 8 órától déli 1 óráig előadás. Az asszony egész délelőtt nincs itthon, — töprengett és fontolgatott Répási. — Néha este is van órája. A mamája, vagy a cseléd kiséri. De hát ez házirend? Nincsenek arra való férjek és bizalmatlan jegyesek, akiket nem hagy nyugton, hogy az egyetem ilyen csábító? Nem Évire gondolok, nem! De — de... Leckére járni. Rómába is sok út visz. Egyébiránt, — folytatta csillapultan, miután a mai és holnapi leckerendet újra és újra elolvasta, — ma nincs kritikus idő, s mindennek elejét veszem fogfájással és Paliék vacsorájával.

Ajtók nyílásából, léptekből hallotta, hogy a felesége haza jött az egyetemről. Először mindig a kicsikéhez sietett, akire a nagymama vigyázott. Répási Berci gyorsan félre tette a könyveket, mintha hozzájuk se nyult volna és ujságolvasásba merítette magát.

Évi hallkan, vidám otthonossággal jött be férjéhez. Szeretettel csókolták meg egymást. Az asszonyka még csak most tette le kezéből fényes fekete bőr-takaróba szíjjazott könyveit. A jókora csomagra a szíjon kívül pillangós kék szalag is volt kötve, női monogram az aranyos monogram mellett. Fején a lapos matrózsipka üde ifjúságának

a lányosságot is megadta. Szép asszony. Épen olyan még mindig, mint mikor férje megismerte.

— Esős az idő, hogy ilyen szürkébe öltöztél Évi?

— A kicsike reggel nyügösködött. Valami ismételni valóm is akadt. Toilette-re nem igen jut időm. Siettem, hogy Marosi tanár előadását meghallhassam a dietikus babonákról.

— Persze a riskása mellett és a húsevés ellen, — vágott közbe komoran Répási. — Holott a nagy Virchov...

— Berci, igazán emlékszel a nagy Virchov mondására? — csattant ki Évi kellemes meglepetéssel. — Ah Berci, oly jól esik, ha segítségemre vagy tanulásomban. Mindig büszkévé tesz, hogy ismered, tudod, ami után a te Évid törekszik. Néha, édesem, az irodalomtörténetből nagy feledékenységet tanusitasz.

— Bocsáss meg édesem, de ki olvassa már Gyöngyössit, Gvadányit, Dugonitsot, a Murányi Vénust, Etelkát és Kármán Fánnit?

— Mit? Kármán Fánni! Uracskám, tévedsz, rosszul idézed Kármán művét, „Fánni hagyományát."

— Nem is gondolok vele szivecském. Nem, legkevésbbé sem.

Répási ismét elővette a hirlapot és olvasta. A felesége az iróasztalt foglalta el és mindenféle papirok közt babrált.

— Berci fiacskám, nem emlékszel a nagy

vitára, hogy Sokrates tudott-e irni és olvasni? — kérdezte Évi nehány perc mulva.

— Bolondság. Bizonyosan németek vitatják, hogy olyan bölcs analfabet volt-e vagy sem.

— Archimedes is cirkalom nélkül dolgozott.

— Nagyon természetes, ha a cirkalom még nem volt föltalálva. Évikém, öt percnyi szünet. A horvát dolgokról olvasok.

— Ajánlom Pesti Frigyes többféle művét Horvátországnak a magyar földre való csuszamlásáról. Akadémiai kiadás. Magában foglalja a meghamisitott horvát történelmet... Az elnyelt magyar vármegyék...

— Tudom.

— Felhivhatnád Pellérdi Rezső képviselő barátod figyelmét az utolsó bosnyák királyra, Tomásevics Istvánra, akit 1463-ban II. Mohamed szultán Jajcánál lefejeztetett.

— Mire való az?

— Akkor Bosnia Magyarország hűbérurasága alá tartozott. Mátyás király nem türte a tartománya fejedelmén elkövetett injuriát és hadakkal állt bosszut a törökön. Ugyanabban az esztendőben, melyben Tomásevicsnek fejét vették, már karácsonykor Jajca várán is magyar zászló lengett. A magyar hadak mindenütt megverték a törököt, visszafoglalták Bosniát és amig Mátyás élt, nem is csikarta ki Bosniát a török, noha háromszor támadt rá.

— Csakugyan fontos közjogi adat, — tette

mindezekhez Répási, még mindig az ujságot böngészve és szivogatva a szájszélet, a fogfájást forgatván magában.

— Ma csillagászati óránk is volt, az égi testekről, — folytatta Évi, a mai előadásokról tett jegyzeteit javitgatva.

— Az égi testek semmiféle divat szerint nem öltözködnek, mégis tündökölnek, — beszélt Répási. — Kitünőn érzik magukat. Se nem hiznak, se nem fogynak. Évikém, te sem adsz már a divatra semmit. Gyönyörüségem!

Az asszonykát meglepte a beszélgetésnek ily fordulata.

— Berci, mintha valami árnyalat volna a beszédedben.

— Mi az árnyalat a beszédben? — tette föl a kérdést Berci és recitáló hangon felelt rá: — Az, ami a szavak közé csuszik.

— Nem emlékszem, hogy ez az ékesszólástanban benne volna, — gondolkozott és álmélkodott Évi. — Valami mondani valód van, Berci?

— Oh nem. Hanem a fogam... Ideges fogfájás... Már megint csak sziszegnem lehet. A beszéd szur és metél. A khemiáról édesem, ma nem beszélhetünk.

— Szegény uracskám. Ez a fogfájás...

Répási összehuzta magát és hallgatott. Az ebédre csilapult a fájdalma. De az asztalnál is szótlanul ült.

— Hogy is hivják Izland fővárosát? — kérdezte az ebéd végén Évi, ki a földrajzra készült.

— Sz—sz—sz! — sziszegett Berci. — A fogam!

Félre is huzódott a magános szobájába, s arról elmélkedett, hogyan adjon hirt Évinek tanulmányi két társnője látogatásáról.

— Nekem elég volt a tanfolyamból. Nem törődöm Izland fővárosával, — mormogott. — Minek Évinek az egyetemen órákat hallgatni. Mért nem sétálhatunk együtt, és mért nem mehetünk a falusi kis házunkba csak az iskolai szünetek alatt. Az igaz, hogy ez már az utolsó iskolai esztendő, de ha az embernek kifogásai vannak, minden alkalmat meg kell ragadnia. Ugy tetszik, hogy Évi már loncsos is egy kicsit, és tudós türelmességgel öltözködik. Ha tovább engedem, jobban inkább a tudományoknak él, mint a férjének.

Rögtön kiadta a jelszót, hogy nem szabad fájni se a fogának, se a fejének. Az egyetemi leckék iránt nem érdeklődik. Semmi lelkiismereti dolgot nem csinál a felesége kérdéseire adandó feleletekből.

— Évi, menjünk sétálni a kicsikével, — ezzel az intézkedő szavakkal lépett be a feleségéhez.

— A kicsikével? Épen most mondtam a mamának, hogy menjenek a ligetbe. Nekem tanulnom kell.

— Csakugyan meg akarod szerezni a diplomát?

— Célom és büszkeségem.

— Hiuság! Talán tanárnő is szivesen lennél?

— Nem hiszem. Nektek akarok élni.

— Hisz eddig is nekünk éltél édesem.

— Szivemből, lelkemből, hanem naponkint nehány órát mégis elvettem tőletek.

— Nagyon szorgalmas vagy. Nem is kellett volna annyira igyekezned. Irigyeket szereztél magadnak. Igen, igen. Ma bepanaszolt nekem két tanulótársnőd, mert a legjobb tanuló vagy, holott semmi szükséged a jelesekre. Nekik ellenben életcél, hogy a legelsők legyenek, jeles diplomával segitsenek magokon.

— Én volnék akadály a jövőjök előtt?

— Ha te nem tanulnál oly jól, az utánad következők könnyebben kiemelkednének. Éves Klotild, Mándi Rusi nem is valami szépek.

— Tehát ők? Mégis megszerzem a diplomát.

— És a most következő gyönyörü heteket a könyvek közt töltöd. Én a falusi házunkba vágyom, — folytatta Berci, most már félreismerhetetlen kedvetlenséggel.

— Még csak ezt a pár hetet, Berci! Te olyan jó és okos vagy. Sokat segitettél nekem, megkönnyitetted a tanulásomat. A mostani utolsó semesterben is számitok rád.

Répási Berci előtt rögtön feltünt az összes tananyag fenyegető és félelmes tömege.

— Kedves Évi, az igaz, hogy én az előirt

tudományokat annak idejében bevágtam, de más könyvekből, más tanárok szerint. Nagyon megkönnyebbültem, mihelyt az antiquáriusnál becsaptam a könyveimet. Most ki kellett azokat ásnom a penészből, s fölidézni velök ifjukori emlékeimet, melyek közt nem mindenik kedves, s a kedvesek közt is akadnak olyanok, amelyekkel felfrissülő benyomás nélkül nem találkozhatom. Például a filozófia professzorom óráján azért jelentem meg pontosan, mert a professzor urat mindig elkisérte a leánya az egyetem kapujáig. Valósággal beleháborodtam a lányba, aki most elegáns szép asszony.

— Látod olykor, Berci?

— Akárhányszor a Kossuth Lajos-utcai déli korzón. Máskor meg felbosszantanak egyetemi viszontagságaim emlékei. A Pandektákra rá sem gondolhatok anélkül, hogy valaki nemcsak a Pandektákat nem adta vissza, hanem ötven forintomat se. Ez engem nagyon izgat, meg az is, hogy mikor a római jogból kollokváltam, zsemlén és töpörtyün éltem. Az ilyesmire nem szeret az ember visszaemlékezni. Nekem pedig a visszaemlékezésektől sokszor görcs szoritja össze a torkomat, fuldoklok, köhögök. Édes Évi, ki kell szakitani magamat a te körödből...

— Berci! Te ingerült vagy, mit beszélsz?

— Nem a te körödből, oh dehogy. Hanem a te tanulmányi körödből. Elég volt nekem még egyszer fölmelegitve, ujra végig kóstolni a Mensa

Académicát. Látod ugy-e, hogy ideges vagyok. Ne is beszélj velem édes Évim az egyetemről. Fixa ideák kinoznak. Az emberi szervezet nem bir meg két egyetemi kurzust, kivéve ha vén diák. A közelebbi hetekben te is nagyon izgatott leszel a tanulástól. Én végig nem nézhetem. A mamával, meg a kicsikével falura megyünk...

— De édes uracskám...

— Aztán annak örömére, hogy megszerezted a diplomát, majd pompás emléket kapsz tőlem. Örülni fogunk, hogy vége mindennek. Lakomát rendezünk megszabadulásod, a mi megszabadulásunk örömére. Évi kizárólag az enyém, a kicsikéé és a fészeké. Alig várom, alig!

Évi elkomolyodva hajtotta le a fejét.

— Elmegyünk majd a korzóra, a szinházakba, — folytatta szinte lázasan Berci. — Szép ruhákról gondoskodom. Te nem is kiséred figyelemmel a divatot, épen mint azok a ragyogó égi testek.

— Mint annak a bizonyos professzornak a leánya?

— Talán nem is értesz már a divathoz. Legalább ugy tetszik.

— Én ne értenék a divathoz?

— Nem sokat adsz rá.

— Meglátszanék rajtam? — kérdezte éles hangon és meghökkenéssel Évi.

— Ugy tetszik. Nem tudom. Az a mindennapos szürke ruha...

Évi a tükör elé állt. Megigazitotta a haját, a gallérját, a blúzt.

— Azt gondolom, Berci, őszintén beszéltél, — szólt egy kis idegességgel. — Tökéletesen igazad van. Nekem, fiatal nőnek is, oly szükséges bebizonyitani, mennyit értek a divathoz és milyen az izlésem — az izlésem Berci, — mint egy katonának, hogy tud bánni a fegyvereivel.

— Igen, igen. Ha meglesz a diploma, Évi, akkor mindjárt divat szerint öltözködöl.

— Most rögtön divat szerint öltözködöm.

— Ah, ah! Mintha hiu volnál egy csöppet, drága Évi. De ám egyszer igy, egyszer úgy öltözni. Egyszer csipke napernyő, máskor egy csomó könyv, — mond Berci finnyáskodva. — Ne még! Majd ha lehet. Hanem most már nem háborgatlak tovább. Beteszem az ablakokat, hogy csend legyen. Tanulj.

Szokás szerint Évi nem marasztotta férjét, ha tanulni akart. Berci visszatért szobájába némi bizsergő kedvvel, mely mai föllépésének lámpalázából keletkezett.

— Minden asszony hiu, — monologizált Berci. — Évinek is hiuság a diploma. De a divat és elegáncia is hiuság. Fogadni mernék, hogy amit mondtam, motoszkál a fejében.

Körülbelől egy óra mulva felnyilt az ajtó s Évi elegáns szépségben jelent meg. Fiatalságát egész üdeségében mutatták csipkéi, szalagjai, kalap-

jának virágai. Berci már régen nem látta ily igéző szépnek.

— Uracskám, menjünk sétálni. A kicsike is kész, — szólt Évi kedves vidámsággal.

— Oh Évi, olyan vagy mint egy plánéta. Oh kedves tünemény!

Megölelte, megcsókolta. Egy kis rendetlenséget okozott a kalapon, de maga is segitett helyreigazitani.

— A szürke ruhába nem megyek többé az utcára. A könyves tarsolyt nem veszem a kezembe. A könyveket holnap elzárom, és amikor akarod, mehetünk falura.

— És a diploma?

— Lemondok róla.

— Jól meggondoltad?

— Egy óra alatt nagyon jól meggondoltam.

Répási Berci boldogan tette föl kalapját és diadalmasan indult sétára.

Már régen volt ilyen szabad napja, mikor nem kellett egyetemi leckét tanulnia.

Egy vén kisasszony és egy kutya és egy piktor.

Irta: MALONYAY DEZSŐ.

I.

Gazd'urunk, Fermont mester (János Péter Jakab), a terebélyes hangu Fermont asszony (Mária Lucia Lujza) hites ura, illetve esküdt ellensége, minden szombaton — hajnalban — bedöcög a vak szürkével Quimperbe, hogy ellássa a konyhát a jövő hétre és hogy eligazítsa a városban a mi komissiónkat is, dohányt, föstéket, papirost, tintát, meg miegyebet hozzon ki ide, az Oceán mellé, a beg-meillei tanyára.

A komissiókat föl kell irnunk néki, péntek este, egy falatka papirosra.

Se bötüt vetni, se olvasni nem tud ugyan a derék ember, de azért eligazodik ő azon a papiroson. Csak az kell, hogy kiki az ő szemeláttára jegyezze föl óhajtását s valami jelet, keresztet, karikát toldjon az irás után. Estére visszadöcög

gazd'urunk és fényesen ebédelünk szombat este; van friss hús és zöldség, sőt néha, amikor jó kedve van, süteményt is szokott hozni Fermont mester a quimperi cukrosboltból. De nem igen szokott jó kedve lenni. Mert ő, az igazat megvallva, módnélkül röstelli egész nyáron, hogy ő belőle itt, ahol minden böcsületes épkézláb ember a tengert járja, ő belőle aféle korcsmárost csinált az asszony, Mária Lucia Lujza, a terebélyes hangu.

Kerüli is egész nap a saját korcsmáját, mint óvatos halász bárkájával a homokpadot. Bennünket is csak úgy messziről mustrálgat, mintha ő néki éppenséggel semmi köze sem volna ehez a helyes kis tengerparti fogadóhoz; úgy viselkedik, mintha ő is éppen csak egy-egy szilke almaborocskára tekintene be ide, néha, olyankor, amikor az apály idenyomja bárkástól ehez a parthoz. Ha már éppen ki nem kerülhet bennünket és megszólítjuk, a világért sem emlegetne egyebet, csak a tengert, csak olyast, ami azt bizonyitja, hogy ő tisztességes halászember s az volt az apja is, az öregapja, minden nemzetsége; panaszolja, hogy megint szelet hozott az újhold, hogy nincs már szárdinia megint, nincs egy fia se, amióta azt az istenverte gőzhajót beeresztették a concarneaui öbölbe! De nem is csoda! Tán csak nem bolond a hal se, hogy a gőzös kerekei alatt háljon!

— Hej! más világ volt itt régente! A mi időnkben!...

Fermont mester bent járt most három hete, szombaton is Quimperben. És nem hozott sütemény a cukrosboltból.

Dohogva érkezett.

Boszusan ráncigálta az istrángot, amikor nyikorgós creakjéből kifogta a vak szürkét. Valami olyast mormogott, hogy: — a szentségit neki! Ezt is az asszony találta ki!

Lestük a komissióinkat. Ránk se hederintett.

Fermont asszony (Mária Lucia Lujza) a konyhaajtóban állott. Teli volt véle az egész ajtónyilás, egy sóhajtás is bajosan surranhatott volna be mellette a konyhába. Szemlélte, fellegterhes nyugalommal, mit mível az ő embere?... Közben hátra-hátra tekintve a konyhába, kérdezgette valakitől (pedig senki sem volt a konyhában):

— Mi lelte ezt az embert, mi?... Megbomlott ez az ember, vagy mi?... Leitta magát ez az ember, megint?

Szavát csak akkor intézte egyenesen az emberhez, Fermont mesterhez, amikor az elkezdett gorombáskodni az elemózsiás kosarakkal is, ráncigálva elé őket a kocsikasból dühösen.

— Hé, te! — zúdult rá a tömérdek asszony, — tán leszakad a körmöd, ha tisztességesen fognád meg a fülit annak a kosárnak, te ember!?... Mindjárt segitek rajtad, te!

Fermont mester (János Péter Jakab) azonban nem ijedt meg tőle, ma.

Biztosnak érezte magát a dolgában. Még néki állt följebb.

— Jobb ha befogod a szád, asszony.

— Há' mi lelt?

Gazd'urunk már most a fülit se billentette.

— Kuka lettél, te!? — harsogott az erős tüdejü breton nember, Fermont asszony, Mária Lucia Lujza.

Gazd'urunk zablaszáron fogta a vak szürkét, indult vele az istálló felé.

Az asszony, mintha csudát látna, elhülve nézett az embere után.

Aztán mireánk tekintett megdöbbenve. Hallatlan!... Szörnyüség!... Ilyesmire példa még nem volt ezen a portán!

Szó ami szó, bennünket is elfogott az ámulat.

Mi történhetett Fermont mesterrel, hogy ily vakmerő magaviseletre merészelt vetemedni feleségével szemben?

Az igaz, ő maga is meggondolkozott hamarosan. Az istálló küszöbén visszafordult — s az örökké agyarán horgonyzó matrózpipa mellett kipökve hegyesen és sercegősen — aszondta:

— A vén kisasszonyodnak kampec.

— Mit beszélsz, te ember! — hüledezett az asszony s menten továbbitotta maga mögé a konyhába, ahol pedig senki sem volt, azon melegiben az ujságot. — Halljátok! Aszondja ez az ember, meghalt a vén kisasszony!

És keresztet vetett.

Honnan, honnan se, mint ocsura bukkant anyatyúk mellé az aprócsirkék, elékerültek a fehérgalléros breton leányzók, a szolgálóleányok, akiknek mind három nevük van — és hüledeztek valamennyien:

— Szent Isten! meghalt a vén kisasszony!

— Mer' úgy kell neki! Annak az asszonynak! — dohogott az istálló küszöbén hitestársa, Mária Lucia Lujza ellen Fermont mester. — Mer' ő neki korcsma kell! Tudtam én előre! Megmondtam én neki előre! Mer' idecsőditi az egész világot az ember nyakára! Hogy idecepeljék a sok városi nyavalyát az én portámra!... Csak óbégassatok még jobban! Most már mind óbégathattok! Itt lesz az éccaka a vén kisasszonyod, ne félj!

— Van neked lelked, te ember! Keresztény vagy te, te ember! — szepegett már most az asszony, az erős tüdejü s buzgón hányta magára a keresztet.

És a fehér galléros breton leányzók is rémülten hebegték: — Itt lesz az éjszaka a vén kisasszony!...

Gazd'urunk pedig úgy bevette magát a vén szürkével az istállóba, hogy szinét se láttuk egész este.

...A vén kisasszony, miss Izé tehát meghalt a quimperi kórházban — mint utóbb megtudtuk — pénteken virradóra.

Szegény miss Izé!

Kisasszony volt s vallomása szerint Elizabet Thistlethwaith volt az ő neve; de mivel ez a név kényelmetlenül hosszú és mivelhogy ő olyan megviselt s összeszáradt bárka volt, hát csak röviden miss Izének hivtuk mi őt.

Egyikünk sem tudja, honnan s micsoda szél verte őt ide a mi tanyánkra. Soha levele se érkezett, sehonnan. Kora tavaszkor, Concarneaun át jött ide Beg-Meillebe, egy kutyával és sok skatulyával.

Plédje viaszosvászon takaróba volt göngyölve és zsineggel volt átkötözve; ő maga nagyon hasonlitott ahoz a plédcsomaghoz. A fogadóban kifizetett előre három hónapot és soha semmi extra kivánsága nem volt. Villásreggelihez, estebédhez rendesen megkésve került le szobájából. Hisz' annyi dolga lehetett szegénynek, amig a maga minden részét rendbeszedte magán. Pirult, s olyan pipiskésen aprózva libegett székéhez, mint ahogy azt a századeleji angol metszeteken cselekszik a jól nevelt hölgyek, amikor teritett asztalhoz közelednek. Szines gyöngyből kötött kis szatyor lógott a balkarján s a szatyorból, ha valamelyikünk erősebb mozdulata megrémitette, ő, szegényke, szedte elé rögtön a flaconját s azt szagolgatta igen ijedten. Az angol-só éles szaga szertecikázott arcán s nyilván az hasogatta azt az ezer meg ezer apró barázdát az ábrázatára; talán az ajkát

is az angol-só vágta olyan pikkelyszerűvé s az köszörülte az orrát is mind vékonyabbá.

És minden ami rajta volt: haja, arca, a félénk nézése, válla, karja, de kivált csontos keze, — az mind, mintha megannyi egymástól idegenkedő holmi lett volna. Mintha mindez eredetileg nem is az övé lett volna, hanem már elhasználták mások s csak úgy azután, hol itt, hol amott jutott hozzá, másod-harmadkézből. Gyakran találgattuk: ugyan hol, melyik kis vidéki fogadóban bukkanhatott például a könyökeire?... Mert könyöke, az sok volt miss Izének. A vidám Odell asszony, szobrászunk, Heywood szép kis felesége, tizenháromnál több könyököt számolt össze rajta.

Bennünket inkább került s nagyon elpirult, amikor köszöntöttük. Holdvilágos estéken lent bolyongott kutyájával a parti sziklák közt; délutánonkint a szérüskertben bujkált s kutyája szüntelen mellette volt.

Kutyája, — Whiskynek kereszteltük el azt a barátságtalan vörös ebet, — hasonlitott Campbell barátunk, a skót festő szabójához.

Campbell, amikor először látta a kutyát, rögtön mondta:

— Ni! hisz' ez Thimble úr, Gyűszűsi, az én szabóm! — s meghajitotta a kutyát egy éretlen szilvával.

A kutya sunyitva ódalgott el a skót közeléből.

— A kötnivalónak virágzó üzlete van Lon-

donban, a Brook-Streeten és éppen ilyen összecsapzott, rőt pofaszakálla, mint ennek a kuvasznak. Szakállából hat tengerimérföldnyire árad a kanadai whisky szaga.

Komor, soha nem mosolygó kutya volt a Whisky.

Kutyáinkkal nem ismerkedett, mind csak haragudott; az asztal mellett sem barátkozott velünk. De a vén kisasszonyhoz hű volt. Riasztóan, ellenszenvesen ragaszkodott a misshez.

Képzelhető, mennyire meglepett bennünket, amikor egyszerre csak — május végén — valami furcsa jókedve kerekedett a kutyának.

A miss téli köntösben, meleg flanel főkötővel jött le ebédelni aznap este — s Whisky, mintha kicserélték volna, vidáman, szinte mámorosan ugrándozott mellette. Mi, megcsodáltuk a miss köntösét, amelyet valaha, az egykor dicsőségesen uralkodott Viktoria királynő leánykorában szabhattak; és mivelhogy kellemes, enyhe májusi este volt s ő mégis olyan gondosan be volt pakolva téli köntösbe és flanel főkötőbe, megkérdeztük: talán beteg ön, miss Elisabet Thistlethwaith?

Ő elpirult és bevallotta, hogy némi migrénecskéje van és valamelyeskét fázik. Aztán a flaneljával babrált. Arcán nem látszott változás. A hirtelen pirulást s a nyomban reákövetkező sárgásszürke halványságot leszámítva, egyéb változás soha azon az arcon nem látszott.

De a kutyája!

Hiven emlékezünk ma már valamennyien, hogy aznap milyen boldog volt a Whisky. Valósággal formásabb lett, virgoncabb, a szőre selymesebb és fénylőbb; ugrándozott az asztal körül, farkát csóválta, kedveskedni akart velünk. A skót titokban nagyokat rugott rajta az asztal alatt, mert igy, ilyen mámorosan, még kellemetlenebbül emlékeztette őt szabójára, Thimble (Gyűszűsi) úrra.

A vén kisasszony másnap nem hagyta el szobáját.

Harmadnap se mutatkozott.

Beteg lett.

Majd meggyógyul! — gondoltuk s bizony mi, estebéd után, csak olyan fesztelenül nótáztunk, mintha nem is lett volna beteg vén kisasszony a házban.

Hamarosan elfeledtük volna őt teljesen, de a fogadó folyosója kezdett megtelni ki nem szellőztethető kámforszaggal; az ebédlőben is érzett a kámfor szaga — s ráadásul, éjszakánkint olyan keservesen nyögdécselt a miss, hogy eleinte káromkodtunk is ezért.

Szobájába nem bocsátott be senkit.

Nyilván nem volt már akkor annyi ereje szegénykének, hogy rendbeszedje magán azt a sok idegen holmit. Csak ugy, csukott ajtón keresztül értekezett véle Fermont asszony s hol egyikünk,

hol másikunk tolmácskodott ilyenkor, mert a miss csak angolul tudott s azt is valami összeaszott, ódon dialektusban beszélte. Nem sok kívánsága volt a missnek; alig evett, egy-egy kancsó meleg „vizecskét“ kért; a kancsót ugy vette be a folyosóról, hogy csak a karját lehetett látni s azon is szürke cérnakeztyü volt.

Egy szombat este puncsot kevert Heywood, a szobrászunk s magas kedvünk kerekedett. A szép kis Odell asszonyt táncoltattuk az ebédlőben.

Megyek az ablakhoz, egy kis friss oceáni szellőért, — hát ott somfordál az ablak alatt, az udvaron, gazd'urunk, János Péter Jakab. Titokteljesen integet, egyet füttyent is, ahogy a capcozi csempészek szoktak egymásnak. Nekem? Integet, hogy igen, igen, nekem.

Kiugrok az ablakon, odasietek hozzá: mi leli?

— Az az izé! Az! — sugta s a miss emeleti ablakára mutatott. — Én nem tudom, mit akarhat. Aszongyák, az akar valamit.

— Tőlem?

— Aszongyák.

Ennyit mondott Fermont mester s vonult odébb, röstelkedve, mintha már ezzel is többet követett volna el a korcsma érdekében, mint amennyit egy tisztességes breton halászember megengedhet magának.

Fermont asszony kisért föl az emeletre s a csukott ajtó mögül, válogatott, szertartásos kifejezé-

sekkel bátortalankodott a vén kisasszony: ne nehéztelnénk talán mi azért ő reá, de ő kérni merészel bennünket s ne vennők mi ezt őtőle rossz néven, mert ő valóban vigasztalhatatlan, hogy minékünk alkalmatlankodni kénytelen, de ő most egy kicsit gyöngélkedik, némi migrénecskéje van és valamelyesket fázik... Szóval azért könyörgött, hogy ne lármázzunk!

Káromkodtunk.

Adta rozzant bárkája! Hát nem tudott ez valahol egyebütt zátonyra vetődni!

Legénykedtünk. Csak azért is dalolunk!

De azért mégse daloltunk többet. Csöndben szürcsölgettük a puncsot. Elmondtam a fiuknak Petőfi versét, a kurta korcsmáról, a falu végén... Néztük, mint fényeskedik a sok csillag az Oceán fölött.

Hirtelen összeborzong Heywood felesége, a szép kis Odell asszony s int: füleljünk csak!

Az emeletről, a vén kisasszony ablakából keserves jaj, nyomban reá kacagás hallatszott ki az enyhén pihegő tenger fölé. A kacagás volt az irtóztatóbb. Olyan rekedt, csikorgó kacagás, aminek zokogásba elcsukló végét borzongva várja az ember.

Szegény miss Izé!

Nem ittunk több puncsot.

Ez történt szombat éjszaka.

Amikor aztán hétfőn virradóra meg már dalolni kezdett kinjában a vén kisasszony —

miközben kutyája kisértetiesen üvöltött — rátörtük az ajtót.

Félig ült, félig feküdt az ágyon. Mint száraz ágon a pókháló, néhány zilált, soványka ősz hajfürt lógott le hosszu aszott nyakára. Mellén nyitva volt horgolt hálóköntöse. Ügyet se vetett ránk. Két erős vállcsont közé horpadt hamuszinü mellére görcsösen szorongatott egy kis párnát. Ringatta, mintha pólyás babát ringatna, dalolt néki s ugy kinálta, olyan ügyetlenül, olyan szüziesen, ahogy serdülő leánykák kinálják mellükkel a játékbabát. Ágya teli volt apró skatulyával, varróeszközzel, pántlikadarabokkal, homeopatikus orvosságos üvegecskékkel; a vaskos kis angol bibliából egy régi módi tükör ezüstnyele kandikált elé.

A sok kacat közt rá nem ismertünk volna, ha nem tudjuk, hogy ő az. Amit mi ismertünk miss Izéből, mindaz szanaszét hentergett a szobában: parókája, főkötői, ódivatu köntösei, gyöngyös szatyra, plédje... Lábai — csak a csont, meg bőr — mezitelenül nyultak le a padlóra s verték a taktust ahhoz a szelid bölcsődalhoz, amit hol zokogott, hol énekelt:

Rock a bye baby on the tree top
When the wind blows the crodle will rock...

Az asszonyok felöltöztették.

Nem ellenkezett. Csak azt a kis párnát, azt nem bocsátotta a karja közül. Egyszer-egyszer szorongatta a halántékát, hogy ott fáj neki.

Ágyat párnáztunk a szénásszekéren, Fermont mester zordon pofával (mintha vihar ellen feszitené a kormányrudat) foglalt helyet a bakon, — vitték a quimperi kórházba.

Mi kerékpáron kisértük a szekeret.

Elül a skót karikázott. Mi a szekér mellett s be-betakargattuk a vén kisasszonyt, hogy a tenger felül incselkedő hajnali szél ne bántsa. Két saraglya keservesen nyikorgott.

Szobrászunk, Heywood, a szekér elé került a fouesnanti kapaszkodón s nézte, nagyon nézte, komor szemmel tanulta a vén kisasszony arcát, amint azt gyöngéden meg-megcirógatta az utmenti fenyők ágai közt bujkáló fiatal nap.

— Becsületemre, — káromkodott a szobrász, — ennél különb párka pofát álmodni se lehet! Nézzétek, milyen vén, szinte ezeresztendős és mégis milyen fiatal, milyen kisleányos arc!... Ott, az ajaka szögletében van valami olyan ártatlan, becsületemre, nem szánnám megcsókolni! Micsoda maszkot gyurok én erről!

És igazán, odahajolt s megcsókolta a szundikáló vén kisasszony homlokát.

És könyben uszott a goromba természetü fiu szeme, amikor megcsókolta a vén kisasszonyt.

Bezzeg gazd'urunk, Fermont mester (János Péter Jakab) hátra nem tekintett volna a bakon, nem, egy háromárbocosért.

Ő tudta, már akkor tudta, hogy mihez tartsa

magát s nem tágitott azután se ama véleményétől (amit különben Fermont asszony, az erőstüdejü Mária Lucia Lujza is helybenhagyott), hogy: valami rossz féreg mászott néki a fülibe. Afajta remete pók, aki a csigát eszi ki a házából. Ha azt ki nem veszik a kórházban a fülibül, meg nem gyógyul.

Arról is szentül meg volt győződve, már akkor, Fermont asszony (s ebben viszont gazd'urunk sem kételkedett), hogy ne adj Isten, ha meghal a vénkisasszony, kisérteni visszajár a fogadóba, — bár, hogy ott keresni valója semmi se legyen, Fermont mester másnap beszállitotta a quimperi zsandártanyára a miss minden skatulyáját; sőt, — ellenére Fermont asszony habozásának — Fermont mester a skatulyákkal együtt bevitte azt a pénzt is, ami az előre kifizetett három hónapi summából még visszajárna a vén kisasszonynak.

Mindegy, azért mégis baj lesz ebből, ha meg talál halni...

II.

A vén kisasszony, miss Izé tehát meghalt. Lesték, kihez jön el, kisérteni?

Szobrászunk, a hangos Heywood, persze mesélte csakhamar, hogy nála már látogatást tett a boldogult.

— Huncut kis álom volt! Asztalnál ültünk valamennyien. A miss is ott ült, rendes helyén.

Én nem néztem rá, de azért éreztem, hogy ott ül. Egyszer csak megszólít, szokott szepegő hangján. „Ugyan kérem, Mrs. Heywood, miért nem néz ön én reám, ha nem tolakodás a kérdésem?“ Illedelmesen válaszoltam, nehogy még majd a kisértetek közt is hire menjen, hogy micsoda goromba népség a szobrász. „Azért nem nézek én önre, — válaszoltam udvariasan, — mert ön nincs itt, miss Elisabet Thistlethwaith.“ Ez csak elég finom modor, mi? Képzeljétek, mit mondott erre! „Ne feledje Mrs. Heywood, hogy ön engem, visszaélvén a helyzettel, önkivületi állapotomban megcsókolt a fouesnanti kapaszkodón!“ Megszeppentem. Az amerikai törvények nem tréfáznak ilyen esetben. Ha miss Elisabet Thistlethwaithnek eszébe jut jogait érvényesiteni s azt követeli, hogy kérjem meg kezét... Nem tudtam megállani, hogy rá ne tekintsek. Brrr! fiuk! Ha azt láttátok volna! Szeme már nem volt, az ajka körül már egészen...

Iszonyu!

Az asszonyok ijedten bujtak össze s megtiltották a szobrásznak, hogy tovább mondja álmát.

— Pedig most jön a java.

— Csitt! Hallgasson!

A hét végére kitakarodott a folyosóról a kámforszag s apránkint kezdtük feledni miss Izét.

Került uj lakó a szobájába is.

Sovány és köhögős piktor barátunk, a szemérmes Hunt karikázott át hozzánk Pontavinből.

Pontavin odaát, a concarneaui öböl tulsó partján fekszik, egy csukott völgykatlanban, ahol igy nyaranta tikkasztó a meleg. Valósággal gőzölög ott a levegő.

— De hát ott olcsóbb, — mondotta Hunt. — Pedig olyan meleg van, hogy az ember palettáján valósággal szétolvad a fösték. Nékem azonban sietnem kell. Nagyon kell sietnem. Itt egy kicsit kipihenem magam s megyek vissza, dolgozni.

— Talán valami megrendelés? — kérdeztük s örvendtünk volna, ha azt halljuk, hogy annyi nélkülözés után egy-két garashoz jut a mi szemérmes barátunk, aki nagyon sovány és nagyon köhögős.

— Oh, dehogy! — mondotta szeliden, — ki adna énnékem megrendelést! De az, hogy szeretném végre megfösteni én is a „nagy képemet", amiről gyermekkorom óta ábrándozom. Sokszor beszéltem én már erről nektek. Nem emlékeztek? A görög kép!... Egy idő óta ugy siettet valami. Álmomban is, szüntelen azt a képet látom s beléizzadok, mintha fát vágnék. Csupa viz vagyok mindig, amikor fölébredek.

Izgatottan nézegetett hol egyikünkre, hol másikunkra. Várta, mit szólunk?

— Ti talán azt hiszitek, hogy nekem nincs is tehetségem?

— Ugyan! — tiltakoztunk mindnyájan s ez jól esett a fiunak.

— Oh, igen, én tudom, most már bizonyosan tudom, hogy nekem... higyjétek el... nekem...

Elhallgatott.

Tüzelt az arca, homlokát ellepte a verejték s lázasan fénylő szemmel, hirtelen, valósággal kihivóan kiáltott felénk a máskülönben mindig szemérmes és szerény fiu:

— Igenis! Nekem, igenis, van tehetségem!

Milyen viszásan éreztük magunkat mindnyájan. Az esti pille vergődik igy a gyertyaláng körül.

Restelte a kitörését.

— Ugy-e, furcsának találjátok, hogy már én is igy beszélek?... De elég volt. Jóllaktam az örökös megalázkodással. Engem kutyába se vettek eddig. Pedig, ha nem koplaltat meg ugy az élet, ha csak a mindennapi kenyerem meg lett volna!... Az a pénz! Ti nem tudjátok mi az, amikor az ember a szájától vonja meg a falatot, hogy egy kis föstéket vásárolhasson! Négy-öt képet föstöttem egy vászonra, egyiket a másikra, mert uj vásznat nem tudtam venni. Pedig... Igenis, van tehetségem! Van! van!... És én tudom, most kell megföstenem a nagy képet! Meglássátok, mit föstök én most! Lássuk, ki az erősebb? Én, vagy az a cudar sors? Tudom, most majd lekushad előttem, mint egy meghunyászkodó kutya!

Egyre merészebben, egyre hangosabban biztatta önmagát — és eközben, mintha kavicsot rostáltak volna a mellében, ugy köhécselt.

— Csak egy kicsit kipihenjem magam itt. Mert odaát nagyon meleg van. Minduntalan ellep a verejték, alig lihegek. De ne higyjétek, hogy ez gyöngeség. Más is igy van Pontavinben. Egyet nyujtózom itt s aztán megyek vissza dolgozni. Mit fizettek itt a szobáért? Két hetet itt töltenék, ha nem nagyon drága.

Igy telepedett Hunt barátunk a boldogult miss szobájába.

Dédelgettük. Heywood a szobrász se gorombáskodott vele.

Folyton mentegetőzött a jó fiu, hogy ő többé nem akar szerény lenni, mert az embernek vagy van tehetsége, vagy nincs, s aki meghunyászkodik, azt letapossa a sors. Ő tudja, hogy néki most sietnie kell, itt az idő, hogy megfösse azt a nagy képet. Amint egy kicsit kipiheni magát, megy vissza Pontavinbe dolgozni.

A nagy kép!

Milyen szeretettel beszélt arról a nagy képről! Olyankor tüzelt az arca, szinte kékes láng lobogott lázas szemében, több lett a hangja s magasztalta a pogányságot.

— Nincs, nincs a művésznek világa egyebütt. Csak ott, abban a szép görög korban! Volt az eltiprottaknak is istenük, füben, fában midenütt. Akkor élt az ember. Nem mondom, van egészség a bibliában is. Az ó-testámentomban van erő. Jézus korát nem tudom ugy szeretni. Az már puhább

hogy ugy mondjam, betegesebb. Sok benne a bitümös szentimentálizmus. De amaz!... Az a pogány, az az erős, egészséges világ! Az az igazi. Nekem nem imponál, csak az egészség. Nincs igazam?... Csupa gránit, csupa szikla, a művész férfiasságát teszi próbára. Hej, fiuk! Soha ne feledjétek, hogy nincs igazán művészet egészség nélkül. Amióta igy duzzad bennem az életkedv, amióta érzem, hogy én is egészséges leszek, azóta hiszek magamban, s meglássátok, mit csinálok én még!... Lássátok, én érzem, hogy bennem, egy régi, mezitelen pogány él. Egy görög, aki talán ott evezett Ulisszes bárkáján. Majd meglátjátok! Csak egy kicsit kipihenjem itt magam. Azt hiszem, a gyomrom van egy kicsit megviselve. Nem csoda. Hogy mennyi zsömlét ettem az életben! Hónapokig semmi meleget, mindig csak zsömlét. A mi klimánk nem türi az ilyen életmódot. A koplalás később megboszulja magát. Bezzeg a régi világban, teszem a görögöknél! Egy kis gyümölcs, egy kis hal, akár narancsból, fügéből megélt az ember.

Bólintgattuk, ugy hallgattuk.

Szobrászunk felesége, a szép kis Odell asszony szeretett volna elpityeredni ilyenkor. Olyankor is, amikor Hunt áradozó gyönyörüséggel szavalt néki az Iliásból.

Szerettük a fiut, de az igazat megvallva, kissé elrontotta a nyarunkat. Akármilyen szépen sütött a nap, mintha borulni kezdett volna mindjárt, mihelyt ő kijött közénk.

Volt ugy, hogy — bár nem vallottuk be magunknak — valósággal szöktünk előle. A nagy kép elől, amit ő fest majd, ha egy kicsit kipihente magát. Az egészség elől, amit ő olyan lázban fényeskedő szemmel magasztalt.

Délutánonkint a biciklijét takaritotta. Szétszedte az utolsó csavarig, olajozta, fenyesitette mintha valami nagyon nagy utra készülne. És bár egyikünk se mondta néki, mind azt vitatta, hogy neki nem árt a kerékpározás.

— Egy csöppet sem árt, akár ma elindulhatnék rajta! Ti azt hiszitek, hogy ez engem fáraszt? Szó sincs róla. Ez az egyetlen okos dolog, amit a mai elpuhult korszak kitalált. Az ember repül rajta! Olyan szabadnak érzi magát! Csak egy kicsit kipihenem magam s aztán megyek!

És köhécselt, és pihegett olyan sebesen, hogy a verejték kiült belé a homlokára.

III.

Egy reggel, — barátunk Hunt már készülődött vissza Pontavinbe, mert fogytán volt a pénze s tőlünk a világért el nem fogadott volna egy fillért se — egy reggel a tornácon teáztunk.

Gyönyörü volt a tenger; olyan mosolygó, olyan jó, mint egy boldog ember szeme.

Hunt előtt kihült a tea. Folyton a tengert nézte. Egyszer csak felsóhajt:

— Ha mindig ilyen szép idő volna! Ha ez a közönyös, önző nagy természet...

Nem fejezhette be amit mondani akart, mert szobrászunk, Heywood, egy macskát pillantott meg az udvaron álló szilvafa ágai közt. A macska ott lapult a lombok közt s a tengert nézte.

— Egy csésze teát neki! — ajánlotta a szobrász.

Campbell, a skót piktor ugatni kezdett a macska felé, pompásan utánozva Toby, a spanyolunk fox-terrierjének ugatását.

Hunt, mintha hátba ütötték volna, olyan riadtan tekintett körül...

A macska is riadtan neszelt föl. Sarlóvá görbült, szőre fölborzolódott s dühösen köpködött, nem mifelénk, de le a kerités bokrai közé. Ott, az ördögcérna bozótja közt, ellenséget szimatolt.

Hunt is izgatottan nézte, mi lehet ott a bozótban?

Szobrászunk felesége, a szép kis Odell asszony összeborzong s hirtelen azt kérdi:

— Fiuk, hova lett a Whisky?

Mindnyájan összenéztünk s ösztönszerüleg Huntra tekintettünk mindnyájan.

Az ám! Mi lett a Whiskyből? Hová lett? Hogy megfeledkeztünk arról a barátságtalan állatról? .. Milyen furcsa, hogy eddig soha egyikünknek se jutott eszébe!

— Különös! — szólt hirtelen izgalommal a

szobrász — a kutya már akkor se volt velünk, amikor Quimperbe szállitottuk a...

Nem fejezte be. A missről nem szólt. Barátunk Hunt mind rémültebb kiváncsisággal vizsgált bennünket.

— De hát hová lett? — érdeklődött Campbell.

— Mintha a föld nyelte volna el, akkor éjszaka!

— Milyen éjszaka? — kérdezte Hunt.

— Hogy az én szabómmal nem tud megtörténni az ilyesmi! — sóhajtott a skót piktor, de nem tetszett a tréfa egyikünknek sem.

— Valamit titkoltok előlem? — mondotta Hunt.

— Ugyan, mit szamárkodol! — támadt rá erőszakolt gorombasággal a szobrász. — Egy ronda dögről van szó. A Whiskyről. Itt volt s elkoslatott valahová.

— Hát akkor mit csudálkoztok rajta annyit? — vallatott bennünket Hunt. — Kit szállitottatok Quimperbe? Kié volt a kutya? Ne komédiázzatok velem!

A missről mi sohase szóltunk Huntnak. Most se. Mintha összebeszéltünk volna, mindnyájunknak egyéb dolga akadt. Odell asszony magyarázta neki:

— Egy barátságtalan kis kuvasz volt. Jaj! de nem szerettem... Nem is tudom, honnan került ide.

Hunt még egy darabig csóválgatta fejét, gyanakodva nézegetett bennünket, aztán ment a szérüskertbe, a biciklijét olajozgatta.

Amikor magunkra maradtunk, mintha egy-

szerre kiderült volna. Megkönnyebbülten lélegzett föl mindenki.

A szobrász káromkodott.

— Valamit kellene csinálni ezzel a marhával! Rá kéne birni, hogy itt maradjon. Csak hálni jár belé már a lélek. Ha eleresztjük, odaát abba a dögmeleg Pontavinben, két nap alatt fölfordul.

Megbiztuk Odell asszonyt, találjon ki valamit, marassza itt a fiut. Ha nincs pénze, majd gondoskodunk róla közösen.

A szérüskertből fölhallatszott hozzánk Hunt köhécselése.

— Nem veszitek észre — súgta a skót piktor, — mennyire hasonlit ez a köhécselés a Whisky kaffantásaihoz?

Csakugyan!

Odell asszony zsörtölődött, micsoda izléstelenség, micsoda embertelenség, amit mi mivelünk! Talán már elég lesz a kutya históriából!

— A halál kutyája volt, — mondotta egyikünk halkan.

Összeborzongtunk.

Igen, most már emlékezünk mindnyájan. Milyen cudarul viselte magát a kutya, mihelyt ágynak esett a vén kisasszony! Milyen vidám lett akkor, hogy ugrált, hogy örvendezett! Milyen vigyorogva kaffogott ránk a betegszoba folyosóján! . . . Aztán eltünt.

Egész nap a halál kutyája járt az eszünkben.

Hunt került bennünket, künt bódorgott a tengerparton.

Este, ebéd után, a skót piktor lehozta dudáját.

A szérüskert alsó fele erkélyszerüleg nyulik ki a parti sziklákon az Oceán fölé; a törpe, zömök almafák alatt valóságos lombsátor van ott. Csöndes időben, amikor szunnyad a tenger, ott szoktunk tanyázni estebéd után. Egy-egy csillag kandikál le reánk a lombok között s künt, a tömérdek vizen ezer csillag himbálózik. Ott szoktunk elbeszélgetni, néha hajnalig. Hogy mit festünk, mit irunk majd meg, ki hogy hóditja majd meg a világot... Néha daloltunk.

Aznap este egyikünknek se akadt mondani valója. A nóta se kellett. Campbell nyeggette a dudáját, de az ő édes búbánatos skót dalai se férkőztek a szivünkhöz. A szeliden, halk ütemben parthoz sodródó viz zsobogását hallottuk inkább. Valami kirebbenni nem tudó sóhajtás szorongatta mindnyájunk torkát.

Egyszer csak előállt köhögős, sovány barátunk, Hunt.

Hogy ő tud egy szép breton legendát. Elénekeli.

Odaállott a tenger elé, egészen ki a partra.

Milyen vékonyka, milyen esendő volt ő ott s mögötte milyen hatalmas, milyen nagy volt a tenger. Sápadt hangja majd egészen elmosódott az Oceán zsobogásában, majd meg ugy vergődött künt a csillagos vizen, mint a sirályrikácsolás.

És az a hosszú, hosszu breton legenda, a kedvesétől bucsuzó tengerészről? Még sincs vége, még mindig nincs vége, még most sincs...

Egyszer csak — a bretonosan sáncolt kerités bokrai közt, az ördögcérnában éneklő barátunktól balra — két zöldesen villogó valamit pillantunk meg.

Két szem...

— Szent Isten! — sikolt Odell asszony, — itt a Whisky!

A Whisky...

Hunt elhallgatott. Már megint az a titokzatos Whisky? Hol van?

A kutya egyenesen hozzá sompolygott. A lábaszárához dörgölődzött, lelapult előtte, ott csuszkált előtte hason s ugy villogott a két szeme.

A vér hült meg bennünk.

— Hisz' ez a Boy! — örvendezett barátunk, Hunt. — Ide! ide Boy! Megismertél?... Jó kis kutyus, hát te honnan kerülsz most ide?

A kutya jókedvüen ugrott föl, nem győzött örvendeni Huntnak. Szaglászta, neki-neki ugrott, meg-megnyalta a kezét, de hangot nem adott.

Hunt jóságosan cirógatta a csunya állatot, mely velünk nem törődött, mintha ott se lettünk volna, ránk se hederintett.

— Mit beszéltek ti Whiskyről? Ez nem Whisky. Ezt én jól ismerem. Ez Boy. Ugy-e

kutyus? Régi jó cimborák vagyunk mi. Szegény jó gazdád!... Emlékeztek Bernadottera, a jeles arcképfestőre?

— Tavaly halt meg, — rebegte Odell asszony.

— Igen. Tavaly. Itt halt meg Pontavinben, szegény fiu. Mellette voltam, az utolsó pillanatig. Könyörgött, rakjam tüzre a vásznait. Ne maradjon utána semmi, ha azt nem tudta megfösteni, amihez egész életében készülődött. A kenyérért nyomorgott ő is, pedig művész volt.

A kutya elégedetten lapult régi barátjához, aki cirógatta.

— Emlékszel, kutyuskám, emlékszel? Befütöttünk a képekkel. Pedig akkor is kánikula volt Pontavinben. Te ott feküdtél haldokló gazdád ágya mellett, hűségesen! Nézted, mit csinálunk. De aztán hova lettél, öreg?... Mert azt is tudnotok kell, hogy Bernadotte mint jutott ehez a kutyához. Bent járt egyszer festékért Concarneauban s ott szegődött hozzá a Boy, az utcán. Követte Pontavinig s többé nem maradt el tőle; hűségesen őrizte, az utolsó pillanatig. Amikor meghalt szegény Bernadotte, mintha a föld nyelte volna el, ugy eltünt ez az állat. Hol csavarogtál azóta, kutyus?... Kerestelek ám! De te nem akartál a terhemre lenni, ugy-e? Mi?... Pedig jó gazdád lettem volna én is, Boy!

Rémülve néztük, hogy cirógatja, hogy kényez-

teti azt a csúf dögöt. Velünk a kutya nem törődött. Csak az övé akart lenni.

Barátunk észrevette rémületünket.

— Ugy irtóztok tőle, mintha veszett volna! Mi lelt benneteket?

— Nem szánnám agyonlőni ezt a bestiát! — tört ki a szobrász.

— No az ugyan nagy embertelenség lenne, — mondotta Hunt. — Meg ugyan miért bántanád? Mit vétett nektek? Mert csunya?... Én tudom, milyen hűséges volt régi gazdájához. Ne törődjetek vele, majd elviszem innen magammal, én.

Ismét megcirógatta.

— Legalább nem leszek egyedül Pontavinben. Majd elbeszélgetünk boldogult gazdádról, ugye-e Boy?

És neheztelve hagyott bennünket a tengerparton. Azt mondta: álmos, megy és lefekszik. A kutya követte.

Az udvaron a terebélyes hangu Fermont asszonnyal (Mária Lucia Lujza) gyült meg a baja.

— Már megin' ez a rusnya jószág! Holnap majd surolhatunk utána a szobában. Végig ronditja az egész házat. Te ember! hol vagy te ember! (t. i. Fermont mester, János Péter Jakab) te ezt eltüröd?

Az ember nem mutatkozott.

Hunt barátunk szeliden mondotta, hogy mennyi baja van mindenkinek azzal a szegény

állattal, — de jó, majd elviszi ő ugyis holnapután!

Becsukta a kutyát a csürbe.

Mi pedig elhatároztuk, hogy elemésztjük azt a halálebet.

A szobrásznak van revolvere. Agyon kell lőni a kutyát, még az éjjel. De ki lövi agyon? Sorsot huzunk. A törött gyujtót éppen szobrászunk, Heywood huzta; rögtön föl is ment szobájába, a revolverért. Vártunk éjfélig, hogy barátunk Hunt elaludjék. No, most!

Heywood lement egy mécsessel a csürbe. Mi a tornácon lestük a durranást. Nem riaszt meg senkit; minden éjjei szoktak lődözni a partőrök, hogy a csempészeket ijesztgessék.

Már jó negyedórája, — semmi. Odell asszony elbujt a szobájába... Egyszer csak baktat ám vissza a szobrász.

— Nos? Megtörtént?

— Hagyjatok nekem békét! — dörmögött az a bikanyaku, öles ember s valósággal vacogott. Fene tud az ilyen sintérmesterséghez. Lelapult előttem, szembe vélem, a pisztolycsövet odanyomom a homlokához, de ugy nézett rám a bestia, csaknem sirt... Ha láttátok volna! Legalább vonitott volna! De meg se nyikkant. Csak nézett rám: ölj meg hát!... Nem volt lelkem hozzá! Menjen aki...

Mint a kisértet, ugy lebbent elénk Hunt. Mezitláb, hálóingben.

— Az én kutyámat akarjátok agyonlőni?! Arcátlanság! — támadt ránk olyan dühösen, hogy elfulladt belé s ha a skót le nem fogja, a vékony, hektikás ember nekimegy a szobrásznak, hogy pofon verje.

— Marha, — csillapitotta, de egész szeliden, a szobrász, — jobb ha veszteg maradsz. A javadat akarjuk.

— A javamat?

— Azt, te állat! Az a kutya...

Hallgattunk.

De a fiu nem tágitott. Tudni akarta, mit árthat neki az a kutya. Követelte, hogy beszéljünk.

— No hát, ha éppen tudni akarod, az a dög veszedelmet hoz arra, akihez hozzá szegődik. Magad beszélted, hogy Bernadottenak is a halálát leste. Azután egy vén leányt vitt a sirba, itt nálunk... Kergesd a pokolba!

— Bolond beszéd! — szólt mosolyogva Hunt. — Okos emberek hogy lehetnek ennyire babonásak! Ne féltsetek ti engem attól a kutyától. Azért, mert egy kicsit köhécselek?... Soha egészségesebbnek nem éreztem magam.

Zavarodottan motyogta valamelyikünk:

— Hiszen nem is azért...

Hunt lehorgasztott fővel állott egy pillanatig. Majd kitekintett a tengerre, mintha onnan várna valakit, vagy valamit. Csöndesen mondta:

— Ha pedig csakugyan a halálszagra jár az

az állat... Eh! honnan tudjátok, hogy ellenséges indulat vezeti? Olyan kevés az emberekben az irgalom, hátha ezt a megvetett, megrugdosott csunya állatot éppen az vezeti? Hogy ne legyen egyedül az élettől búcsuzó!... Hátha azért jött, hogy legyen majd aki egyet vonit én utánam is?... Ha már olyan keveset törődik ember az emberrel, legalább az állatban higyjetek.

Nem nézett ránk. Sarkon fordult s bucsuzás nélkül, lehorgasztott fővel, lassan bement a házba.

Mintha leforráztak volna bennünket.

— No ezt ügyesen eligazitottuk, a menykő csapjon belé, — dörmögött a szobrász.

Másnap délután Hunt barátunk visszatért Pontavinbe, — dolgozni. Megfösteni a „nagy képet.“ Vitte magával a kutyát is.

Éreztük mindnyájan, hogy utoljára szoritunk vele kezet az életben.

Délelőtt még egyszer elszavalta a szép kis Odell asszonynak Homeroszból azt a passzust, amelyet meg akart fösteni a „nagy képen.“ Hangja remegett a gyönyörüségtől.

Az a jelenet az, amikor:

„... a termetre és alakra az istennőkhöz hasonló szűz, Nauzikaa, a bajnok Alkinoosz leánya, és két szolgálója, mindketten szépek a Kharisok kegyéből, találkoznak a fájákok földjén a dicső Odysszeusszal, ki a sürü erdőben galyat tört le izmos kezével, hogy leveleivel eltakarja

testének mezitelenségét — és a szép hajfonadéku leányok futnak előle, ki erre, ki arra, a kiálló parti sziklák mögé, és egyedül Alkinoosz leánya maradt ott, mert néki Athéne bátorságot öntött szivébe s a félelmet eloszlatta tagjaiból, igy hát ott maradt, álló helyében, szemtől szembe véle.“

Hová lett a pincekulcs?

Irta: SAS EDE.

Azt mondják, mostanában már nem divat, hogy az iró nehéz problemákkal, fogas kérdésekkel gyötörje a közönséget a szinpadon vagy az elbeszélésekben. Hát én most mégis szembeszállok a divattal, amely hatalmasabb a törvénynél is, mert — divat; s ebben a történetben azt a nagy kérdést vetem az olvasó elé: hová is lett hát a kőrösházai klastrom pincéjének a kulcsa? Mert nagy kérdés volt ám ez, kedves olvasóim; nagy dolog fordult meg rajta: a kőrösházai mandátum sorsa. Már pedig van-e ennél nagyobb, érdekfeszitőbb, izgatóbb kérdés Magyarországon? Küzdhetünk mi ezer kórral, bajjal; elénk szabhat az öreg história tömérdek életbevágó feladatot: azért mégis legjobban érdekel bennünket a szolgabiró- meg a képviselőválasztás... Igy volt ez és talán igy is lesz mindörökké... (De azért nem mondom rá, hogy Ámen...)

Hanem hát kezdjük a történetet. Hová is lett a végzetes pincekulcs?

I.

Mikor a földi gondviselés rendeletére országszerte kibomlottak a választási zászlók, az öreg Balzsamos Bertalan ezzel állitott be Drugeth Mihály grófhoz:

— Méltóságos uram! Állitsunk mi valami jó ellenjelöltet.

Mihály gróf nem akart hinni a füleinek.

— Megbolondult maga, Balzsamos bácsi?

— Nem szokásom. S akárhogy álmélkodik is a gróf úr, amit mondtam, megmondtam. Ha nem érti méltóságod, megmagyarázom. Méltóságos uram már kétszer ellenjelölt nélkül nyerte el a kőrösházai mandátumot. Ez szép dolog; de a nép már erősen zugolódni kezd: Mi lesz hát? Nem lesz itt már sohase *igazándi* választás? Tetszik tudni, a korcsmárosok is váltig izgatnak. Azért még egyszer lelkére kötöm méltóságodnak: állitsunk mi valami jó ellenjelöltet, mert majd a nép talál valakit állitani, aki éppen nem lesz kedvünkre való.

Drugeth gróf csak a fejét rázta. Hogy valami *szalmaembert* sikra állitsanak, aki kellő időben visszalép? Nem megy ő bele ilyen komédiába. Meg aztán lehetetlen is az, hogy valaki föltámadjon ellene — ő ellene! Ostobaság! Legyintett a kezével a nagy ur, aki olyan nagy ur volt, aminő még ma is elég akad a mi tekintély-imádó földünkön. Aki ha elhalálozik — szörnyü zavarban van

a szegény ujságiró: miért is volt hát a boldogult olyan nagy ember? Hol vannak az ő halhatatlan érdemei? Végre kitalálja: az az érdeme, hogy egész életében ur volt. Gavallér. Hangadó a kaszinóban. Mert hát nálunk még urnak lenni is érdem.

Hanem pár nap mulva lélekszakadva rontott föl Balzsamos Berti bátyánk ő méltóságához:

— Mondtam ugy-e? Nyakunkon a veszedelem. Fölléptették ellenünk Jóvért Károlyt.

— Ki az a Jóvért Károly?

— Nem ismeri, méltóságos uram? Az apja pedig gazdatisztje volt a gróf urnak. Fiatal ember, aki csak most szerezte meg az ügyvédi diplomáját.

Tehát egy incifinci suhanc, a saját gazdatisztjének fia föllép az uraság ellen! Igazán fölfordult világot élünk!

Pedig hát Jóvért Károly nem szivesen vállalta el a jelöltséget. Hogy miért szánta rá magát mégis: azt is mindjárt elmondjuk.

Ugy esett a dolog, hogy a kőrösházai fiatalság nyári mulatságot rendezett. S ezt ugyan jól cselekedte, mert hát Kőrösházán tömérdek a szép lány, szép menyecske, akiknek mindig táncra áll lábacskájuk. Ebben a tekintetben be jó termőföld is az ős Bihar!

Hanem hát akárhány szépséges fehércseléd is volt Kőrösházán: most mégis elvitte tőlük a pálmát egy idegen. Egy fiatal asszony, aki most vetette le az özvegyi fátyolt s ezen az estén öltött

először báli ruhát. Rokonai hozták le a fővárosból Zányi Évát, hadd gyógyuljon meg egészen a fájó sebe a természet szüz ölében. Ami csakugyan jó gyógyitószernek bizonyult az özvegy menyecske számára; különösen most, amikor a természet szüz ölében tüzes cigánymuzsika zengett.

Hogy táncolt az az asszony! S egyáltalán: micsoda asszony volt!

Azért irigylem különösen a festőművészeket, mert egy szép asszonyt leghivebben elénk tudnak varázsolni. A formák bűbáját, az arc hajnalhasadását, a mosoly varázsát a vászonra bűvöli az ecset, — hiven legalább is a megszólalásig. De mit beszél az iró sugár, karcsu alakról, mely hajlékony mint a kigyó; simulékony mint a folyondár; holló fekete hajról, csillagszóró szemről? Szavak, szavak, szavak! Micsoda ehhez képest a ragyogó, eleven élet!

Az özvegyért persze vetekedtek a bálban a fiatalok. De ő csaknem az egész éjszakát Jóvért Károllyal, a fiatal ügyvéddel mulatta át. (Kapott is ezért gyilkos pillantásokat a leányos mamáktól!) Most is az éjfélutáni csárdás mámorában forgatta a fiskális ur a gyönyörü asszonyt. A cigány csak nekik huzta végeszakadhatlanul. Soha se lesz ennek a táncnak vége — de ne is legyen! Az özvegy csaknem a fiatal férfi vállára szédült a tánc tűzforgatagában. S mikor aztán a primás kezéből utoljára is kiesett a nyirettyü, fáradtan kapaszkodott lovagja karjába, aki őt a bálterem egyik lugasába vezette...

A fiatal ember látta az asszony pihegő, a homályban vakitó keblét; érezte forró lehelletét s odahajlott hozzá:

— Éva... Éva...

— Nos?

Az ifju igyekezett őt átkarolni.

— Éva... Egy csókot!

De a kigyóbűvölő most ügyesen kifejtődött az ostromló karjai közül:

— Hohó barátocskám! Nem olyan könnyen adjuk ám azt! Mit tett maga, hogy az én csókomat kiérdemelje?

— Hát mit tegyek?

— Fogadja el a képviselőjelöltséget.

— De mikor nincs kedvem hozzá!

— Nincs? Még akkor sincs, ha én azt mondom, hogy a választás győztesének megadom azt a jutalmat, amit most kért tőlem?

Az ifju fölkiáltott:

— Éva!

S mivel nem tehetett egyebet, egyelőre csak a kezét csókolta meg a szép asszonynak...

Ebben a pillanatban halk sikoly hallatszott a hátuk mögött, a lombok közt. Mi az? Kik vannak ott? No, nem történt nagyobb baj. A kis Balzsamos Annuskának is nagyon melege lett a táncban, s idejött hütőzni a gardedámjával. Rosszul lett szegényke: haza is kellett vinni hamarosan. A mulatság azért persze vigan lobogott tovább...

II.

Másnap délre Jóvért Károly kialudta az izgalmas éjszaka mámorát. Annyira kialudta, hogy egészen röstelte a dolgot. Ez kell neki éppen: pezsgőzés, kacér özvegy, képviselőség! Igazán nem fájt rá a foga. Hiszen ő a komoly munkának akarja szentelni az életét. A képviselőség meg csak nem komoly munka Magyarországon?

Pár nap mulva Jóvért Károly valami ügyfele dolgában ellátogatott az öreg Balzsamos Berti bácsihoz. Távozóban a virágos kertben észrevette Annuskát.

— Jobban van már, Annuska?

A kis leány bizony még most is sápadt volt. De azért azt felelte:

— Köszönöm. Semmi bajom. Csak egy kis szédülés volt az egész.

— Hát aztán egy szál virágot nem ad nekem, Annuska?

A leány a tarkán pompázó virágágyra mutatott:

— Tessék, szakithat magának, amelyik legjobban tetszik.

— De én olyan virágot szeretnék, amit maga szakit nekem.

A leány erre nem válaszolt. Hátrább vonult s leült egy lócára. Aranyos feje fölött harmatüdén csillogott a lomb. Olyan volt, mint egy gyémántos keretbe foglalt gyönyörü kép.

Jóvért Károly közelebb lépett hozzá :

— Maga haragszik rám valamiért, Annuska. Pedig valaha igen jó barátok voltunk.

— Meglehet.

— Szüleink még egymásnak is szántak bennünket.

A kis szőke arca erre lángvörösre gyuladt.

— Ah! Az csak tréfa volt! Hagyja azt, kérem.

S föl akart ugrani a padról. De Jóvért gyöngéden megfogta a kezét.

— Tréfa volt? S nem lehet abból most komoly valóság, Annuska ?

A leány visszaült a padra. Nefelejts szeme olyan lett, mint a buzavirág. Olyan mélyen sötétlett abban a komolyság.

— Nézze, Károly, ne folytassa ezt tovább. Menjen a dolgára. Készüljön a választásra. S azután — menjen el azért a megigért jutalomért...

Most aztán a fiskális ur arca pirult rákvörössé. Ej, hát a kicsike fülét megütötte egy pár szó, amit igazán nem kellett volna meghallania ?

— Ah! Hát ezért haragszik? Lássa, ezért csakugyan nem szabad neheztelnie. Hiszen az nem volt komoly dolog. Egy kis flirt volt az egész.

— Micsoda ?

— Ugyan. Ne tetesse magát olyan falusi kis lánynak, aki nem tudná, mi az a flirt.

— Már pedig az a szó az én szótáramban nincsen.

Ez olyan mondás volt, ami arra sarkalta Károlyt, hogy most már egészen ünnepiesen forduljon a leány felé.

— Annuska! Lássa, maga véletlenül olyan világba nyert betekintést, ami a maga ártatlan lelke előtt egészen idegen. A férfiak léha világába. De hát Isten látja a lelkemet, én nem vagyok a legléhábbak közül való. Azon az éjszakán elragadott a mámor, a tánc — tudom is én, micsoda. De most, most nem vagyok a bortól mámoros, Annuska. Most a józan, világos nappal vesz körül. A nappal, amely munkára hiv, amely az élet komoly célját világitja meg előttem. S erre az utra én magát akarom élettársul vinni, Annuska. Feledje el azt az éjszakát, amint én is elfeledtem. Hiszen maga az én felkelő napom, Annuska!...

A leányka hallgatott. Azután tagadóan ingatta szép fejecskéjét:

— Nem, Károly. Térjen csak maga visza az éjszakai csillagához.

— Annuska! Ez igazán az utolsó szava?

— Az utolsó, Károly. Higyje el, én nem is lennék magához való feleség. Magára fényes jövő vár. Magának olyan asszony kell, aki az ambicióját egyre sarkalja, egyre buzditja a nagyratörésre. Nem való magának egy ilyen jámbor kis falusi lány, akivel elveszne egy kis vidéki zugocskában.

— Már pedig én őszintén mondom magának, hogy le tudnék mondani minden dicsőségről azért

a kis vidéki otthonért, azért a kis szelid vidéki galambocskáért...

A leány ismét ránézett. S most még sötétebb volt a szeme, mint a buzavirág:

— Menjen, Károly, menjen! A történtek után nem birok hinni magának. Válassza csak maga a dicsőséget.

Jóvért felállott.

— Jó. Megyek. Belemegyek a választási harcba. De nem *azért*. Megmutatom magának, hogy ha győzök a küzdelemben, nem megyek el azért a megigért jutalomért.

S megemelte a kalapját és kilépett a kertajtón.

A leány utána nézett. Azután letépett egy rózsát. Miért? Hogy visszahivja az ifjut s odaadja azt neki? De a fiatal ember már elment. A leány nézte, nézte a virágot — s csodálatos! Ahogy nézte, harmatosabb lett a rózsa, mint amikor leszakitotta...

III.

Másnapra kelve Kőrösházán szerte lengette a szél a zászlókat: Éljen Jóvért Károly, képviselőnk! És zengett a kortespoézis zamatos terméke:

Megy Drugeth gróf batáron.
Jóvérth Károly szamáron.
Több a Jóvért szamáron,
Mint a szamár batáron!

Hallatlan ez! Szörnyüködött ő méltósága. És még csak párbajra sem hivhatja az ember a vers szerzőjét!

No de azért az ősz Balzsamos bácsi nagyot ütött a széles, döngő mellére:

— Nem kell félni, méltóságos uram. Ahol én vagyok, ott van a diadal!

És ezt joggal mondhatta magáról az öreg, mert hét vármegyében nem akadt olyan hires kortesvezér, mint ő. A nagyszalontai Bajó Gyula fogható hozzá, akinek a választási hőstetteiről könyvet lehetne irni. Pedig hát nagy dolog az, ha valaki Magyarországon jó kortesvezér. Mert ez a tudomány nálunk ugyancsak ki van művelve. A jó hadvezérnek elég, ha hadvezér; a jó szónoknak, ha szónok; de a kortesnek egyesiteni kell magában a hadvezér és a szónok összes jó tulajdonságait. De még szinészkedni is kell tudnia: hogy az ellenpártból észre ne vegye valaki, ha tán valamiért csüggedni kezd. Rendben kell lennie a gyomrának: végig kell ennie a legvégeszakadhatlanabb lakomák sorát; a sárga földnél is tovább kell győznie a bort; s ugy kell a szájából eredni a legcifrább áldomásoknak, mint ahogy a pojáca huzza az orrából a tarka-barka pántlikát. Szóval: a jó kortest meg ne rontsa, ami a száján bemegy; de az se rontsa meg, ami a száján kimegy. Ismernie kell a kerületben minden teremtett lelket: ki micsoda? mi a bibéje? mi a kivánsága? mivel

lehet kecsegtetni? mivel ráijeszteni? Kinek nem érdemes pénzt adni, mert ugyis becsap a gazember. A jó kortesvezér legyen bátor, erőszakos, simulékony, találékony, ötletes, csüggedhetlen, megvesztegethetlen, lerészegithetlen — és Isten tudja még milyen erényekkel ékes. Tán szentnek is könnyebb lenni, mint jó kortesvezérnek. Annál is inkább, mert egy szentnek még káromkodni sem kell ugy tudni, mint egy kortesnek...

Ilyen nevezetes jó kortes volt Balzsamos bácsi. De még az apja, meg a nagyapja is kezében tartotta a kerület sorsát. Családi hagyomány volt az már náluk, hogy ők választanak követet.

Meg kell azonban adni, hogy ez a küzdelem kemény dolgot adott az öregnek. Jóvért Károly mellett nagy lelkesedés dolgozott. A legbiztosabbra vett faluk átpártoltak hozzá. Drugeth grófot több helyen meg is hajigálták. Megdobálták őt! Kőrösházai Drugeth Mihály grófot!

— Ne tessék félni! — tartotta benne Balzsamos bácsi a lelket. — Majd aki utoljára nevet. Majd visszaadjuk nekik a kölcsönt a választás napján.

De nagy dolog is az a választás napja!

Minden ideg megfeszül. Minden sziv lázasan dobog. Emberek, akik hetekig holtra fáradtak: uj életre galvanizálódnak. Minden párt végerőfeszitést tesz. Furfang és erőszak iparkodnak egymást túllicitálni... Az utakat az utolsó héten elrontják: az ellenpárt ne tudjon bevonulni.

Távoleső falvakban felgyujtják a kazlakat: hadd szaladjanak haza a szavazók a vagyonkájukat menteni. Csendőr, katona alig birja féken tartani a virtust, hogy a két farkasszemet néző tábor meg ne egye egymást. S közben szakadatlanul folyik a háboru még a légben is: melyik hogy tudja a másikat túlkiabálni?

Bizony ugy rémlett, hogy a Jóvért Károly táborából zúg erősebben az *éljen*...

Délután körülbelül egyenlő volt a szavazatok aránya. A gróf alig pár vokssal járt elől. Tartani lehetett tőle, hogy Jóvérték estére behozzák azt a kis különbséget.

— Megbukunk, öcsém! — sóhajtozott kastélyában Drugeth gróf, izgatottan járva föl és alá az ősök arcképei közt, akik bámulva néztek rá: hát még ilyesmi is megeshetik egy Drugeth gróffal? Ó, a hűtelen jobbágyok! Hol a deres?

Az ősz Balzsamos ravasz mosolygással sodorintotta meg az ezüstös harcsabajszát.

— Ne féljen méltóságod a vakságtól, amig engem lát. Csak hadd adják ki a mérgüket. A döntő pillanatban aztán én benyomulok a tartalékkal s ugy a javunkra billentem a mérleget, hogy no!

— Hát tartalékunk is van?

— De van ám. A berkenyési száz voksot biztonságba helyeztem, hogy beléjük ne essék a métely: el ne csábithasson belőlük egyet se az ellenzék.

— Ne mondja. Hehehe. Hisz ez pompás. Hát aztán hová dugta őket, kedves, édes, drága jó Balzsamos bácsi?

— Hová ám. A régi barátklastrom pincéjébe. Ott várják a föld alatt a föltámadást.

Hát ez igazán nagyszerü egy gondolat volt a választás generalismussától: a pincébe csukni a tartalékot. Onnan ugyan ki nem kivánkoznak, rossz helyre nem tévelyednek. A régi kolostor százados falaival, amit hajdan a barátok török-tatár ellen is védtek, ott állott a grófi kastély mellett; a gróf is ott tartotta a borát. Hogy a jóféle érmelléki nedüből egy pár termetes hordó csapra volt ütve, azt mondanunk is felesleges.

Messzire is hangzott Balzsamos bácsi elé a zürzavaros zaj, ének, kurjongatás, amely még az ódon, tömérdek falakat is megreszkettette, amikor elment a hivekért — mert hát itt az ideje, hogy megszolgálják az urnánál a sok jó itókát. Közelg a döntés, mindjárt kitüzik a zárórát.

De csak a földbe gyökereztek ám a lábai, mikor a pince előtt megállott.

A nehéz vasajtó be volt csukva. A kulcs nem volt a zárban. Hová lett? Ki vitte el?

A kortesvezér lekiáltott a rácsos ablakon:

— Hé atyafiak! Ti csuktátok be a pincét? Nyissátok ki hamar, aztán előre!

Odalenn roppant meglepetést, zavart csinált ez a kiáltás. Dehogy is csukták ők be a pincét!

Az atyafiakon nagy rémület vett erőt. Tyhű kutya kutyánszki! Hiszen ők most ide el vannak temetve. Hiszen jó dolog a föld alatt lenni egy pár teli érmelléki hordó társaságában, de örökre? Egyszeribe kijózanodtak. Nosza, neki az ajtónak vállal, ászokrudakkal! Zúgott a vasajtó, mintha ágyuznának. De volt eszibe a rengeteg zárnak, hogy engedjen. Nem ugy csinálta azt a mester hajdanában! Mások az ablak rostélyait kezdték feszegetni. Meddő iparkodás! Teremtő Istenem! Mi lesz ebből?

Balzsamos Berti hirtelen eszmét kapva hazafutott a szomszédba. Hátha valaki az ő házanépéből csukta be a pincét és biztos helyre tette a kulcsát?

— Hej! Andris, Peti, Sára, Eszti! Hol a pincekulcs?

Micsoda hüledezés, ijedelem, esküdözés, kapkodás, lótás-futás kerekedett ott egyszeriben. András, Peti, Sára, Eszti fogadkoztak, hogy ők bizony szinét se látták. Nosza keressétek hamar! Mindegyitek százfelé szaladjon! Minden zugot megüldöztek, minden bokort átaldöftek — a kulcs nem volt se égen, se földön, se padláson.

— Végem van! — hördült föl az öreg ember. — Oda a becsületem. A kortesbecsületem. Mindig én csináltam a kerületben képviselőt. Ahol én voltam, ott volt a győzelem. Most lefőznek. Csúfosan legyűrnek. Nem élem túl ezt a rettenetes szégyent.

S vérben forgó szemekkel támadt a kocsisára:

— Gazember! Valld be, hogy megvesztegetett az ellenzék és te dugtad el a pincekulcsot.

S talán rá is rohan, hogy kettéhasitsa a fejét, amikor egyszerre — ki hitte volna — elébe ugrott a kis leánya.

— Ne bántsa azt a legényt, édes apám. Ártatlan ő a dologban. Én dugtam el a pincekulcsot.

— Te? Te! Hát miért dugtad el, hóhéros a lelke? Add elő — mert mindjárt téged is agyoncsaplak. Add elő no, édes-kedves virágszálam...

Az öreg ur egyébként nagyon szerette az ő kis leányát. Annál is inkább, mert ugy élt vala ő az ő Istenben boldogult életepárjával, mint Ábrahám Sárával: soká kellett várakozniok, mig végre, mikor már a reménységről is letettek, csak megáldotta szerelmetes frigyüket az Ur. Az édes anya halálával váltotta meg gyermeke életét; s igy maradt a kis fenékfészek Balzsamos bácsi egyetlen vigasztalása, öreg napjainak öröme, ragyogó szemefénye: az aranyos, szelid, hófehér Annuska.

— Mondd meg hát hamar, hol a kulcs, drágalátos tubicám?

Annuska keble hullámzott. Nagy fába vágta ő a fejszéjét! De hát Isten neki — vagy-vagy! Szilárd eltökéltséggel mondotta:

— Nem mondom meg magának, édes apám. Egyetlen ember van a világon, akinek megmondom, hogy hol van.

— És ki az az ember?

A kis leány fülig pirult; de ha már benne volt, hát csak kirukkolt vele:

— Jóvért Károly.

— Jóvért Károly? Hát mért mondod meg éppen Jóvért Károlynak, ha az édes apádnak el nem árulod? Micsoda Istentől elrugaszkodott teremtés lettél te egyszeribe? Hát hol vegyem én most elő Jóvért Károlyt?

— Ültessen édes apám lóra egy legényt s üzenje meg neki, hogy mi hivatjuk — ketten...

Mit volt mit tenni? Az öreg ur tudta, hogy akármilyen szelid is az ő galambetető leánykája, azért nagy természet szorult bele. Ha valamit föltesz abba a szőke buksijába... Hát csak nyeregbe András, szaporán.

Tiz perc mulva ott termett Jóvért Károly. Az oroszlánbarlangban, ahová a galamb hivatta...

— Jóvért! — fordul hozzá a leány. — Tudja-e, miről van szó? Abba a pincébe száz szavazó van elcsukva. Ha én odaadom a kulcsot: mind a száz leszavaz — ön ellen. Gondolja meg hát jól: előadjam-e a kulcsot?

Jóvért Károly megértette, mit jelentenek a lány szavai. Kiegészitette azokat:

— Annuska kisasszony. Én minap azt mond-

tam kegyednek, hogy le tudnék mondani a mandátumról, a dicsőségről — magáért. Nos, hát megmutatom, hogy állom a próbát... Bátyámuram! Ezennel megkérem öntől a kedves leánya kezét.

Az öreg ur nem egészen értette az ügyet. Nagy zavarban, nagy kinban volt; de azért örült a dolognak.

— Hiszen ugyis egymásnak szántunk benneteket...

— S már most, kedves Annuskám, adja oda édes apjának a kulcsot.

Annuska lesütötte szemét a kebelére. S édes, szűzies, bájos kacérsággal — mert kacér is tudott lenni a szelid fruska! — mosolyogva mondta:

— Nem látja, Károly, hogy kandikál ki a vége?

Bizony onnan kandikált ki az irigylendő kulcs a karcsu ruhaderék fodrai közül. Károly odaugrott, magához ölelte a leánykát s szépen kihuzta a kulcsot. Amig huzta, egy parányicska fehérség ki is villant azokból a bűbájos hóhalmokból. De édes jó Istenem, neki már szabad volt egy pillantást odalopni...

Károly ugy érezte, mintha a menyország kulcsát kapta volna a kezébe. A kulcsot ugyan odaadta a kortesvezérnek, aki ujjongó triumfussal rohant azzal tova — de a menyország megmaradt neki s magához is ölelte úgy, mintha nem akarná többé elereszteni soha...

*

Hanem azért mi ne higyjük ám, hogy Drugeth gróf lett a kőrösházai kerület képviselője.

Az öreg Balzsamos bácsi, amikor a száz voksot kiszabaditotta a föld alál: nagy diadallal vitte mind a százat s leszavaztatta az utolsó emberig — Jóvért Károlyra, a leendő vejére.

— Nem tehettem egyebet, — mondta az öreg. — Igy kivánta a becsület. A családi tradició. Mert hát megmondtam, hogy ahová én állok, ott a diadal!

Volt—nincs.

Irta: BÁRSONY ISTVÁN.

Kálmándy Géza, az öreg Kálmándy Simon egyetlen unokaöccse, sőt egyetlen rokona, kidörzsölte szeméből a hajnali álmot s huszonötéves korához illő fürgeséggel kezdett öltözködni.

Mialatt épp oly gondosan végezte ezt a foglalkozását, mintha most is a fővárosban volna: kitekintett az ablakon, ahonnan messze elláthatott a pusztára.

Gyönyörü rónaság terült előtte egy pár ezer holdon. Minthogy a régi kúriát az utóbbi években mindenkép kibővitették s az ódon földszintes uriházra emeletet húztak: innen felülről pompás széttekintés eshetett a birtokra, amelyen Kálmándy Simon visszavonultan éldegélt, amig csak utól nem érte valami állandó betegség, ami meg is bénitotta, el is kedvetlenitette, eszébe is juttatta, hogy egyszer be kell adnia a kulcsot. Mi történik itt akkor!... Ebben az ő — nélküle széteső — otthonában, amelyet annyi szeretettel gondozgatott, fejlesztgetett, évtizedeken át.

Megmozdult a lelkében valami, amit pedig az ilyen elmogorvásodó agglegények ritkán éreznek. Kipusztult családjára gondolt, amelynek, őkivüle, még csak egyetlen tagja élt; egy fiu, akit tizenöt esztendeje nem látott, aki tehát azóta már férfi, — Az édes öccsének a fia volt, Kálmándy Géza. Az utolsó Kálmándy-csemete. Akinek az apjával tizenöt esztendővel ezelőtt értelmetlen és oktalan haragot kezdett valami semmiség miatt

Hogy most visszagondolt az esetre: szánta, bánta. De jóvátenni és kibékülni már nem lehetett, mert Kálmándy Géza, az öreg, meghalt.

Nehéz napja volt Simon urnak, amikor a váratlan gyászhirt kapta. Mindössze is a halotti jelentés jött meg hozzá, egyetlen árva irott betü nélkül, leszámitva a cimzést. — A fiatal Kálmándy is tartotta a neheztelést, amit az apja kezdett. Büszke vér volt, — Kálmándy vér; — s ez nagyon tetszett Simonnak, ámbár másrészt dühös is volt érte.

Ebadta kölyke, hogy bánik velem, mormolta, amikor tapasztalta, hogy a fiu csak hallgat s még arra sem válaszol, hogy Simon megiratta neki az irnokával: „Nem mehet a temetésre, mert nagyon gyötri a csúz". — Mérgelődött magában, pedig ha a „kölyök" valami alázkodó közeledést próbált volna, menten elfordult volna tőle. Azt hitte volna, meg is mondta volna: „eddig nem kellettem; most a vagyonomra leselkednél, ugy-e?" De minthogy ilyet mondani nem volt alkalma, megpuhult.

„Lám-lám, — hm-hm; na nézd! Ennek én csakugyan nem kellek", — dörmögte, valahányszor eszébe jutott az árva fiu. Pedig mind gyakrabban jutott eszébe. Minél jobban meggöthösödött, annál többször. S egyszer csak rászánta magát, leült, és ő maga irt levelet az „ebadta kölykének".

„Hallod-e, — irta, — azt mondom neked, hogy amiért mink az apáddal vén szamarak voltunk, hát te ne bomolj, hanem gyere minél előbb *haza*. Próbáld meg, hogy beletanulj az én mesterségembe; amikor majd rád marad, el ne kallódjék a kezed alatt a Kálmándy-vagyon. Apád után — tudom — nem sok maradt; de én urrá teszlek, hogyha megérdemled. Szükségem van rád, teneked meg én rám; — siess, ölelj meg apád helyett, akivel tebenned akarok kibékülni"...

Erre a hivásra azután mégis csak megszelidült a dacos Kálmándy-vér a fiu szivében. *Haza* jött; és minthogy olyankor érkezett, amikor az öreg ur már aludt, nem engedte, hogy felzavarják; — felment az emeleti vendégszobába, ott ébredt fel már hajnalban, minthogy mégis csak izgatott volt egy kicsit.

Kinézett a pusztai képre, ami odakint eléje tárult s amiben öntudatlanul is gyönyörködött, ámbár nem sokat értett belőle, mert nem ösmerte eléggé arra, hogy igazán szerethesse. Más világban élt eddigelé. Nagyon is városi embernek nevelték. Az apja telivér világfi volt, aki őt is hozzászoktatta a

„társasághoz“. Urnak inditotta. Tudott a fiu mindent, ami ahhoz kellett, hogy tetőtől-talpig gavallér legyen; de abból keveset tanulhatott meg, hogy mi az a fekete rög, amire verejték hull, hogy termővé tegye, s ami olyan szivósan tudja magához vonzani azokat, akiknek a verejtékök puhává áztatja.

Most, hogy maga előtt látta a valóságos pusztát, a messzeségbe huzódó, az egész szemhatáron végigterülő drága termő-talajt: eddig nem ösmert érzése a tiszteletnek szállotta meg a nagybátyja „mestersége“ iránt. De azért zavaros gondolatai közé minduntalan visszatért az a felelet nélkül maradt kérdés: — mi hasznomat lehet énnekem venni *itten!*

Ej, annyi bizonyos, hogy itthon volt, — valósággal itthon. — A sok-sok levegő megrészegitette, az uj élet gondolata izgatta; lesietett a keritetlen nagy udvarra, amely beleolvadt a széles rónaságba; nyugtalan kiváncsisággal sétált körül a kertben, bekukkant az istállókba, s amikor látta, hogy egy lovászlegény nyergelt paripát vezet elő, nem sokat kérdezte, hova készül vele, hanem rápattant a lóra s — neki a pusztának...

Már igazán itthon volt.

*

Éppen aratástáján történt, hogy a fiatal Kálmándy „berukkolt“, mint az öreg Simon mondta. — A legalkalmasabb próbaidőben került a pusztára, hogy minél hamarább kisüljön róla minden. Van-e

benne „gazda-vér“; tud-e annyira „paraszt“ lenni, amennyire a földesúr is az, ha jó gazda? Fel bir-e kelni pitymallatkor, hogy maga adjon példát; tud-e érdeklődni minden iránt, ami odakint történik s ami őneki vagy kára, vagy haszna? Talál-e örömet az aranykeresztek látásában, amelyek megfekszik a földet s amelyek a gazdaembernek nemcsak az értékök miatt kedvesek, hanem mert minden kalász, ami bennök van, az ő fáradságának s reménykedésének a jutalma. Aki ilyenkor, meg a cséplés idején naphosszat ott időzik az egyhangu munka mellett s egyhelyt sütteti magát a forró nyári nappal, máshelyt nyeli a gépből kiszálló port és eszébe sem jut, hogy akármelyik ellen is védekezzék: az *idevaló* ember; — az *erre* a hivatásra termett.

Hát hiszen Kálmándy Géza is járta a földeket, *lóháton;* minthogy szenvedélyes lovas volt. Ha az apja régi nagy módja megmaradt volna az ő számára is: bizonyosan versenyistállót tartott volna. Ehelyett most megnézte az aratókat és kötekedett a marokverő leányokkal, akik messziről vihogtak rá és komáztak vele. Hanem sokáig nem birta ki köztök. Tovább állott, mint a bolygó vándor, aki maga sem tudja, mi a végső célja. Ha eleinte érdekelte is a sok minden, ami idekint ujság volt előtte: hamar megunta, hogy napról-napra szemügyre vegye az ökröket: vajjon nem romlanak-e; nincs-e rajtok sulyos ostorcsapások nyoma, ami elárulja a gonoszlelkü bérest. Magában eltöprengett

azon, hogy mi nézni való van minduntalan a juhnyájon s a sertéskondán, amely mind egyforma s amelyet ugyis őriz a juhász, a kondás. Még a lovak érdekelték legállandóbban. Amióta „gazdálkodni“ kezdett, annyi hátilovat állitott be az istállóba, hogy a hét minden napján másikon lovagolhatott, ha akart.

Az öreg Simon hagyta, hadd „passziózzék“. Jól van az; — igy kedveli meg ezt az életet. Lassankint elszokik a régitől s beleszokik az ujba. Eszébe se jut azután a város, azzal a sok semmireváló naplopással. Aki lovagol, az kint van a pusztán s alaposan megösmer apránkint minden zugot, minden félreeső sarkot; annak a szeme előtt nincs titok odakint. Igy készül az értelmes okos gazda.

Csak abban az egyben tévedett az öreg Simon, hogy az a „sarok“, ahova az unokaöccse ellovagolt, nem a Kálmándy-birtokon volt.

*

Egyszer, valamelyik ragyogó reggel a szomszédos község felé vitte Géza urfit a lova, amelyet éppen akkor magára hagyott volt, hadd menjen, amerre neki tetszik. Az egyszerü utca, amelyen a ló haladt, valahol kétfelé vált s az egyik oldalon vadgesztenye-sor árnyéka csalogatta a tétovázó lovast.

Arra fordult tehát, s a fasor sarkán egy házikót vett észre, amely mintha el akart volna bujni a lombok közé. A csinos fehér házikó ablaka

nyitva volt s Géza urfi megpillantott odabent valakit, aki egy sereg apró gyermekkel bajlódott, bibelődött.

A községbeli tanitó-kisasszony volt az. Egy fiatal leány, aki árván és magányosan viritott itt az elhagyatottságban, s kisleányokat tanitott mindenféle kézimunkára, szerződés szerint, minthogy nem volt rendes „alkalmazottja“ sem az államnak, sem a községnek. Csak a jobbmódu családok tartották a magok zsebéből, félig fizetésre, félig „angáriára“.

A fiatalember köszönt, s a leány csudálkozva, zavartan fogadta. Most persze nem illett volna mindjárt megállania a lovasnak; de amikor kisvártatva megint arrafelé jött vissza, a leány iménti elfogultsága már elmult. Inkább ugy tetszett Gézának, hogy a fruska pajkosan mosolyog s ezt nem is igyekszik nagyon titkolni. A puszta köszönés most nem lehetett elég. Minthogy a gyermekek éppen hazamentek, már nem zavarhatta a tanitást azzal, hogy odarugtatott a délignyitóval befuttatott rácskerités mellé és bemutatta magát.

— Kisasszony, nem haragszik? Halálra tikkadtam. Egy pohár vizzel az életemet menthetné meg... kérem!

Nyilvánvaló volt, hogy alávalóan füllent, de azért az egész pohár vizet kiitta az utolsó csöppig. Lassan szürcsölte a folyékony kristályt s az alatt szemének a tüzével perzselgette a kis tanitónőt, aki lesütötte ugyan a tekintetét, de azért mindent érzett és abba olyan bolondosan belepirult.

Ettől kezdve Kálmándy Géza mindennapos volt a délignyitós rácskerités mellett.

Csak „mellett“, — mert a leány sohasem hivta beljebb. Nem bátoritotta; sőt volt a szemében valami folytonos készenlétféle, ahogy a vadmacska állana szemközt a hirtelen eléje toppanó rókával. — Nem félt, de résen volt. S amilyen bohó jókedvel csacsogott a keritésen belől, annyira benne volt a lényében, hogy azt a rácsot sziklabástyának nézi s annak is akarja megtartani.

A nagyvárosi urfi már nem unta a pusztát, sem a falut. Napról-napra több szépet és vonzót tudott felfedezni mindakettőn. Alighogy a nagybácsijától szabadulhatott, került-fordult s ott volt megint a rácskerités táján.

Még nem volt *kitanult;* gonosz furfangok még nem rontották meg benne a kiméletesség vágyát, tehát izgatottan próbálgatta, hogyan csinálhatná a dolgot a lehető legkisebb feltünéssel, mintha véletlen volna, hogy már megint *ott* van. Tartott tőle, hogy hirbe hozza a leányt és ettől megijedt. De azt sem szerette volna, ha a „kicsike“ el talál bizakodni, megmondta hát neki:

— Tudja, kisasszony, ez a gyönyörű fasor a szüleim házára emlékeztet. Ez az, ami ugy vonz...

— Tudom, — felelt a leány azzal az épp oly édes, mint hamis mosollyal, ami félig egy szelid angyalnak, félig meg egy pajkos kis ördögnek az arcára illett volna.

Erre azután mind a ketten nevettek. De megint elkomolyodtak s a fiatalember ekkor igy szólott: — Őszintén felel, ha kérdezek valamit? Valami nagyot, amitől elpirulhat.

A leány olyan lett, mint a pipacs és csak azzal felelt, hogy lesütötte a szemét.

— Ugy-e vár engem? ugy-e mindennap vár?

A leány lassan felnézett és nagyon komolyan hallgatott. De már nemhogy elfordult volna, hanem inkább erős, kérdő tekintettel kereste a deli lovas szemét. Abban a merő nézésben ez volt:

— Mért kérdez tőlem ilyet? Mit gondol, mi lenne abból, ha én most felelnék magának s az igazat felelném? Tudja-e, hogy mit mert most elkövetni? Vagy azt hiszi, hogy az ilyen szegény leánnyal mindent szabad merni?!

A fiatal Kálmándy kitalált valamit ebből a némán is feléje jajduló kérdés-zuhatagból. Menekülni igyekezett. El akarta a beszélgetést terelni erről az örvényes témáról.

— Én nem is tudom, — mondta, — minek hivott engem ide a bácsi. Félek, hogy nem szokom meg. Ha maga nem volna, már rég megszöktem volna.

Ijedten hallgatott el. Csak akkor vette észre, hogy miket mond, amikor látta, hogy a piros kis leány hogyan halaványodik el egyszerre.

Hamar elbúcsuzott és megsarkantyúzta a lovát. De azért azt mondta: a viszontlátásra hol-

nap! S kétszer is visszanézett, amig ki nem fordult az árnyékos fasorból.

Senkije se volt a tanitókisasszonynak, aki ügyelt volna rá és óvta volna. Neki magának kellett okosnak lennie. És az is volt, mint a vadgalamb, amely a sólymot sehogysem ereszti közel, hanem menekül előle, amikor még lehet.

A viszontlátás másnap csakugyan megtörtént és harmad, negyednap is. Meg azután is, mindig. A fiatal Kálmándyt őrölte, emésztette valami, annyira, hogy már a régi óvatosságból is szivesörömest engedett volna; de a leány semmit sem engedett a *rácskeritésből*. Egy vonalnyit sem. S ha akadt véletlenül valaki elvétve, aki arra jártában látta őket a félreeső vadgesztenyefasorban: a fiatalember mindig csak kívül volt a rácson, a leány meg belül. Bizonyosan csak ugy beszélgettek, akármiről. Leggyakrabban olyanról, ami a leányt pajkos kedvre hangolta. Ritkán volt úgy, hogy egy kis borulatféle szállott az arcára. Rendesen olyankor, ha a fiatalember, valahogy megverődve, busan ellovagolt, — ő pedig utána nézett, ameddig láthatta. Hanem hogy tovább lássa, hogy messzebbre kisérhesse a szemével: azért egy lépést sem tett a rácskerités felé.

*

Az idillnek, ami — mi tagadás — mindakét „gyerek“ szivét megdobogtatta, szomoru eset vetett véget.

A nagybácsi, az öreg Simon, hirtelen meghalt, s a fiatal Kálmándyt egyszerre száz felől rohanta meg az uj helyzet sulya-gondja. Ő lett a birtok ura, akinek az ezzel járó minden jó és minden rossz egyszerre szakadt a nyakába.

A „rácskerités“ egyelőre tökéletesen háttérbe szorult. Az öreg Simont el kellett vinni a családi sirboltba; a temetés után pedig komoly ügyek rendezése szólitotta Kálmándy Gézát Budapestre, éppen amikor a nagy nyár mindenkit elriasztott a fővárosból, aki csak menekülhetett előle. Mire minden a rendes kerékvágásba kerülhetett: már kezdődött az ősz, a gyönyörű, a méla szeptemberrel.

Akkor már olyan volt a fiatal Kálmándy, mint a tikkadt vándor, aki rohanvást igyekszik a messzeségben látszó árnyas berek felé. Ezt az érzését valami nagy vágyakozás fokozta, amit magamagának is röstelt megvallani. Nem volt nyugta, hogy olyan régen nem járt már a rácskerités táján s alig várta, hogy *otthon* (!) lehessen megint, a „gyönyörűszép“ pusztán, a csöndes vadgesztenyesor közelében.

Csak éppen hogy kileste nagynehezen a rendes időt, amikor a falusi kis leánykák haza szoktak menni: máris ott termett kedves lován a rácskerités mellett.

Még csöndesebb, még elhagyottabb volt ott minden, mint máskor.

A kis fehér ház ablakai zárvák; az udvaron,

a kertben egy lélek sem. A kert az őszi fonnyadás első jeleivel olyan volt, mintha titkos gyász sorvasztaná.

A fiatal ember ijedten, tétován nézett szét. Egy öreg asszony bandukolt arra, végig a fasoron, azt kérdezte meg, hogy ugyan mi történt itt.

— A kisasszony? a tanitó kisasszony?... elment innen, — mondta a sápitozó néne és megeresztette a nyelvét. — Az idén nem szerződtek vele a községbeliek, mert rendes tanitó lesz itt ezentúl. A kisasszony elment, ki tudja hová? Nem is jön vissza többet.

Kálmándy Géza olyan nyilalást érzett a szivében, hogy abba belesápadt.

Egy darabig merően nézte a kis ház csukott ablakait, mintha csudát várt volna, hogy hátha kinyilik valamelyik s kitekint rajta a tanitókisasszony, kacag egyet s igy szól: „egy szót se higyjen, iszen itt vagyok, látja!“ De biz az ablakok olyanok voltak, mint a mélyen alvó, talán örök álmot álmodó szemek.

A kertre siklott onnan a pillantása, és mint aki alig birja elhinni, hogy igaz lehessen, amit hallott; némán kérdezte a virágokat, a fonnyadó bokrokat, cserjéket. Csak a szellő sóhajtott közülök valamit, amit ember nem érthet.

Kálmándy Géza hirtelen megforditotta a lovát s oldalába nyomta a sarkantyút. A megriadt pára rögtön vágtatni kezdett. Meg sem állt „hazáig“.

Ott a család házizsidaja ácsorgott, aki megkérdezte a fiatal nagyságos urat, hogy mi a szándéka most már? Maga akar-e gazdálkodni, vagy inkább bérbe adja a pusztát? Mert ő tudna rá bérlőt. Nagyon derék becsületes embert.

A „fiatal nagyságos úr" hallotta is, nem is. Kiadta a rendeletet az inasának, hogy csomagoljon, készüljön; utaznak vissza, Budapestre.

Amikor ezzel rendben volt, odafordult végre a házi izraelitához.

— Hogy is mondta Áron? Jó bérlőt tud? Nohát csak küldje hozzám; ha lehet, hamar nyélbe ütjük a szerződést.

És még aznap ott hagyta a birtokát, a gyönyörű pusztát, amit pedig kezdett már megszeretni.

Amit Borcsa keres . . .

Irta: LUX TERKA.

Mit? — kérdezte az *ur*, az elhelyező-iroda tulajdonosa és vörös házinyul szemét összehunyoritotta s a hegyes, kecske állát a csodálkozás mintha még hegyesebbre esztergályozta volna ki, s ugy nézett a boldogtalan leányra, aki Borcsa névre hallgatott, púpos volt, egyéb szépséghibái is voltak és két hét óta hely nélkül csavargott a Katz Salamon első budai cselédelhelyező irodájában.

— Maga nem akar elállni erre a finom uri helyre? Gyerek nincs egy se, csak két fiatal ur. Mi? Hát mit akar maga? Ha bucsun kérné az Istentől a jó helyet, jobbat ő se adhatna. Na, ne affektáljon. Vegye a felpénzt és takarodjék. Nem? Mari, adja ki ennek a marhának a könyvét, hadd menjen dolgára. Ez csak melegedni akar nálam. Két hét óta ül itt a nyakamon, nem kell a kutyának se, egyszer érte jön az égből egy angyal, egy előkelő uri hölgy és ő azt mondja: nem áll el! Adja ki a könyvét Mari, az embernek a gyomra felháborodik.

Az *égből az angyal* dupla tokáju, apró higany szemű, ravasz, házsártos, gonosz arcu hölgy volt s miután utálattal nézett végig a púpos leányon, Katz Salamonnal megegyeztek abban, hogy másnap reggel a legelső szállitmány a Dob-utcába vitetik.

— Csak várja! Ennek már Pesten nem szállitanak — mondta Katz Salamon németül a cupringernének, még alig hogy betette maga után az ajtót a dob-utcai kliens. Azután fogta a kalapját és átment a sarok kávéházba, de előbb mégegyszer megparancsolta Marinak, hogy a *kisasszonynak*, akinek nem kell az égből az angyal, adassék ki a könyve, hadd menjen. Neki nem kell melegedő pasas! És becsapta maga után az ajtót.

A két nő egyedül maradt. A cupringerné nem adta oda a leánynak a könyvét, tudta ő azt, hogy egy könyvet nem egykönnyen ad ki kezéből az iroda. Felvette a nagy keszkenőjét, a gázlángot lejebb csavarta és elővette a kötését. Piros gyerekharisnyát kötött a változatosság kedvéért. Mert az ő életében igy változtak a harisnyák a kötőtűjén: néha gyerek, néha férfiharisnya.

Ez a Cupringer Mari, nagy C-vel, — a másik nevét a gazdája maga se tudta — jól benne járt már az ötvenedik esztendejében és a haját példás szorgalommal festette. Az ábrázata erősen ragyavert volt, amellett gyanusan piroslott, a frizurája förtelmesen ki volt kolmizva, de a hamiskásan pislogó fekete szeme még szép volt s a szája szögletében szinte

szégyenkezve huzódott meg két kis vonásban a lelke jósága. Valószinüleg ebből a két kis vonásból születtek: a gyerekharisnyák s a hamiskásan pislogó szeméből: a férfiharisnyák.

T. i.: Marinak két szenvedélye volt. Az árva gyerekek és a szerelem. Minthogy pedig az árva gyerekek jobban ragaszkodtak hozzá mint a szerelem, ez okból több gyerekharisnyát kötött, mint férfiharisnyát. A szerelem, rendesen a harmadik pár harisnyáig tartott el. Mikor már a harmadikba fogott Mari, akkor már a szerelem erősen szakadozó állapotban volt s mire bevégezte, már rendesen el is szakadt, ugy, hogy a harmadik pár mindig az első ajándékot képviselte az uj szerelemnél.

Máskülönben mindenféle zsirral megkent fehérnép volt; a mesterségét nagyszerüen értette és szépen keresett. Nem volt az Istennek az a cselédje, akit ő a király szolgálatából is ki ne tudott volna csalni azzal az igérettel, hogy a királytól egyenesen az Istenhez szegődteti el. És miért? Hogy kisvindlizze a maga egy forintját a cselédtől s a másikat az urnőtől.

Mari dühös volt a csökönyös púposra. Egy darab tuskót lökött a rozsdás vaskályhába és arrább lökte a padról a leány fekete szőrkeztyüjét.

— Maga már mehet is haza — mondta durván, de a leány meg se mozdult a lócán a kályha mellett. A szürke posztókendőjét összefogta magán s nézett ki az utcára, bele a téli ködbe. Fakó, lapos arcu

leány volt s ott, ahol az orra végződött, le az álláig egy vén katholikus paphoz hasonlitott. A szeme is kifejezéstelen, lapos béka-szem volt, félénk s száját a nagy fogaitól nem tudta összefogni.

— Miért nem állt el? — kérdezte az asszony mérgesen. — Mit mérgesiti az urat? Magától mindenki elijed, mint a fancsali feszülettől. Magának nincs mit válogatni. Sehová se kellett még két hét óta, csak ahol gyerek van. Oda meg nem megy. Mi a fenéért? Hát eddig is gyerekek mellett volt!

A leány a kályha oldalához könyökölt és nem szólt semmit. A ködöt nézte, ami ugy ült reá az utca túloldali gázlámpájára, mint egy nagy denevér. Még a szárnyát is látta a denevérnek, amint néha megmozdult, mint régi, elhagyatott házak eresze alatt, mikor sürü, fojtó téli köd ül a világra s a levegő mozdulatlan lesz, mintha sürü szürkesége között a halál titkait rejtegetné.

Az asszony féloldalvást ránézett és megcsóválta a fejét. Kicsit várt a feleletre s hogy nem kapott, ingerült lett.

— Mit néz, mint a kutya a holdba? Inkább feleljen az okos beszédre. Mit vár és mért nem áll el, ahová lehet? Már nem is olyan fiatal. Hány esztendős?

— Huszonöt — szólalt meg a lány csöndesen.

— Na hallja, én negyvennek néztem. Hogy tudott huszonöt éves korára igy megvénülni?

— Tizenegy esztendő óta szolgálok! — sóhajtott a leány.

Az asszony vállat vont.

— De nagy sor! Azért nem kellene ilyen vénnek látszani.

A leány hallgatott s az asszony olykor lopva ránézett. Lenézés és szánalom volt a nézésében, meg egy kis kíváncsiság is. A piros pamut ugy futott végig az ujjain, mint egy véres vonal s a kötőtűket mint valami kardot, ugy csörgette.

— Nézze — pislantott féloldalvást a leányra — nincs magának valakije?

— Kicsodám? — kérdezte a leány.

— Ne butálkodjon! — mérgelődött az asszony. — Hát kicsodája lenne egy leánynak? Szeretője!

A leány vállat vont.

— Nincs! — felelte.

— Nem is volt?

— Nem!

Az asszony kíváncsian hajolt előre, de aztán durván elmosolyodott.

— Mit hazudik? A férfinak az ördög is kell, ha szoknyát huz magára.

A leány nem mentegetőzött. Hallgatott. Nem is hallotta mit mond az asszony s a gondolata még kevésbé érdekelte. Az utcalámpán ülő denevért nézte, a nagy lomha szárnyakat, melyek olykor felé csaptak a ködön keresztül és valami különös erőtlenséget érzett a lelkében, meg a lábában. Olyasmit,

mintha az az érzése lett volna, hogy onnét a lócáról nem tud többé fölállni. Hogy fáradt. Halálosan fáradt s hogy nagyon utálja az egész világot, amelyből a Cupringer Mari ragyás képe, a Katz Salamon vörös házinyul szeme s a dob-utcai nagyságos asszony kettős tokája volt előtte.

— Mire gondol? — kérdezte egy idő mulva ujra az asszony. — Olyan pofát vág, mint azok a leányok, akik lugkövet akarnak inni.

A leány összerezzent.

— Elhagyta a babája? — gúnyolódott az asszony.

A leány nem felelt, mire az asszony dühbe jött.

— Hallja, ha nem felel menjen, haza! Vagy menjen a Dunának. Mit ereszti le az orrát, mint a döglőfélben levő madár? Szólok magához szépen és rá se hederit. Mi maga, nagysága?

A leány lehunyta a szemét s fejét a falnak vetette.

— Ne bántson engem, asszonyság! — szólt csendesen s a szempillája alól két könycsepp buggyant ki. — Azért nem álltam el ehez az asszonyhoz, mert nagyon komisz arca volt. Ha kicserélném nála a tejes mosogatórongyot a zsirossal, ez pofonütne, mert azt gondolná, én púpos és kicsi vagyok, hát türném. Türtem amig tudtam, már nem tudok. Utálom őket! Micsoda asszonyok jönnek ide! Ha nekem közülök kellene választani cselédet, egy se kellene. Már ismerem őket. Tizenegy

esztendő hosszu idő. Lássa, asszonyság, az én édesanyám csak egy szegény parasztasszony volt, de mindenkihez olyan volt, mint egy darab kenyér. Ha őtet szerették, ő még jobban szeretett. Tizennégy esztendős voltam mikor meghalt s azóta nem éreztem szeretetet. Sehol se kaptam. Én hiába adtam. Pedig adtam... Elmondom most magának azt is, miért nem akarok én többet gyerekek mellé elállani. Ezeket is megutáltam. Ezek épp olyanok kicsiben, mint nagyban: az apjuk, az anyjuk. Ezeknek sincs szivük. Csakhogy ők kicsik. Nem ér semmit. Csak az a különbség, hogy ezek kis vadállatok. Farkas-fiuk... Amióta elkerültem hazulról, tizenegy évig mindig gyerekek mellé álltam el. Csak gyerekeket kerestem. Szeretetet... Azt hittem, ezek hálásak, szeretni fognak. Engem az anyám nagyon szeretett, hozzászoktam a szeretethez és anélkül nem tudtam volna élni. Hát gyerekek mellé mentem. Az első gazdám egy két esztendős gyerek volt. Négy esztendeig voltam mellette. Az anyját utáltam, kényes, cifrálkodó, lusta nő volt, az ura mellett szeretőt tartott, de azt mondtam: semmi közöm hozzá. Az én gazdám Jucika. Nagyon szerettem a kis leányt. Mellette voltam éjjel-nappal. Öt éves korában vérhast kapott, azt mondta az orvos, ha nem én vagyok mellette, belepusztul. Egy hétig nem tudtam, hogy éjszaka is van. Jól van, máskor is volt beteg. Mellette voltam. Én és mindig én... Hat éves lesz a kis lány és egyszer

egy messzi városból feljön vizitbe az asszony testvére a tiz éves leányával. Azt mondják, öltöztessem Jucikát, megyünk a vendég kis lánnyal sétálni. Jól van... Hallom, hogy a vendég kis lány azt mondja Jucikának: „mondjuk még a mamádnak, hogy ezzel a csunya, púpos lánnyal mi nem megyünk...“ És kacagnak. Jucika is kacag... Azt hittem, tűt szurnak a szivembe... Várok... mi lesz? Mi lett? Hallgatóztam. Jucika bemegy az anyjához és elmondja, amit a másik mondott... És nem kellettem neki többet. Magához se engedett. Rugott, rám köpött, csufolt: te csunya, te púpos! Te béka!... És elküldtek. Fogadtak egy szép német bonnet melléje, aki huzgálta, ráncigálta a kezét, éjjel kiszökött mellőle, mikor himlőt kapott ott hagyta és mikor én sóvárogva lestem rá az utcán, ha jött az iskolából és alázatosan kullogtam mellé, mint egy kutya: Jucikám, drága aranyom, ismered még Borcsát? — elforditotta a fejét és rám se nézett. Ez... Ilyenek... Mind... A nagyok, a kicsik... Érti ezt, asszonyság?...

A cupringerné letette a kötését és szájtátva figyelt. A szive Isten tudja miért, csakhogy fájt és a szeme könyes lett. A leány hangosan sirt. A köd esett oda künn, a villamosok és kocsik teteje ezüstösen ragyogtak az apró vizcseppektől s a leány felállt. Megtörülte a szemét, összefogta magán a kendőjét.

— Lássa, — mondta szomoruan — mind ilyenek. De azért mindig gyerekek mellé mentem.

Mindegy, gondoltam, amig kicsinyek, amig nem gonoszak, addig szeretnek... Nekem az is jó... De azután mindig jobban fájt, hogy ilyenek, hogy miért nem látják: én hogy szeretem őket, milyen hűséges vagyok hozzájuk... Nem! Nem kell azoknak szeretet, jóság, hűség! Gorombaság kell azoknak, rosszaság, szivtelenség és az, hogy féljenek másoktól... És mindig igy volt, mindenütt. Az utolsó helyemen egy éves korától hét éves koráig voltam egy kis fiu mellett. Majdnem ugy szerettem, mint Jucikát. De azért nem ugy... Ugy egyet sem szerettem. Talán azért, mert ő benne csalódtam először és az fájt legjobban... Hát tudja, mi történt? Az urnak elvész egy aranygyürüje és az asszony azt mondja: én loptam el. Mert csak én takaritok az ur szobájában. Nem szóltam rá semmit. Oda megyek a kis fiuhoz, azt mondom neki: Bélácskám, te is azt hiszed, hogy én loptam el a papa gyürüjét? Kinyujtotta rám a nyelvét, aztán befutott előlem a szobába és az ajtóból ezt kiáltotta: *tolvaj!*...

Ezért nem állok el többé gyerekek mellé... De máshova sem... Meguntam. Nincs senkim és... Nem tudom... Megtakaritottam hatszáz forintot, amig lehet, élek belőle. Azután... Na, Isten áldja meg asszonyság!... Most már látja... Tudja...

Megtörülte a szemét és elment.

Szervusz, Baránvi!

Irta: LŐRINCZY GYÖRGY.

Alig, hogy betette maga mögött az ajtót, megállott és tisztelgett. Pompás szál legény volt, izmos, karcsu, délceg és hajlékony, mint egy jól fejlődött párduckölyök. Tardos ezredes akaratlanul is elmosolyodott, mikor végignézte, a katonának azzal a naiv örömével, amit sohasem tud eltitkolni, mikor nagyon szép — paripát lát. Tibóth főhadnagy a hivatalos jelentés száraz hangján szólalt meg.

— Parancsol, ezredes ur.

Az ezredes hivatta, ide, a lakására. A lovagló iskolai tanitás végeztével gyorsan átöltözött és sietett, hogy a parancsnak megfeleljen. Az ezredes nyájasan, szinte polgári bizalmaskodás módján elébe ment, kezet nyujtott neki, majd karonfogva az asztalhoz vezette és gyöngéd kényszerrel a zsöllyébe ültette, aztán maga is leült.

— Szervusz, fiam, — szólt. — Egy kis bizalmas közlendőm volna, azért kérettelek. No, ülj le. Cigarettázol? Vagy szivart?...

— Köszönöm, köszönöm, ezredes ur.

Cigarettára gyujtottak mindaketten. Mig Tibóth főhadnagy a gyufát tartotta, az ezredes nagy lélekzettel sürü füstfelhőt fujt a plafond felé.

— No, igen, tudod, — szólt tettetett közömbösséggel. — Nem mondom, hogy éppen kellemes, de nem is nagy dolog. Elvégre, a katona nem teheti mindig azt, amit szeretne. Ezt meg kell szoknia az embernek. Mi?

— Persze, persze.

— Persze. Egyszóval: vissza kell menned az ezredhez.

Tibóth főhadnagynak majdhogy a torkán akadt a füst. Meg a szó is.

— Vissza... Felső-Megyerre... — dadogta. — Abba az utálatos kofafészekbe! — gondolta utána magában.

— Igen, igen. Felső-Megyerre Nagyon kedves vidék.

Tibóth főhadnagy a zsebkendőjét keresgette, mert a homlokát már a verejték boritotta el.

— De hiszen, ezredes ur, ez... büntetés. Vagy mi.

Tardos ezredes leverte a hamut a cigarettájáról s az apró zöld vasmajmokra nézett, amik a hamutartó oldalán játszottak.

— Dehogy, dehogy. Csak... a testületi érdek. A testületi szellem. A bajtársi együttérzés. Hiszen érted? Mi?

Értette. De nem akarta érteni.

— Én bizony nem értem, ezredes ur. Azt hiszem, én egyik ellen sem vétettem. Tudtommal legalább...

— Pedig jó volna, nagyon lekötelezné, ha értenéd. Az ember nem szivesen bocsátkozik asszonyi históriák részletezésébe. Azt tudod.

— Asszonyi históriák? Bocsánat, ezredes ur.

Tardos ezredes türelmetlenül csóválta meg a fejét.

— Ugyan, ne okoskodjál, kérlek. Nincs annak semmi értelme sem. Hiszen a verebek is csiripelik. Persze, ti azt hiszitek, hogy ha magatok hallgattok, akkor a pletyka is hallgat.

A főhadnagy könnyedén vállat vont.

— A pletyka. Hát hiszen a pletyka alapján minden nagykoru embert föl lehet akasztatni, az olyan...

Az ezredes türelmetlenül szakitotta félbe.

— Kérlek. Kőszeghy századosnéról van szó.

Dicséretére legyen mondva: Tibóth Kamillónak egyetlen arcizma sem rándult meg.

— Szavamra, ezredes ur, szólt, a legmélyebb tiszteletet érzem a nevezett hölgy iránt. És...

Tardos ezredes indulatosan fölugrott.

— Tibóth főhadnagy! — kiáltott a fiura.

Tibóth főhadnagy hivatalos pózba vágta magát és az ezredes szeme közé nézett.

— Parancsol, ezredes ur.

— Tehát kijelentheti ön itt, előttem, tiszti

becsületszavára, hogy ön és Kőszeghy századosné között semmiféle szerelmes viszony nincs és nem is volt. Érti? Tiszti becsületszavára!

A főhadnagy összeszoritotta a száját s a földre sütötte a szemét. A felelet ott sápadozott az arcán. Nem, Tibóth főhadnagy nem jelentheti ki, főképpen tiszti becsületszavára semmi esetre sem, hogy semmiféle szerelmi viszony sincs közötte és Kőszeghy századosné között. Persze, azt, hogy van, még kevésbbé. Ha arról lett volna szó, hogy halálos mérkőzésre álljon az asszonyért, akinek a becsülete a kezében volt, habozás nélkül tette volna kockára az életét. Büszkén, remegés nélkül halt volna meg. De ettől a szörnyü dilemmától, amely elébe az ezredes határozott, kiméletlen támadása állitotta, kétségbe esett. Leküzdhetetlen görcs szorongatta a torkát s ha akart volna, sem tudott volna egyetlen szónak sem ura lenni. Megpróbálta, hogy szikrázó szemmel az ezredesre nézzèn, hogy valami kemény, sértő, vagy legalább kitérően visszautasitó felelettel tiltakozzék. De az ezredes nyilt, becsületes tekintete előtt meg kellett hátrálnia. Kinos, szinte gyötrelmes pár perc volt. Tardos ezredes csak várt... Tudta, egész bizonyosan tudta, hogy a kérdésére nem kap feleletet. A kemény szigor, amit az arcára s a szavába erőszakolt, szelid mosolygásra fordult, amint a fiu lelki küzdelmét nézte. Hozzája lépett s megfogta a karját. Hanyag mozdu-

lattal, mint mikor a gyakorlótéren a katonai pózból pihenőre vezényelnek.

— No, látod, — szólt csöndesen. — Mégis csak okosabb, ha barátságosan végezünk. Mi? Nos, mikor utazol?

A főhadnagy föl sem vetette a szemét.

— Még ma éjjel, ezredes ur.

— Nagyon helyesen. Távirat. Sürgős családi ügyek. Hiszen a megyeri vonal éppen abba az irányba van. Aztán, kérlek, nem kell ám olyan nagyon a szivedre venned. Egy kis kellemetlen intermezzo, punktum. Egy-két esztendő mulva, meglásd, még meg is köszönöd.

Tibóth főhadnagy keserüen sóhajtott.

— Egy-két év! Meg a karriérem!

— Semmi, semmi! — sietett nyugtatgatni az ezredes. — Majd helyet csinálunk Kőszeghynek valami távol lévő garnizonban, talán Bécsben. Az az asszonynak is tetszeni fog, bizonyosan. Egyszóval, mentül messzebb. Akkor majd visszahozunk téged. Hiszen gondolhatod is, hogy olyan lovast, aminő te vagy, ugyse kaphatunk az ekvitációba. Visszahozunk, fiam, vissza! Csak csigavér! Csak okosan! No, isten veled!

Kezet nyujtott és nagyon energikusan rázta meg a fiu kezét. Majd, mintha elérzékenyedett volna, szinte apai meghatottsággal nézett Tibóthra.

— Aztán, Kamillo, ezt a kezedet ugy fogadom, mintha a becsületszavadat adnád.

— Becsületszó? Mire? Még?...

— Hogy el se bucsuzol tőle. És egyátalán, hogy vége van ennek az egész históriának. Hogy szakitasz. Örökre.

Örökre! Tibóth főhadnagy ugy érezte, hogy ez vajmi hosszu terminus. Tépelődve habozott. Az ezredes a vállára ütött.

— Te. Hallgass rám. Legyen eszed. Ezt meg kell tenned.

Kamillo elhatározottan vetette föl a fejét.

— Eddig semmi sem volt, arról tehát nem is beszélhetek, ezredes ur. Csak arról, hogy ezentúl semmi közünk se lesz egymáshoz. Ha ez elég...

— Elég. Becsületszavadra fogadod?

— Igen. Becsületszavamra.

Az ezredes elbocsátotta a fiu kezét.

— Rendben van! Isten áldjon meg! Aztán gondolj majd néha-néha rám. Ránk.

Tibóth meghajolt és köszönt. Arról, hogy kire fog gondolni Felső-Megyeren, fölöslegesnek tartotta beszélni. Arról a fogadalomban nem volt szó.

II.

Kimondhatatlanul szerencsétlennek érezte magát és sehogyse tudott beletörődni a fordulatba. Eddigelé mindig a mosolygó sors dédelgetett kedvence volt. Huszonhat esztendős korában, főhadnagyi rangjával, a hadsereg legkitünőbb lova-

sának (és a legszebb asszony szeretőjének) tartották s a legnagyobb ekvitáció vezetését bizták rája. A bálteremben és a szalónokban még jobban elkényeztették. S ha még minderről az ifjuság könnyüszerével lemondott volna is... az a két nagy fekete szem a titkos, édes, lázas szerelem ezer meg ezer emlékével ragyogott vissza rája az elhagyott messzeségből. Azt nem lehet olyan könnyen elfelejteni, mint az ekvitációt. Nyugodtabb pillanataiban belátta, hogy Tardos ezredesnek igaza volt; ezzel az áldozattal tartozott magamagának is, de még jobban neki, az asszony becsületének. És sohasem jutott az eszébe, hogy megszegje a szavát. Nem, még ha belehalna sem. A különleges katonai becsületérzés tökéletes fanatikusa volt. Egyszer valamelyik jó pajtásával élethalálra megverekedett azért, mert az azt találta mondani, hogy a lovaglóostorának a kutyafeje nem huszonkét, hanem csak tizennégy karatos aranyból való. Hatalmas vágást kapott, végig a mellén és három hétig nyomta az ágyat. Egy hitvány kutyafejért! Mire képes az ilyen ember a legszebb asszony fejéért. Meg azért, ami még a gyönyörü fejénél is drágább! Mégis, legtöbbször ugy érezte magát, mintha valami bukott ekzisztencia volna. A kisvárosi környezet, melybe nagyvilági, gavallér izlését és életmódját sehogysem tudta beilleszteni, eleinte mulattatta, de később boszantotta, majd kétségbe ejtette és ingerültté tette. Mialatt napról-

napra az otromba remondák idomításával bajlakodott, az istállókat vizsgálta és a legénységgel veszekedett, megtanulta az őrmesterek stilusát és kezdte elfelejteni, hogy szalon és parfüm is van a világon. Szolgálat után a parádés huszárfőhadnagyi uniformisát mindig boszankodva vette föl. Annyira lenézte, sőt megvetette a környezetét és dühös volt, hogy ennek a sok félszeg kisvárosi pugrisnak a kedvéért öltözködnie kellett. Pedig azt Felső-Megyeren még jobban megkövetelte a tisztikar ugynevezett méltósága.

Hát még az esték! Az unalmas, magányos esték! Kilenckor már rendszerint lefeküdt, mert nem tudott mit csinálni. A tanulástól elszokott s a kedve is elment. A füstös lebujokhoz pedig s a bennök tivornyázó korhelyekhez nem tudott, nem is akart hozzászokni. Jóformán minden szabad idejét a kis Baránvi Miskával töltötte el. A gyerek hadnagy volt s csak nemrég a Tibóth keze alatt végezte az ekvitációt. Olyan ártatlan, szelid és naiv gyerek volt, akár csak egy bakfis, de hűséges, mint a kutya. Szinte leányos rajongással, föltétlen hódolattal nézett föl rája. Tibóth főhadnagyot tökéletes katonai ideálnak, afféle lovas félistennek tartotta. Scribe Chauvin-jének a lelke voltaképpen ezekben a kis buta hadnagyokban halhatatlan.

Egy kietlen őszi estén is együtt voltak a Tibóth lakásán, ami egyetlen nyomorult kis szobából állt, teletömve kevés butorral, de annál több

cicomával. Alig fért beléje a főhadnagy tömérdek csecsebecséje, a sok lovagló, vivó és dohányzó szerszám s a vadászfegyverek és trofeák pompás kis muzeuma. Már megették a vacsorát, amit valami hentesboltban szedtek össze: a százféle hideg fölvágottat, kevés kaviárt és nehány ecetes halat. Aztán teát ittak és cigarettázva beszélgettek. Tibóth impertinens rossz kedvében volt. Azt, ami tulajdonképpen oka volt a boszuságának, nem mondhatta el, hát keresett és talált helyette mást. Odakünn szakadt az őszi hideg eső és monoton pontossággal verte az ablakot. Az elégedetlen embert az ilyen eső teszi őrjöngővé. Szidta is Tibóth főhadnagy, mint a bokrot.

— Kutyának való, nem katonának!

Baranyi csöndesen mosolygott.

— Kérlek, ami azt illeti, az idő mindenkinek csak ilyen. Nemcsak a mi kedvünkért esik.

— Igen. De ilyenkor más fölveszi a slafrokkját meg a papucsát, csibukot dug a fejébe és a kandalló elibe ül. Vagy... a felesége ölébe. A kutya civisnek mégis csak különb dolga van, hallod.

Baranyi nagyot bámult.

— Te, főhadnagy-ur, te beszélsz igy? A legelső katona, a legkitünőbb lovas! Akit mindnyájan irigyelünk!

— Ejh! komédia! — fakadt ki Tibóth. — Az igazat megvallva, Miska, én nem születtem katonának.

Miska kacagott.

— Akkor Julius Caesar és Napoleon is grájzlerosnak született.

— Komolyan, Miska. Mindig borzadtam tőle, hogy ilyen kivasalt ember legyek. Tudod, olyan, éppenolyan, mint a többi, mint más. Akinek mindnek egyforma rendben van, mindig, a kabátja, a nadrágja, a sapkája.

— Az az elegáns, Kamillo.

— Elegáns? Isten tudja! Sokszor azt hiszem, hogy ez olyan kiszabott, olyan mérték szerint való, olyan szabóműhelybeli elegancia. Nem?

— Bocsáss meg, főhadnagy ur, azt hiszem, igazságtalan vagy.

— Ejh, hallgass! Én kitünően, nagyszerüen, istenien érezném magamat, hogyha boglyas volnék, ha a nyakkendőm össze-vissza lógna a nyakamból s foltos kabátban, a vasalatlan nadrágom zsebébe dugott két kézzel, fütyörészve csavarghatnám az utcán. Mint a suszterlegény, aki a gyürött kalapja alól sunyitva néz bennünket, akik mindig olyan utálatos rendben vagyunk. Olyan pontosan és rendesen vasalva, öltözködve s olyan egyformák, akárcsak a rubrikás kimutatás, amit a hadkiegészitő parancsnokság küld a szolgabirónak. Abból a pénzből, amiért voltaképpen ő dolgozik, a suszterlegény, nem mi. Mi csak elköltjük.

Barányi megszeppent.

— Te, Kamillo! Én ugy látom, ez valóságos szocialista beszéd.

— De igaz. Vagy nem?

— Hát az asszonyok! Mi? Azt hiszed, hogy abban a... hogy is mondtad? Abban a szuszter-uniformisban... lehetne az asszonyokkal...? Mi?

— Igen, lehetne. Nem a nagyságos és a méltóságos asszonyokkal, nem az elite-bálok csipkés és vérszegény penészvirágaival, hanem azokkal az édes, izmos és tüzes kis munkásleányokkal, akik naphosszat dalolva dolgoznak, az utcán cérnakeztyüt, meg két forintos kalapot hordanak, amit heti részletfizetésre vesznek s aminek az árát maguk spórolják meg a reggeli kávén meg kiflin. Azok még hisznek, Miska. És szeretnek, igazán, őszintén. A munkát a szerelem deliriumában pihenik ki. Ha eszembe jutnak, ha látom őket, amint hétköznap az utcán sietnek, vagy vasárnaponként a suszterlegényük karjába kapaszkodnak és boldogan, gondtalanul mosolyognak, olyankor mindig ugy érzem, hogy igazán szeretni, igazán ölelni és csókolni csak ők tudnak...

Mind nagyobb tüzzel beszélt, büszkén arra, hogy ennyi művészettel hazudik. Holott az tette ilyen ingerültté, hogy az a szép asszony, aki eleven ellentéte a két forintos kalapban járó munkásleánynak, nem lehet a karja között most is. Lelkesedése a kis Barányit szinte elragadta. Különféle utcai bájos silhouetteket képzelt maga elébe és elmélázott. Észre sem vette, hogy Tibóth az utolsó szavait már akadozva mondta, miközben hallga-

tózva az ablak felé fordult. Az esőcseppek monoton kopogása között valami másféle kopogás hallatszott, halkan, óvatosan... Két rövid, meg egy hosszú kopogtatás... Tibóth eleinte azt hitte, hogy csak kusza érzéseinek a hallucinációja, s ugy hegyezte a fülét, mint az ideges paripa égzengéskor. S az ablaküveg megint megkoppant. Félénken, gyöngéden... Tibóth fölugrott. Tisztán, világosan megkülönböztette a kopogást az esőcseppek koppanásától. Azt csak az ő ujja tudja igy kopogni. Óh, azt a jelet, igy, a gyönyörök mámorában ezerszer elsuttogott, a titkos találkozók ezer rettegése között is soha el nem tévesztett jelet senki más nem tudhatja, csak ő. Alig birt a fölindulásán uralkodni. Erőszakolt nyugalommal, lassan ment az ablakhoz és fölnyitotta azt. Aztán az egész felső testével kihajolt. A koromsötét éjszakából lágy, reszkető asszonyi hang suttogott feléje.

— Kamillo... Egyedül van?...

Tibóth hirtelen, rekedten az izgalomtól sugott vissza.

— Nem. Várjon. Huzódjék félre, mig kimegyek.

Becsapta az ablakot és Barányira nézett. A fiu akkor is a munkáslányokról ábrándozott, bizonyosan. Csak akkor riadt föl, mikor Tibóth rája kiáltott:

— Miska! Kérlek... eredj haza. Kérlek, hagyj magamra.

Baranyi fölugrott s csodálkozva nézett Tibóthra.

— Nem értem, Kamillo. Valami bajod van? Olyan izgatottnak látszol.

— Ugyan, ne boszants, kérlek. Hát nem érted? Eredj haza! No, ne haragudj. Majd holnap megmagyarázom. Csak eredj, hamar, hamar.

Baranyi akkor már sejtett valamit. A Tibóth izgalomtól égő két szeme, kipirult arca sokat elárult. Abból, amiről pedig Kamillo egyetlen szót sem szólhatott. Miska megértette. A vállára kapta a köpenyét, a kardját a kezébe, sapkáját a fejére nyomta, aztán sietett kifelé.

— Szervusz, főhadnagy ur.

— Szervusz.

Kikisérte a kapuig, amit maga nyitott ki a kis hadnagy előtt. Aztán hangosan, hogy végighallatszott az utcán, még megintette a fiút.

— Te, Miska. Aztán nehogy eljárjon a szájad.

— Kérlek. Kérlek.

A kapuból nézte, amint a Baranyi alakja az éjszaka sötétjébe tünedezik. Akkor jobb oldalt fordult.

— Helén... — suttogott.

A fal mellől elősuhant az asszony. Simán, szinte kuszva, mint a kigyó. Tibóth megfogta a remegő kezét. S a kapun éppen akkor léptek be, mikor Baranyi az utca végéről irigy kiváncsisággal

tekintett vissza. Az utcai lámpa halovány világa odavetődött a kapura és Miska látta a besurranó asszony nyulánk alakját. És megismerte.

— Kőszeghyné... — motyogta. És sietve fordult más utcába, mintha csak szökni akarna az elől, amit látott.

S csakugyan ő volt. Tibóthnak a lelkén száz vihar zúgott át az alatt a pár perc alatt, mig az asszonyt kézen fogva a kapuból a szobába vezette. A kapualj s az udvar sötét volt. S a sötétség tele van árnyékkal, ami megszállja a lelket. Reszketett a gondolatra, hogy a becsületszavát meg fogja szegni. Nem, ez lehetetlenség. Majd megmondja az asszonynak. Odabenn. A szobában igy szól majd hozzája:

— Helén! Az istenért, távozzék. Menjen, azonnal. Ebben a percben. Nekünk nem szabad, nem lehet többé egyetlen csókot sem váltanunk. A becsületszavamat adtam. Érti? A becsületszavamat.

Könyörögni fog neki, hogy távozzék. Hogy ne is üljön le. Hogy ne nézzen rája. S mig mindez átvonaglott a fején, a szobába értek. Az asszony ledobta a felöltőjét, letette a fátyolos kalapját, ideges, kapkodó mozdulatokkal, amik oly gyönyörü összhangban voltak a forró vérével. A szeme, az a csodálatosan ragyogó két démoni szeme a fiu felé villant.

— Kamillo... — suttogott és mig átölelte a

férfit, odasimult hozzá. Ugy, éppenugy, mint azelőtt.

Tibóth még küzdött. Gyöngéden eltolta magától.

— Helén... az istenért... A becsületszavam...

Az asszony ajakával odatapadt a férfi suttogó ajakához.

— Te a becsületszavadat félted? Tőlem, aki magát a becsületemet adom... Azért, hogy az enyém lehess... Egyszer. Még egyszer.

— Helén...

Az asszony reszketett. Csillogó, fehér foga, ölelő karja, lihegő kebele, mind, mind beszélt. És Tibóth elszántan vetette föl a fejét. A szeme mámoros lázzal ragyogott. Az ereiben lángba borult a vér... Átölelte a remegő asszonyt s mig fekete haját gyöngéden simogatta, vad tüzzel a fehér nyakába harapott...

III.

A tiszti kaszinó utolsó farsangi estéjét a hagyományos fénnyel, pompával és jókedvvel tartották meg. Erre a mulatságra valamennyi fegyvernem minden épkézláb tisztje elmegyen, még pedig feleségestől, családostól. Már tudniillik, akinek van. A polgári társadalom kiválogatott notabilitásait is meghivják s messze földről összesereglenek a

szanaszéjjel szórt kamerádok és az eráris dámák s kisasszonyok régi és uj udvarlói. A mulatság vacsorával kezdődik, amit a katonazenekarok, egymást fölváltva, kisérnek. Recseg a sok réztrombita és csattog a réztányér. A cigány azalatt pihen. Ő rája majd a táncnál kerül a sor.

Husz, harminc teritett asztalnál hangos jókedvvel mulatnak. De legvigabban annál az asztalnál, amelyiknél Kőszeghy századosné ül. Ott ő az egyetlen asszony. Mert a legszebb a mulatságon. Az asszonyok nem szeretnek árnyékban ülni. A szép századosné érti a módját, miképpen kell a legvidámabb és legötletesebb fiukat az asztalához édesgetni. A fiatal, könnyüvérü hadnagyok és főhadnagyok ugyancsak üritgetik a pezsgős poharakat, miközben szakadatlanul szórják a friss tréfák és százfelől összehordott pikanteriák szines rakétáit. Az asztal végén Tardos ezredes csöndesen beszélget Kőszeghy századossal, aki blazirtan, de nagy odaadással rágja a virginia szivarját. Az ezredes néha, mikor egy-egy sikerült tréfa a füléhez jut, a mulatók közé mosolyog.

Ugy tiz óra tájban már szinte mámoros a jókedv. A pezsgő hatása nagyon észrevehető. Valaki egyszer csak elkiáltja magát az asztalnál.

— Ni, a Baránvi! Hát ez mikor, honnan került ide?

Mindnyájan arrafelé néztek. Csakugyan a kis Baránvi Miska érkezett. Szelid, nőies pukkedliket

csinált, jobbra, balra, néhol kezet csókolt. Máshol hosszabb beszélgetni valója akadt, bizonyosan valamelyik régen nem látott cimborájával. Eltelt egy félóra, mig a Kőszeghyné asztalához ért. Az ezredes előtt összeütötte a bokáját és meghajolt, félkörben a derekával. Tardos ezredes kezet nyujtott neki.

— Szervusz, Miska! Most jöttél? Jó, hogy itt vagy. Legalább végre valahára megtudunk valami bizonyosat a szegény Tibóth haláláról. Um Gotteswillen! Mi az ördög lelte azt a fiut? Talán csak nem az áthelyeztetés?...

Baranyi elkomolyodott.

— Nem. Azaz, hogy nem tudom. De nem hinném. Annyi bizonyos, hogy nagyon határozottan csinálta. Előtte való este még nála voltam. S másnap délben pont fél egykor hallották a lövést a szobájából. Mire betörték az ajtaját, már nem élt...

Kőszeghyné idegesen kereste a lorgnettejét. A mosolygása egyszerre fanyarrá lett. Szép fején átvillant a halál terminusa.

— Félegy... éppen, mikor hazaértem... — gondolta.

Az ezredes tovább kérdezte a fiut.

— No és valami irás?...

Baranyi egy kicsit gondolkozott.

— Semmi. Mindössze nekem küldött, félórával előbb a legényével zárt boritékban egy vizit-

kártyát. Arra irt plajbásszal ennyit: Szervusz, Barányi! Adok egy jó tanácsot: sose kösd le a becsületszavadat, ha... asszonyról van szó! Tibóth.

Egy szó sem volt igaz ebből a levélből. A kis Barányi lángvörösre is pirult, mig elhazudta s lopva Kőszeghynére nézett. A pirulását senkisem vette észre, de a jókedv vidám zsongása elnémult az asztalnál s az asszony tudta, hogy mindenki rája gondol, ha nem nézik is őt. Érezte, hogy az arcára áruló pirosság ömlik a Barányi elbeszélése közben. Valami... talán az áldozat vérét kergeti oda... a lelkiismeret. A lorgnettejét formás kis orrára csiptette s igy némileg eltakarta az arcát. Aztán erőszakolt nyugalommal vetette oda.

— Ejh! a bolond!

Barányinak az ajaka szögletében gúnyos mosolygás villant el. De csak egy pillanatra. Aztán együgyü hangon odaszólt az asszonyhoz.

— Meglehet, nagyságos asszonyom. De nagyon sok asszony, nagyon sokat köszönhet annak, hogy olyan bolondok vannak a világon...

Minden szavával az asszony lelkébe vágott, mintha éles kés lett volna a nyelve. És olyan butául ártatlan képet vágott hozzá, mintha azt se tudná, mit beszél. De Tardos ezredesnek az arcán ugyanazt a maró gúnyt látta meg, amit ő a szelidségével elpalástolni iparkodott. Az ezredesnek nagyon tetszett, amit a fiu beszél. Fölkapta a poharát és Barányi felé köszöntötte.

— Szervusz, Baranyi! Szervusz!

Sokat mondóan a fiura kacsintott. És a szavaival, a hangjával, a gesztusával mintegy az idézőjeleket hangsulyozta, azt, hogy csak a Tibóth utolsó köszöntését ismételi. Majd fölhajtotta a poharát és karon kapva a fiut, csöndesen a terem másik végére sétált vele.

Marcsa kisasszony.

Elbeszélés.

Irta: LOVIK KÁROLY.

I.

Marcsa kisasszony tizennyolc esztendős volt, — egy élő, mozgó, beszélő rózsacsokor, amelyről áradt a melegség, a harmat és a szinek üdesége. Bár ritkán látták igazán vignak, az alakja csupa mosolygás volt, nem a szájával, hanem a termetével, a mozdulataival, a cselekedeteivel nevetett a világba, derüt, fényt hintve az ódon Istvánbánya mohos köveire. Ha az iskola előtt elment, a gyerekek sivalkodva kapaszkodtak a szoknyájába:

— Marcsa néni! Marcsa néni! Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Ha pedig a cukrászda előtt haladt el, az öreg ügyvédek, orvosok, adóhivatalnokok fölkeltek, letéptek egy oleander-virágot és mosolyogva nyujtották oda neki. Marcsa kisasszony boldogan könyvelte el a bizalmat és egyformán testvéreinek tekintette az ötéves gyerekeket meg a hetven éves öreg urakat, akiket hébe-hóba megcsipkedett ugyan, de akikért odaadta volna a lelkét, mert érezte, hogy valamennyien bizalommal, szeretettel csüngenek rajta.

Marcsa kisasszony népszerüségének az volt a természetes magyarázata, hogy Istvánbányán ő volt

az egyetlen lény, akit üdének és szépnek lehetett mondani. Maga a város zeg-zugon épült, öreg, barátságtalan fészek volt, kormos képü, rosszkedvü bányászokkal, munkásokkal; a kilátást sziklák rekesztették el, s az égbolt a sok füst miatt piszkos-szürkén, ridegen nézett le a fekete kohókra. Igy az istvánbányaiak Marcsa kisasszonyban találták meg a fiatalság, a tavasz verőfényes képét, ő kárpótolta őket érte, hogy a város sohase látott ibolyát és napsugarat.

Megesett, hogy néha idegen vetődött el a kohók világába és elvégezve munkáját, a helység nevezetességeit vagy kiránduló helyeit akarta megtekinteni. Ilyenkor Szittnyai, a polgármester igy szólt:

— Muzeumaink, szobraink, sajnos, nincsenek. Fürdőtelep, vagy liget sincs a közelben. De ha azt akarja, hogy a lelke földerüljön, jöjjön velem, be fogom mutatni Marcsa kisasszonynak.

II.

Istvánbánya csak egy ugrásra van Selmectől, egy szines, öreg bányavárostól, amelynek ormairól évszázadokon át a legszebb aranyok és ezüstök gurultak le az Alföldre. Selmecen akadémia van, benne egy csomó fiatal diákkal, akik itt barátkoznak össze legnagyobb jótevőnkkel, a természettel.

Selmec merő ellentéte Istvánbányának. Mig az utóbbi csöndes, komor és félénk, az aranytermelő szabad királyi városban élénk élet lüktet, diáknóták hangzanak és jégpályán, tánctermekben, hangversenyeken szőke leányok tarka koszoruja virul. A selmeci tanulók vigan töltik ifjuságukat, itt még a füzértáncok, bálkirálynék és éjjeli zenék világa járja.

Ahol sok a fiatal hölgy és fiatal ember, sok egyuttal a szerelem s köztük természetesen boldogtalan is akad. Miután az akadémikusok száma nagyobb, mint a selmeci kisasszonyoké, gyakran megesik, hogy egy diák pár nélkül marad, vagy kivetődik a nyeregből. Egy időben emiatt Selmecen sok baj is volt, akadtak ifjak, akik nem tudtak bele nyugodni a csalódásba, hanem tiltakoztak ellene s a kártyának vagy italnak adták magukat.

Az akadémia tudós rektorának, Peltz Ábrisnak az ilyen esetek mindig fájdalmasak voltak. Mert a professzor nemcsak korholni, de emberi szivvel szeretni is tudta növendékeit. És mert emberi álláspontón volt, megértette azt, hogy az ifjuság szerelmes természetü, igy hát nem is protestált ellene, csak azon törte a fejét, hogyan lehetne a lokális bajon segiteni. Próbálta jó szóval, szigorral, kéréssel, fenyegetéssel a diákokat az elbusulástól megóvni, de nem sikerült. Amily szófogadók voltak az ifjak más dologban, e kérdésben ép oly csökönyösen őrizték meg a függetlenségüket. Végre aztán a derék rektornak kitünő eszméje támadt.

Ennek a története a következő.

III.

Egy szép téli napon beállit Peltz Ábrishoz egy sápadt képü diák — a neve Simonfi Ákos volt — és igy szól:

— Nagyságos uram, ne tessék rossz néven venni, hogy alkalmatlankodom, de bucsuzni jöttem. Megköszönöm azt a jóindulatot, amellyel irányomban mindig volt és ajánlom magamat. Holnap elhagyom Selmecet.

A rektor homlokára tolta pápaszemét. Simonfit különösen szerette, mert jómodoru uri fiu volt és amellett meglehetősen is tanult.

— Hát mi a baj? — kérdezte az öreg ur.

A diák egy ideig gondolkodott, aztán őszintén nézett Peltz Ábris szemébe.

— Az a baj, nagyságos uram — felelte csendesen — hogy reménytelenül szerelmes vagyok egy kisasszonyba, aki azonban megvonta tőlem bizalmát s a tegnapelőtti mulatságon Szalánci urral táncolta a nekem szánt négyest. Nekem ez elviselhetetlen s azért elmegyek, hogy elfeledjem mindörökre őt is, meg Selmecet is.

A tanár megcsóválta ősz fejét.

— Ejnye, ejnye — mondta részvéttel — ez már hiba. Nagy hiba. S hogy épen önnel kellett megesnie! A legszorgalmasabb diákok egyikével!

— Biz ez igy van — sóhajtott az ifju. — Azért jobb rossz diáknak lenni. Azoknak van csak szerencséjük a szerelemben.

A rektor fölkelt és Simonfi vállára tette a kezét.

— Nézze csak Simonfi — mondta jóakarattal. — Panasszal ezen nem lehet segiteni. Inkább tekintse a tapasztalatokat, amelyek a következőket mondják: Mindnyájan keresztülgázoltunk már ilyenfélén s mégis itt vagyunk. Huszonkét éves koromban szakasztott ilyen szerelmes voltam, mint most ön. És mégis mást vettem el, mert az apák nem bolondok, hogy huszonkétéves diákoknak adják a leányukat. És ime, kutyabajom! Legyen ön is férfi és — gombház, ha leszakad, lesz más.

Az akadémikus szomoruan mosolygott.

— Nagyságos uram, — felelte — ösmerem magamat. Én ezt ki nem állom.

A rektor tarsolyában volt még egy érv ilyen esetre. Peltz Ábris összevonta szemöldökeit és haragosan ütött le az asztalra.

— Nem állom ki! Micsoda beszéd ez? Nem állom ki! Az életben különb dolgokat is kiállunk, humillime. A hivatás, a kötelesség, a becsület sulyosabb problemákat ismer, mint szép női arcok kérdőjeleit! És aki vigaszt keres a munkában, az eléje rótt feladatokban, az meg fogja találni a fiatalkori szerelmek remédiumát! Türelem és idő mindent meggyógyitanak, sárgaságot ép ugy, mint tört sziveket.

A diák megmaradt álláspontján.

— Nem hiszek én már semmiben sem — mondta savanyuan.

Peltz Ábrisnak kifogyott a puskapora. Nem tudott mit felelni, azért hát föl és alá sétált a szobában és gondolkodott. Mit csináljon ezzel az emberrel? Ha ránézett, látnia kellett, hogy itt alapos hiba van a kréta körül: a régebben délceg fiu összeesett, megvénült, kishitüvé lett. Ez nem olyan közönséges kázus, mint a nagy többségé, amelyen egy heti rezignáció vagy tivornya segiteni tud. Itt jobb doktorra van szükség.

De ki legyen az?

Amint a jóakaratu professzor igy föl és alá járt odvában, a tekintete egyszerre rászegződik egy maréknyi, himzett selyemszalaggal összekötött örökzöldre, amelyet ujévi ajándéknak küldött volt neki Istvánbányáról egy fiatal hölgy: Marcsa kisasszony. Az a Marcsa kisasszony, aki mindenkit föl tudott viditani, mindenkinek napsugarat dobott a szivébe, még a legöregebb, legházsártosabb akadémiai professzornak is.

Peltz Ábris a homlokára ütött, aztán megállt. Egyet gondolkodott még, majd igy szólt a diákhoz:

— Simonfi! Figyeljen rám! Ön ma még az akadémia hallgatója és engedelmességgel tartozik nekem. Igy van ez?

A fiatal ember tiszteletteljesen hajlott meg.

— Ugy van, nagyságos uram.

— Helyes. Tehát vegye tudomásul a következőket.

A rektor kivette óráját.

— Most délutáni három óra van. Négyre ön összecsomagolja holmiját, elintézi itteni dolgait s aztán jön velem. Semmi ellenkezés!

— De hová? — kérdezte a diák.

Peltz Ábris összeszedte minden tekintélyét s orrára tolta vissza a szemüveget, hogy arca szigorubbnak lássék.

— Ahhoz önnek semmi köze! Önnek csak az a köze az egész dologhoz, hogy engedelmeskedjék, még pedig rezonnálás nélkül. Ez kötelessége velem szemben nemcsak azért, mert rektora, de mert idősebb barátja is vagyok. Tehát jobbra át, indulj!

IV.

Másnap délben Peltz Ábris igy szólt az istvánbányai polgármesterhez (mert ide mentek volt Simonfival):

— Kedves barátom, számithatok rád egy baráti ügyben?

— Magától értetődik! — felelt Szittnyai. — Csak gyorsan ki vele!

Peltz Ábris lélekzetet vett.

— Akkor hát hallgass meg. Rövid leszek.

Vendéget hozok nektek, egyikét legjobb növendékeimnek. Jóravaló, szorgalmas fiu, csak az a baja, hogy remény nélkül szeretett bele egy selmeci kisasszonyba.

— No ez még nem a legnagyobb szerencsétlenség — vélte a polgármester, aki ösmerte a selmeci ifjuság gyorsan váltakozó érzéseit.

— De baj, mert ez a fiu el akarja emiatt hagyni Selmecet. Ösmerem őt annyira, hogy ha egyszer elmegy, hát többet vissza se jön. Egy szépen induló pályafutásról, talán egy egész életről van itt szó. Én tehát megfogtam a gallérjánál a szökni készülőt és elhoztam nektek Istvánbányára. Hadd maradjon itt egy-két hétig, talán lehet belőle valamit csinálni.

A polgármester bólintott fejével. A Szittnyaiak háza régi vendégszerető porta volt a Felvidéken.

— Szivesen látom. Csakhogy még egyet közölj velem. Azt tudniilik, miként állitsuk talpra ő kelmét? Mert magam már kissé kikoptam a szivügyekből.

És bizonyságnak az öreg ur levette fejéről a házi sapkát. A kemény és csillogó koponyát gyér fehér fürtök övezték.

A rektor kész tervvel állott elő.

— Mindenekelőtt ugy vélem, — magyarázta buzgóan — jó lesz neki, ha egy-két hétig az Isten háta mögött csöndben ül. Ez megnyugtatja az idegeit, lecsillapitja a képzelőtehetségét, amely mindenütt szenvedést, kétségbeesést lát. Hadd barangoljon a komor szirtek közt, hadd nézze az ólmos felhőket, ez majd kissé kiábránditja.

— Helyes — intett fejével a polgármester.

— Ez volna az első lépés. A második pedig az, hogy van nektek itt Istvánbányán egy termé-

szeti tüneményetek, egy istenadta, üde lelketek, aki földerit öreget, fiatalt, beteget, nyomorultat, aki olyan mint a rózsabokor, amely mellett nem lehet mosolygás nélkül elmenni.

Szittnyai arca fölragyogott a büszkeségtől.

— Értem, kedves barátom, értem — szakitotta félbe Peltzet, — a dolog rendben van. Átlátok a szitán s gratulálok az eszméhez. Légy nyugodt, Marcsa kisasszony meg fogja vigasztalni ezt a fiatal urat. Mi az neki! Különb dolgokhoz is ért ő!

Az ügy ezzel el volt intézve és Peltz Ábris nyugodtan pályázott haza Selmecre.

Még aznap délután Marcsa kisasszony föl lett kérve, hogy jöjjön el uzsonnára a polgármesterhez.

A leány gyanutlanul engedelmeskedett s csak helyben tudta meg, milyen nemes missió vár rá: meg kell vigasztalni Simonfit. Marcsa kisasszony meghökkent. Ilyen szereppel még nem próbálkozott meg soha.

— Ez nem fog menni — mondta kishitüen a leány. — Azt sem tudom, hogyan fogjak hozzá?

Szittnyai közbevágott.

— A kivitelt nyugodtan bizzuk magára, Marcsa kisasszony. Nem kell önnek sem mesterkedés, sem tanács, egyszerüen azt teszi, amit a szive sug és minden jól van. A tekintete, a hangja, a szeme csupa derü, csupa tisztaság s nem lehet, hogy aki a közelébe kerül, az el ne feledje a baját.

Marcsa kisasszony elgondolkodott.

— Ebből felsülés lesz, polgármester ur, — mondta csöndesen.

Szittnyai meg volt sértődve.

— Felsülés? No szép volna! Kikérem magamnak! Ösmerem én önt s azt az erőt, ami a lényében rejlik. Az egész dolog semmiség magának, potomság! Én mondom!

Marcsa kisasszony ellenkező véleményen volt.

— Más az, polgármester ur, betegeket, szegényeket megvigasztalni, jobb kedvre hangolni, és más egy selmeci diák, akinek a szive van megsebezve.

Szittnyai haragudni próbált.

— Hogy lehet ezt mondani? A betegség, a szegénység a legnagyobb földi nyomoruság. A szerelem csak fényüzés, játék, néha őrültség. És különösen egy huszonkét éves fiu szerelme? Ki veszi el azt, akibe huszonkét éves korában szeret bele? Senki, ami igen helyesen is van, mert különben csupa vén feleség és ifju férj járna a világgömbön. Az ily fiatal érzelmeket el kell hessegetni, el kell hajítani, mint az uj venyige első borát.

Marcsa kisasszony jó leány volt, tehát megadta magát.

— Nem bánom — szólt engedelmesen — megpróbálom. De ha nem sikerül, engem ne okozzon a polgármester ur.

— Jó, jó — mosolygott fölényesen Szittnyai, mint aki biztos a dolgában. — Sikerülni fog, én mondom!

V.

Simonfit tehát behelyezték a polgármesterlak toronyszobájába. Az ifju belenyugodott sorsába, szépen lefeküdt a pamlagra, egész nap cigarettákat szitt és várta, hogy mi fog történni.

Másnap délután a toronyszoba ajtaja előtt

köhögés, csoszogás hallatszott, majd belépett Szittnyai, követve a szepegő Marcsa kisasszonytól.

A diák rosszkedvüen kelt föl.

— Mivel szolgálhatok? — kérdezte sötéten, mert semmi kedvet se érzett rá, hogy a jelen körülmények közt hölgyeket szórakoztasson.

A polgármester tétova tekintetet vetett Marcsa kisasszonyra, az meg viszont ő reá. Szittnyai azt várta, hogy a leány vezesse be a társalgást, de Marcsa kisasszonynak egy szó nem fért ki a torkán. Csak nézett, nézett maga elé, és egyre jobban félt. Végre is az öregnek kellett fölvenni a szót.

— Kedves Simonfi ur — mondta zavartan — bemutatom önnek házunk egyik kedves vendégét, Marcsa kisasszonyt... Kiváncsi volt a lakásunkra, a toronyszobára s ön nem veszi talán rossz néven, ha megzavartuk.

A diák kurtán hajtotta meg magát:

— Örvendek — mondta olyan hangon, ahogy a tiszt „visszakozzt“ vezényel s azzal a fiatal hölgyhöz fordult. — Egyébbel nem szolgálhatok?

Szittnyai kissé összeszedte magát ezalatt. Csak nem ijed meg ő, az öreg, sokat próbált harcos egy fiatal gyerektől? Szép volna! Alias jam vidi ventos — jutott eszébe az iskolából.

— De igenis — felelte tehát a derék polgármester gyorsan, mielőtt bátorsága ujra elszállana — még egy célja van jövetelünknek. Ez pedig röviden a következő. Marcsa kisasszony megigérte nekünk, hogy...

És ezzel a polgármester udvarias mozdulattal, ravaszkás mosollyal Marcsa kisasszonynak adta át a szót. Ám a dolog nem sikerült. A vigasztalásra kiküldött kisasszony egy hangot nem tudott

a torkából kipréselni; nagyon félt és majd elsülyet szégyenében.

Simonfi ránézett a leányra.

— Méltóztassék tehát nyilatkozni — mondta még mindig hüvösen.

Marcsa belátta, hogy a kelepcéből most már nincs kibuvó. A ki á-t mond, nem térhet ki a bé elől. Akármennyire összeszorult tehát a torka, mégis csak beszélnie kellett.

— Én, kérem, — kezdte el félénken s érezte, hogy a szempilláján könycsepp ragyog — én, kérem...

— Igen, igen — segitett Szittnyai erőteljes fejbólintásokkal.

— Én azért jöttem el a polgármester urral... hogy... hogy... megvigasztaljam magát...

Nem birta tovább. A szokatlan környezet, a baljóslatu előzmények, a diák sápadt, gondteli arca annyira hatottak rá, hogy Marcsa kisasszony se szó, se beszéd, egyszerre sirni kezdett.

— Ezt megcsináltam — gondolta magában és a két arca kipirult.

Furcsa, megindító és mégis mosolyogni való volt ez a kép a szenvedővel, aki nyugodtan nézett maga elé s a szepegő vigasztalóval, akinek nagy gyermek könyei szaporán peregtek arcán végig. Az öreg családi képek a falon csendesen elnevették magukat és Simonfi arca is földerült a különös helyzet láttára. És amint az ábrázatán napsugár szaladt végig, a lelke is egyszerre világosabb, barátságosabb lett.

— Köszönöm, kedves kisasszony, — mondta kezét nyujtva Marcsának. — Ön jó leánynak látszik.

Csönd lett. Szittnyai hümmögött, köhögött,

de Marcsából már egy szót sem lehetett kivenni. Egy ideig még ott álltak, aztán nem maradt más hátra, minthogy Szittnyai karonfogja a leányt és eltávozzék.

— Ugye megjósoltam, hogy rossz vége lesz? — mondta Marcsa kisasszony, mikor már átmentek volt az öreg ur lakásába.

A polgármester azonban nem hagyta könnyen magát.

— Hogy lett volna rossz vége? — vetette vigasztalólag ellent.

Ellenkezőleg, jó vége volt. Igaz ugyan, hogy talán célszerü lett volna Simonfival többet beszélni, de a hatás igy se maradt el. Ön el volt fogulva s igy nem itélhet tisztán, én azonban láttam, hogy szavai nyomán mint derült föl a fiatalember arca s milyen más volt a bucsuzásnál, mint amikor a szobába léptünk. A világot sem teremtették egy nap alatt. Nem bizony! Csak bátorság. Folytassuk munkánkat — jót teszünk s ez mindenek fölé való.

Marcsa kisasszony sóhajtott egyet s aztán belenyugodott a sorsába.

VI.

Pár nap mulva a polgármester ujra szerét ejtette, hogy Simonfi összetalálkozzék a leánnyal. Ez az udvaron volt, egy szép téli napon, a kerekes kut segitségével rögtönzött jégpályán.

Mikor Simonfi megpillantotta Marcsa kisasszonyt, aki félénken, sápadtan közeledett feléje, lelkében feltámadtak a minapi találkozás emlékei s el kellett mosolyodnia.

Az ifju azonban egyuttal mást is érezett. Azt, hogy jóakaróinkkal szemben hálásaknak és

figyelmeseknek kell lennünk. Oly kevés ember van a világon, aki halandó-társa gondjával, nyomoruságával törődik, — becsüljük meg legalább ezt a pár lelket.

Simonfi tehát barátságos arcot vágott és udvariasan megkorcsolyáztatta vigasztalóját. A multkori találkozás fölött napirendre tértek s helyette a kisváros életéről beszélgettek el. Marcsa kisasszony igen alkalmazkodó természet volt, nem mondott ellent, nem voltak különvéleményei, az ember úgy érezte magát társaságában, mint egy régi jó barát oldalán, aki már ösmeri minden gondolatunkat, nem bántja a gyöngéinket s elnézi a hibáinkat. Az ilyen lelkek mindig rokonszenvesek, különösen, ha jelzett erényeik ifju és szép külsőben lakoznak. Simonfi is kellemesen érezte magát a fiatal leány oldalán, lelkét megérintette az a melegség, amely annak minden szaván ritka istenadományként lebegett s hiuságának hizelgett az a tisztelet, mellyel Marcsa kisasszony a diák-szerelemre föltekintett. Mikor elváltak, Simonfi ugy vélte, hogy uj barátnője tényleg képes volna valakit megvigasztalni, mindenesetre pedig egy finom, okos lélek, aki tisztában volt vele, hogy a nő legszebb hivatása a férfi komor életébe hangulatot, derüt varázsolni.

Ezután a diák és Marcsa kisasszony minden délután találkoztak. Simonfi napról-napra vidámabb lett, kiegyenesedett, emelt fővel járt, két hét alatt uj, egészséges emberré lett. Maga se tudta hogyan, de egyre jobban megkedvelte Marcsa kisasszonyt, reggel alig várta, hogy találkozzék vele s este, ha az ódon Szittnyai házban Haranggal és Kalapáccsal szórakoztak, meg volt róla győződve, hogy ez a világ legötletesebb játéka.

— Nagyon kedves leány — állapitotta meg magában a diák gyakran. — Ha fiu lenne, ő volna az a jóbarát, akire minden titkomat, életemet rá merném bizni.

Mikor az ifju harmadik hete volt Istvánbányán, egy alkalommal nagyobb társaságban kirándulást tettek a Garashegyre, megnézni az ott tanyázó szarvascsoportokat. Amint aztán hosszu sorban, párosával hazaballagtak s a város felől már tavaszi langyos szellő érintette meg arcukat, Simonfi egyszerre megállt és igy szólott:

— Marcsa kisasszony, hallgasson rám egy percre. Ne törődjék az előzményekkel, felejtsen el mindent, amit rólam tud és tekintsen ugy, mint egy ujjászületett embert.

A leány gyanakodva nézett a diákra.

Simonfi egy percre összeharapta ajkát, aztán azt mondta:

— Marcsa kisasszony... én szeretem magát.

A leány ijedten ejtette el karmantyuját.

— Hogyan? — kérdezte és az arca kipirult. — Ön...

A diák komolyan intett fejével.

— Igen — ismételte elhatározottan — én szeretem magát. Hogy történt, nem tudom, de igy van.

Egy percig csönd volt, aztán ujra Simonfi vette fel a szót.

— Ezt akartam önnek megmondani — jelentette ki ünnepélyesen — és várom válaszát.

Marcsa kisasszony azonban nem tudott válaszolni. Marcsa kisasszony torkán egy szó nem fért ki s a szeme szögletében pillanat alatt összegyültek a könycseppek.

VII.

Következő napon az Istvánbányától Selmecre vezető uton (ahogy a régi irók mondanák) egy szaporán csilingelő szánkót látunk haladni. A háromlovas alkotmányban, felborzolt kandur-bajusszal ül Szittnyai uram és összehuzott szemöldökkel nézi, a távolban mikor bukkan már föl a Leányvár szürke rajza.

Végre aztán a szán begördül Selmecre, végigevickél a vásáros nép közt, kiköt a rektori ház előtt s a következő pillanatban a polgármester már Peltz Ábris előtt áll.

— Hozott Isten! — szól a tudós tanár a kedves vendég láttára s ezzel már át is kiált a szomszéd szobába a fenyőpálinkáért.

De Szittnyainak nem kell snapsz. A polgármester szeme villog, homlokán a ráncok összevissza szaladnak.

— Nyakunkon a tatár! — válaszolja zordonan az adjon Istenre. — Ezt aztán alaposan megcsináltuk volna, Ábris!

Peltz látja, hogy baj van, ő azonban higgadtabb elme, azért nem jön ki mindjárt a sodrából, hanem szépen betessékeli a vendéget, eléje állitja a hires fenyőpálinkát s nem nyugszik addig, semmig a polgármester meg nem kóstolja a fehér kristállyá higitott tüzet.

Mikor már Szittnyai elkönyvelte az italt és a hozzávaló cipó-szeletet, a rektor homlokára tolja vissza pápaszemét.

— Hát mi baj van, kedves polgármesterem?

Szittnyai csak erre vár. Mohón kezd beszélni, végre kiadhatja a mérgét! És ki is adja bőven, körülményesen, kiszinezve, mint a vidéki emberek szok-

ták, akik ritkán jutnak valami különös eset előadásához, de ha aztán szerét ejtik, hát ki is használják az alkalmat alaposan. A hosszu felvidéki körmondatokból lassan kiderül az, hogy először: Simonfi mindenesetre elfelejtette a selmeci kisasszonyt, másodszor: ehelyett azonban belébomlott Marcsa kisasszonyba, harmadszor: ezt meg is mondta neki, negyedszer: kijelentette, hogy amint az utolsó vizsgáját juliusban leteszi, nőül is veszi a leányt. Ámde ötödször: ez nem volt benne az alkuban, hatodszor: ez ellen egész Istvánbánya remonstrál.

Peltz Ábris végigsimogatta a szakállát.

— Teringettét — dörmögte — ez az orvosság gyorsan hatott.

— Biz az gyorsan — vélte a polgármester, nagyot fujva.

Egy pillanatig csönd van a nagy könyvtárszobában, olyan csönd, hogy az utcáról behallatszik a járókelők csoszogása. Szittnyai mérgesen néz a lombikokkal, górcsövekkel telt asztalra, Peltz Ábris azonban nem fogja föl ilyen tragikusan a dolgot, hanem nyugodtan kérdezősködik tovább.

— Hát Marcsa kisasszony mit felelt? Neki hogy tetszik a diák?

A polgármester szájának zsilipei ujra megindulnak. A szélesre huzott mondatok uj utra indulnak s szaporán közlik, hogy a leány nagyon megijedt a váratlan nyilatkozatra, hogy nem tudott mit válaszolni, hanem engedelmes gyermekként közölte a dolgot szüleivel.

— Nos és a szülők? — érdeklődött Peltz Ábris.

Szittnyai sötéten nézett maga elé.

— A szülők?! A szülők? Nos... Fékomadta!

Azok ugy vélték, hogy Simonfi igen jóravaló, hozzá pedig vagyonos családból való ifju s igy a dolog épen nincs ellenökre.

Peltz Ábris tétován bámult barátjára.

— Akkor hát mi a baj? — kérdezte ártatlanul.

A polgármester arca pulykapiros lett.

— Hogy mi a baj, kérded? Nagyon jó! Kitünő! Hát azt hiszed, hogy mi istvánbányaiak csak ugy egy-kettőre túl tudnánk adni Marcsa kisasszonyon? Azt hiszed, hogy ez a házasság csak olyan frigy, mint a többi, ahol az ember szerencsét kiván, ajándékot visz s ezzel az ügy el van intézve? Óh nem, kedves barátom, távolról sem! Nekünk Marcsa kisasszony többet jelent egy eladó kisasszonynál, mi ezt a leányt nem veszthetjük el, mert Istvánbányának ő a szemefénye, a büszkesége, a napsugara, az egyetlen derüs vonása! Marcsa kisasszony nélkül sötét, szomoru rom a város, komorak, barátságtalanok vagyunk mi magunk is. Mi mindnyájan szeretjük ezt a leányt, rajongunk érte s épen azért kézzel-lábbal tiltakozunk ellene, hogy őt csak ugy máról-holnapra egy diák elrabolja tőlünk.

Peltz Ábris kezdte érteni a dolgot.

— Teringettét! — felelte fejét megcsóválva. — Neked tulajdonképp igazad van! Egész Istvánbányán egy kellemes lélek van s az is Marcsa kisasszony!

A polgármester bajsza harciasan szegeződött a világürbe.

— Ezen segiteni kell! — jelentette ki haragosan. — Miután pedig te hoztad nyakunkra a garabonciás diákot, te is vidd el tőlünk!

A rektor meghökkent.

— Én segitsek? — hebegte kishitüen. — De hát hogyan, miként?

— Ahogy tudsz! — jelentette ki szigoruan Szittnyai. — Ez már a te dolgod s kötelességed. Mindenekelőtt természetesen beszélni fogsz a diákkal, jól megmosod a fejét, amiért ily csunyán hálálta meg a vendégjogot s aztán a szülőkhöz mész el s mint illik, mindent megtéssz, hogy ezt a házasságot kiverd a fejükből.

Peltz Ábris puha, jó s emellett igazságos ember volt. Hiszen való, ha nem ő küldi Istvánbányára Simonfit, soha ez a dolog ki nem fejlődik. Ő idézte föl a bajt, eszerint illik a konzekvenciákat is viselni.

— Rendelkezéstekre állok, — felelte tehát rezignáltan. — Távol áll tőlem az a szándék, hogy az istvánbányaiakat megbántsam. Mindig jól éreztem magamat nálatok s való igaz, hogy a kellemetlenséget nekem köszönhetitek. Ami rajtam áll, azt kész örömmel megteszem.

A polgármester arca kissé megenyhült.

— Ezt elvártam tőled — szólt kezet nyujtva barátjának.

VIII.

A rektor szavának állt.

Amint megérkezett Istvánbányára, maga elé hivatta Simonfit és két óráig tárgyalt vele az ügyről. Elmondta neki mindazokat az érveket, amiket utközben összehalmozott és pediglen: hogy az ifju még fiatal a házasságra; hogy ösmeretsége Marcsával sokkal rövidebb, semhogy egymás lelkét kitanulmányozhatták volna; hogy a kettőjük közt lévő korkülönbség annyi, mint semmi; hogy a frigy Istvánbányát legkedvesebb kincsétől fosztja

meg; hogy egy csomó ember haragját vonja magára és igy tovább.

A diák nagy türelemmel hallgatta végig a bizonyitékok tömegét, aztán megrázta fejét és igy szólt:

— Én szeretem Marcsa kisasszonyt.

A rektor ujabb argumentumokhoz fordult: hogy a diák engedelmességgel tartozik rektorának, hogy azon a szövetségen, amelyet annyira ellenez-nek, nem lehet áldás, hogy az ember nem lehet minden héten másba szerelmes, de hiába: a diák csak megmaradt álláspontján és igy felelt:

— Nem tudok másképen cselekedni, nagyságos uram!

Nem lehetett vele semmire se menni. Akármit magyarázott is a jó öreg professzor, akárhogy is csillogtatta szónoki képességeit, Simonfi mindig csak a fejét rázta s mindig csak ezt a választ adta:

— Én szeretem Marcsa kisasszonyt. Nem tudok másképen cselekedni, nagyságos uram!

A rektor végre is mérgesen gombolta be a kabátját.

— Maga a pokolba fog kerülni! — jelentette ki határozottan s azzal a faképnél hagyta a renitens növendéket s ment egyenesen Marcsa kisasszonyhoz.

Majd megmagyarázza ő neki, ki és micsoda ez a csélcsap Simonfi!

És a rektor ujabb reményekkel telten nyitott be a vaskereskedőék házába.

A helyzet látszólag kedvező volt, mert a leány egyedül volt honn. A nagy ámbituson a rektor zavartalanul beszélgethetett vele, de ezen kivül aztán Peltz Ábrisra szemernyit se mosolygott a szerencse.

Sőt a helyzet még zavarosabb lett.

Marcsa kisasszony kijelentette, hogy a házasság kizárólag a szülők akarata, ő maga egyáltalán nem is alkothatott volna itéletet Simonfiról. Igaz, hogy jó barátsággal van az ifju iránt s egykor talán meg is szivlelné, de melegebb vonzalmat nem érez iránta. Szülői jobban értik a dolgot s ha ők igent mondanak, akkor az igen is marad, ha ugyan ő nem is lesz boldog e réven.

A rektor a sarkára állott.

— Hát akkor nem is fog hozzá férjhez menni! — jelentette ki határozottan. — Még az kellene, hogy ráadásul egy szerencsétlen házassággal több legyen a világon. Ugyis van elég!

Marcsa kisasszony tagadólag rázta meg szőke fejét.

— Pedig ezen már nem lehet segiteni — mondta csöndesen.

A rektor megharagudott.

— Ha az ember jövendőjéről van szó, akkor mindenen lehet segiteni.

Marcsa kisasszony végig simitott homlokán.

— Kedves rektor ur — szólt nyugodtan — nemcsak az én, de a szülőim jövőjéről van itt szó. Önnek őszintén mondok el mindent. Az édes atyám vaskereskedése az utóbbi időkben igen rosszul ment. A német és francia vas megeszi a magyart s mi nem tudjuk tovább a versenyt velök kiállani. Édes atyám üzletét a jövő héten a hitelezők be fogják zárni.

Peltz Ábris megdöbbent.

— Ennek már a fele se tréfa — modta megcsóválva fejét.

A leány kék szeme okosan, higgadtan nézett a világba.

— Apámat ez a csapás egész megtörte — folytatta csöndesen. — Hogyne, hiszen az üzlete volt az öröme, az életcélja. Csak mi tudjuk menynyire szerette azt a sok vasat és acélt. Reggel alig várta, hogy lemehessen a lakatok és ásók közé, este nem birtuk közülök kicsalni. Most mindennek vége. Itt a gond, a nyomoruság, a tenger baj. És mindennek tetejébe még én is a szüleimre támaszkodjam? Elvegyem az amugy is szükös kenyér egy részét, szaporitsam az adósságokat? Nem, — emelte föl fejét — ezt nem teszem.

Peltz Ábris nem tudott felelni. Okos, kicsinált érvei egyszerre elpárologtak. A logika puskapora elfogyott.

Egyideig szótlanul nézett a leányra, aztán nagysokára csak ennyit mondott:

— Hát ez nagy hiba. Krudélisan nagy hiba.

IX.

Istvánbánya lázban volt.

Az a hir, hogy esztendőn belül Marcsa kisasszonyt elviszik, mindenkire hatott, öregre, fiatalra, szegényre, gazdagra egyaránt.

Az iskolás gyerekek megpillantva az utcán régi barátnőjöket, szomoruan köszöntöttek rá:

— Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Az öreg urak pedig a cukrászda hideg márványasztalai között rosszkedvüen bujtak össze és semmi örömet sem találtak a dominójátékban.

Amerre az ember a városban nézett, minden barátságtalan, rideg volt: a háztetők fölött széles sávokban lógott a kohók nehéz füstje, odább a havas szirtek nagy csontvázakként meredtek az égnek. Az élet lassan lüktetett s a barátságos

ozsonnák, amelyeket azelőtt derüsekké, bizalmasokká tett a Marcsa kisaszony kedélye, most síri csöndben, unalmasan és lassan folytak le.

A rektort következő este Selmecre hítta vissza kötelessége.

Alig mult el azonban három nap, az Istvánbányára vezető keskeny megyei ut zuzmarás fái közt ujra föltünik a tudós professzor piros-zöldre festett szánkója. Peltz Ábris, akinek arcán valami titokzatos vonás ül, a cukrászdához hajtat.

Délután volt; a rozoga asztalok körül, sűrű pipafüstben ültek a város öregei, a gyógyszerész, az adópénztáros, a járásbiró, a polgármester és diskuráltak, várva a dominópartie megalakulását. A tárgyat tudjuk. Miről beszélhettek volna egyébről, mint Marcsa kisasszonyról? Egy hete állandóan ő volt szőnyegen, s a tárgy nemhogy elfogyott volna, de az idők folyamán egyre nagyobb és nagyobb lett. Az öreg uraknak nagyon fájt, hogy ezután már nem lesz kinek az oleandervirágot átadni és sehogyse tudtak e szomoru sorsba belenyugodni.

A beköszöntő Peltz Ábrist nem valami nagy lelkesedés fogadta. Hiszen ő az oka mindennek. A rektor, aki igazságos ember volt, méltányolta a hüvös fogadtatást, csöndesen leült és megitta a rendes fenyőpálinkáját. Mikor megfázott tagjai kissé átmelegedtek, a professzor igy szólott:

— Kedves barátaim! Negyedik napja immár, hogy azon töröm a fejemet, miként lehetne segiteni azon a bajon, amely rátok szakadt. Három éjjel nem aludtam, ami nagy baj egy öreg embernél, most azonban ugy hiszem, hogy ráakadtam a helyzet kulcsára.

Az előbbi fagyos hangulat egyszerre eltünt.

A polgármester, a járásbiró, az orvos, a gyógyszerész mosolygó várakozással néztek Peltzre.

— Az egész dolog — folytatta ünnepélyesen a rektor — a szülőkön fordul meg. Az öreg vaskereskedőn, aki kedvezőtlen viszonyok folytán oda jutott, hogy az üzletét bezárni kénytelen. Ez bizony sulyos ok, hogy az ember mielőbb férjhez adja a leányát. Ez előtt meg kell hajolni. De hát — ennek megállapitásával a baj nincs megoldva. Megoldva akkor lesz, ha a premisszákat eltesszük az utból. Vagyis, ha az okokat megszüntetjük.

— Nem értem — jegyezte meg a patikus.

— Ugy vélem — magyarázta tovább Peltz — hogy ha az öreg vaskereskedőnek jobban menne a sora... ha az üzlete kissé föllendülne... Ha a hitelezői nem szorongatnák, akkor arra se volna kényszeritő szükség, hogy a leányát az első kérőhöz férjhez adja.

A polgármester megrázta a fejét.

— Értem, mit akarsz mondani, Ábris — vetette ellent. — Ugy gondolod, hogy segitsük talpra az öreget. Ezt szivesen meg is tennők, de a vaskereskedő nincs abból a fából faragva, aki könyöradományt elfogad. Igazi hontmegyei tölgy ő, inkább összetörik, semmint meghajolna.

A rektor nem vesztette el a konceptusát.

— Koncedálom, koncedálom — bólintotta szaporán — mindent koncedálok. Azonban segiteni nemcsak ajándékkal lehet. Az igazi segitség az, ha valakinek munkát, foglalkozást adunk. Szóval, röviden azt gondolom, hogyha ti istvánbányaiak mind összeállnátok és hébe-hóba egy-két szöggel, vaspánttal, abroncccsal, kalapáccsa többet vásárolnátok, mint amennyi épen kell, hát az öreg üzlete mégis csak lendülne egyet.

A polgármester az asztalra tette a tenyerét. Ez nála a helyeslés jele volt.

— Ez már okos beszéd — mondta megelégedéssel. — Igy már lehet valamit tenni. Vásárlás az nem ajándék s épen nem oly bolond dolog, ha az embernek mindig van a padlásán egy fölösleges lakatja vagy kályhacsöve. Én tehát ezennel kötelezem magamat, hogy minden héten egy kályhacsövet veszek az öregnél.

— Én nálam egy szekérabroncs mindig elkél — mondta a doktor, aki szerteszét kocsikázott a vidéken.

— Nekem meg csak bicska kell — csatlakozott az előtte szólóhoz a járásbiró, aki mindennap a cukrászdában felejtette a kését.

— És én lakatokat fogok venni — rekesztette be a sort a gyógyszerész, aki félénk természetü volt s mindenét alaposan elzárta a tolvajok elől.

X.

Egy hónap mulva a vaskereskedés forgalmában lényeges változás állott be. Az istvánbányaiak szépen összeállottak és kiosztották egymás közt a szerepeket, ugy hogy hetenként mindenkire egy csomag kilincs, vagy drótkeritès, vagy sarokvas jutott. S ha Peltz Ábris átjött Selmecről, mindig friss szöget vett kampós botjára. Persze milliomos ebből a vásárlási kedvből senki se lehet, de ha nem csurran, hát csöppen, az öreg vasas legalább az adósságát, meg az adóját rendben tudta törlesztgetni, sőt a konyhára is maradt valami.

Ez pedig épen elég a boldogságra s ki volt vidámabb mint Marcsa, amikor látta, hogy apjának

visszatért a munkakedve, és kipirosodott az orcája. Az öreg ur lankadatlan szorgalommal tett-vett, a polcok, fiókok, ládák közt, szaporán hajlongott vevői előtt és olyan örömmel rakta ki a patkó-sarkokat és istálló-lámpákat, mintha azok a világ legértékesebb drágaságai lennének. Abból, hogy következett be ez a változás, mit sem sejtett; ő még hitt egy jótékony nemtőben, amely örök éberséggel vigyáz lépteinkre s akkor van legközelebb, mikor a baj a legnagyobb.

Volt azonban valaki, akinek idővel föltünt, hogy a polgármester kissé gyakran jön kályhacsövekért. Ez a valaki Marcsa kisasszony volt. A leány csak nézte, nézte, Szittnyai uram hogy vásárolja be minden héten a maga portékáját s mikor egy nap kiderült, hogy a polgármesternek annyi kályhacsöve van, hogy vele az egész megyét fölszerelhetné s a gyógyszerész lakatjainak a száma vetekszik az angol bankéival, Marcsa odaállott a polgármester elé, nem szólt semmit, csak könnyes szemmel szoritott vele kezet.

Mindketten nagyon meg voltak illetődve és Szittnyai csak másnap merte a következőket elmondani:

— Azt akartuk — szólt csöndesen, — hogy az apja ne kerüljön nyomorba. Tudtuk, hogy ezzel szerzünk önnek a legtöbb örömet.

A többit óvatosan elhallgatta, de Marcsa kisasszony keresztül látott a szitán.

— Én értem a maguk szeretetét — felelte őszintén — és örökké hálás vagyok érte. Önök azt akarják, hogy itt maradjak a körükben. A legnagyobb hálátlanság volna, ha nem teljesiteném kivánságukat most, mikor jobbra fordult a sorsunk. Nem fogok férjhez menni Szittnyai úr, legalább egyelőre nem!

A polgármester boldogan toppantott botjával a földre s örömében még egy kályhacsőért ment vissza az öreghez.

XI.

Hátra volt még Simonfi.

Mi történjék a diákkal? Őt sem lehet ugy egykettőre hazaküldeni Selmecre: a szerzett jogok tiszteletet érdemelnek.

Szerencsére a megoldás itt se volt nehéz. Peltz Ábris addig settenkedett, forgolódott Selmecen a diák volt menyasszonya körül, mignem az belátta, hogy helytelenül cselekedett, mikor Simonfi helyett Szaláncival táncolta a négyest s a béke jeléül hamar egy szép himzett selyemszalagot, a legbecsesebb selmeci női ajándékot küldött a diáknak.

És Simonfi? Mit tehetett volna? Mikor Peltz Ábris, Szittnyai, a gyógyszerész és a járásbiró rájatámadtak s az érvek özönével bizonyitották, hogy a régi szerelem nem rozsdásodik és hogy Marcsa kisasszony csak kényszeritő szükségből nyujtott neki kezet: egyet gondolt, megadta magát, hazautazott a diákvárosba s egy-kettőre elfeledte a kalandot.

Igy végződött Peltz Ábris „fölviditási" kisérlete s igy maradt meg Istvánbányának a büszkesége: Marcsa kisasszony.

A megoldás hirére az egész város örömmámorban uszott s el lehet mondani, hogy füstbe ment házasság soha oly osztatlan örömmel nem találkozott, mint az adott s nem mindennapi esetben. Az iskolás-gyerekek épugy örültek neki, mint az öregek, az asszonyok mint férfiak s a polgármester másnap mulatságot rögtönzött otthonában, amelyen ünnepi diszben jelent meg az egész város.

Marcsa kisasszonyt elhalmozták szerencsekivánatokkal és testületileg egy gyönyörü fiókos-szekrénnyel lepték meg, telve a legfinomabb felvidéki vászonnal.

— Ez a mi kelengyénk — mondotta az ünnepi szónoknak kijelölt adópénztáros az átadáskor meghatottan. — Adja Isten, hogy sohse legyen rá szüksége!

Mariska szégyent hoz a családra.

Egy kisfiu elbeszélése nyomán.

Irta: HERCZEG FERENC.

A nyáron színészek jöttek hozzánk és az aréná-ban játszottak. Engem is elvittek kedves szüleim az első előadásra és nekem igen tetszett a János vitéz, amelyben egy boszorkány repül végig a szinpadon Kár, hogy mindig énekelnek és beszélnek a darabban. Mikor bejött Kukorica János egy cifra karikással a kezében, édesmama meg-lökte apa könyökét és azt mondta:

— Jézus Mária, te, én azt hiszem, ez a kis Milkovics Mariska Komáromból!

Édesapa megnézte a szinlapot és ott az volt, hogy Balatoni Zizinek hivják Mariskát. Ez azon-ban csak álneve, — mondta apa — mert Mariska nagyapja alispán volt és ő ezt bizonyára szégyenli.

Másnap mise után elmentünk édesmamával a pékhez, kinél a színésznő lakott és ott kisült, hogy Mariska valóban Mariska.

— Jaj, te szegény nyomorult, — kiáltotta édesmama — hát ennyire jutottál?

— Mit tegyek, édes néni, — mentegette magát Mariska — mikor nekem tehetségem van?

Ezen aztán sirva fakadtak mind a ketten, mert a nők szeretnek sirni és édesmama megbocsátott Mariskának, hogy szinésznő lett, Mariska pedig megfogadta, hogy nem fog ránk szégyent hozni. Mert Mariska néni nekünk rokonunk.

Mi aztán többször is elmentünk a szinházba és én elhatároztam, hogy nem leszek haramiavezér, ha nagy leszek, hanem szinész. Nem is tanultam többet a mennyiségtani pótvizsgára, hanem megpróbáltam a kukoricagórén a boszorkányrepülést, ami azonban nem sikerült, mivel Visky Pista az utamban állott a fejével és én betörtem a sarkammal. De nem szivesen tettem, bár megérdemelte. Mért nem vigyázott jobban.

Mariska néni sürün eljárt hozzánk. Varrni és dunsztost hámozni is segitett édesmamának, hogy el ne hanyagolja a háztartást, — mondta édesmama — és velem mennyiségtani feladatokat is csinált. Ha vendégeink voltak, akkor énekelt és táncolt a szalónban és még a főtisztelendő ur is tapsolt neki a kezével és azt mondta, hogy: brávó! Mariska néni azt is megigérte édesmamának, hogy nem fog vendéglőben enni és hogy nem fog nadrágban szerepelni, hogy szégyent ne hozzon a családra. És Mariska néni megigérte és sirt is hozzá, mert jól esett neki a meleg szeretet — mondta — és mert ő a szinpadon is uri leány akar maradni.

Én igen megszerettem Mariskát. Szép és bátor nő volt és ha meglátogattam, kihozta a cifra karikását az udvarra és ugy csörditett vele, mint egy igazi bojtár. Egy pár szép darutollat is ajándékozott nekem a kalapomra. Volt neki egy kedves kis kutyája, Bobinak hivták, az nem tudott semmit, de én megtanitottam két lábon járni és bukfencet vetni. Mariska néni ezért nagyon megdicsért és azt mondta, hogy én vagyok az egyetlen férfi, aki valamit ér, a többi mind haszontalan léhütő — mondta. — Én akkor elhatároztam, hogy még sem veszem feleségül Visky Jolánt, ha nagy leszek, hanem inkább Mariska nénit. Ezt meg is mondtam neki és ő nevetett és megcsókolt és megigérte, hogy biztosan megvár, csak tanuljak szorgalmasan, mert egy bukott férfihoz ő nem mehet.

Eleintén édesapa is sokat járt Mariska nénihez, olyankor, mikor a kaszinóba szokott menni és mindig bonbont meg virágot vitt neki. A bonbonokat titokban nekem és a Manci hugomnak adta a néni. Mikor én édesmamának elmondtam, hogy apa Mariskához szokott járni, édesmama erős migrént kapott és két napig nem akart ebédelni. Apa haragosan járt fel-alá az ebédlőben és igy szólt:

— Csak nem hagyhatom rokoni támasz nélkül a szegény nyomorultat?

Édesmama pedig azt mondta:

— Ismerlek már, te jó madár!

Apa ekkor vasvillaszemmel nézett rám és előkérte a mennyiségtani füzeteimet és mivel egy hibát talált, le akarta ütni a derekamat. Apa és édesmama harmadnapra szerencsésen kibékültek megint és Mariska néni most már csak elvétve jött a házunkba.

Elemér bácsi azonban továbbra is eljárogatott Mariskához. Elemér bácsi az édesmama fivére. Azonkivül tartalékos huszárhadnagy és monoklit visel. Tavaly megbukott a képviselőválasztáson, mert az ellenpárt árulást követett el ellene. Ő egész délután mindig ott ült Mariskánál és ha valamelyik színész jött látogatóba, akkor gorombaságokat mondogatott neki. Otthon azt mondta, hogy ő mint rokon köteles vigyázni, hogy Mariska néni szégyent ne hozzon a családra.

Egyszer reggel, mikor édesmama a templomban volt, Elemér bácsi nálunk ült és apával cigarettázott. Én éppen matricképeket csináltam az ablakban.

— No, mennyire vagy már a kis kényessel? — kérdezte apa.

Elemér bácsi mosolygott, megpödörte a bajuszát és igy szólt:

— Lovagias ember nem beszél az ilyenekről!

— Jó, jó, csak hencegj, — szólt apa — azért fogadok, hogy nem mégy vele semmire!

— Fogadjunk egy szép cigarettatárcába — mondta a bácsi.

— Gilt! De hogyan fogsz meggyőzni, hogy vesztettem? — kérdezte apa.

— Azt bizd csak rám!

Kezet fogtak és Elemér bácsi azt mondta:

— Gib auf den Buben acht!

— Az nem ért semmit — szólt apa.

Pedig én tudtam, hogy Mariskáról beszélnek...

Egy pár nap mulva a kedves szüleim Becskerekre utaztak. Stánci néni ugyanis azt telegrafálta nekik, hogy siessenek a halálos ágyához és ők siettek. Stánci néni ezt minden esztendőben megcselekedte, de még egyszer sem halt meg. Mikor kocsiba szálltak Mancika hugommal, édesmama azt mondta, hogy mehetek a nagymamához aludni és megcsókolt, apa pedig azt mondta, hogy letöri a derekamat, ha valamit csinálok és szintén megcsókolt.

Estig a konyhában voltam, két méntelepes katonával, aztán elmentem a nagymamához. Igen szeretek a nagymamánál aludni, mert ott a földön vetnek nekem ágyat és minden meg van engedve. Utközben azonban bementem a Mariska néni lakásába, hogy meglátogassam a szegény Bobit, amely mindig egyedül volt, ha a néni szinházat játszott. Bobi ugy megörült nekem, hogy majd megbolondult és én megtanitottam két lábon visszafelé járni. Sokáig játszottam a kutyával, aztán lefeküdtünk a

diványra és először Bobi aludt el, aztán én is elaludtam. Mikor fölébredtem, Mariska néni már otthon volt és egy gyertyát tartott a kezében és azt mondta:

— Hát te itt vagy? Tudod-e, hogy mindjárt tizenegy az óra?

El akartam menni a nagymamához, de ő nem engedett, azt mondta, hogy álmos fővel nem mászkálhatok az éjben és hogy nagymama már régen lefeküdt. Igy hát nála kellett maradnom.

Mariska néni egy ujságlappal szépen megteritette az asztalt, szalámit és parizert adott nekem és Bobinak, sőt egy almát is kaptam és egy félpohár bort is megittunk. Vacsora után azt mondta, hogy imádkozzam, azután levetkőztetett és rám adott egy hálóinget a magáéból és lefektetett az ágyába a lábához keresztbe. És Bobi is ott feküdt. Szépen elaludtunk mind a hárman, de az ablakot nyitva hagytuk, mert meleg volt.

Álmomból egyszerre fölébredtem, mert Mariska néni megrugott a lábával és Bobi is fölébredt és ugatni kezdett. A nyitott ablakban egy férfi térdepelt. Azt hittem, hogy rabló és Mariska néni is azt hitte és elkezdett kiabálni, hogy: Ki az? Segitség!

Nem volt rabló, hanem Elemér bácsi volt. Azt mondta: Édes Mariska, ne lármázzon, mert meghallják! És azt mondta: Ne legyen olyan kegyetlen, mert szavamra mondom, főbe lövöm magamat és a vérem a maga lelkiismeretét fogja terhelni!

— Takarodjék, — kiáltotta Mariska néni — mert fellármázom a pékeket és azok holtra verik magát!

— Nem mehetek, — motyogta Elemér bácsi — mert emberek járnak az utcán és meglátnak!

Mariska néni azonban még jobban elkezdett visitani és Elemér bácsi kiugrott az ablakon. A néni fölkelt, betette az ablakot és megnézte az ajtót is, aztán megint lefeküdt.

— Ébren vagy? — kérdezte halkan tőlem.

De én nem feleltem. Ő is elhallgatott. De aztán hallottam, amint csendesen sirdogál a sötétségben. Nagyon megfájdult a szivem és odamásztam hozzá és Bobi is odamászott. Azt mondtam neki:

— Ne sirj, Mariska néni!

Ő azonban tovább sirt és igy szólt:

— Milyen komisz nép a férfiak és ha megnősz, belőled is komisz ember lesz!

— Bizony nem lesz, — mondtam — és ha nagy leszek, letöröm az Elemér bácsi derekát!

Erre elnevette magát, megcsókolt és én elaludtam.

Mikor reggel fölébredtem, ő már talpon volt és egy nagy ládába csomagolta a holmiját. Reggelit adott és én azt kérdeztem tőle, hogy itt járt-e megint Elemér bácsi?

— Miféle Elemér bácsi? — kérdezte. — Talán valami bolondot álmodtál?

Azzal tovább pakkolt és azt mondta, hogy elmegy a társulattól, de hogy erről senkinek sem szabad szólanom.

Aztán hazaküldött, de előbb ide ajándékozta nekem a cifra szép karikását.

— Neked adom, — mondta — legyen valami hasznod belőle, ha már színésznővel aludtál.

Én nagyon megörültem a karikásnak és hazavittem. Otthon nem volt semmi baj, mert a cselédek azt hitték, hogy a nagymamánál aludtam, nagymama meg azt hitte, hogy otthon aludtam.

Mikor édesmamáék megjöttek Becskerekről, Mariska néni már régen elutazott. A Náni szakácsné azt a hirt hozta a mészárszékből, hogy valaki látta Elemér bácsit kimászni a Mariska ablakából. Azt mondta, hogy az egész város tudja már. Édesmama rögtön migrént kapott és jajgatott, hogy Mariska néni gyalázatot hozott a családra. Apa is igen dühös volt és azt mondta, hogy Mariska néni alamuszi és hogy ő mint családfő szigoru levelet fog irni Komáromba, mert mi ugy fogadtuk, mintha a tulajdon leányunk volna. Édesmama még aznap délután föltette az uj kalapját és bejárta az egész várost és az utcán is megmondta mindenkinek, hogy Mariska néni nem rokonunk, csak igen távoli.

Én azt hittem, hogy apa le fogja törni Elemér bácsi derekát, de csak gyengén hátbaütötte és azt mondta neki:

— Te szerencsés kópé, te!

És édesmama azt mondta:

— Bolond volna, ha nem tenné, hiszen fiatal ember!

Ezt mind németül mondták, hogy mi gyerekek meg ne értsük.

Elemér bácsi kapott apától egy szép cigarettatárcát. Ahányszor rágyujt, mindig mosolyog és azt mondja: Haj, haj!

Nekem édesmama jó ideig nem akarta megengedni, hogy a cifra karikásommal játsszam. Azt mondta, hogy Mariska néni egy perszóna. Nem is mertem soha otthon elmondani, hogy Mariskánál aludtam. Csak Viskynek mondtam meg.

Elemér bácsival azonban muszáj valamit csinálnom. Talán egy gombostűt fogok a székébe tenni.

P. Jork.

Irta: MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Minden ősszel egy hetet szoktam vadászni Palojtay Pál nyugalmazott őrnagynál, egy vasutmentes faluban a felvidéken. Minthogy se város, se vendéglő nincs útközben, s az ut legalább tizenkét óráig tart, rendesen more patrio utazom oda, megrakott szekérrel, teljes vadászfelszereléssel; a fuvarosom (rendesen Bodzai Mátyás uram) egy zsák zabot gyömöszöl a kocsiülés alá, egy szeredást köt a lőcsre, amit a gazdasszonyom telerak hideg élelmiszerekkel, a másik lőcsre a kulacsot akasztja, végre a saraglyába néhány szénaköteget halmoz fel, úgy hogy az egész állapot olyanformán fest, mintha egy szénaboglya alatt ülnék reggeltől estélig s különböző girbe-gurba vidékek lépkednének el előttem. S én csak egyszerű szemlét tartanék.

Az ut elég festői volna, de miután százszor jártam, unalmassá vált, úgy ösmerem már, mint a tenyeremet. Itt egy odvas fa, ott egy szakadék, azontúl rétek, hullámos szántóföldek és így tovább.

Tudom, melyik völgy hová nyílik, melyik domb, vagy hegygerinc hol ér véget, a patak hol hagy el, s hol bukkan elő megint vagy ő, vagy egy kisebbik testvére, akik mind a ketten az anyjukhoz iparkodnak, — s az a Garam. Oszenkán túl új csermelyek, erek futnak pajkosan a lovak mellett, de ezek már a Vág-családhoz tartoznak s tisztább ezüstből valók.

Minden áldott évben kétszer mentem erre, csak éppen 1905-ben nem, minthogy az őrnagy Pöstyénben töltötte az őszt a köszvénye miatt. Az idén, mihelyt a nyulak, foglyok megnőttek, már augusztus vége előtt megindultam hozzá, de a tropikus hőség miatt csak uzsonna után. A naptár holdvilágos éjszakát igért, élvezet lesz utazn a hüvösön.

Mire Pribócra értünk, beesteledett, a bubelnyiki malmon már nem birtam elolvasni a rajta levő hires feliratot (mintegy a molnár hencegését):

Ha vizem van, bort iszom,
Ha vizem nincs, vizet iszom.

A malmot elhagyva, erős felhők kerekedtek Szitnya felől s olyan köd és koromsötétség támadt, mint amilyen a kos szarvában belül lehet.

Csak úgy találomra lépegetett a két pej, a fuvaros, Bodzai Mátyás hosszura eresztvén a gyeplőt, teljes cselekvési szabadságot hagyott nekik (hiszen elég hosszú az éjszaka), egy kicsit elbóbis-

kolt, csak a zökkenőknél riadt fel, én magam is szundikáltam egy kicsit, elhatározván, hogy az oszenkai korcsmában etetünk és akkor mi is falatozunk a tarisznyából.

Igy mentünk, mendegéltünk, de csak nem akart Oszenka eljönni. Mi az ördög? Mi történt azzal a faluval? Hiszen nem volt az a malomtól messzebb tavaly egy félórai útnál. Most meg már két órája is megyünk. Pedig már éhes vagyok. Mi dolog az, Mátyás?

Morgott valamit, hogy a lovak a saját lábukat se látják, hát vagy kicsinyeket lépnek vagy ugyanarra a helyre lépnek.

Nem voltam ugyan megelégedve a magyarázattal, de azért megadtam magamat a sorsnak és megint mentünk vagy másfél órát s Oszenka még mindig nem mutatkozott.

— Mátyás, Mátyás, mi nem jó uton járunk.

— Magam se sejtek jót, nagyságos uram.

— Hol a pokolban lehetünk?

— Hiszen éppen azon gondolkozom magam is.

— Bizonyosan letért kend valahol a helyes útról?

— Csak az az egy nem lehet, — felelte sértődve. — Más lesz itt a dologban.

— No?

— Minket a *mántoha* vezet — suttogta babonás félelemmel s látni véltem, amint keresztet vet s hallani, hogy a fogai vacognak.

A „mántoha“ körülbelül azt a rangot viseli a mi vidékünkön, amit a démon töltött be a régi népeknél.

— Bolond kend, Mátyás, hanem már most csak menjen előre, mig valami falut érünk vagy valakivel találkozunk, aki megmondja hol vagyunk és utbaigazit.

Mentünk is, de nem sokáig, mert egyszer csak nagyot reccsent a szekér és lehuppant a hátulsó oldala. Vagy a kerék tört el, vagy a tengely.

— Hát nem mondtam, hogy a mántoha vezet. Ehol ni. Ejnye a kirielejzomát!

Leugrottunk, megvizsgáltuk a kocsit. A tengely tört el. Valami kis földszakadékba csuszott be a hátulsó balkerék. No, szépen vagyunk. Vakarta a fejét Bodzai: Most légy okos Domokos.

— Nincs itt más tennivaló, hallja, csak hogy maradjon veszteg a lovaknál, én pedig megyek a puskával előre, mig embert, falut, vagy tanyát találok és segitséget hozok.

— De hogy talál vissza a szekérhez?

— Itt hagyom a vadász-tülköt. Fujjon kend bele félóránként, hogy a hang irányában tájékozódjam.

Most aztán elindultam találomra tarlón, szántáson, buckás legelőkön keresztül. Néhol hullámzó kukoricatábla állta utamat, szelid suhogással, mert szél éppenséggel nem fujt. Méla csönd honolt a

természetben. Csak egy-egy vackából fölvert nyul okozott némi zörejt. Kétségtelen, hogy valami félbenhagyott dülőutra tévedtünk.

Egyszer-egyszer megálltam, körülnéztem, hol pillantanék meg pásztortüzet, hallgatóztam, nem-e hallanék kutyaugatást. Sehol semmi nesz, csak a békák kuruttyoltak messze valahol, valami mocsárban.

Mehettem vagy két kilométernyit, mikor egy kis fényt pillantottam meg jobbkéz felől; nem nagyobbat, mint egy rézgomb, mely lassan távolodni, ugyszólván uszni látszott az ürben, mint a tojás sárgája a barna levesben. Hollá! Ez egy ember, lámpással! Uccu, utána! Futni kezdtem feléje, de nem lehetett utólérni. Alkalmasint ő is futott előlem.

— Megállj! Stoj! — kiabáltam utána kétféle nyelven, de föl se vette, csak ment, ment szünetlenül.

Még jobban nekiiramodtam s bár a hangyazsombékokban, barázdákban minduntalan megbotlott lábam, mégis szemlátomást fogyni kezdett a távolság (az igaz, a szusz is), már alig lehettem néhány lépésnyire, ugy hogy beleesett a lőtávolba.

— Ember állj meg, — kiáltám teljes erőmből még egyszer — mert különben lövök.

S e fenyegetés közben önkénytelenül felhuztam a kakast, de most egyszerre, zsupszt, fölbuktam valami kidomborodó földhányásban s alig hogy föltápászkodtam, ismét elestem egy következőben,

még pedig a fegyverre rácsapódó kezem következtében ugy, hogy a puska elsült nagy dörrenéssel, ropogott, suhogott a kilőtt golyó a levegőben, mintha egy óriási méretü fekete posztót hasitana végig valaki.

Borzadály futott végig a hátgerincemen. A lámpásos ember eltünt a szemem elől, hihetőleg a golyó teritette le. De még ennél is jobban megrémültem, mikor egy a nyugati égperemet cikcakozó villámlás megvilágitotta azt a helyet, ahol álltam, azaz ahol le voltam esve. Néhány friss hányásu sirdomb volt környezetem. Hát ide vezetett a *mántoha?*

De ez a félelem csak egy percig tartott. Az egyik szörnyüség felfalta a másik szörnyüséget. Hiszen ha kisértet vezetett ide, akkor nem lőttem meg a lámpásos embert. Most már kezdtem is emlékezni, hogy a fény följebb járt a levegőben, mint amilyen magasan egy lépegető ember tarthatja a lámpást. Semmi kétség hát, lidércfény volt, mely közönségesen a temetőkbe és mocsarakba csalogatja a kisérőjét.

Kellemetlen ugyan e helyen találni magamat, minden tagom reszket, szivem hangosan ver, mint a kalapács, de ha okosan meggondolom, akkor körülbelül jó uton vagyok, mert ahol temető van, ott falunak is kell lenni. Óvatosan ellépkedve a sirok között, ugy rémlett, hogy valami megkapja a lábamat. Végre (nem sok sir volt) kijutottam egyenes talajra. Szörnyü lihegéssel iramodtam

most a falu felé, melynek irányát éles kakaskukorékolás jelezte e percben. Arcomról a kinverejték csurgott, halántékaim lüktettek, mellem zihált, még talán a csontjaim is reszkettek; most tünt ki, hogy a tudománynál erősebb a poézis. Tudom, hogy nincs kisértet, de mivel fogamat vacogtatja a félelem, hát hiszem, hogy van; az eszem tudja, hogy nincs, de a hátam, a homlokom, a szivem, az idegeim nem akarják tudni, — minélfogva nem ér a tudásom semmit.

Hogy azonban a lábamat kapkodták volna a kisértetek, e gyanu alól csakhamar kénytelen voltam őket tisztázni. Annyi az igaz, hogy mikor felestem, valami kavics csuszhatott be a cipőmbe, az szurt bele a bokámba minden lépésnél. A falu felé nyargalván, lejebb csuszott a kő s metsző éles fájdalmat okozott, de nem éreztem csak félelmet. Amint azonban egy uj villámlásnál elém ugrott (mintegy a völgybe lecsuszva) egy csomó fehér házacska, viszont nem éreztem semmi egyebet, csak a lábamban fájdalmat.

A szélső házzal szemben egy nagy odvas fa busongott, talán egy kiirtott erdőnek utolsó darabja, melynek életét nyilván a betegsége hosszabbitotta meg, amennyiben egy Mária-kép volt az odvában elhelyezve, pislákoló mécses gyér fényével megvilágitva; a fejsze megkimélte az odvassága, illetőleg a kép miatt, sőt a falusi kegyelet egy ülőpadot állitott alája.

Ugyan kapóra jött most, mert éppen egy ilyen padra vágytam leülni, hogy ott lehuzván a cipőmet, kirázhassam belőle a kavicsot.

Egyenesen odatartottam, de e pillanatban egy férfialak közelgett a falu felől. Összerezzentem, megálltam és vállamhoz emeltem a puskát, melynek egyik csöve meg volt még töltve. Hogy miért rezzentem össze egy eleven embertől, nem tudok magamnak erről számot adni. Mert hiszen azért jöttem, hogy embert találjak valahol.

A férfi egyenest a fához tartott. Odaérve, a kis mécs egy szempillanatra megvilágitotta. Fiatal férfi volt ezüst karikákkal a füleiben, munkásszerü nadrágot viselt, de mellény és ujjas nem volt rajta. Nem soká vizsgálhattam, mert első dolga volt a mécsest kioltani, szándékosan szelet lengetve rá a kalapjával. E pillanatban észrevett és mint a kilőtt nyil, felém szaladt.

— I have just put out the light — szólt rejtelmes suttogó hangon. — I have felt that you are comming my sweet-heart. (Éppen most oltottam ki a mécsest. Éreztem, hogy jössz, kedvesem.)

Nem értettem, de az az érzés fogott el, hogy rossz szándékkal rohan felém.

— Takarodj innen, akárki vagy, — kiálték fel — mert rögtön halálfia vagy.

Alkalmasint hallhatta a puskakakas csettenését, vagy látta a sötéthez szokottabb szemeivel a fegyver villogó csövét, mert se szó, se beszéd,

megfordult s menekült bozóton, tüskön át le a völgybe, ahogy csak a lábai birták.

Most végre hozzáláthattam a kis padon egész kényelmesen a cipőm lehuzásához. Már-már rendbe jöttem vele, midőn óvatos, elharapdált nyekergéssel kezdett az átellenes ház palánk-keritésének ajtaja megnyilni.

Asszonyi ruhák suhogásának ingerlő nesze hűs, üdítő szellőt látszott támasztani. Mintha egyszersmind rezedaillat osont volna ki a nyitott ajtón a kis kertből és szétterjedne a levegőben, összekeverődve a párákkal, melyeket a harmatos, buja füvek lehelnek ki. Van valami mámorító, szem-letapasztó édesség az éj lomha langyosságában, tompa csendjében. Olyan nesztelen jön valami, mintha egy árnyék húzódnék sötét vásznon egyenletesen, ritmikusan, nesztelenül.

Nem látom, de sejtem őt. Körvonalait nem birja eltitkolni a homály. Jön, jön. Valami bűbáj, igézet leköt. Álomnak tartom, míg egyszerre felpezseg minden vérem; egy meleg, illatos női testet érzek hozzám szorosan simulni s két puha kar átfogja a nyakamat. Arcomat megcsiklandozza forró lehellete, fülemet egy szelíd, álmatag hang:

— Do you wait for a long time? (Régóta várakozol?)

Szédület fogott el és zavar.

— Sajnálom, galambom, — feleltem magyarul, — hogy nem én vagyok a fülbevalós ember.

(De még jobban sajnálom, ha rágondolok, hogy ezt megmondtam neki. Hiszen nem okvetlenül kell az, hogy az embernek fülbevalói legyenek.)

A hangomat hallva, mint ahogy felrebben a megriasztott madár, éles sikoltással ugrott el mellőlem és futott, futott körülbelül abban az irányban, amerre az imént a férfi. (Ösztön vezeti a szerelmeseket.) Néhány lépés után azonban elkezdett kacagni, ami olyan volt, mint mikor a legfinomabb üveg cseng. A kurta szoknyácskák ropogtak, sziszegtek rajta, amint a lábikráihoz verődtek, ő pedig csak futott és kacagott.

Sóbálvánnyá meredve maradtam ott helyben, alig birva rendbe szedni gondolataimat. A harmadik vagy negyedik udvarról valami angol veszekedés gyult ki; annyit lehetett kivenni, hogy elszabadult ökröt vagy más állatot kergetnek. Amint ez elcsendesült, furulyaszó hangzott messze a mezőkről, lovakat legeltető suhanc fujhatja, majd a Yankee-Doodle ismeretes dallama szállt, szállt a levegőben, messziről jöhetett, mert annyira legyengült, elmosódott idáig, mint a szunyogzöngés.

De hát seregeknek ura, hol vagyok én? Mi minden történik velem! Ime megint egy kisértet. Ez a különös nőszemély. Milyen izzó volt a lehellete és hogy simult hozzám!... Bohóság mindez, dzsinek játéka, álmoknak szeszélyes tarkasága. Hiszen hogyan juthattam volna máskép, mint álmomban, a Bodzai uram két pejkóján uzsonna óta

Angliába? Mert az bizonyos, hogy az itélőképességem mostani állapota szerint valami angol vagy skót faluban vagyok, talán valahol Glasgow körül.

Máig is csodálom, hogy meg nem őrültem e képtelenségek, e csodálatos benyomások terhe alatt; de bizonyára már *megkezdődött* rajtam e szánalmas kór, mert amint nem tudtam hol vagyok, lassanként elfelejtettem azt is, ki vagyok és mi járatban vagyok, midőn megharsant délnyugat felől a vadásztülök és a valóságra rázott fel.

Ezer ördög, ni, hiszen ez az én Bodzaim! Képzelem, mennyire vár, szepegve a mántohától.

S ezzel mintegy a helyzet magaslatára jutva, megindultam a házsorok közt, hogy valahol kivilágított ablakot vagy ébren levő embert találok, aki segítséget nyujthat. De minden pihent. Csodálatos csend és nyugalom honolt, még a házikók is aludtak. Mindössze egy macskával találkoztam, aki óvatosan elnyujtózkodva lépkedett az uton, szemei mint két rubint-golyócska fénylettek. Egy-egy barom bődült el, vagy kutya vakkantott a bezárt udvarokban.

Az volt éppen a baj, hogy a házak mind újak s egyformák voltak, mindenik elzárva palánkkal, elől kis kert, minélfogva az ablakokhoz nem lehetett férni, hogy valakit felköltsek. Szerencsére eszembe jutott, hogy a szélső háznál talán be tudok menni az udvarra, mert az a bizonyos légyottos nő alkalmasint nyitva hagyta a keritésajtót.

Nosza visszaballagtam a legszélső portához s minthogy a felhők egy kicsit szétfoszladoztak, időközben a nagy sötétség megszürkült, látni lehetett a keritès végén a mértföldjelző cölöpöt, azzal a táblácskával, amelyről egy gyufa világánál leolvashattam a helység nevét: *P. Jork.* Ettől ugyan nem lettem okosabb, de az a föltevésem legalább bevált, hogy a „jó madárka" nyitva hagyta a keritésajtót.

Egész kényelmesen bementem az udvarba, hol három különálló épület fehérlett. A főépület ablakán próbáltam zörögni, mire csakhamar megjelent az üveg mögött egy nagy torzonborz fej s nyers hang morogta belülről:

— What is the matter? Who is there? (Mi baj? Ki az?)

— Nem tud ön kérem valamely más nyelven?

— Tudok tótul és magyarul. Mit akar? — ismétlé haragosan.

— Egy kis szerencsétlenség történt az uton, segitségét kérem, jó ember.

— Az vagyok, jó ember vagyok — szólt barátságosabban. — Mindjárt jövök.

Kis vártatva fény gyult a szobában, majd megint elhomályosodott az ablak, jeléül, hogy a fény már a pitvarban van, aztán megcsikordult a kulcs a külső ajtóban s kilépett gatyában, ingben, lámpással kezében a gazda, egy borostás arcu öreg ember.

— No, mi a baj?

Elmondtam az esetet, a tengelytörést és hogy egy nyujtófa kellene, egy kötél vagy lánc s egy kis segitség, egyuttal megneveztem magamat, megmondtam, hova való vagyok és hova megyek, mire egész udvariasan ő is bemutatta magát.

— Én mister Kukucska vagyok és szivesen állok rendelkezésére, de felköltöm Tobyt, a fiamat is, aki ügyes fickó az ilyenekben. Majd meglátja ön, sir.

— Mily csodálatos, — jegyzém meg — hogy ön angolul beszél.

— Az egész Jork angolul beszél, uram.

— Miféle Jork?

— Hát ez a puszta, ahol most vagyunk.

— Igaz, igaz, olvastam a cölöpön. De éppen ez a megfoghatatlan.

— Mi az a megfoghatatlan, sir?

— Az, hogy mért beszél angolul?

Mr. Kukucska mosolygott:

— Mert jól esik neki, mert rá van szokva.

— Hiszen éppen az, hogy hol szokta meg?

— Amerikában, sir, mert mi amerikaiak vagyunk, sir. Azaz hogy eredetileg nyitramegyei tót parasztok volnánk, sir, mert nem természetünk, sir, a nagyzás. Amerikában egy kis pénzecskét szereztünk. A fiatalabbak már ott is születtek, ezek már nem tudnak tótul se. No hát ugy volt az, sir, hogy mikor mi hazajöttünk, itt az aráncsi gróf

földjeit parcellázták, összebeszéltünk s megvásároltunk a földekből, amennyit lehetett, házakat építettünk és a Jork nevet adtuk a pusztának, sir. Azóta itt vesződünk a röggel és hát csak mindenütt jó a világon, de a krumpli csak legjobb izü otthon. No de megyek, uram, a Tobyt felkölteni az istállóba.

Elindulván, lámpája jobban megvilágitott és hirtelen észrevette, hogy amire balkezemet támasztom, puska és nem bot. Láttam legott a szemöldökei összerándulásán és a sajátságos tekintetén, hogy gyanut fogott. Alkalmasint arra gondolt, nem áll-e vajjon rablóval szemben, aki ravaszul kicsalogatja a mezőre s azalatt lesben álló társai kényelmesen, akár énekszóval kirabolják a házát?

Egyszerre megállt és rekedt, tompa hangon kérdé:

— De uram, hogy jött ön be a házamba?

— A kerités-ajtón; ki volt nyitva.

— Az nem igaz — fortyant föl. — Én magam reteszeltem be este.

Fölfogtam, hogy gyanuja indokolt s mérlegelvén az esetleges következményeket, legjobbnak véltem a tiszta igazság utján maradni.

— Egy nőszemély jött ki az ajtón s nyitva hagyta.

— Egy nőszemély? Az én házamból? Az lehetetlen. Mikor volt az?

— Egy félóra előtt.

— Biztos ön abban?

— Ült mellettem. Összecserélt azzal a másik férfival, aki várta s akit én akaratomon kivül elriasztottam volt onnan.

Mr. Kukucska felorditott, mint egy megsebzett vadállat.

— Jaj a fiam, jaj a vőm!

Elsápadt és a szemei vadul forogtak üregeikben.

— Isten legyen neki irgalmas — hörögte. — Akármelyik volt.

S ezzel egy éles baltát kapott fel, mely a tornáchoz volt támasztva.

— Előkeritem a föld alól is és megölöm, ha ezer élete volna is.

S rohanni készült ki a kerités-ajtón, de akkor (legalább igy gondolom) eszébe jutott, hogy hátha ez is csak finta, ravasz fogás tőlem, eltávolitani őt otthonról, s az villant eszébe, hogy egyszerübb megnézni a kamrában, ahol a család fiatal nőtagjai háltak, ha igazat szóltam-e, hiányzik-e valamelyik és ki az?

Előttem habozásnak látszott ez, hozzáléptem, látván, hogy rossz következményei lehetnek közlésemnek, elkezdtem a lihegő, dult arcu embert csititani, megfogtam a kezét is, amelyben a baltát tartotta.

— Ugyan ne okoskodjék mister Kukucska. Hátha csak ártatlan beszélgetés volt ama nő és férfi között. Gondolja meg, hogy mi is voltunk fiatalok.

Kukucska durván kirántotta kezét a kezemből.

— Menjen a pokolba innen! Mit avatkozik a dolgomba. Én gentleman vagyok s tudom mi a kötelességem.

Félelmetes volt, amint az oldalt álló melléképülethez rohant, ugy járt a melle, mint egy fujtató, föltépte az ajtót nagy robajjal és eltünt fejszéjével, lámpájával.

Azon gonolkodtam, hogy talán jobb volna elmenekülni innen, mert itt ma ugy lehet halál történik és éppen én miattam, midőn váratlanul kilépett a kamrából, egész nyugodtan, sőt mosolyogva s a fejszét odatámasztá az ajtóhoz.

— Ön igazat szólt, — mondta vidáman — de nincsen hála Istennek semmi baj. Odavilágitottam a fejérnépeimre, hát mind a két menyecske édesdeden alszik, mint a tej, a menyem is, a lányom is. A vőm most nincs itthon, Besztercére ment birkát venni. Ellenben a kis Betty, a hajadon leányom fészke üres. Ő osont ki valami kalandra. No iszen az egészen más. Hadd szórakozzék a kis fruska — tette hozzá szeretetteljes hangon. — Mondhatom uram, nagyon megijesztett. Még most is ver a verejték.

Már ezt megint nem birtam ellenvetés nélkül megállni.

— Teringettét, ön ugylátszik nagyobb hibának veszi, ha a menyecske rug ki a hámból, mintsem ha a leány.

— Természetesen, sir. Mert a menyecske az ura nevét viseli s az asszony tisztessége a névnek becsülete, a becsület pedig vagyon. A becsület nem tréfa, sir. De a leány senkié. Nem vét a kikapósságával senkinek. A menyecske már hámban van (ön emlitette hámnak), nem szabad abból kirugnia, a leány azonban még nincs hámban, tehát ki se rughat onnan, ahol nincs. Ha leány teszi, azt mondjuk, éli világát, ha menyecske teszi, azt mondjuk, vétkezik. Majd ha Betty asszony lesz, neki is hűnek kell lennie urához. Az a becsület dolga. De hogy mit csinál lánykorában, arra szemet huny az okos ember. Minden ló csikó volt valamikor s ugrált-bugrált, tilosban szaladgált — mig be nem fogták.

Mr. Kukucska most már fürge lett, mint a fürj, csakhamar felköltötte Tobyt, egy hosszu fickót, aki egy kicsit bicegett a jobb lábára, aztán összekereste a szükséges dolgokat, szerszámokat és elindultunk abban az irányban, ahonnan a kürtszót hallottam volt.

Utközben sokat kérdezősködtem P. Jork lakóiról, azoknak belső életéről, van-e papjuk, tanitójuk, jegyzőjük. Mr. Kukucska elmesélte, hogy mindez megvan, de egy személyben. Egy afféle elzüllött tudós embert tartanak, aki voltaképpen állatorvos, ez tanitja a gyerekeket, gyógyitja az állatokat és embereket, ez irja az adásvételi okmányokat és mindenféle beadványokat a hatósághoz, vasárnap

pedig prédikál, de nem a templomban, mert templomuk nincs, hanem a nagy fa alatt (ahol a légyott volt), de nem a bibliából vett tárgyakról. A témákat maga a lakosság adja fel neki. Most vasárnap például az volt a textus, mivelhogy közeleg az ujoncozás, mik azok a módok, amelyekkel a besoroztatás alól kibujhatna a szegény ember?

A nevezetes nagy fáról esvén szó, mr. Kukucska előre küldvén Tobyt, bizalmas kedélyességgel, de egyszersmind élénk érdeklődéssel tudakozódott ama férfi felől, aki a szent Mária mécsesét eloltotta és aki ott Bettyre várt.

— Persze, eloltotta a mécsest. Hogyis ne! Ezeknek a fickóknak a homály kell. Milyen volt a kinézése?

— Nem igen láttam. Magas volt, annyi bizonyos.

— Hm. A faluban sok magas ember van. Nem figyelt meg valami olyat, ami némi támpontot nyujtana?

— De vettem észre valamit.

— Nem közölhetné velem?

— Észrevettem, hogy a füleiben karikákat visel.

— Ahá! — dörmögte mr. Kukucska, mintha rájött volna, aztán sokáig csóválta a fejét. — No lám, no lám! Hm. Köszönöm, sir.

Eközben folyvást búgott a tülök, a Lehel kürtje se harsányabban és egyre közelebb, közelebb.

Erős szél kerekedett a Blanka nevü erdő felől és kezdte az égboltról lesöpörgetni a feketeséget.

Most már biztosan haladtunk és egy-kettőre ott voltunk a szekér mellet. Bodzai uram kalapját lengetve kurjantotta már jó messziről: „Itt vagyunk, erre vagyunk!“ Azért használta a fejedelmi többest, mert ő a lovakhoz számitotta magát.

A két Kukucska serényen hozzálátott a tengely néminemü helyreállitásához, mialatt Bodzai a lámpást tartotta nekik s a lovacskák vigan ropogtatták a zabot. Én rajtam is kitört már most az éhség s mohón nyultam a tarisznya után, de nem találtam semmit sem ott, sem a kulacsban. Bodzai uram szeme, amint a lámpa fényénél észrevettem, nagyon keresztbe állt s vigyorogva esküdözött, mingyárt itt váljék szurokká, ha nem igaz, hogy a mántoha evett és ivott meg mindent — ő hozzá nem nyult.

Egy kis félóráig tartott, mig Kukucskáék ujra képessé tették járművünket közlekedési célokra.

— Rendben van — mondá az idősebb Kukucska s megmagyarázta, merre kell mennünk, hogy megint kijussunk az országutra.

— Gondolja, hogy eltart a tengely, mig Polovinba érünk? (Ott lakott Palojtay őrnagy.)

— Ha a tenger eresztené, uram, elmehetnének ezen akár egész San-Franciscóig — nyugtatott meg angolul az ifjabbik Kukucska.

— Toby csak angolul beszél, — jegyzé meg

az öreg — de most már tótul kezd „povedálni," mert ráparancsoltam: Toby fiam, jegyezd meg magadnak, hogy magyar emberek vagyunk, vagy mi a szösz, hát legalább tótul tanulj meg. De már megyünk is, sir.

— No hát az isten áldja meg önöket — mondám a kezemet Kukucska felé nyujtva. — Igazán nagy szivességet tettek velem, sohase fogom elfelejteni és ha egyszer arra vetődnek a falum felé, el ne felejtsenek engem meglátogatni. Igen, igen sajnálom, hogy egy korty borral meg nem kínálhatom, de az az átkozott kisértet...

Mr. Kukucska visszatolta a kezemet s egy cigarettát kért a fiutól, arra rágyujtott és igy szólt:

— Nagyon köszönöm a szives meghivást, sir, de szeretem, hogy a számlák, a „Debit" és a „Credit" mindenkor rendben legyenek. Az már nekem a természetem. Time is money. Az idő, pénz, sir, s a munka idő és fáradság. Azért tehát nemde szives lesz ön engem kielégiteni?

— Mivel tartozom?

Kukucska nézegette a szekeret, majd megtekintette az óráját, aztán számolni látszott, végre száraz hangon mondá:

— Az egész eljárás, anyag és munka összesen három dollár és husz cent, vagyis a mi pénzünkre átszámitva, tizenhat korona.

— Sok — jegyzém meg meglepetve és nem minden boszuság nélkül.

— Gondolja meg sir, hogy éjszakának évadja van s vegye azt, hogy első álmomból zörgetett fel. A második álom egy egész dollárral lenne olcsóbb. Nem sok ez uram, becsületemre mondom, nem sok és ebben benne van a gyertya ára is, ami a lámpásban elégett.

Sok vagy nem sok, mit tehettem volna egyebet, mint előkeresni a zsebekből a tizenhat koronát és átnyujtani Kukucskának, de ő a pénzzel telt kezemet is visszatolta.

— Még mindig nem vagyunk rendben, sir. Mert ebben csak az van, ami az én követelésem. Ön azonban utközben olyan hasznos közlést tett előttem arról a bizonyos férfiról, amit én körülbelül egy dollár és negyven centre becsülök; lehet, hogy többet ér, lehet kevesebbet, de én ennyire veszem, minélfogva ez leszámitandó. Marad eszerint egy dollár és nyolcvan cent, azaz kilenc korona.

Most már átvette a kilenc koronát és barátságosan megrázta a kezemet.

— All right, sir.

— Ön egy megtestesült üzletember lett Amerikában. Mind ilyenek?

— A jorki nép mind ilyen, sir. Jöjjön el visszafelé, nézzen meg bennünket, sir.

— Nem szándékoznak többé Amerikába visszamenni?

— Nem gondolnám — szólt, miközben szer-

számait összeszedte és Tobynak adta át, hogy ő vigye. — Attól függ, nem lesz-e egyikünknek, másikunknak megint szüksége egy kis pénzre. Egyébiránt elegen mennek ki, uj és uj rajok.

— Csodálatos, hogy nem riadnak vissza attól a szörnyü uttól.

Mr. Kukucska vállat vont és távozóban visszafordulva mondá nagy léleknyugalommal:

— Hja, ami pénzt a nagy urak kiszórtak a külföldre száz és száz éve, azt most nekünk, szegény parasztoknak kell apródonként visszahordogatni. Az ugy van uram. Good bye!

Még felelni akartam (valami keserü gondolatom támadt), de már akkor elnyelte alakját a köd és a sötétség.

TARTALOM.

Előszó	Oldal
A megváltás. Irta *Dánielné Lengyel Laura*	1
A lumpok iskolája. Irta *Krúdy Gyula*	9
A kor vezérei. Irta *Ambrus Zoltán*	29
A bolygó hollandi. Irta *Farkas Pál*	47
Héliosz. Irta *Szini Gyula*	67
A rezidens. Irta *Pekár Gyula*	79
Rátartósan. Irta *Zöldi Márton*	109
A felesége egyetemi hallgató. Irta *Kazár Emil*	119
Egy vén kisasszony és egy kutya és egy piktor. Irta *Malonyay Dezső*	135
Hová lett a pincekulcs. Irta *Sas Ede*	167
Volt - nincs. Irta *Bársony István*	185
Amit Borcsa keres. Irta *Lux Terka*	199
Szervusz, Baránvi. Irta *Lőrinczy György*	209
Marcsa kisasszony. Irta *Lovik Károly*	229
Mariska szégyent hoz a családra. Irta *Herczeg Ferenc*	257
P. Jork. Irta *Mikszáth Kálmán*	266

GILLETTE

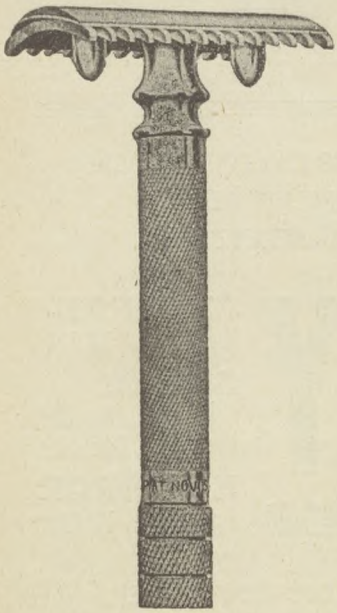

BIZTONSÁGI BOROTVA-KÉSZÜLÉK

FINOM BŐRTOKBAN, 12 DRB DUPLA ÉLŰ KÉSSEL 24 KORONA TIZ DARAB TARTALÉK-KÉS 3 KORONA

ÁRJEGYZÉKET BÉRMENTVE KÜLD

WESZELY ISTVÁN

ANGOL SPORT-, GUMMI- ÉS ACÉL-ÁRUCIKKEK RAKTÁRA

BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 9.

KÖHÖGÉS ELLEN LEGJOBB A

CONTRATUSSIN
BAYER

PASTILLA ALAKBAN IS KAPHATÓ

ELISMERT LEGJOBB ÉS LEGHATÁSOSABB
GYERMEKÁPOLÁSI SZEREK
A VÖRÖSKERESZT

BABY

SZAPPAN
Egy darab .. 70 fillér.
CRÉME
Egy tubus .. 70 fillér.
Egy tégely .. 1.40 fillér.
HINTŐPOR
Egy doboz .. 70 fillér.

KITÜNŐ ÉS OLCSÓ ILLATSZEREK.
POSTAKÜLDEMÉNYEK NAPONKINT.

PARFUMERIE BAYER
VÖRÖSKERESZT-GYÓGYTÁR
BUDAPESTEN, ANDRÁSSY-ÚT 84. SZÁM.

Ha őszül a haja

sohase használjon mást, mint a

Az 1900-ik évi párisi világkiállításon ° kitüntetést nyert.

STELLA-VIZET

mely nem hajfestő, de oly kitünő hatásu vegyi szer, mely a hajzatnak az eredeti szinét adja vissza.

Egyedül kapható:

ZOLTÁN BÉLA

GYÓGYSZERTÁRÁBAN

BUDAPESTEN

V., Szabadság-tér. ° °

Ára üvegenként 2 korona.

A hajhullás oka és megakadályozása!

A haj kihullásának sokféle oka lehet. Oka lehet: fertőző betegség, vérszegenység, idegesség. Leggyakoribb oka azonban a fejbőr megbetegedése. A fejbőrnek pedig különösen az a betegsége, melyet *korpázásnak* neveznek. A fölszaporodott korpa összenyomja, elsorvasztja a hajszálakat. A korpás fejbőrön azonfelül bakteriumok is telepednek meg, melyek ugyancsak pusztítják a haj gyökerét. Ha tehát a haj kihullásának elejét akarjuk venni, fejkorpa képződését kell megakadályoznunk. Ha pedig a már megindult hajhullást meg akarjuk állítani, a korpától kell a fejbőrt megtisztítanunk. Legjobbnak bizonyult erre a célra a **Petrol Egger.** Aki rendszeresen használja ezt a hajszeszt, annak soha fejkorpája nem lesz és így nem is fog soha hullani a haja. Akinek pedig korpás a bőre és azért hull a haja, az csak dörzsölje be párszor a fejbőrét ezzel a szeszszel és rövidesen el fog tünni fejéről a korpa és el fog állani hajának a hullása. A *Petrol Egger* minden más eredetű hajhullást is megszüntet, mert erősíti, edzi a fejbőrt és alkalmassá teszi arra, hogy egészen uj hajszálakat növesszen.

Petrol Egger a legalkalmasabb hajápolószer állandó használatra, ára 2 kor. 40 fill.

Készíti:

Gyógyszertár a „Nádor"-hoz, Budapest, VI., Váci-körut 17. sz.

HYPOPHOSPHIT-FELLOWS-FÉLE SZÖRP

Tartalmazza az emberi szervezet leglényegesebb elemeit:

Káliumot és meszet, a csontok képzésére; Kinint, az izmok és általában a szervezet erősitésére; Foszfort, az agy táplálására és az idegek ujjáképzésére; Vasat és mangant, a vér fölfrissitésére és erősitésére. Ezen szörp kitünő hatással van: gyenge, görvélyes vagy senyves gyermekeknél, vérszegény vagy fejlődésben visszamaradt leányoknál, üdülőknél, általános gyengeség, valamint nagy vérvesztések eseteiben. Bámulatos eredményeket értek el vele tüdőgümőkór, idült hörghurut és a légzőszervek bántalmainál. Fölülmulhatatlan hatásu mindennemű agy- és idegbántalomnál. Megnyugtatja az idegeket és táplálja az agyat. Üdvös hatásu szellemi túlerőltetés, ideges álmatlanság, ideges gyomorbajok stb. eseteiben. Hatása azonnali, élénkiti az étvágyat és emésztést, elősegiti az áthasonitást és a tápanyagokkal jut a vérkeringésbe. — Utóbbi időben egy budapesti cég értéktelen utánzatot hozott forgalomba. Figyelmeztetjük a közönséget, hogy mindig **„Fellows"** néven kérje e szert. **Nagy üveg 7 korona, kis üveg 4 korona.**

Főraktárak:

Török József gyógyszertára, Budapesten, Király-utca 12. sz. és Andrássy-út 26. sz.

A már 45 év óta dicséretreméltólag ismert és a 71.012. sz. Bm. leirat követelményeinek teljesen megfelelő

uj-vukovári arctisztitó kenőcs

szeplő, himlőhely, sömör, májfoltok, fakadékok, forróságí persenések, orrvörösség és minden egyéb arcvirágzások ellen, valamint az

uj-vukovári bőrszépitőszappan

mely az arckenőccsel a használati utasitás szerint alkalmazva, még korosabb egyéneknek is viruló s fiatal kinézést kölcsönöz. Egy nagy tégely ára 1 korona 60 fillér, kisebb 1 korona, szappan 1 kor. Utánzásoktól óvakodjunk! Csak **Krajcsovics** által **Vukováron** készitett kenőcs valódi. — Minden tégelyen **Krajcsovics,** a készitő arcképe látható. **Főraktár:** TÖRÖK JÓZSEF gyógyszertára, Budapest, Király-utca 12. és Andrássy-út 26. szám.

Luser L.-féle tourista-tapasz.

Biztosan és gyorsan ható szer **tyuk-szem, szemölcs és a talp, valamint a sarok bőrkeményedései,** továbbá mindennemü **bőrelszarusodás ellen.** A hatásért jótállás vállaltatik.

Tapasz csak egy nagyságban létezik és pedig darabonkint kor. 1.20. Mindig határozottan LUSER-féle tourista-tapasz kérendő.

Központi szétk. raktár:

SCHWENK L.

gyógysz. **MEIDLING-BÉCS.**

Csak akkor valódi, ha minden használati utasitás és minden tapasz a mellettes védjegygyel és aláirással el van látva, azért is erre ügyelni kell.

Gyógyszertárakban vásárlandó.

Vidékre kor. 1.60 előzetes beküldése mellett bérmentve.

Magyarországi főraktár:

Török József gyógysz. Bpest, Király-u. 12. és Andrássy-ut 26.

Legjobb fogtisztitószer

az, mely a fogakat alaposan megtisztitja, a zománcukat azonban nem bántja. A legjobbak között is első helyen áll a **Dr. Egger-féle**

Chlorkáli-Fogpaszta !!

Ez nemcsak gyökeresen tisztitja és a legkevésbbé sem rongálja a fogakat, hanem alaposan fertőtleniti és szagtalanitja a szájüreget is, miáltal elejét veszi annak, hogy bomló ételmaradékok, bakteriumok rontsák meg a fogakat. Aki ezt a fogpépet állandóan használja, annak mindig vakitó fehér és ép marad a foga.

Ára egy tubusnak 70 fillér.

Főraktár:

Gyógyszertár a „Nádor"-hoz,

Budapest, VI., Váci-körut 17.

VIDORIN

A VILÁG LEGJOBB FOGÁPOLÓ SZERE.

EGY TUBUS ÁRA 50 FILLÉR.

Kapható gyógytárak, drogériák és pipere-áru üzletekben, valamint a készitőnél:

Barta Vidor és társa utódánál Baján.

VALÓDI MAGYAR SZAKÁCSKÖNYV

IRTA: ZILAHY ÁGNES.

Negyedik javitott, a házi cukrászattal és a BEFŐTTEK KÉSZITÉSÉRŐL szóló résszel bővitett kiadás. — Ára igen szépen bekötve 3 korona 60 fillér.

Mikor e szakácskönyv első kiadása megjelent, TELEKY SÁNDOR gróf a következő levelet irta a szerzőnőhöz:

Igen tisztelt asszonyom!

Nagyon szépen köszönöm a könyvet; jól ettem és jólaktam belőle. Mondhatom, hogy élvezettel olvastam leirását azoknak a jó magyar ételeknek, amelyeket olyan jóizüen élveztem, mig gyomrom volt, annyira nélkülöztem a számkivetésben s most már vén koromban csak villa- és kanálhegyen ehetem. Én is konyitok valamit a szakácsság művészetéhez. Nagy mesterem volt, ki titkaiba bevezetett: az öreg Dumas, aki Canem Soyer magaslatán állott és Brant Savarin tudományát tökélyesitette. Okos dolgot cselekedtem, amikor Nagysádnak tanácsoltam, hogy irjon „Szakácskönyvet"; valóban sikerült s olyan, mint egy pirosra sült, pompás pulykapecsenye.

Isten áldja, üdvözlettel

TELEKY SÁNDOR gr.

Budapesti Takarékpénztár

Befizetett részvénytőke: 10 millió kor.

és Országos Zálogkölcsön Részvény-Társaság

Központi iroda:
VI., ANDRÁSSY-UT 5.

M. kir. szab. Osztálysorsjáték főelárusitó-helye:
VI., ANDRÁSSY-UT 5.

ELFOGAD: Betéteket takarékpénztári könyvekre, pénztárjegyekre és folyó (Cheque) számlára. **Leszámitol váltókat, előleget ad értékpapirokra.** Váltóüzlete megbizásból a legelőnyösebb föltételek mellett teljesiti mindennemü értékpapirok vételét és eladását ugy a bel- mint külföldi tőzsdéken. Utalványokat és hitelleveleket ad az összes európai és számos Európán kivüli helyekre. Vesz és ad külföldi pénznemeket, bevált kisorsolt értékpapirokat és esedékes szelvényeket, az utóbbiakat minden levonás nélkül. Készségesen nyujt fölvilágositást és tanácsot minden a tőzsdére tartozó ügyekben, különösen midőn valamely befektetése vagy megváltoztatásáról van szó.

KÉZIZÁLOG ÜZLETEIBEN,

melyek a magyar kir. kereskedelmi miniszterium által jóváhagyott szabályok szerint kezeltetnek

IV., Ferenciek-tere 4. szám. (Irányi-utca sarok)
IV., Károly-körut 18. szám.
VII., Király-utca 57. szám.
VIII., József-körut 2. szám.
VIII., Üllői-ut 6. szám.

pénzelőleget ad értékpapirokra, arany és ezüst tárgyakra, ékszerekre és ingókra.

Ujabb szépirodalmi munkák.

	Korona
ÁBRÁNYI EMIL költeményei ... ... kötve...	3.—
ALEXANDER BERNÁT, A művészet	1.60
AMBROZOVICS DEZSŐ, Ujabb versek 2.—, kötve...	4.—
— Versek ... ... 2.—, kötve...	4.—
AMBRUS, Giroflé és Girofla ... ... 3.—, kötve...	4.—
ANDOR JÓZSEF (Ciprián). Tünedező világ	2.80
ANDRONICUS, Öngyilkosok	2.40
BÁRSONY ISTVÁN, Tréfás történetek 3.50, diszköt.	5.—
— Szelek utján	2.50
— A rab király szabadon. Fantasztikus állat-regény	5.—
— Igaz mesék	2.40
— Ingovány. Regény 2 kötetben 3.—, kötve...	4.—
BECK LAJOS, Ideálok	4.—
BENEDEK ELEK, Bárányfelhők	2.50
— Kismama könyve. Elbesz.... ... 3.— diszköt.	4.40
— Testamentum és hat levél, 3. kiad. 1.60 diszköt.	3.—
— Szülőföldem ... ... 1.50, kötve...	2.40
BENICZKYNÉ B. L., A helytartóné	1.60
— Örök törvény, 3 kötet...	4.80
— Porban született, 2 kötet	3.20
— Előítélet és fölvilágosultság 4 kötet	6.40
— Régen volt	1.60
— Zárt ajtók mögött I—II. ... ... 3.20, kötve...	4.80
— Tavasz és szerelem ... ... 4.80, kötve...	6.40
— Szem és száj között, 3 kötet 4.80, diszköt.	6.40
— Késő bánat, 3 kötet ... ... 4.80, diszköt.	6.40
— Uri hajlamok, 4 köt. ... ... 6.40, diszköt.	9.60
— Tüzben, 3 kötet ... ... 4.80, diszköt.	6.40
— Sára története 3 köt. ... ... 4.80, diszköt.	6.40
— Szükség és hajlam ... ... 3.20, diszköt.	4.80

BENICZKYNÉ B. L., A zöld gyepen, 2 köt. 3.20
diszköt. 4.80
— Nyomaveszett, 2 kötet ... ... 4.80, kötve... 8.—
— Delila ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Az anyajegy ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Egy szegény leány története ... 2.40, kötve... 4.—
— Hercegi korona, 2 kötet ... ... 4.80, kötve... 8.—
— Mártha, 2 kötet... ... ... 3.20, kötve... 4.80
— Családi hagyomány, 3 kötet ... 7.20 kötve... 12.—
— Öt órakor ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Megkésett fecske, 2 kötet... ... 4.80, kötve... 8.—
— A titok ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Átültetett virág, 2 kötet ... ... 4.80, kötve... 8.—
— Ruth... ... ... 2.40, kötve... 4.—
— A vér hatalma ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Arany kigyó, 2 kötet ... ... 4.80, kötve... 8.—
— Opál... ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Szőke mint a buza, 2 kötet ... 4.80, kötve... 8.—
— Ár és apály ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Hanna, 2 kötet... ... ... 3.20, diszköt. 4.80
— Minden áron, 3 kötet ... ... 4.80, diszköt. 6.40
— A gyöngysor ... ... 1.60, diszköt. 3.20
— Erdei lak, 2 kötet ... ... 4.80, kötve... 8.—
— Méta 1.60
— Becsületszó, 2 kötet ... ... 4.80, diszköt. 8.—
— Házasság titka 1.60
— Nem ismerem a mult történetét 1.60
— Két Mária 1.60
— Tévesztett utak, 2 kötet 3.20
— Egy rossz lépés átka 1.60
— Zajos mult, 2 kötet 3.20
— Ősi erény, 2 kötet... ... ... 3.20
— Kényszer alatt 1.60
BEÖTHY LÁSZLÓ, A 3 Kázmér, énekes bohózat... 2.—
— Béni bácsi, bohózat 3 felv. ... ... 2.—
BERKI, Versek ... ... 2.—
BERZEVICZY, Beszédek I—II. ... 10—, kötve ... 12.—
BIERBAUM OTTÓ, Szerelem útvesztője 3.—, kötve 5.—
BODROGI, Emberek 3.20
BRÓDY SÁNDOR, Király-idyllek 2.50
— A nap lovagja ... ... 4.—
— Árva lányok 2.40
— A kétlelkü asszony 1.60

BRÓDY SÁNDOR, Apró regények ... 2.—
— Két szőke asszony ... 2.—
— Színészvér ... 4.—
— Éjszaka ... 1.60
— Don Quixotte kisasszony. 3. kiadás ... 4.—
— Rejtelmek ... 2.80
— Emberek ... 1.60
— Faust orvos ... 1.60
— Nyomor ... 1.60
— Hófehérke ... 2.—
— Tündér Ilona. 2. kiadás ... 2.50
— Egy férfi vallomásai ... 3.—
— Az asszonyi szépség ... 2.—, diszköt. 4.—
— Ezüst kecske ... 4.—
— Erzsébet dajka ... 2.—
— Dada ... 2.—
— Egy rossz asszony ... 2.—
— Regényalakok ... 2.50
Bekötve kötetenként 1.60 koronával több.
— Fehér könyv I—XII. Egy-egy köt. 2.—, kötve 2.40
CENSOR, Nem illik ... 1.—
CZÓBEL MINKA, Pókhálók ... 2.80
— Donna Juanna ... 2.—
DANTE-GÁRDONYI, A pokol ... 1.— és 2.—
DÉRYNÉ NAPLÓJA. Kiadta Bayer József, 3 köt. fűzve ... 15.—
diszköt. 20.—
DIVALD, Eperjes templomai ... 1.50
ENDRŐDY SÁNDOR, Költemények ... 3.—
— Őszi harmat után ... 2.50, diszköt. 4.50
ERDŐS RENÉE, Az asszony meg a párja ... 3.—
FALK, Mindennapi történetek ... 4.—
FARKAS PÁL, Olga, szinmű ... 2.50
— Meddő küzdelem ... 3.—
— Az imrefalvi leány ... 3.50
FARKAS IMRE, Költemények ... 3.—, kötve ... 5.—
— Csipkefátyol ... 2.50, diszköt. 4.50
FEHÉR JUDITH, Asszonyok ... 3.—
GAGYHY D., Élet és álom ... 3.—
GAAL MÓZES, Hiuság. Reg. 2 kötet ... 4.—
GARAS, Gunyos mesék ... 3.—
GÁRDONYI GÉZA, Ábel és Eszter ... 3.60, diszköt. 5.60
— Fekete nap ... 2.—, diszköt. 3.60
— Fehér Anna ... 2.—, diszköt. 3.60

GÁRDONYI GÉZA, Két Katica-bogár 3.60, diszköt. 5.60
— Az öreg tekintetes... 3.—, diszköt. 5.—
— A láthatatlan ember. Reg. képek. 5.—, diszköt. 7.—
— Annuska. Vigjáték 3 felv.... 2.40, kötve... 4.40
— Az a hatalmas harmadik ... 3.—, kötve... 5.—
— Egri csillagok. Reg. 2 kötet ... 6.—, kötve... 10.—
— Az én falum. Elbeszélések. Két kötet kötve 4.—
— Kékszemü Dávidkáné ... 2.50, diszköt. 4.50
— Pöhölyék. 3. kiadás ... 2.—, diszköt. 3.60
— Tizenkét novella ... 1.50, kötve... 2.40
— A bor. Falusi tört. 3 felv. 3. kiadás 2.—, kötve... 3.60
— Április. Költemények ... 2.—, kötve... 3.60
Karácsonyi álom ... 2.—, diszköt. 3.60
— Füzfalevél. Költemények ... 2.—, kötve... 3.60
— Göre: Bojgás, 2. kiadás ... 2.—, kötve... 3.60
— Göre Martsa lakodalma, 3. kiad. 2.—, kötve... 3.60
— Göre Gábor biró könyve, 6. kiad. 2.—, kötve... 3.60
— Göre Gábor tapasztalatai, 4. kiad. 2.—, kötve... 3.60
— Durbints sógor, 3. kiadás... 2.—, kötve... 3.60
— Veszödelmek, 3. kiadás ... 2.—, kötve... 3.60
— A Kátsa, 3. kiadás ... 2.—, kötve... 3.60
— A pesti ur, 3. kiadás ... 2.—, kötve... 3.60
GÁSPÁR F., A föld körül I/IV, diszkötésben ... 64.—
— Hét év a tengeren ... 10.—, kötve... 13.—
GELLÉRI, Sociális napi kérdések ... 12.—
— Egy amerikai világkiállitás ... 5.—
— Ipartörténeti vázlatok ... 12.—
GYALUI FARKAS, Legkedvesebb könyveim ... 3.—
HAJÓS IZSÓ, Ekém mellől, versek ... 2.40
HARSÁNYI K., Tölgylevél, verses beszély 3.—, kötve 5.—
— Költemények ... 2.—, kötve... 4.—
HAVAS, Töretlen úton ... 2.—
HEGEDÜS SÁNDOR ifj., Beszélő éjszakák ... 2.80
— A rádzsa ... 2.50
HELTAI, Nyári rege ... 2.50
— Madmazell ... 3.50, kötve... 5.—
HERCZEG FERENC, Déryné ifjasszony 2.50, diszköt. 4.50
— Lélekrablás... 3.50, diszköt. 5.50
— Elbeszélések ... 3.20, kötve... 5.20
— Honszerző ... 4.—, kötve... 6.—
— Böske, Erzsi, Erzsébet ... 3.50, kötve... 5.—
— Andor és András ... 3.20, kötve... 5.20
— Pogányok. Regény ... 5.—, diszköt. 7.—

HERCZEG FERENC, Idegenek közt ... 2.80, diszköt. 4.80
— Ocskay brigadéros, ... 2.50, kötve... 4.50
— Arianna. Elbeszélések ... ... 3.—, diszköt. 5.—
— Egy leány története. Regény ... 3.60, diszköt. 5.60
— Gyurka és Sándor. A Gyurkovics fiuk folyt. 3.—
diszköt. 5.—
— Az első vihar, szinmű 4 felv. 2.50, kötve... 4.50
— Honty háza, szinmű ... ... 2.50, kötve... 4.50
— Az első fecske és egyéb elb., 3. kiad. 3.—, diszk. 5.—
— Szabolcs házassága, 4-ik ezer 3.20 diszköt. 5.20
— A Gyurkovics-fiuk ... ... 4.—, diszköt. 6.—
— A Gyurkovics-lányok, 16. ezer, 3.—, kötve... 5.—
— Napnyugati mesék ... ... 3.20, kötve... 5.20
— Simon Zsuzsa, 3. kiadás ... ... 3.60, kötve... 5.60
— A három testőr, vigjáték ... ... 2.50 kötve... 4.50
— Kéz kezet mos, vigjáték ... ... 2.50, kötve... 4.50
— Bizánc, szinmű ... ... 2.50, kötve... 4.50
— A dolovai nábob leánya, szinmű, 2. kiadás... 2.50
kötve... 3.60
— Mutamur. Elbesz., 3. kiad. ... 4.—, kötve... 6.—
— Fenn és lenn, 3. kiadás ... ... 4.—, kötve... 6.—
— Balatoni rege, regényes vigjáték 2.50, kötve... 4.—
HEVESI JÓZSEF, Piros narancsok. Elbeszélések ... 2.80
HOCK JÁNOS, Nagybőjti szentbeszédek 2.40
IGNOTUS, Versek ... ... 2.40, kötve... 4.—
— Vallomások ... ... 2.40, kötve... 4.—
ILLYÉS, Költemény 2.50
JÓRGNÉ, Versek ... ... 3.—
JUSTH ZSIGMOND, Fuimus 3.60
KABOS EDE, Por ... ... 3.—
— Két halott regénye... ... ... 1.50, kötve... 2.40
KEMECHEY, Mara rózsái... ... ... 3.20
KÁLNOKI, Az ördög bibliája. Egy kártyakirály tanitása 3.—
KENEDI GÉZA, Szénrajzok ... ... 3.—
— Lőporfüst ... ... 2.80, kötve... 4.80
KISBÁN, Naplegenda ... ... 2.
KISS JÓZSEF, Költemények. 13. ezer ... kötve... 3.—
— Mese a varrógépről ... ... 3.20, kötve... 5.20
— Ünnepnapok ... ... 3.20, kötve... 5.20
KISS M Versek ... ... 3.—
KÓBOR TAMÁS, Marianne ... ... 2.—, kötve... 3.60
KOMÓCSY JÓZSEF, Szerelem könyve 3.—, kötve... 5.—
KORÁNYI FRIGYES ifj., Serédi Gábor ... ... 4.—

KÖVÉR ILMA, Vadrózsa kisasszony ... ... 2.—
KOZMA ANDOR, A tegnap és a ma, 3. kiadás... ... 3.—
— Versek ... ... 2.80, diszköt. 4.—
— Próza 2.80
— Versek, Próza egy diszkötésben 7.20
KUNOS, Nasreddin Hodsa tréfái... ... ... 1.20
KUPCSAYNÉ M. JULIA, Egy asszony küzdelmei... 2.40
KUTHY, Versek ... ... 2.—
LAMPÉRTH GÉZA, Kurucok csillaga 3.—, kötve... 5.—
— Pacsirtaszó... ... ... 2.—, kötve... 4.—
LENGYEL LAURA, Egy leány 2.50
LOVIK KÁROLY, Őszi rózsa... ... ... 2.80
— Kertelő agár 2.80
— Leveles láda 1.50
— A leányvári boszorkány ... ... 3.50, kötve... 5.—
LŐRINCZY GYÖRGY, Gereblyém alól 3.—, díszköt. 5.—
— A magam földjén ... ... 2.—
— Falusi potentátok 2.40
— Megtépett fészkek 2.40
LUDWIG ERNŐ, Khinai mesék ... ... 3.—, kötve 5.—
LYKA KÁROLY, Kis könyv a művészetről 3.—, diszk. 5.—
— A festőművészet ujabb irányai ... 3.—, diszk. 5.—
MAKAI EMIL, Munkái, 2 köt. ... 10.—, 2 diszk. 14.—
— Poétasors ... ... 2.—, kötve 4.—
MAKAI-SZÉCSI, Kaland, dramolett ... ... 2.—
MALONYAY DEZSŐ, Csák nemzetség 2.80
— Az ifijur... ... ... 3.50, diszköt. 5.—
— Katóka kegyelmes asszony, elb. 3.— kötve... 4.—
— Katóka, színmű... ... ... 2.50
— Judith könyve 2.40
— Aza szamár Domokos, meg a másik 1.50, kötve 2.40
— Tartodi medvehajtás 2.40
MARLITT E., A vén kisasszony titka... 4.—, kötve 5.60
— Gizella grófnő ... ... 4 80, kötve 6.40
— Pusztai királyleány ... ... 4.80, kötve 6.40
— Aranyos Erzsike ... ... 4.—, kötve 5.60
— Második feleség ... ... 4.—, kötve 5.60
— A bagolyvár ... ... 4.—, kötve 5.60
— A keresk. tanácsos házánál... ... 4.80, kötve 6.40
— A Schillingház ... ... 4.80, kötve 6.40
— A gránátköves asszony ... ... 2.40, kötve 4.—
— A bérgazda cselédleánya... ... ... 2.40, kötve 4.—
MÁRKUS J., Északi játékok ... ... 2.—

MARTOS F., Marietta. Regény ... 2.80
MIKLÓS, Asszonyszépség ... 2.—
MIKSZÁTH, Galamb a kalitkában ... 4.—
— Az eladó birtok ... 3.20
MILKÓ IZIDOR, Egy carrière története ... 3.—
— Uri emberek ... 2.40
MOLNÁR, Éhes város. Regény ... 3.—
— Egy gazdátlan csónak története ... 2.—
MOLNÁRNÉ, Szürke felhő ... 2.—
MÓRA ISTVÁN, Földszint. Versek 3.—, kötve ... 4.80
MURAI KÁROLY, Vig történetek ... 3.—
NAGY ENDRE, Gyönyörü lovagkor ... 5.—
— A Geödhyek ... 3.50, kötve ... 5.—
OLÁH, Költemények ... 2.—
PALÁGYI, Költeményei ... 2.—
— Uj költeményei ... 2.40
PÁLYI EDE, Bölcsészet ... 3.—
PAPP GYULA, Költemények ... 2.40
PEKÁR GYULA, Vitézi románczok ... 4.—
— Jukkerleány ... 3.60
— Rokoko idyllek ... 4.—
— Delilah nyoszolyája ... 2.40
— Mátyás és Beatrix ... 2.50
— Az aranykeztyüs kisasszony. Novellák ... 3.60
— Pasztellek ... 3.—, kötve ... 4.—
PÓSA L., Száll az ének. Hazafias versek 2.—, diszköt. 4.—
RITOÓK EMMA, Egyenes uton — egyedül ... 2.40
RUTTKAY GYÖRGY, Sötétség ... 2.40
SAJÓ ALADÁR, Kaszárnyatitkok. Elbeszélések ... 2.—
— Katonáéknál ... 2.40
— De profundis ... 2.—
— Regruták és más katonák ... 2.80
SAS EDE, Mai tündérek ... 3.50, kötve ... 5.—
SCOSSA, Cruore Dives ... 2.50
SEBŐK ZSIGMOND, Pusztai élet ... 3.—, kötve ... 4.—
SZABOLCSKA M., Csendes dalok ... 2.50, diszköt. 4.50
— Hangulatok, 2. kiadás ... 2.—, diszköt. 4.—
— Szabad órák. Költemények ... 2.—, diszköt. 4.—
— Költemények, 3. kiadás ... 2.40, kötve ... 4.80
— Ujabb versek ... 2.—, diszköt. 4.—
SZABÓNÉ-NOGÁLL J., Derü. Elbeszélések ... 3.—
SZALAY F., Bébi és Mici ... 2.—
— Piramisok hazája ... 2.40

SZEMERE GYÖRGY, Magyar virtus ... 3.—, kötve... 4.—
— A madarasi király ... ... 3.50, kötve... 5.—
SZIKRA, Enyém 2.50
— Betörők ... ... 3.—, kötve... 4.—
— Fölfelé züllők ... ... 4.—
— A bevándorlók ... ... 3.—, diszköt. 4.—
— Ugody Lila, 2 k. (Szines könyvek) 3.—, kötve 4.—
SZOMAHÁZY ISTVÁN, Méltóságos asszony 2.50
diszköt. 4.50
— Mesék az irógépről ... ... 3.—, diszköt. 5.—
— Költöző nymphák ... ... 3.50, kötve... 5.—
— Két cigaretta közt ... ... 3.—
— A Clairette keringő és egyéb elbeszélések ... 3.—
— Huszonnégy óra ... ... 3.—
— Déli korzó ... ... 3.—
— Előadások a feleségképző akadémián 3.50
kötve... 5.—
SZŐLLŐSI ZSIGM., A hires Bodolay 3.50, diszköt. 5.—
SZÜRY DÉNES, Drámai impressziók ... ... 4.—
TÁBORI, Beszédes Kalára ... ... 3.50, kötve... 5.—
TEDESCHI BORBÁLA, Északi fok 2.40
TÓTH B., A magyar anekdotakincs, I—VI. kötet
Egy-egy kötet ára ... ... 4.80, diszköt. 6.40
TÖMÖRKÉNY, Különféle magyarok 2.80
— Förgeteg János ... ... 3.50, kötve... 5.—
— Gerendás szobákból ... ... 3.—
VAJDA JÁNOS, Magyarság és nemzeti önérzet... ... 2.40
VAJDA GYULA, Ünnepi versek... ... 3.—, kötve... 5.—
VÁRADI ANTAL, Emlékeim ... ... 3.50, kötve... 5.—
VAY S., Régi nemes urak és urasszonyok 4.—, kötve 6.—
VÁRI DEZSŐ, Egy asszony, regény... ... ... 3.—
— Egy házasság története 2.50
VARSÁNYI, Rózsabokor ... ... 2.—
VENETIANER, Zsidóság ... ... 2.—, diszköt. 3.—
VERŐ GYÖRGY, A nép 2.50
WERNER GYULA, Forgách Simon ... ... 6.—
WETTSTEINNÉ, Viki kadét ... ... 3.—
WOLFNER, Meddő küzdelem ... ... 3.—
YARTIN, Ötödik evangelium ... ... 2.—
ZALÁR JÓZSEF, Költeményei 3 kötet ... ... 9.—
ZÖLDI M., Bünös emberek, elbeszélések 3.—, diszköt. 5.—
— Komédiák ... ... 3.50, kötve... 5.—
— Nagy bonvivant 2.50

Uj Idők

Szépirodalmi, társadalmi
és művészeti képes hetilap
Szerkeszti Herczeg Ferenc.

Gazdag, előkelő s magas irodalmi szinvonalon áll az UJ IDŐK. Az 1908-ik évvel immár a tizennegyedik évfolyamát kezdi, hiven ragaszkodva azokhoz a szempontokhoz, amelyek a legelterjedtebb hetilappá tették. Terjeszteni fogja azt a friss modern irányt, amelynek szellemi életünk minden terén érvényesülnie kell, amely tiszteli a hagyományokat, anélkül, hogy maradi volna, s szivesen enged helyet az ujnak, ha azt a természetes fejlődés hozza létre. A szerkesztőség a legnagyobb gonddal válogatja meg az UJ IDŐK számára a közleményeket s ezt annál is inkább teheti, mivel szivesen bocsátja rendelkezésre tollát, ecsetjét és rajzónját, ami csak kiváló erő van a magyar irodalomban és művészetben. Az UJ IDŐK előfizetési ára: Félévre 8 korona, negyedévre 4 korona. Mutatványszámokat ingyen küld az UJ IDŐK kiadóhivatala, Andrássy-út 10. sz.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Bródy Sándor Munkái

Díszes kiállításban, védőtokban.

1—2. A nap lovagja. Regény.
3. Tündér Ilona. Regény.
4—5. Don Quixote kisasszony. Regény.
6. Két szőke asszony } egybe kötve.
7. Király idillek }
8—9. Az ezüst kecske.
10—11. Színészvér.
12. Hófehérke.
13. Apró regények.
14. Egy rossz asszony természetrajza.
15. Erzsébet dajka. — A dada.
16. Regényalakok.
17. Királyfi és koldusleány.
18. Elbeszélések.
19—30. Fehér könyv.

A 30 kötetből álló gyüjtemény ára díszkötésben 96 K. Törleszthető havi 3 koronás részletekben.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Gárdonyi Géza összes munkái

Gárdonyi Géza összegyüjtött munkáit visszük ezennel a közönség elé. Voltakép teljesen fölösleges most, hogy bármikép ajánljuk ezeket a könyveket. Egyenkint való megjelenésük alkalmával ezt a legteljesebb elismerés hangján megcselekedte a sajtó, s maga Gárdonyi annyira bennt áll az irodalmi érdeklődés központjában, hogy vele szemben nincs szükség ismertetésre. Az élő magyar írók egyik legkiválóbbika ő, akinek zsenijét, mély és eredeti író talentumát minden oldalról megvilágítják ezek az összegyüjtött munkák. Köztük vannak gyönyörü történelmi regényei (A láthatatlan ember, Az Egri csillagok), novellái, továbbá mély pszihologiával írt, a mai életből vett, finom hangulatu regényei (Az a hatalmas harmadik, Ábel és Eszter, Az öreg tekintetes), valamint a ritka népszerüvé lett, a magyar humor tősgyökeres alkotása: *Göre Gábor* összes irásai. Bizonyos, hogy ezek az összegyüjtött munkák mindenütt odakerülnek Jókai, Eötvös, Kemény, Mikszáth szépirodalmi alkotásai mellé.

Gárdonyi Géza munkái 20 kötetben.

I. sorozat:

1. Átkozott józanság.
2. Ábel és Eszter.
3—4. Egri csillagok.
5. Dávidkáné.

II. sorozat:

6. Isten rabjai. Regény.
7. Két Katicabogár.
8. A láthatatlan ember.
9. Az öreg tekintetes.
10. Az a hatalmas harmadik.

III. sorozat:

11. Az én falum. I—II.
12. Göre Gábor összes irásaji I.
13. A bor.
14. Elbeszélések.
15. Két menyasszony.

IV. sorozat:

16. Göre Gábor összes irásaji II.
17. Pöhölyék.
18. Fekete nap. — Fehér Anna.
19—20. Két ujabb kötet.

A 20 kötetből álló gyüjtemény ára díszkötésben 120 K. Törleszthető havi 3 koronás részletekben.

Herczeg Ferenc Munkái

Herczeg Ferenc összes munkái most jelentek meg először egyöntetü kiadásban. Finom papiros, előkelő modern stílu bekötés és a gondos nagybetüs nyomtatás jellemzi ezt az új kiadást.

	fűzve	kötve
Szabolcs házassága	3.20	5.20
Lélekrablás	3.50	5.50
Déryné ifjasszony	2.50	4.50
Balatoni rege	2.50	4.50
Első fecske	3.—	5.—
Simon Zsuzsa	3.60	5.60
Pogányok	5.—	7.—
Andor és András	3.20	5.20
Böske, Erzsi, Erzsébet	3.50	5.—
Gyurkovics fiúk	3.—	5.—
Fenn és lenn	4.—	6.—
Napnyugati mesék	3.20	5.20
Gyurkovics lányok	3.—	5.—
Mutamur	4.—	6.—
Bizánc	2.50	4.50
Honthy háza	2.50	4.50
Elbeszélések	3.20	5.20
Kéz kezet mos	2.50	4.50
Első vihar	2.50	4.50
Egy leány története	3.60	5.60
Arianna	3.—	5.—
Idegenek közt	2.80	4.80
A honszerző	4.—	6.—

A 20 kötetből álló gyüjtemény ára díszkötésben 108 korona. Törleszthető havi 4 koronás részletekben.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Göre Gábor Biró úr

öszves könyvei ezök:

Göre Gábor biró úr könyve. Ez az első. 6. eresztés . 2 kor.

Tapasztalatok az nagy kiállitásrúl. 4. eresztés. Ez a legokosabb . . . . . 2 kor.

Göre Martsa lakodalma vagyis az jányomé. Ez a legjobb ézü. 3. eresztés . 2 kor.

Veszödelmek. Ez a könyv a veszödelmekrül szól, vagyis a Zámerikaji utazásrúl. 3. eresztés . . . . . 2 kor.

Durbints ságor. Ez a ságorrúl szól, bele is van rajzolva a ságor takarosan. 3. eresztés 2 kor.

A pesti úr evvel kezdödik oszt ebbe van a zöreg Tátrán szörzött tapasztalat is mög a pötsét faragásrúl szörzött tapasztalat is. Más szóval ebbe a könyvbe is van mindönféle mint a többibe. 3. eresztés . . 2 kor.

A Kátsa. Ez a gézönguz tzigányrúl szól, hogy lássa a világ mijen kötnivaló. 3. eresztés 2 kor.

Bojgás a világba mög más mindönféle vagyis ez a nyotzadik könyvem, de úgy is vagyok én mán evvel, mint akinek a nyotzadik gyermöke születik hogy aszondi ez lögyön a zutósó! 2. eresztés . . 2 kor.

Díszkötésben minden kötet 1 korona 60 fillérrel többe kerül.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Vidám Könyvek

Tizenhat kötetben.

A tizenhat kötetes gyüjtemény a következő:

Szomaházy István. Előadások a Feleségképző Akadémián.
Lovik Károly. A leányvári boszorkány. Regény.
Szemere György. A madarasi király. Elbeszél.
Zöldi Márton. Komédiák. Elbeszélések.
Váradi Antal. Emlékeim.
Herczeg Ferenc. Böske, Erzsi, Erzsébet. Elbesz.
Szomaházy István. Költöző nimfák. Regény.
Heltai Jenő. Madmazell. Elbeszélések.
Tábori Róbert. Beszédes Kalára. Elbeszélések.
Sas Ede. Mai tündérek. Elbeszélések.
Malonyay Dezső. Az ifijúr. Elbeszélések.
Nagy Endre. A Geödhyek. Regény.
Szőllősy Zsigmond. A hires Bodolay. Elbeszél.
Mikszáth Kálmán. Páva a varjuval.
Bársony István. Tréfás történetek.
Tömörkény István. Förgeteg János mint közerő és más elbeszélések.

Egy-egy kötet ára füzve 3 K 50 f., diszkötésben 5 K. — A teljes gyüjtemény igen izléses kötésben 80 K, mely összeg 3 K havi részletekben törleszthető.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Kiss József összes költeményei

Tizenharmadik ezer; ára diszes, egészvászonkötésben 3 korona.

Ábrányi Emil költeményei

Első népszerü kiadás; ára diszes, egész vászonkötésben a költő arcképével 3 kor.

Endrődi Sándor költeményei

Első népszerü kiadás; ára diszkötésben 3 korona.

Vig és komoly magánjelenetek gyüjteménye

Most jelent meg!

Egy-egy füzet ára 30 fillér.

167. Diákkisasszony. Magánjelenet hölgyek számára. Irta Telekes Béla.
168. Ripacs úr keservei. Tréfás magánjelenet férfiak számára. Irta Deréki Antal.
169. Karácsonyi álom. Dialogus. Hölgyek számára. Irta Zöldi Márton.
170. Az ultimátum. Dialog hölgyek számára. Irta Zöldi Márton.
171. Férjet keresek. Monolog hölgyek számára. Irta Sághy Mihály.
172. Az elégedetlenek. Páros jelenet hölgyek számára. Irta Zöldi Márton.
173. A lámpaláz. Monolog hölgyek számára. Irta Zöldi Márton.
174. Az első pongyola. Monolog hölgyek számára. Irta Hajtay Etelka.
175. Karácsony est. Páros jelenet hölgyek számára. Irta Krúdy Gyula.

Teljes jegyzék kivánatra minden könyvkereskedésben kapható, valamint a kiadónál Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Budapest, VI., Andrássy-út 10.

Műkedvelők színháza

Egy-egy füzet ára 60 fillér.

Most jelent meg!

30. Segédjuhász. Népszinmű paródia. Irta Szomaházy István. Előadja 2 férfi és 1 nő.
31. A Sellő. Vígjáték egy felvonásban. Irta Szomaházy István. Előadja 3 férfi és 2 nő.
32. Az oroszlánbőr. Vígjáték egy felvonásban. Irta Erdélyi Zoltán. Előadja 3 férfi és 2 nő.
33. Ki a nyertes? Bohózat egy felvonásban. Irta Orbók Attila. Előadja 3 férfi.

Fiatal leányok szinműtára

Egy-egy füzet ára 60 fillér.

Most jelent meg!

Karácsonyi álom. Az ultimátum. Két páros jelenet fiatal leányok számára. Irta Zöldi Márton.

Az elégedetlenek. Páros jelenet. A lámpaláz. Monolog fiatal leányok számára. Irta Zöldi Márton.

A kapitány. Vígjáték 2 férfi és 1 női szereppel. A pesti kisasszony. Vígjáték 4 női szereppel. Irta Farkas Imre.

A peripatetikusok. Szinmű 2 női és 1 férfi szereppel. Irta Lőrinczy György. Az egészséges beteg. Szinmű 2 női és 1 férfi szereppel. Irta Nagy Endre.

A budapesti bál után. Vígjáték egy felvonásban 2 női és 3 férfi szereppel. Irta Kövér Ilma.

Teljes jegyzék mindkét gyüjteményből kivánatra minden könyvkereskedésben kapható, valamint a kiadónál Singer és Wolfner könyvkereskedésében, Andrássy-út 10.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten

Az Én Ujságom

Képes gyermek hetilap.
Szerkeszti
Pósa Lajos.

Ezer lap. Ezer lapon ezer közlemény. Ezer közleményben sok száz mese, történet, vers, kép, adoma. Ezt a sok szép holmit Az Én Ujságomban, Pósa Lajos gyermeklapjában találja meg a gyermek. Ez az ujság hetenkint beköszönt és minden héten uj örömet szerez a gyermekeknek, Ára negyedévenkint 2 korona 50 fillér. Aki e lapra előfizet, Az Én Ujságom naptárát ingyen kapja. Mutatványszámot kérésre ingyen küld a lap kiadóhivatala Budapesten, VI. Andrássy-út 10.

Filléres Könyvtár.

Elbeszélések, regék, történelmi elbeszélések, versek, szindarabok, útleirások gyüjteménye, magyar fiuk, magyar leányok számára. *Szerkeszti Pósa Lajos.*

Egy-egy szám ára kötve 50 fillér.

Szám	1907-ben megjelent kötetek:	Korona
231—232.	**Pósa Lajos.** Világszép nádszál kisasszony. Mese, képekkel	1.—
233.	**Pósa Lajos.** Muzsikál a rajkó és más történetek. Képekkel	—.50
234.	**Pósa bácsi meséskönyve.** I. gyüjt. kép.	—.50
235.	**Pósa Lajos.** Mese a kis kanászról. Kép.	—.50
236.	**Pósa Lajos.** Baba történetek. I. gy. kép.	—.50
237.	**Pósa Lajos.** Baba történetek. II. gy. kép.	—.50
238—240.	**Pósa bácsi meséskönyve.** II. gyüjt. kép.	1.50
241—242.	**Pósa Lajos.** Czini-czini. Képekkel... ...	1.—
243.	**Pósa Lajos.** Marczi vitéz. Képekkel. ...	—.50
244.	**Pósa bácsi meséskönyve.** III. gyüjt. kép.	—.50
245—246.	**Pósa bácsi meséskönyve.** IV. gyüjt. kép.	1.—
247.	**Pósa Lajos.** Kaczor király. Képekkel.	—.50
248.	**Pósa Lajos.** Csali mese. Képekkel ...	—.50
249—250.	**Pósa Lajos.** Bandi álma. Abroszka, bárányka, botocska. Két mese, képekkel	1.—
251.	**Sebők Zsigmond.** Tilinkós Lajkó	—.50
252.	**Havas István.** Magyar fiuk. Tört. elbesz.	—.50
253.	**Benedek Elek.** Elek apó meséi. IV. gyüjt.	—.50
254.	**Thirring Gusztávné.** Apró mesék. Kép.	—.50
255.	Figura bácsi mókái. Összegyüjt. **Kiszely Róbert**	—.50
256.	**Kövér Ilma.** A vitorlás hajó	—.50
257—259.	**Abonyi Árpád.** Magyar fiuk Afrikában. Regényes elbeszélés. Képekkel	1.50
260.	**Lengyel Laura.** Piroska mesét olvas ...	—.50
261.	**Sebők Zsigmond.** A doktor úr. Képekkel	—.50
262.	**Lőrinczy György.** Magyar dicsőség. Kép.	—.50
263.	**Dingha Béla.** Ákom király baja. Kép.	—.50
264.	— Böske a léghajón. Képekkel	—.50

Ifjuságí Könyvek.

Serdültebb fiuknak és leányoknak.

GYARMATHY ZSIGÁNÉ. Kalotaszegi bokréta. Elbeszélések fiatal leányok számára. Diszkötésben 3 korona. Egyszerübb kötésben 2 korona 50 fillér.

TÁBORI RÓBERT. Magyar vitézek Párisban. MÜHLBECK KÁROLY rajzaival. A magyar ifjuság számára. Diszkötésben 3 korona. Egyszerübb kötésben 2 korona 50 fillér.

LŐRINCZY GYÖRGY. Arany karikák. Elbeszélések a magyar ifjuság számára. Diszkötésben 3 korona. Egyszerübb kötésben 2 korona 50 fillér.

TUTSEK ANNA. Szélvész kisasszony. A kastély titka. Serdültebb leányok számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

GAUSS VIKTOR. A búrok földjén.* Két magyar fiu kalandja a búrok hazájában. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

GAAL MÓZES. Szeretet. Serdültebb leányok számára. Mühlbeck K. rajzaival. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

TÁBORI RÓBERT. Délibábok.* Serdültebb magyar ifjuság számára. Mühlbeck K. rajzaival. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

KABOS EDE. A szurtos királyfi.* Ifjusági regény. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

TUTSEK ANNA. Vidorka. Uj élet. Két elbeszélés fiatal leányok számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

A *-gal jelzettek első sorban fiuknak valók.

KEMECHEY JENŐ. Magyarország nagyasszonyai. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

GAUSS VIKTOR. A néger királyok kincse.* Regény a magyar ifjuság számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

LAMPÉRTH GÉZA. Kuruc hősök. Történeti rajzok, elbeszélések a kuruc világból. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

RÁKOSI JENŐ. A kis Kelemen története. Elbeszélés a magyar ifjuság számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

BENEDEK ELEK. Rügyfakadás. Elbeszélések fiatal leányok számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

BRÓDY SÁNDOR. Az egri diákok.* Két magyar Robinson kalandjai. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

LŐRINCZY GYÖRGY. Hűséges szivek.* Elbeszélés a magyar ifjuság számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

TUTSEK ANNA. Az édes otthon. Regény fiatal leányok számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

AMBROZOVICS MESZLÉNYI ILONA. A meghallgatott ima. Elbeszélések az ifjuság számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

GARÁDY VIKTOR. Amit a tenger mesél. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

SAS EDE. A fölkelő nap hősei.* Kalandok az orosz-japán háboruban. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

GAAL MÓZES. Anna. Regény fiatal leányok számára. Diszkötésben 2.80 kor. Egyszerübb kötésben 2.50 kor.

A *-gal jelzettek első sorban fiuknak valók.

Magyar Lányok

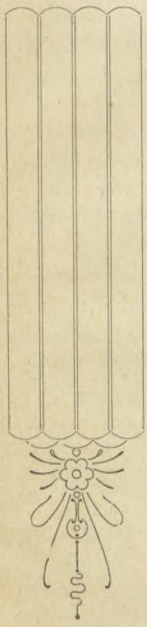

Képes hetilap
fiatal leányok számára,
szerkeszti Tutsek Anna

Azoknak való ez a nagy gonddal s szeretettel szerkesztett lap, akiknek legnehezebb szép és jó olvasmányt adni, t. i. a fiatal magyar lánynak. A legjelesebb irók, tanitók, tanitónők irnak a „Magyar Lányok"-ba. A szépirodalmi részen kivül felette becses és tanulságos részei a lapnak az ismeretterjesztő cikkek, továbbá a háztartás, kertészet, konyha, kézimunkák, női foglalkozások, divat stb. körébe vágó rovatok. Előfizetési ára negyedévre 3 korona. Mutatványszámot kérésre ingyen küld a lap kiadóhivatala Budapesten, VI. Andrássy-út 10.

Singer és Wolfner kiadásai Budapesten.

Albumalaku ifjuságí iratok

a serdültebb ifjuság számára.

A nagyobbik leány. Regény fiatal leányok számára. Irta **Szabóné Nogáll Janka.** Ára díszkötésben **6 korona 50 fillér.**

Hősök hőse. Irta **Sas Ede.** II. kiadás. Számos képpel. Ára pompás díszkötésben **7 korona.**

Mackó úr utazásai. Irta **Sebők Zsigmond.**
I.* Mackó úr útnak indul. Ára díszkötésben **7 korona.**
II.* Mackó úr utazásai. Ára díszkötésben **7 korona.**
III.* Mackó úr ujabb utazásai. Ára díszkötésben **7 korona.**
IV.* Mackó úr szárazon és vizen. Ára díszkötésben **7 korona.**

Anyai szív. Ifjuságí regény. Irta **Gaal Mózes.** Ára pompás díszkötésben **6 korona 50 fillér.**

Cilike viszontagságai. Fiatal leányok számára. Irta **Tutsek Anna.** Ára pompás díszkötésben **6 korona 50 fillér.**

A rab király szabadon. Fantasztikus állatregény. Irta **Bársony István. Mühlbeck Károly** rajzaival. Fényes díszkötésben ára **7 korona.**

A bujdosók. Történelmi elbeszélés a magyar ifjuság számára. Irta **Lőrinczy György.** Díszkötésben ára **6 korona 50 fillér.**

Uzoni Margit. Regény fiatal leányok számára. Irta **Benedek E. Mühlbeck Károly** rajzaival. Ára díszkötésben **6 kor. 50 fill.**

Három vitéz magyar baka, meg egy káplár kalandjai. Irta **Abonyi Árpád.** Ára díszkötésben **6 korona 40 fillér.**

Hős fiúk. Második kiadás. Regényes történet a szabadságharcból. Irta **Rákosi Viktor.** **Mühlbeck Károly** rajzaival. Ára díszkötésben **6 korona.**

Otthon. Irta **Malot Hektor,** átdolgozta **Tábori Róbertné.** Ára díszkötésben **6 korona.**

Zsófika naplója. Regény fiatal leányok számára. Irta **Szabóné Nogáll Janka.** Ára díszkötésben **6 korona.**

Elhagyottan. A franczia akadémia által díjkoszoruzott regény az ifjuság számára. Irta **Malot Hektor.** Franciából átdolgozta **Gauss Viktor.** A nagy albumalaku könyv ára fényes díszkötésben **6 korona 40 fillér.**

Rózsák között. Elbeszélések fiatal lányok számára. Irta **Tutsek Anna.** Ára **5 korona 60 fillér.**

Évike. Elbeszélés fiatal leányok számára. Irta **Herman Ottóné.** Számos képpel. Ára díszkötésben **4 korona.**

Korhadt fakeresztek. Elbeszélések a magyar szabadságharcból. Irta **Rákosi Viktor.** **Mühlbeck Károly** rajzaival. Ára díszkötésben **4 korona.**

Gulliver. A magyar ifjuságnak átdolgozta **Egri György.** 4 szines műlappal. Ára díszkötésben **4 korona.**

Maczkó úr utazásai.

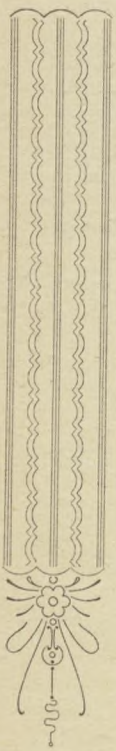

Eddig négy albumalaku kötet tartalmazza Maczkó úr utazásait. A négy kötetben tizenegy utazást mond el a mesélés közvetlen hangján Sebők Zsigmond, Maczkó úr jóizü, mindig tréfás, ötletes alakjának megelevenitője.

Az ifjusági irodalomban szinte páratlan az a népszerüség, a mi rövid idő alatt a Maczkó-könyveknek kijutott. Túlzás nélkül mondhatjuk, hogy Maczkó Muki oly közszeretetben áll, annyira behizelegte magát fiuk és leányok rokonszenvébe, oly kedvelt és szivesen hallgatott, akár a felnőtt olvasók előtt Göre Gábor biró úr és társai. — Oka annak, hogy ép úgy mint Göre, Maczkó is a humor talaján született. Friss, egészséges, igazi, magyar humor az, amely alakját kiséri, amelylyel Maczkó az ő utazásairól beszámol, s felpakkolva vigan indul uj kalandozások örömei felé.

A négy albumalaku diszkötésü könyv, kétszáznál több képpel, egy gyönyörü egész vászon dobozban 36 koronába kerül, *mely összeg 2 koronás havi részletekben törleszthető.*

Jelentem alássan, hogy én, Maczkó Muki, máramarosi erdőtulajdonos és méhész, ismét utnak indulok. Ezuttal azonban nem vasuton, sem hajón, tutajon, szekéren, automobilon, kerékpáron vagy a magam tányér-talpán utazom, hanem könyvben. Singer és Wolfner bácsik ismét szép könyveket adnak ki rólam, hát rajta, siessen mindenki a könyvesboltba és ha megbánja valaki, hogy megvette a könyveket, készítsenek kocsonyát a talpamból. Ebből a kocsonyából azonban senki sem eszik, mert olyan fiu vagy leány nincs, aki ne szivesen olvasná a Maczkót. Én szerény medve vagyok, de ennyit kénytelen vagyok elmondani magamról.

Sokat utaztam. Amióta az oláh táncmesterem iskoláját elvégeztem, bejártam többször szép hazánkat, sőt voltam a haza határain is tul, Velencében. Láttam Budapestet, lovagoltam a cirkuszban, ültem a dutyiban, voltam az ezredéves kiállításban és csaknem megfulladtam a szegedi halászcsárdában a halpaprikástól. Ellejtettem a medvetáncot Zsuzsi hugom lakodalmán, kergettem a délibábot az Alföldön, földhöz vágtam Aradon a németet, hajókáztam, csónakáztam a Balatonon és szerencsésen csaknem belevesztem; megfogtam Fiuméban a cápát, a cápa meg engem; Velencében etettem a galambokat; végigkergettem Zebulont az egész Tuladunán; legyőztem a budapesti Városligetben az óriáskigyót és végül megörvendeztettem jelenlétemmel azokat a balatoni helységeket, melyeket első utazásomkor nem láttam. Mindezt az utazást szerencsésen megtettem, noha a fránya Róka Miska gyakran megtréfált és az ármányos Zebulon sok borsot tört az orrom alá, de utoljára mégis én nevettem, nem a Miska, mert alaposan elpáholtam és a Zebike prüszkölt, nem én, mert jól kiporoltam a bundáját. Mindezt a sok utazást, kalandot és veszedelmet elmondtam Sebők Zsigmond író urnak, aki hűségesen megírta Magyarország ifjuságának. Azért hát, fiuk, lányok, kopogtassatok be sorra a könyvesboltba és vásároljatok Maczkó-könyvet.

Maczkó Muki *a hires nevezetes dirmegődörmögő tányértalpu utas.*

Védjegy: „HORGONY"

Richter-féle

Liniment. Capsici comp.

a „Horgony-Pain-Expeller" pótléka.

Ezen **sokféleképen kipróbált** és **megbizható háziszer** még mindig a legjobb eredménnyel alkalmaztatik **levezető** és **elhárító** valamint **fájdalomcsillapító** bedörzsölésül. Különösen olyan egyéneknek ajánlható, akik sokat tartózkodnak a szabadban, gyakori időváltozásnak és ezáltal könnyen **meghüléseknek** vannak kitéve, u. m. **gazdászok, erdészek, vadászok, földmivesek, halászok, bányászok, kirándulók, utazók** stb. A Horgony Linim. caps. comp.-nak (a „Horgony Pain-Expeller" pótlékának) nagy előnye olcsó ára, K —.80, 1.40 és 2.— üvegenként, tehát mindenki által könnyen beszerezhető és senki el ne mulassza **meghüléseknél, csúznál, köszvénynél, gerincfájásnál, csipőfájdalmaknál** stb. avval kisérletet tenni.

A fent megbeszélt háziszer a leggondosabb módon előállittatik; minden egyes üveg alul és fent **vörös Horgonnyal** lezárt dobozba van csomagolva, amire bevásárlás alkalmával figyeljünk és **semmiféle utánzatot** el ne fogadjunk! Nyitott üvegekben a Richter-féle Horgony-Linim. **nem kerül eladásra.**

Ha a Richter-féle eredeti gyártmány az általunk védjegyül törvényesen bejegyzett „Horgonnyal" helyben nem kapható, akkor forduljunk:

Török József gyógyszerészhez, Budapest,
Király-u. 12 és Andrassy-út 29 vagy egyenesen
dr. Richter gyógyszertárához
az „arany oroszlánhoz", Prágában,
Elisabethstr. 5 neu. Mindennapi szétküldés.

A világhirü

RICHTER-féle Horgony-Kőépitőszekrények

és azok kiegészitésére szóló **Horgony-Hidépitőszekrények,** valamint a mozaik- és rakásijátékok a gyermekek kedvenc játéka. Szórakoztatnak és tanitanak, valóban a legjobb és mégis a legolcsóbb játékszer. Valódi csak a „Horgonnyal". Árak: K —.75, 1.50, 3.—, 4.50, 6.— és magasabb. Képes árjegyzéket ingyen küld:

RICHTER F. AD. és TÁRSA
kir. udvari és kamarai szállitók,
= **Bécs,** I., Operngasse 16. =

EGYETEMES REGÉNYTÁR

EGY-EGY KÖTETNEK ÁRA VÁSZONKÖTÉSBEN EGY KORONA.

Manapság, mikor itthon is, a külföldön is annyira megszaporodott a regények száma, hogy az olvasóközönség nem tudja egyhamar melyikhez nyuljon, nagy szolgálatot tesz az Egyetemes Regénytár, amely évek óta kedvelt olvasmánya a magyar közönségnek. — A Regénytár ösmert piros vászonkötésü köteteivel csakugyan országszerte találkozunk. Főérdeme e ma már 412 kötetből álló sorozatnak, hogy gondosan összeválogatja regényeit a hazai- és a világirodalomból, közli a legérdekesebb és legélvezetesebb műveket. Igazán a jóizlést szolgálja ez a gazdag sorozat s tekintettel van egyuttal arra is, hogy olcsón juttassa a hazai és külföldi regényirodalom legjavát a közönség kezébe.

XXIV.	**Hall Caine.** A tékozló fiu.	**Mikszáth.** Almanach 1908.
XXIII. évf.	**Thurston K. C.** Chilcote képviselő. **Bródy.** Palatinszky Janka és más elbesz. kiváló magyar iróktól. **Wildenbruch.** Semiramis. **Croker B. M.** Barington Diana. **Szikra.** Enyém. **Carit.** Vendetta.	**Scossa.** Cruore Dives. **Galitzin.** A rubel. **Thury.** Az ember aki hazaballagott. **Mariman.** A rózsaszinü levél. **Benedek.** Bárányfelhők. **Uchard.** Az ő védence.
XXII. évf.	**Croker M. B.** Jasra gyöngyök. **Benedek.** Maradjon itt kisasszony és más elb. kiv. magyar iróktól. **Coulvain Piere.** A diadalmas Éva. **Bársony István.** Szelek utján. **Legrande Ch.** Egy házasság titka. **Hegedüs Sándor.** A rádzsa.	**Pemberton M.** A szépség doktora. **Farkas Pál.** Az imrefalvi leány. **Poradowska M.** Noémiért. **Ritoók Emma.** Egyenes uton — egyedül. **Burton E.** A Holladay eset.
XXI. évf.	**Ohnet Gy.** A dicsőség utja. **Szabóné N. J.** A huszár és más elbesz. kiváló magyar iróktól. **Croker.** Balmaine k. a. multja. **Szikra.** Fölfelé züllők. **Gorkij.** Három elbeszélés.	**Pekár.** Delilah nyoszolyája. **Chantepleure.** Rózsaszinruhás lelkiismeret. **Heimburg.** Öreg barátnőm. **Gaal M.** Hiuság. **Boothby.** Doktor Nikola.
XX. évf.	**Bródy S.** Az ezüst kecske. „ „ Két szőke asszony. „ „ Árva lányok. „ „ A nap lovagja. „ „ Színészvér. „ „ Erzsébet dajka. „ „ Apró regények.	**Bródy S.** Egy rossz asszony természetrajza. „ „ Királyidillek. „ „ Don Quixotte kisasszony „ „ Tündér Ilona. „ „ Királyfi és koldusleány.
XIX. évf.	**Ohnet Gy.** A méregvásár. **Jókai.** A szív törvénye és más elbesz. kiváló magyar iróktól. **Wildenbruch.** Kis mama. **Croker.** A vándormadár. **Heltai.** Számüzöttek. **Greville.** Egy régi háztartás.	**Bársony I.** Igaz mesék. **Rider Haggard.** Beatrice. **Daudet E.** De Circe kisasszony. **Malonyai D.** A tartódi medvehajtás. **Blicher C.** Feri bácsi. **Pemberton.** Kastély a tenger fenekén
XVIII. évf.	**Ohnet.** Ut a szerelemhez. **Gárdonyi G.** A csillagnéző ember és más elb. kiváló magy. iróktól. **Croker.** A másik. **Werner Gyula.** Hunok harca. **Pemberton.** A kronstadti kém. **Sardou.** Theodora.	**Vértesi Arnold.** Innen-onnan. **Loti Pierre.** Aziyadé. **Váradi A.** Szt. Agatha levelei. **Blicher Clausen.** Heine Inga. **Lőrinczy Gy.** Megtépett fészkek. **Zobeltitz H.** A spártai nagynéne.

XVII. évf.	**Ohnet György.** A könnyűvérűek.	**Werner Emilia.** A becsület útja.
	Malonyay D. Vándorlápon és más elbesz. kiváló magyar iróktól.	**Anatole France.** A vörös liliom.
	Croker. Gwen.	**Abonyi A.** Férfiak.
	Szomaházy István. Aprópénz.	**Lengyel L.** Dénes Olga házassága.
	Ohnet György. Alkony.	**Gyp.** Ő nem féltékeny.
	Bársony István. A királytigris.	**Szikra.** Bevándorlók.
		Tábori R. Megfagyott pezsgő.
XVI. évf.	**Ohnet György.** A szirén.	**Muray.** A püspök kalandja.
	Szikra. Gyanu és más elbeszélések kiváló magyar iróktól.	**Kupa A.** Jó szerencsét!
		Hope A. Hentzau Rupert.
	Szomaházy Istv. Páratlan szerdák.	**Malonyay Dezső.** Judith.
	Croker. Két férfi.	**Verga G.** D'Arce kapitány.
	Pekár Gyula. Lívió hadnagy.	**Bársony I.** Keresd az asszonyt.
XV. évf.	**Ohnet György.** Az örvény fenekén.	**Croker.** Asszony-e vagy leány?
	Gyarmathyné. Két levél és más elbesz. kiváló magyar iróktól.	**Gárdonyi Géza.** Dávidkáné.
		Sudermann. A róka-út.
	Jean Rameau. Nina kisasszony.	**Ambrus Zoltán.** A gyanu.
	Alexander Mrs. Egy házasság története.	**Hope Antal.** A zendai fogoly.
		Bársony István. A kaméleon leány története.
	Benedek Elek. Falusi bohémek.	
XIV. évf.	**Ohnet György.** Páris királya.	**Coppée E.** A bünös.
	Jókai. Három rózsafa és más elbeszél. kiváló magyar iróktól.	**Werner Gyula.** Olga.
		Neera. Kerüld az asszonyt.
	Tábori R. A negyvenéves férfiu.	**Kemechey J.** Mara rózsái.
	Croker B. M. A milliomos.	**Norris.** Nem házasodunk.
	Lengyel Laura. Balázs Klára.	**Herczeg Ferenc.** Az első fecske.
XIII. évf.	**Ohnet Gy.** A favièresi lelkész.	**Kupa Árpád.** Képzelt királyok.
	Bársony. Lidércnyomás és más elbeszélések kiváló magyar iróktól.	**Marcel Prévost.** A titkos kert.
		Thury Zoltán. Ullrich főhadnagy.
		Rovetta. Egy leány miatt.
	Gyp. A szeleburdi.	**Szomaházy István.** Ella kisasszony ötlete.
	Szántó Kálmán. Alkonyat.	
	Croker. Családi hasonlatosság.	**Rider Haggard.** Ismeretlen ország.
XII. évf.	**Ohnet Gy.** Hiába való gazdagság.	**Moeller O. M.** Az arany.
	Gyarmathyné. A „jó“ és az „imádságos“ asszony és más elbeszélések kiváló magyar iróktól.	**Beniczkyné B. L.** Közvélemény.
		Gunter A. C. Az amerikai.
		Kövér Ilma. Két világ közt.
	Serao Matild. Bün és büntetés.	**Ohnet György.** A képviselő leánya.
	Pekár Gyula. Hatalom.	**Gárdonyi G.** Két menyasszony.
	Zola Emil. Három elbeszélés.	**Conan Doyle.** Az üldöző.
	Bársony István. Ecce Homo.	
XI. évf.	**Ohnet György.** Régi harag.	**Tábori Róbert.** Korhadt oszlopok.
	Tóth Béla. Az uj földesúr és más elbesz. kiváló magyar iróktól.	**Cherbuliez V.** A Csókás-tanya.
		Szomaházy I. Nyári felhők.
	Rider Haggard. Salamon király kincse.	**Rovetta G.** Az első kedves.
		Jean de la Bréte. Vadrózsa.
	Herman Ottóné. Knopfmacher.	**Gyalui Farkas.** A szabaditó.
	Csehov P. Antal. A párbaj.	**Warden Florence.** A rejtélyes ház.
X. évf.	**Ohnet György.** A gyermek joga.	**Doyle A. C.** A nábob kincse.
	Jókai. Egy régi adoma és más elbesz. kiváló magyar iróktól.	**Gyarmathy Zsigáné.** Asszonyokról asszonyoknak.
	Mrs. Alexander. Sibilla.	**Theuriet André.** Angéla.
	Beöthy László. Két leány és egy legény.	**Kupa Árpád.** A napszámosok.
	Róberts Sándor. Lou.	**Contessa Lara.** A komédiásné.
	Tutsek Anna. Viola története.	**Pekár Gyula.** Lavina.

IX. évf.	**Herczeg Ferenc.** Simon Zsuzsa. **Wettsteinné.** Viki kadét története. **Delpit Albert.** Hét év multán. **Croker B. M.** A szép Neville kisasszony. **Bródy Sándor.** Hófehérke. **Filon A.** Ibolya.	**Békefi Antal.** Kálvárián. **Tinseau L.** Göröngyös utakon. **Werner Gyula.** Andrásfalvy de Andrásfalva. **Mercedes.** Noemi. **Borostyány N.** Mindszenti Katalin. **Hungerford.** A kis hóbortos.
VIII. évf.	**Ohnet György.** Nimrod és társa. **Andor József.** Tünedező világ. **Gunter.** Marina. **Bodrogi.** Emberek, árnyékok. **Savage R. H.** Hivatalos feleség. **Rákosi Viktor.** Téli rege.	**Jeanne Schultz.** A fogadalom. **Werner Gyula.** Anteusz. **Charles Reade.** Titok. **Bródy Sándor.** Nyomor. **Louis Couperus.** Végzet. **Salvatora Farina.** Vénusz.
VII. évf.	**Ohnet György.** A gyűlölség adója. **Zola.** Nantas. **Verga G.** Egy apácza története. **Bret Harte.** Yerba Buena. **Szalay.** Piramisok hazájából. **Theuriet André.** Veszedelmes bűbáj.	**Sudermann H.** A kegyencz. **Kövér Ilma.** Damáz Margit. **Hungerford.** Kis herczegnő. **P. Szathmáry Károly.** A kiengesztelt átok. **Tinseau Leon.** A tilalom. **Beniczkyné B. Lenke.** A vér.
VI. évf.	**Ohnet György.** A Pierre lelke. **Hevesi József.** Piros narancsok. **Coleman John.** Curly, egy színész története. **Beniczkyné.** Rang és pénz. **Feuillet Oktáv.** Müvészbecsület.	**Gyarmathy Zsigáné.** A havasok alján. **Ohnet.** A vasgyáros (A hámoros). **Serao M.** Isten hozzád szerelem. **Andronicus.** Öngyilkosok. **Lindau Pál.** Lázban. **Tinseau Leon.** A hivek.
V. évf.	**Beniczkyné B. Lenke.** A hegység tündére. **Hugh Conway.** Paulina. **Murai Károly.** Vig történetek. **Tarchetti H.** A szív küzdelmei. **Ohnet György.** Utolsó szerelem. **Bródy Sándor.** Faust orvos.	**Herczeg Ferenc.** Fenn és lenn. **Szakács.** Fekete szivárvány. **Heyse P.** Felejthetetlen szavak. — Megosztott szív. **Jókai Mór.** A ki a szivét a homlokán hordja. **Cherbuliez V.** Miss Rovel.
IV. évf.	**Csiky G.** Az elvált asszony. **Rider Haggard.** „Ő“. **Wolfner Pál.** Meddő küzdelem. **Zola Emil.** Álom. **Werner E.** Szent Mihály.	**Abonyi.** A pénzes molnár románca. **Ohnet György.** Rameau orvos. **Tutsek Anna.** Ilva folyó. **Burnett F. H.** A kis lord. **Letneff P.** Anjuta.
III. évf.	**Beniczkyné B. Lenke.** Ő az! **Delpit E.** A hitetlen. **Sudermann.** Csillagok. **Cherbuliez V.** Holdenis Meta. **Békefi Antal.** Battisztruha. **Groller Balduin.** A tábornok úr fia. — A nevelő.	**Ohnet György.** Akarat. **Márkus.** Katalin asszony. **Ouida.** A freskók. **Uchard Mario.** Blaisot kisasszony. **Bródy Sándor.** Emberek. **Dosztojevszkij Tivadar.** Fehér éjszakák.
II. évf.	**Ohnet.** A Croix-Mort grófnők. **Hugh Conway.** Élő halott. **Prém.** A drusza. **Feuillet Oktáv.** Az özvegy. **Abonyi L.** Magduska öröksége. **Várhelyi.** Négy elbeszélés. **Ohnet György.** Sarah grófnő.	**P. Szathmáry K.** Balassa Bálint. **Delpit Albert.** A marquisné. **Turgenyev Iván.** Első szerelem. — Kip-kop. **Mikszáth Kálmán.** A fészek regényei. **Carmen Sylva.** Tábori posta.
I. évf.	**Ohnet György.** A bánya. **Mikszáth Kálmán.** A lohinai fü. **Hugh Conway.** Beatrice házassága. **Tolnai Lajos.** A jubilánsok. **Wells.** Mikor az alvó ébred. **Feuillet Oktáv.** A halott. **Ohnet György.** Lise Fleuron.	**Peteleí István.** A fülemile. **Korányi.** Serédy Gábor. **Eckstein Ernő.** Violanta. **Beniczkyné.** Saját kezébe. **Tímár.** Az öröm vallása. **Hamilton Aidé.** Az uri körökben.

Az Én Ujságom

Képes gyermeklap.

Szerkeszti PÓSA LAJOS

Előfizetési ára negyedévre 1 forint.

Mutatványszám kívánatra ingyen.

Kiadóhivatal Budapest, Andrássy-út 10.

WOLFNER J. KÖNYVKÖTŐ BUDAPESTEN

Lengyel, Megváltás

XLIV. 4-5